ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

דברי תורה
שלחן ערוך

אידיש

691

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

ספר דברי תורה והוא

קיצור שלחן ערוך

בלשון עברי טייטש מסודר על שבתות השנים. להורות לאחינו בני ישראל את דרך ה׳ ואת המעשה אשר יעשון כל ימיהם. והכל הוא על פי שלחן ערוך והפוסקים וספרי מוסר הקדושים:

אִין דֶעם סֵפֶר הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען אוֹיף עִבְרֵי טַייטְשׁ אַלֶע נֵייטִיגֶע דִינִים אוּנ גוּטֶע מִדּוֹת וָואס יֶעדֶער יוד דַארְף וִויסֶען. פוּן דֶער גְמָרָא אוּנ פוּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ אִין הֵיילִיגֶע סְפָרִים. וִויא אַזוֹי דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ פִיהְרֶען דִיא גַאנְצֶע צַייט פוּן זַיין לֶעבִּין. אוּנ אַלְכְּךָ מִיט אַ גְרִינְג לָשׁוֹן כְּדֵי יֶעדֶערֶער זָאל קֶענֶען פַארְשְׁטֵיין:

מִיר הָאבִּין עֶס פַאר צֵייכֶענְט לוֹיט דִי סֶדְרוֹת פוּן אַ גַאנְץ יָאהְר. מֶען זָאל דָא לֶערְנֶען אַלֶע שַׁבָּת אוּנ דֶער וָוכִין וָוען מֶען הָאט צַייט. אִין יֶעדֶערִין יוֹם טוֹב דִיא דִינִים וָועס קֶערִין צוּ אִיהְם. אִין מֶען זָאל הַאלְטִין אַזוֹי וִויא דָא שְׁטֵייט. וָועט מֶען הָאבִּין פִיהְל גוּטְס אִין עוֹלָם הַבָּא אָמֵן:

חברו הרב בעל המחבר ספר מסגרת השלחן. וספר לקוטי שושנים. ולקוטי יקרים. ולקוטים נפלאות. וספר ישועות חיים. וספר דרכי חיים:

נדפס מחדש

בעיה״ק **ירושלים** תובב״א

שנת תשל״ה

נדפס בלובלין בשנת תרמ״ז

הסכמות

הסכמת הרב הגאון המפורסם חריף ובקי פאר הדור כבוד קדושת שמו תפארתו מוהר"ר **חיים אלעזר** נ"י. האבדק"ק קאליש. וק"ק פיעטערקוב והגליל בעל המחבר ספר נפש חיה :

הרב החריף ובקי מוה' חיים ישעיה הכהן נ"י מק"ק ראחוב בעל המחבר ספר מסגרת השלחן וספר לקוטי שושנים נפשו אותה לזכות את הרבים להדפיס (ספר דברי תורה . והוא) קיצור שלחן ערוך בלשון אשכנז. והם דינים הנחוצים לפני כל איש ישראל הפשוטים אשר אין יודעים ספר ולשון מלשון הקודש. וידפיס דינים הנחוצים הללו בלשון לעז למען ירוץ הקורא בו . יען כי כוונתו רצויה לשם שמים אומר לפעלה טבא יישר חילו. והנני בא על החתום יום מ"ב למספר בני ישראל תרמ"ב לפ"ק ווארשא :

נאום **חיים אלעזר וואקס** אבדק"ק קאליש וכעת בווארשא :

הסכמת הרב הגאון המפורסם חריף ובקי כבוד קדושת שמו תפארתו מוהר"ר **חיים ברוך** ז"ל. האבד"ק לענטשנא .

גם ידי תכון עם הרב החריף המופלא והחסיד מוה' חיים ישעיה הכהן להיות מדפיס והולך את ספר (דברי תורה , והוא) קיצור שלחן ערוך אשר חיבר בלשון אשכנז , והוא למצוה כדי לזכות את פשוטי העם אשר אין מבינים בלשון הקודש . וכבר זיכה הרב הנ"ל את הרבים בספרו אשר חיבר מכבר , היינו ספר מסגרת השלחן אשר כבר נדפס הרבה פעמים וגם בספרו לקוטי שושנים . אשר אסף הדינים הנצרכים לידע אותם כל אדם . וזיכה את הרבים שידעו את הכל להלכה למעשה על פי הסכמת אחרונים ז"ל . ועתה מוסיף ידו שנית בזה כדי לזכות את פשוטי העם שידעו הכל להלכה למעשה. אשר יכולים לסמוך על זה על פי הדין . ומהראוי לאשר ולאמץ את ידו בזה . ולראיה בא על החתום , יום א' כ"ו אלול תרמ"ב לפ"ק פה לענטשנא.

נאום **חיים ברוך** במו"ה **יחיאל צבי** ז"ל אב"ד דפה לענטשנא .

הסכמת הרב המופלג והמפורסם כבוד שמו תפארתו מוהר"ר **גרשון מאניש** נ"י האב"ד דק"ק סערצין :

כאשר בא לפני כבוד ידידי הרב המופלג החסיד מוה' חיים ישעיה הכהן נ"י מק"ק ראחוב ובידו ספר (דברי תורה והוא) קיצור שלחן ערוך בלשון אשכנז לקוטי דינים הנצרכים מאוד לידע מה יעשה ישראל . והרב המחבר הזה כבר יצא מוניטין שלו בעולם בחיבור מסגרת השלחן ולקוטי שושנים ונתקבלו ב"ה בעולם בסבר פנים יפות . וראיתי שיש בלקט הזה גם כן מצות שכחה ופאה . היינו שנצרך גם כן להלומדים השלחן ערוך ופוסקים באריכות . אבל כל כוונתם הוא רק לימוד הפלפול . ועיקר הדין נשכח מהם . ומה גם מצות פאה היינו לפשוטי עם והנשים שהם נקראים פאת ישראל . ואינם יודעים כלל מהלכות הנצרכים להם מאוד . וזה ידוע שמצות לקט שכחה ופאה שייך (ליתן) לעני . לכן מלאתי את עצמי לזכות בלקט הזה לזכות הרבים , ולעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מע"י ראשי תיבות מתי עם ישראל לבשר צדק בקהל רב , הנה שפתי לא אכלא לדבר על המחבר הזה טוב ולאמץ ידיו , ובפרט שהכל הוא להלכה על פי שלחן ערוך והאחרונים כמו שראיתי בתוך הספר הזה , באתי על החתום יום א' בהעלתך תרמ"ב :

נאום המדבר לכבוד התורה ולומדיה המתאבק בעפר רגלי הצדיקים וחכמים ותלמידיהם ,

גרשון מאניש בר' **מנחם מענדיל** ז"ל אב"ד דק"ק סערצין :

הקדמה

(א) כל דברי ספר זה מדוקדק על פי שלחן ערוך ופוסקים. וכפי כחן של פשוטי עם ונשים להבין ולקיים. ונכתב בלשון לח וקל שיבינו היטב. ושלא יטעו בהלשון מחמת הקיצור. וכל דין שבו אם היה נכתב בלשון וסיגנון אחר היה יכול להיות בו ריעותא וטעות על פי שלחן ערוך ואחרונים:

(ב) ומי שבקי היטב בשלחן ערוך ופוסקים למעשה יראה גודל העמקות שיש בלשון ספר זה על פי דבריהם ז"ל. גם יש חילוק במקום שנכתב שלא יעשה כן. ובין מקום שנכתב שאסור לעשות כן:

(ג) לפעמים נשמטו איזה דינים בספר זה מחמת פשיטותם. ובלא"ה מקיימין אותם בכל פרטיהם. ולפעמים מחמת שאין איסור כל כך בדין זה. או מחמת שקשה מאוד לקיימו ואף אם יהיה נכתב לא יקיימו ומוטב שיהיו שוגגין כו' אך על פי רוב כתבתי עלות לקיים בנקל על פי שלחן ערוך ופוסקים:

(ד) גם כתבתי באופן שלא יהיה הרבה חילוקים בהדין כדי שיוכלו הפשוטי עם ונשים להבינו כפי כחן ולקיים אותו. כמבואר בפרש"י ז"ל בפרשת יתרו בפסוק כה תאמר לבית יעקב:

מפתח

אין דעם מַפְתֵּחַ שְׁטֵייעֶן פַאר צֵייכֶענְט דיא סִימָנִים פון אַלֶע דִינִים וָואס גֶעפִינֶען זִיךְ אִין דֶעם סֵפֶר. כְּדֵי אַז דֶער וָואס וֶועט וֶועלִין אָפּ זוּכֶען אַיין דִין זָאל עֶר פְּרִיעֶר זֶעהִין אִין דֶעם מַפְתֵּחַ. וֶועט עֶר שׁוין פַאר שְׁטֵיין אִין וֶועלְכִין סִימָן דֶער דִין גִיפִינְט זִיךְ:

סימן

א. דִינִים פון אויפְשְׁטֵיין אִין דֶער פְּרִיא. אוּנ וַואשִׁין זִיךְ. אוּנ אָן טוּעֶן:
ב. דִינִים אויף וֶועלְכִין אָרְט מֶען טָאר נִישְׁט רֶעדִין קֵיין הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער:
ג. דִינִים פון צִיצִית:
ד. דִינִים פון תְּפִילִין:
ה. דִינִים פון מְזוּזָה:
ו. דִינִים פון בְּרָכוֹת. אוּנ פון בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. אוּנ פון אָמֵן:
ז. דִינִים פון פַאר דֶעם דַאוִוינֶען.
ח. דִינִים פון שׁוּל. אוּנ פון בֵּית הַמִּדְרָשׁ:
ט. דִינִים פון פָארִינְט דַאוִוינֶען:
י. דִינִים פון בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז קְרִיאַת שְׁמַע:
יא. דִינִים פון נָאךְ זָאגִין אָמֵן אָדֶער קְדוּשָׁה בִּשְׁעַת מֶען הַאלְט פון יוֹצֵר אוֹר בִּיז שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה:
יב. דִינִים פון קְרִיאַת שְׁמַע:
יג. דִינִים פון שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה:
יד. דִינִים פון מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם. טַל וּמָטָר. יַעֲלֶה וְיָבֹא. עֲנֵנוּ:
טו. דִינִים פון דֶער הוֹיכֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אוּנ פון קְדוּשָׁה:

סימן

טז. דִינִים פון תַּחֲנוּן. אוּנ אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיּוֹן:
יז. דִינִים פון לֵייעֶנֶען אִין סֵפֶר תּוֹרָה.
יח. דִינִים פון תּוֹרָה לֶערְנֶען. אוּנ פון הֵיילִיגֶע סְפָרִים:
יט. גוּטֶע מִדּוֹת וִויא אַזוֹי אַ יוּד בַּארְף זִיךְ פִיהְרֶען:
כ. דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט רֶעדִין קֵיין רְכִילוּת אָדֶער שְׁלֶעכְטֶס אויף אַ יוּד. אוּנ מֶען טָאר נִישְׁט זִיךְ נוֹקֵם זַיין:
כא. וִויא אַזוֹי מֶען זָאל זִיךְ אָפּ הִיטֶען דָאס גִיזוּנְד. אוּנ וֶועלְכֶע זַאכִין מֶען טָאר נִישְׁט טוּעֶן וַוייל זֵייא זֶענֶען אַ סַכָּנָה:
כב. דִינִים פון צְדָקָה גֶעבִּין:
כג. דִינִים פון חַלָּה נֶעמֶען:
כד. דִינִים פון פְלֵייש זַאלְצִין:
כה. דִינִים פון טוֹבְלִין כֵּלִים:
כו. דִינִים פון וֶוערִימְדִיקֶע זַאכִין:
כז. דִינִים פון וַואשִׁין צוּם עֶסִין:
כח. דִינִים פון בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא. אוּנ פון עֶסִין:
כט. דִינִים פון מַיִם אַחֲרוֹנִים. אוּנ פון בֶּענְטְשִׁין:
ל. דִינִים פון בֶּענְטְשִׁין מִיט מְזוּמָן:

דינים

סימן

לא. דינים פון בְּרָכוֹת .

לב. דינים פון איטליכע בְּרָכָה וואס מען דארף צו מאכין איבער יעדער עסין ווארק אודער מַשְׁקֶה. עַל פִּי סֵדֶר אַלֶף בֵּית :

לג. דינים פון בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. אונ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת :

לד. נאך דינים פון בְּרָכוֹת :

לה. דינים פון בְּרָכוֹת אויף אגוטען ריח. אונ אויף בליטצען אונ דונערין :

לו. דינים פון מַאֲכָלִים אונ מַשְׁקִים וואס מען טאר נישט עסין אונ טרינקען. אונ פון מילעכדיקס אונ פליישיגס :

לז. דינים פון האנדלין :

לח. דינים אז מען טאר נישט מצער זיין דעם אנדערין אונ נארין איהם מיט רייד :

לט. דינים פון פראצענט נעמין :

מ. דינים פון נְדָרִים אונ שְׁבוּעוֹת :

מא. דינים פון תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ. אונ נאך זאכין וואס מען דארף געווארינט צו זיין אויף דעם וועג :

מב. דינים פון מִנְחָה דאווענען :

מג. דינים פון מַעֲרִיב דאווינען :

מד. דינים וויא אזוי מען זאל זיך נוהג זיין בנאכט איידער מען לייגט זיך :

מה. דינים פון לערנען דיא קינדער גוטע מַעֲשִׂים :

מו. דינים פון עֶרֶב שַׁבָּת .

מז. דינים אויף א וואסער אופן מען מעג געבין א גוי פאר שַׁבָּת צו טוהין א מְלָאכָה אונ אלע וואס האבין עסקים מיט גוים וויא אזוי זייא זאלין זיך פיהרען שַׁבָּת :

מח. דינים פון לעכט צינדען פראטיג פארנאכט :

מט. דינים פון קִדּוּשׁ אונ דיא סְעוּדוֹת פון שַׁבָּת :

נ. וויא אזוי מען דארף געווארינט צו זיין מען זאל היטען שַׁבָּת :

נא. דינים פון עפענען דעם אויבען. אונ פון צוריק שטעלין שַׁבָּת דאס עסין אדער טייא אין אויבען אריין אדער אויף דעם קויכען ארויף אדער אין אייוועלע אריין :

נב. דינים פון דיא זאכין וואס מען דארף געווארינט צו זיין שַׁבָּת אין דעם עסין אונ טרינקען :

נג. דינים פון דיא זאכין וואס מען דארף געווארינט צוא זיין שַׁבָּת אין דיא מַלְבּוּשִׁים אדער אין גרעט :

נד. דינים פון פִּיהַל זאכין וואס מען טאר נישט טוען אום שַׁבָּת :

נה. דינים וואס מען דארף שַׁבָּת געווארינט צו זיין ווען מען איז זיך טוֹבֵל אונ ווען מען וואשט זיך :

נו. דינים וואס מען דארף שַׁבָּת געווארינט צו זיין בייא בְּהֵמוֹת אונ עופות אונ אנדערע לעבעדיקע זאכין :

נז. דינים פון דיא זאכין וואס מען טאר נישט נעמין אין דער האנד אריין אום שַׁבָּת :

נח. דינים וואס מען דארף שַׁבָּת געווארינט צו זיין בְּשַׁעַת דעם גיין. אונ בְּשַׁעַת דעם רעדין .

נט. דינים אז מען טאר נישט פאר קויפען אדער פאר דינגען אום שַׁבָּת. אונ וויא אזוי מען מעג בארגין איין עסין ווארק אודער מַשְׁקֶה. אונ נאך דינים פון א וועלכע זאכין :

ס. דינים פון א שלאפין. אדער דער וואס איז עפיס נישט געזונד. אונ פון א קימפעטארין :

סא. דינים פון דעם ארט וואס מען טאר נישט טראגין :

סב. דינים פון עירובי חֲצֵירוֹת :

סג. דינים וויא ווייט מען מעג גיין אום שַׁבָּת. אונ פון עירובי תְּחוּמִין. אונ פון דעם וואס איז שַׁבָּת אויף דעם וואסער :

סד. דינים פון מוֹצָאֵי שַׁבָּת. אונ פון הַבְדָּלָה :

סה. דינים פון ראש חודש. אונ פון קידוש לְבָנָה :

סו. דינים פון יום טוב :

סז. דינים פון דיא זאכין וואס מען טאר

נישט

סימן

נִישְׁט נֶעמְען אִין דֶער הַאנְד אַרַיין אוּם יוֹם טוֹב :

סח. דִינִים פוּן עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

סט. דִינִים וִויא אַזוֹי מֶען זָאל עֶרְלִיךְ הַאלְטְען יוֹם טוֹב :

ע. דִינִים פוּן כֹּהֲנִים דוּכֶענְען :

עא. דִינִים פוּן חוֹל הַמּוֹעֵד :

עב. דִינִים פוּן חוֹדֶשׁ נִיסָן. אוּנ פוּן מֶעהְל וֶועגִין דִיא מַצוֹת פוּן פֶּסַח :

עג. דִינִים פוּן דֶעם וַואסֶער וָואס מֶען קְנֶעט דֶער מִיט דִיא מַצוֹת :

עד. דִינִים פוּן קְנֶעטְען אוּנ בַּאקְען דִי מַצוֹת :

עה. דִינִים פוּן בּוֹדֵק חָמֵץ זַיין. אוּנ פוּן חָמֵץ פַאר קוֹיפֶען :

עו. דִינִים פוּן כַּשֶׁרִין דִיא כֵּלִים אוֹיף פֶּסַח :

עז. דִינִים פוּן עֶרֶב פֶּסַח :

עח. דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען דַארְף אָן גְרֵייטְען צוּם סֵדֶר :

עט. דִינִים פוּן סֵדֶר :

פ. דִינִים פוּן צֵיילֶען סְפִירָה. אוּנ וֶועלְכֶע זַאכִין מֶען טָאר נִישְׁט טוּעֶן אִין דִיא טֶעג פוּן סְפִירָה :

פא. דִינִים פוּן תַּעֲנִיתִים. אוּנ דִיא זַאכִין וָואס מֶען טָאר נִישְׁט טוּעֶן פוּן שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז בִּיז תִּשְׁעָה בְּאָב :

פב. דִינִים פוּן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב :

פג. דִינִים פוּן תִּשְׁעָה בְּאָב :

פד. דִינִים פוּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה :

פה. דִינִים פוּן עֶרֶב יוֹם כִּיפּוּר :

פו. דִינִים פוּן יוֹם כִּיפּוּר :

פז. דִינִים פוּן סוּכָּה :

פח. דִינִים פוּן אֶתְרוֹג בֶּענְטְשִׁין :

פט. דִינִים פוּן הוֹשַׁעְנָא רַבָּא. שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. שִׂמְחַת תּוֹרָה :

צ. דִינִים פוּן חֲנוּכָּה :

צא. דִינִים פוּן פּוּרִים :

צב. דִינִים פוּן עֶרְלִיךְ הַאלְטִין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער :

צג. דִינִים פוּן עֶרְלִיךְ הַאלְטִין אַ רַבִּי. אָדֶער אַ תַּלְמִיד חָכָם. אָדֶער אַיין אַלְטִין מַאן. אָדֶער אַ כֹּהֵן :

צד. דִינִים פוּן מַאן אוּנ וַוייבּ :

צה. דִינִים פוּן תַּעֲנִית וָואס חָתָן וְכַלָּה פַאסְטִין דֶעם טָאג פוּן דֶער חוּפָּה :

צו. דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט פַּרַאכְטִין קַיין הִרְהוּר עֲבֵירָה. אוּנ מֶען מוּז זִיךְ הִיטֶען פוּן הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה :

צז. דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט זַיין אַלֵיין מִיט אַ פְרֶעמְדֶע אִשָּׁה :

צח. דִינִים אַז מֶען דַארְף זִיךְ צוּ דֶער וַוייטֶערִין פוּן אַ פְרֶעמְדֶע אִשָּׁה :

צט. דִינִים וִויא אַזוֹי דֶער מַאן דַארְף זִיךְ אָפּ צוּ הִיטֶען פוּן וַוייבּ וֶוען זִיא אִיז אַ נִדָּה :

ק. דִינִים אַז מֶען דַארְף זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען פוּן וַוייבּ נָאהֶנְט פוּן אִידְהֶר וֶסֶת. אוּנ דִיא דִינִים פוּן דִיא בְּדִיקוֹת פוּן דֶער אִשָּׁה אוּנ דִיא רֵיינֶע טֶעג :

קא. דִינִים פוּן אַיין נִדָּה. אוּנ פוּן לְבִישַׁת לְבָנִים וּסְפִירַת נְקִיִּים :

קב. דִינִים פוּן אַיין כַּלָּה :

קג. דִינִים וֶוען צוּ גֵיין טְבִילָה :

קד. דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס טָארִין נִישְׁט קְלֶעבִּין אוֹיף דֶעם גוּף בְּשַׁעַת דֶער טְבִילָה :

קה. דִינִים פוּן דֶעם קֶעמִין אוּנ אַנְדֶערֶע זַאכִין וָואס מֶען דַארְף טוּעֶן פַאר דֶער טְבִילָה :

קו. דִינִים פוּן דֶער טְבִילָה :

קז. דִינִים פוּן מִילָה :

קח. דִינִים פוּן פִּדְיוֹן הַבֵּן :

קט. דִינִים פוּן בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה :

קי. דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען דַארְף גִיוָּר רִינְט זַיין בַּייא בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְעוֹפוֹת :

קיא. דִינִים פוּן שַׁעַטְנֵז :

קיב. דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט גְלֵייבֶּען אִין זַאכִין וָואס זֶעהִין אוֹיס וִויא כִּישׁוּף :

קיג. דִינִים פוּן גֶעלְט אַנְטְלַייעֶן :

קיד. דִינִים אַז מֶען טָאר נִישְׁט גַנְבֶנֶען אָדֶער גַזְלֶנֶען אוּנ מֶען טָאר נִישְׁט קוֹיפֶען קַיין גְנֵבָה :

מפתח

סימן

קטו. דינים אז מען טאר ניט יענעם א שאדין טוהן אין גוף אדער אין געלט:

קטז. דינים אז מען דינגט א מענטש צוא ארבייטען דארף מען איהם צו בצאלין אין דער צייט:

קיז. דינים פון א שלאפין. אונ פון ביקור חולים. אונ פון תשובה טוהן:

קיח. דינים פון א גוסס ח"ו. אונ פון קריעה שניידין. אונ פון וואסער אויס גיסען:

קיט. דינים פון איין אונן:

קכ. דינים אז איין כהן טאר ניט זיך מטמא זיין צו א מת. אונ צו וועלכין קרוב ער זאל זיך יוא מטמא זיין:

קכא. דינים פון דער לויה. אונ פון דעם ערשטין עסין וואס דער אבל עסט נאך דער לויה:

קכב. דינים נאך וועמין מען דארף זיצען שבעה. אונ פון דעם קרוב וואס ווערט הערשט גיוואר אין א צייט ארום:

קכג. דינים וואס דער אבל טאר ניט טוהן אין דער שבעה:

קכד. דינים פון מנחם אבל זיין. אונ פון דאווינען ביי דעם אבל:

קכה. דינים פון שלשים. אונ פון צוועלף חדשים נאך פאטער אונ מוטער. אונ קדיש זאגין:

קכו. דינים פון אבילות אום שבת אדער יום טוב:

קכז. דינים פון דער יאהר צייט:

בעזה"י

הקדמה

(א) דער אייבערשטער האט אונז גיגעבין דיא היילינע תורה. אונ האט אונז גיבאטען זיינע מצות. מיר זאלען זייא מקיים זיין. וועט אונז גוט זיין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט: (ב) אונ האט אונז גיהייסען לערנען דיא תורה. חומש אונ גמרא מיט שלחן ערוך. דיא גמרא מיט דעם שלחן ערוך זאגין פשט אויף דעם חומש. למשל אין דעם חומש שטייט אז מען טאר ניט עסין קיין טרפות. דאצו דאך קען ניט דער רב פסקנין פון חומש אליין וועלכעס עס איז טרפה אונ וועלכעס עס איז כשר. אדער עס טרעפט זיך איין שאלה פון מילעכדיקס מיט פליישיגס קען ער ניט פסקנען דיא שאלה פון חומש אליין: (ג) דער טעם פון דעם איז. אז גאט ברוך הוא האט אזו גיהייסען. אז אין דער היילינער תורה אין חומש שטייען אלע מצות בכלל. אונ דיא היילינע גמרא איז איין פירוש אויף יעדערע מצוה. וויא אזו זיא מקיים צו זיין. אזו וויא אונזערע היילינע חכמים האבין בקבלה: (ד) אונ אזו איז ווידער דער שלחן ערוך א פירוש אויף דער גמרא. יעדער זאך וויא אזו צוא טוהען אקראט וויא דער דין איז: (ה) ממילא אזוי וויא דער רב קען ניט פסקנען קיין שאלה פון חומש אונ פון דער גמרא אליין. סיידען ער לערענט דעם שלחן ערוך אויך. אזוי דיא אלע מצות וואס יעדער מענש טוהט פאר זיך אונ פרעגט ניט אויף זייא קיין שאלה. קען ער בודאי ניט מקיים זיין זייא. סיידען ער לערענט דעם שלחן ערוך אויך: (ו) אפילו דער וואס קען לערנין אונ לערינט ניט קיין שלחן ערוך. איז דא א סך מצות וואס ער איז ניט מקיים וויא עס גיהער צוא זיין. אונ אויך א סך עבירות וואס ער טוהט אונ וויסט גאר ניט אז דאס איז איין עבירה. ממילא ווערט ער גישטראפט פאר וואס ער האט ניט גילערינט. איין ראיה דער צוא לאז ער לערנין שלחן ערוך ווערט ער זעהען אז אונזערע רייד זענין אמת בעזה"י:

(ז) אונ דער וואס קען ניט לערנין אין דעם גרויסען שלחן ערוך מיט דיא פוסקים וויא עס גיהער צו זיין. זאל ער לערנין בספר קיצור שלחן ערוך אונ אויך בספר מסגרת השלחן

וספר לקוטי שושנים עטליכע מאל. וועט ער אויך וויסען זיך אפ צו היטען פון די עבירות און מקיים צו זיין די מצות וויא עס געהער צו זיין: (ח) און די מענטשען וואס קענען דארט אויך ניט לערנען. זאלין לערנען דא אין דעם ספר דברי תורה אויף עברי טייטש. וועלין זייא אויך וויסען וויא אזוי מקיים צו זיין יעדערע מצוה. און אפ היטען זיך פון די עבירות: (ט) מיר האבין אין דעם ספר געשריבען יעדער זאך אזוי וויא דער דין איז על פי גמרא ושלחן ערוך ופוסקים בעזה"י:

(י) מיר האבין געשריבען דאס ספר מיט א גרינג לשון. און אויך ניט צו פיהל חילוקים אין יעדער זאך. נאר וועדליג דעם כח פון די מענטשען וואס לערנען אין דעם ספר. זייא זאלין קענען פאר שטיין און מקיים זיין אלדינג וואס מען דארף תמיד נייטיג צו וויסען: (יא) און אז מען וועט גראד דארפען צו וויסען א דין וועלכעס ער שטייט ניט אין דעם ספר. זאל מען פרעגין דעם וואס לערינט שלחן ערוך. אדער דעם וואס לערינט בספר מסגרת השלחן. דען דארטין שטייען מעהר דינים און טעמים. וועדליג דעם פאר שטאנד פין די מענטשען וואס לערנין דארט: (יב) מיר האבין ניט געשריבען אין דעם ספר קיין חומרות וועלכע אז מען איז זייא ניט מקיים איז מען אויך יוצא. נאר די זאך וואס מיר האבין געשריבען אז מען טאר ניט דאס טוהען. איז א גרויסע עבירה אז מען טוהט די זאך. דאריבער מוז מען לערנין וואלגע יעדערין דין עטליכע מאל. און זעהען מקיים צו זיין וויא ווייט מעגליך איז: (יג) דער הייליגער מלאך אליהו הנביא ז"ל שרייבט אין זיין ספר. אז דער מענטש וואס זאגט איך וועל זיין איין ערליכער יוד נאר די איינע מצוה וויל איך ניט מקיים זיין. איז איין גרויסע עבירה אזוי צו זאגין ח"ו. און עס קומען אויף דעם מענטש שלעכטע גזירות ח"ו. נאר א יוד דארף זיך פערנעמין ער זאל זיין איין ערליכער יוד און ניט טוהען קיין שום עבירה. און מקיים צו זיין אלע מצות וויא ווייט מעגליך איז. וועט עס גאט ברוך הוא העלפין אז ער וועט קענין אלין מקיים זיין: (יד) אויך דארף יעדער מענטש אכטונג געבין בייא זיך אין דער היים. אז דאס ווייב מיט די קינדער זאלין ניט זינדיגען. נאר טוהען גוטע מעשים וויא ווייט מעגליך איז: (טו) אויך אז מען זעהט וועלכען יוד טוהען א זאך וואס מען טאר ניט. דארף מען עם זאגין מיט א ווייך לשון. אז מען טאר ניט דאס טוהען. אויב עס איז נאר צו קלערין אז יענער וועט פאלגען (זעה איין בסימן י"ט סעיף מ"ב ביז סעיף מ"ח):

(טז) אויך זאל מען זיך ניט קיין ראיה ברענגין פון קיינעם. צו זאגין אז יענער טוהט אזוי מעג איך אויך אזוי טוהען. נאר מען דארף צו טוהען אזוי וויא עס שטייט אין דער הייליגער תורה און אין שלחן ערוך און אזוי וויא מיר שרייבען אין דעם ספר: (יז) דען יעדער מענטש האט אין זיך גוטע מדות און שלעכטע. דער ערליכער יוד האלט זיך ביי זיינע גוטע מדות און לערינט זיך אפ פון אנדערין יענעמס גוטע מדות. אבער דער שלעכטער טוהט פאר קערט ח"ו. (יח) די ווייבער דארפען לערנין אין דעם ספר די דינים פון די מצות וואס זייא זענין אויך מחויב. היינו הלכות ברכות און הלכות שבת ויום טוב. און נאך אזוי אגלייכען. וועער שמועסט הלכות נדה מוזען זייא בודאי לערנין עטליכע מאל און מקיים זיין. מיר האבין אין דעם ספר גוט געשריבען די זאכען על פי דין און אויך מיט א גרינג לשון בעזהי"ת: (יט) עס איז דא אזעלכע מצות וואס זענין א סגולה צו פרנסה און צו עשירות און אזעלכע מצות וואס זענין א סגולה לאנג צו לעבין. און אזעלכע מצות וואס זענין א סגולה צו האבין גוטע קינדער. אויך איז דא עבירות וואס דורך זייא איז ח"ו פאר קערט. מיר האבין געשריבען אין דעם ספר בייא די מצות דאס גוטס. און בייא די עבירות דאס שלעכטס: (כ) דער מענטש וואס דארף געהאלפען צו ווערין אין וועלכע זאך. זאל ער מקיים זיין ערינצט די מצוה וואס איז א סגולה צו דעם. און זאל זיך שטארק אפ היטען פון די עבירות וואס מאכען קאליע די זאך. וועט ער געהאלפען ווערין מיט אלעם גוטס:

(בראשית) סימן א. דינים פון אויפשטיין אין דער פריא. און וואשען זיך און אן טוען. ער האלט צוואנציג סעיפים:

א יעדער יוד דארף תמיד מורא האבין פאר גאט ברוך הוא. כדי מען זאל קיין מאל ניט זינדיגען:

ב ווער שמועסט ווען עס טרעפט זיך צו טוהען איין עבירה ח"ו. איז מען מחויב צו בארעכינען זיך אז גאט ברוך הוא האט בעשאפען אלע וועלטין און ער זעהט אלדינג. וואס מען טוהט און באצאלט שלעכטם דעם וואס זינדיגט קעגין איהם. און פיל גוטס צו דעם וואס איז מקיים זיינע מצות:

ג תיכף ווען מען האפט זיך אויף אין דער פריא פון שלאף. זאל מען זאגין דיא ווערטער. מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה. רבה אמונתך. דער טייטש פון דעם איז. איך דאנק דיר אייביגער גאט וואס דוא האסט מיר צוריק גיגעבין דיא נשמה מיט דער בארימקייט. עס איז גרויס און גוט אין דיר צו גלויבען:

ד דער נאך זאל מען זיך תיכף וואשען. דען מען טאר ניט אן ריהרען דאס מויל אדער דיא נאז אדער דיא אויגען אדער דיא אויערן פאר דעם וואשען. אויך טאר מען ניט גיין קיין פיהר איילען אום גיוואשען. אויך זאל מען ניט אן ריהרען דיא מלבושים פאר דעם וואשען. איבער דעם זאל מען אן גרייטען וואסער לעבין בעט כדי אז ווען מען האפט זיך אויף זאל מען זיך באלד וואשען:

ה מען טאר ניט אן ריהרען קיין שום מאכל אדער משקה פאר דעם וואשען. דאריבער דארפען דיא ווייבער גיווארינט צו זיין תיכף אין דער פריא צו וואשען זיך און דיא קינדער. כדי זייא זאלין ניט אן ריהרען אין קיין שום עסין וואס פאר דעם וואשען:

ו דאס וואשען אין דער פריא דארף אזוי צו זיין. מען נעמט דיא כלי מיט דער רעכטע האנד און מען גיבט זיא אין דער לינקער האנד אריין. און מיט דער לינקער האנד באגיסט ער דיא רעכטע האנד. דער נאך באגיסט ער מיט דער רעכטע האנד דיא לינקע. דער נאך צוריק. אזוי זאל מען טוהען דרייא מאל. עס זאל יעדערע האנד דרייא מאל אפ גיגאסען ווערין:

ז מען זאל זיך וואשען יעדער מאל דיא גאנצע האנד ביז דעם ארביל. אז מען האט ווייניג וואסער איז גינוג ביז איבער דיא פינגער:

ח מען טאר זיך ניט וואשען אויף דער ערד. נאר אין א כלי אריין. און דאס וואסער וואס מען האט זיך גיוואשען דער מיט. טאר מען ניט בענוצען צו קיין שום זאך:

ט אויך דארף מען גיווארינט צו זיין. צו גיסען דאס וואסער אויף איין ארט וואס מענטשען טרעטין ניט דארויף. דען אויף דעם וואסער רוהט א רוח רעה ר"ל:

י ווען מען טוהט אן דיא שיך אדער שטיוועל. זאל מען פריער אן טוהען דעם רעכטען. דער נאך דעם לינקען. אז זייא זענין מיט בענדליך זאל ער פריער צו בינדען דעם לינקען דער נאך דעם רעכטין:

יא אוים טוהען זאל מען פריער דעם לינקען שוך דער נאך דעם רעכטין. דיא אייגענע דינים זענין אויך בייא זאקין אדער אנדערע קליידער:

יב דער שטייגער איז פון מענטש. אין דער פריא צו דארפין ארויס גיין אדער משתין זיין. דאריבער זאל ער ניט מאכען דיא ברכה על נטילת ידים ביז ער וועט זיך ריינִיגען. דער נאך זאל ער זיך איבער נייס וואשען און אויס שווענקין דאס מויל און זאגין על נטילת ידים. אשר יצר. אלהי נשמה. ברכת התורה:

יג אז מען גייט ארויס אין בית הכסא. דארף מען גיווארענט צו זיין גוט זיך מכנת צו זיין. דיען אז ניט טאר מען ניט דער נאך זאגין קיין שום הייליג ווארט:

יד עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶע מִצְוָה אוֹיף צוּ שְׁטֵיין פַּארְטָאג לֶערְנִין אָדֶער תְּהִלִּים זָאגִין. יֶעדֶער יִיד
וִויא וַוייט עֶר קֶען. עֶס אִיז גְלַייכֶער צוּ זָאגִין אַבִּיסֶעל תְּהִלִּים אָדֶער מַעֲמָדוֹת וָואלְגֶע
מִיט כַּוָּונָה אֵיידֶער צוּ זָאגִין אַסַךְ אָן כַּוָּונָה:

טו דֶער וָואס הֵייבְּט זִיךְ אוֹיף פַּארְטָאג (אָדֶער דֶער וָואס שְׁלָאפְט נִיט אַגַאנְצֶע נַאכְט) אוּנ
עֶר הָאט זִיךְ גִיוַואשֶׁען. זָאל עֶר זִיךְ אִיבֶּער גֵיים וַואשֶׁען וֶוען עֶס וֶוערְט טָאג. אַזוֹיא
וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף ו. נָאר נִיט זָאגִין נָאךְ אַמָאל דִיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם:

טז דֶעסְט גְלַייכֶען אַז מֶען שְׁלָאפְט בַּייא טָאג אַהַאלְבֶּע שָׁעָה אָדֶער מֶעהְר. דַארְף מֶען
זִיךְ אוֹיךְ צוּ וַואשֶׁען דְרַייא מָאל אָן אַ בְּרָכָה:

יז נָאךְ דִיא זַאכֶען דַארְף מֶען זִיךְ וַואשֶׁען דִיא הֶענְד. אַז מֶען שְׁטֵייט אוֹיף פוּן שְׁלָאף.
אָדֶער וֶוען עֶס וֶוערְט טָאג אֲפִילוּ מֶען אִיז אוֹיף פוּן פְרִיעֶר. אָדֶער וֶוען מֶען קוּמְט פוּן בֵּית
הַכִּסֵא. אָדֶער פוּן בָּאד. פוּן בֵּית עָלְמִין. אָדֶער פוּן אֵיין לְוָיָה. אָדֶער פוּן אֵיין שְׁטוּבּ וָואס
לִיגְט אֵיין מֵת. וְהַמְשַׁמֵשׁ מִטָּתוֹ. אָדֶער מֶען שְׁנַייט זִיךְ אָפּ דִיא נֶעגִיל. אָדֶער מֶען שֶׁערְט
זִיךְ אָפּ דִיא הָאר. אָדֶער מֶען טוּהְט זִיךְ אוֹיס דִיא שְׁטִיוֶועל אָדֶער דִיא שִׁיךְ מִיט דֶער הַאנְד.
וֶועלְכֶעס מֶען טוּהְט פוּן דִיא זַאכֶען דַארְף מֶען זִיךְ וַואשֶׁען דִיא הֶענְד:

יח אַז מֶען קְרַאצְט זִיךְ אִין קָאפּ אָדֶער מֶען רִירְט אָן אַ כִּנָה אָדֶער מֶען רִירְט אָן דָאס לַייבּ
אוֹיף אַצוּגִידֶעקְט אָרְט אָדֶער אִין אֵיין אַנְדֶערֶע זַאךְ וָואס אִיז נִיט רֵיין. זָאל מֶען זִיךְ אוֹיךְ
וַואשֶׁען אַז מֶען הָאט שְׁטֵיין לֶעבִּין זִיךְ וַואסֶער. אוּנ אַז נִיט זָאל מֶען גוּט אָפּ ווִישֶׁען דִיא הַאנְד
וָואס הָאט אָן גִירִירְט:

יט מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּא זַיין אִין דֶעם. בְּשַׁעַת מֶען לֶערִינְט אָדֶער מֶען זָאגְט
הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער:

כ בְּסִימָן י"ב וּבְסִימָן כ"ז וֶועלִין מִיר שְׁרַייבֶּען אַז צוּם דַאוִוינֶען אָדֶער אִין מִיטֶען עֶסִין מוּז
מֶען זִיךְ וַואשֶׁען מִיט וַואסֶער נָאךְ דִיא זַאכֶען:

דיני נקיון המקום לדבר שבקדושה

סִימָן ב. דִינִים אוֹיף וֶועלְכִין אָרְט מֶען טָאר נִיט זָאגִין קֵיין הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער. עֶר הַאלְט דְרַייא אוּנ צְוַואנְצִיג סְעִיפִים:

א דָאס אָרְט וואו מֶען דַאוִוינְט אָדֶער מֶען לֶערִינְט אָדֶער מֶען זָאגְט וֶועלְכֶע הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער
מוּז זַיין רֵיין פוּן צוֹאָה אוּנ פוּן שְׁתָנָה:

ב אַז עֶס אִיז דָא אוֹיף דֶעם אָרְט צוֹאָה פוּן אַמֶענְטְשׁ. טָאר מֶען נִיט זָאגִין קֵיין הֵיילִיג
וָוארְט. סַיידֶען מֶען דֶער וַוייטֶערְט זִיךְ דֶער פוּן פִיהְר אֵיילִין:

ג אַז דִיא צוֹאָה הָאט אַ רֵיחַ דַארְף מֶען זִיךְ צוּ דֶער וַוייטֶערִין פִיהְר אֵיילֶען פוּן דֶעם אָרְט
וָואס מֶען פִיהְלְט שׁוֹין נִיט קֵיין רֵיחַ:

ד זֶעקְס פוּיסְטֶען פוּן אַ מִיטֶעל מֶענְטְשׁ וֶוערְט גִירֶעכֶענְט אֵיין אֵייל. מֶען קֶען מֶעסְטִין מִיט
דִיא טְרִיט. דֶען דִיא לֶענְג פוּן פוּס מִיט דֶעם שׁוּךְ פוּן אֵיין מִיטֶעל מֶענְטְשׁ וֶוערְט
גִירֶעכֶענְט אַהַאלְבּ אֵייל:

ה דָאס שְׁטוּעֶכְט אַלֶעס אַז עֶר אִיז מִיט דֶעם פָּנִים פַאר דְרֵייט פוּן דֶער צוֹאָה. אָבֶּער אַז
דִיא צוֹאָה אִיז פַאר דֶעם פָּנִים אָדֶער פָאריִנְט אִין דֶער זַייט. טָאר מֶען נִיט זָאגִין קֵיין
הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער וִויא וַוייט עֶס אִיז אוֹיבּ מֶען קֶען נָאר דֶער זֶעהֶען דִיא צוֹאָה מִיט דֶעם אוֹיג:

ו אֲפִילוּ עֶס אִיז אַצוּנְד בַּייא נַאכְט דַארְף מֶען זִיךְ צוּ דֶער וַוייטֶערִין וִויא וַוייט מֶען וָואלְט
זִיא גִיקֶענְט זֶעהֶען בַּייא טָאג:

ז פוּן שְׁתָנָה דַארְף מֶען זִיךְ צוּ דֶער וַוייטֶערִין אַזוֹי וִויא פוּן צוֹאָה. נָאר צוּ שְׁתָנָה אִיז דָא
אֵיין

אין עצה. אז מען גיסט אקווארטירעל וואסער מיט אמאל אויף דער שתנה מעג מען דארט זאגין היילינע ווערטער. אז מען גיסט אבער ביסלעך ווייס פועלט ניט :

ח אז מען האט צווייא מאל משתין גיוועזן. דארף מען אביין גיסען צווייא קווארטירלעך וואסער. אז דרייא מאל. איז דרייא קווארטירלעך וואסער :

ט דער שיעור פון קווארטירעל וואס מיר שרייבען איז וויפיל עס קען אריין אין דער שאהל פון צווייא היגערנע אייער :

י אז מען האט משתין גיוועזן אויף דער ערד אונ עס איז איין גיזאפט גיווארין נאר עס איז נאך אביסעל נאס. דארף מען אויך צו גיסען וואסער :

יא אזוי אויך א מלבוש וואס מען האט משתין גיוועזן דארויף. דארף מען אויך צו גיסען דארויף אביסעל וואסער אז מען וויל דארט זאגין היילינע ווערטער :

יב שבת טאר מען ניט גיסען קיין וואסער אויף דעם מלבוש. נאר מען זאל עס צו דעקין מיט עפים. אדער מען זאל עס אוועק הענגין אין איין אנדערע שטוב אריין :

יג צואה פון אקאץ אדער פון עופות וואס מען רופט ענגעלישע האן אדער אינדיק האט דעם איינענעם דין וויא צואה פון א מענטש :

יד צואה פון בהמות חיות עופות אז זיא האט ניט קיין ריח דארף מען זיך ניט צו דער ווייטערין דער פון. אז זיא האט אבער יוא א ריח. דעסט גלייכען א היגער שטייג אדער אנדערע פארשטונקענע זאכין דארף מען זיך צו דער ווייטערין פון זייא :

טו אז מען דעקט צו דיא צואה אדער שתנה מיט עפים מעגין דארט זאגין היילינע ווערטער אויב מען פיהלט ניט קיין ריח :

טז דעסט גלייכען אז דיא צואה איז ניט אין דעם איינענעם שטיבעל וואס מען זאגט היילינע ווערטער מעג מען אויך אויב מען זעהט זיא ניט אונ מען פילט ניט קיין ריח :

יז א קינד וואס איז שוין אלט א פערטיל יאהר דארפין זיך צו דער ווייטערין פון זיין צואה אונ שתנה אזוי וויא פון א גרויסין מענטש :

יח עס איז שכיח אז דיא קישעליך פון דיא וויגלעך אדער דאס בעט גיוואנט איז איין גירעכט מיט ממשות פון צואה דארפין גיווארינט צו זיין ניט צוא זאגין דארט קיין היילינע ווערטער ביידין מען דעקט זייא צו מיט עפים אדער מען דער ווייטערט זיך פון זייא כפיער איילין באופן וויא מיר האבין גישריבין אין אן הייב סימן זעה איין דארט :

יט אפילו דיא צואה איז שוין פאר טריקענט כועלט אויך ניט. נור מען מוז טוען אזוי וויא מיר שרייבין :

כ אויף דעם ארט וואס מען טאר ניט רעדין קיין היילינ ווארט טאר מען דארט ניט אין זינען האבין קיין שום היילינ ווארט :

כא אין באד טארין אויך ניט רעדין אדער אין זינען האבין קיין שום היילינ ווארט :

כב אויף דיא אלע אומריינע ערטער טאר מען ניט גידענקין דעם אייבערשטינם נאמין אפילו אויף דייטש אדער אויף אנדערע לשונות :

כג אויך טארין ניט דארט געבין קיין שלום איינער דעם אנדערין :

(נח) סימן ג. דינים פון ציצית. ער האלט דרייסיג סעיפים :

א דיא מצוה פון ציצית איז זייער גרויס. דיא תורה הענגט אן אן דער מצוה אלע מצות אזוי וויא עס שטייט אין פסוק „וראיתם אותו" אז איהר וועט זעהין דיא ציצית „וזכרתם את כל מצות ה'" וועט איהר גידענקין אלע מצות פון השי"ת מקיים צו זיין :

ב איבער דעם דארף מען גיווארינט צו זיין צו גיין אגאנצען טאג אין א טלית קטן אוים וואל אונ גוטע ציצית וואס מאכט זייא איין ערליכער יוד :

ג דען מען דארף צו זאגין בשעת מען הייבט אן צו שפינען אונ צו דרייען דיא ציצית אז מען טוהט דאס לשם ציצית :

ד דיא ציצית זאלין ניט זיין הויך אן גימאכט אין דער כנפה. היינו עס טאהר ניט האלטין מער וויא דיא ברייט פון דרייא פינגער פון דעם לעכיל וואס דיא ציצה העננגט ביז דעם עק פון דער כנפה. סייא הונטען סייא אין דער זייט טאר ניט זיין מעהר :

ה אז דאס לעכיל וואס דיא ציצה איז אריין גיצויגין איז העכער וויא דיא ברייט פון דרייא פינגער האמשי מען ציהט איין דיא כנפה מיט דער ציצה עס זאל ניט זיין אזוי פיהל איז דאך פסול :

ו אויך מוז מען גיווארינט זיין דיא ציצה זאל ניט זיין אן גימאכט צו נידריק אין דער כנפה. היינו דאס לעכיל וואס דיא ציצה העננגט מוז זיין ווייט פון דער זוים אזוי פיהל וויא עס האלט פון מיטעלסטין גליד פון גראבין פינגער ביז סוף דעם פינגער. סייא הונטען סייא אין דער זייט טאר ניט זיין ווינציקער :

ז דאס אלטין מעסט מען מיט דיא פינגער פון אמיטעל מענטש :

ח דיא טרעלבעליך וואס העננגין אין דער כנפה פון טלית טוז מען אפ שניידען איידער מען העננגט אן דיא ציצה :

ט בייא דעם אלעמין איז ניט קיין חילוק צווישין א טלית אדער אטלית קטן אדער אלייבצידעקיל אין וועלכין מען מאכט אן ציצית טאר אלטין ניט זיין דאס לעכיל נידריקער אונ ניט העכער פון דעם וואס מיר האבין גישריבען :

י דאס אן מאכין פון ציצית זאל אזוי זיין. מען ציהט אריין פיהר פעדים אין לעכיל. ממילא אז זייא ווערין איין גילייגט ווענען זייא אכט. דער נאך מאכט מען איין קניפ היינו איינעם אויף דעם אנדערין. דער נאך דרייט מען ארום מיט דעם שמש זיבען מאל. דער נאך אגוטען קניפ :

יא דער נאך דרייט מען ארום אכט מאל. דער נאך אגוטען קניפ. דער נאך דרייט מען ארום עליף מאל. דער נאך אגוטען קניפ. דער נאך דרייט מען ארום דרייצעהן מאל. דער נאך אגוטען קניפ :

יב בשעת דעם אן מאכין זאל מען אין זינען האבין אז מען מאכט אן לשם מצות ציצית :

יג דיא ציצית דארפין צו זיין אזוי לאנג אז נאך דעם אן מאכין זאל האלטין דיא ציצה פון דעם ערשטין קנופ ביז סוף דער ציצה דיא ברייט פון צוועליף גראבע פינגער פון א מיטעל מענטש. דאס הייסט אהאלב איל אבער אז אפילו איין פאדים וועט ניט זיין אזוי לאנג פון ערשטין קניפ אן טארין ניט אן מאכין :

יד איידער מען טוהט אן דעם טלית אדער דעם טלית קטן דארף מען בודק צו זיין דיא ציצית אויב זייא זענען כשר. אפילו דאס וואס איז אריין גיצויגין אין לעכיל דארף מען אויך בודק צו זיין :

טו אויך דארף מען צו צו שיידען דיא פעדים פון דיא ציצית זייא זאלין ניט זיין פאר פלאנטערט איינער אין דעם אנדערין :

טז אז מען קומט שפעט אין שוהל אריין אונ אויב מען וועט בודק זיין דיא ציצית וועט דער ווייל דאס ציבור פון איהם אוועק דאווינען בדארף ער דעננמאלט ניט בודק זיין אונ ניט צו שיידען :

יז בשעת מען האלט דעם טלית איבער דעם קאפ איידער מען הילט זיך איין אין איהם זאל מען מאכין שטייענדיקי הייט דיא ברכה בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית :

יח דער נאך זאל מען זיך ארום הילען דעם קאפ ביז דער חיים ליין ד' דרויער פון מויל

מען בדארף צו זיין ארום געהילט מיט דעם טלית פארינט און הינטען ביז נאהענט פון האלבין גוף :

יט אבער די מענטשין וואס דעקין זיך נור צו מיט דעם טלית דעם קאפ און ארום האלדז אליין דארף מען זיי צו זאגין זיי זאלין אזוי ניט טוען נור אזוי וויא מיר שרייבין :

כ אויך זאלין דענמאלט זיין צוויא ציצית פארינט און צוויא ציצית אהינטער גיווארפין . דעם עק טלית וואס איז פארינט ביי דער רעכטע האנד זאל מען לייגען אויף דעם לינקען אקסיל בשעת דעם איין הילען :

כא מען בדארף אין זינען האבין בשעת דעם איין הילען אז גאט ברוך הוא האט אונז גיהייסען איין הילען אין ציצית כדי מיר זאלין גידענקין אלע זיינע מצות מקיים צו זיין :

כב ער זאל שטייען איין גהילט אזוי לאנג וויא מען קען אפ גיין פיהר איילין און זאל דער ווייל זאגין די פסוקים מה יקר :

כג דער נאך מעג ער שוין גיין אין טלית וויא אזוי ער וויל . נור די ציצית זאלין זיך ניט נאך שלעפין אויף דער ערד דען דאס איז ניט קיין כבוד פאר זייא . ער מעג זייא איין שטעקין אין גארטעל :

כד אז בשעת מען האט אן גימאכט די ציצה איז זיא גיוועזען לאנג אזוי וויא מיר האבין גישריבין בסעיף י"ג נור דער נאך רייסט זיך אפ איין פאדים און עס בלייט זיבען פעדים איז אויך כשר . אז דער זיבעטער פאדים רייסט זיך אויך אפ זאל מען פרעגין א שאלה :

כה אז עס רייסט זיך איבער א פאדים אויף דעם ארט וויא די ציצה איז ארייין גיצויגין אין דער כנפה איז די ציצה זעכער פסול :

כו אז עס איז פסול גיווארין א ציצה פון טלית דארף מען איהם באלד אויס צו טוען . אז דאס איז אום שבת זאל מען פרעגין א שאלה :

כז אז עס איז פסול גיווארין א ציצה פון טלית קטן און ער איז צווישין מענטשין און שעמט זיך אויס צו טוען בדארף ער אויף דעם ארט ניט אויס צו טוען דעם טלית קטן . נור ער זאל גלייך אהיים גיין און אויס טוען :

כח דען אז מען גייט אין אמלבוש וואס האט פיהר עקין און עס איז דרינען ניט אן גימאכט כשר'ע ציצית איז איין גרויסע עבירה :

כט דאריבער די מענטשין וואס גייען פון הינטען איין שפאלט אין דער קאפיטע דארף מען צו מאכין הינטען האטש איין עק גוט קאליחעך כדי די קאפיטע זאל ניט זיין מחויב בציצית :

ל דער וואס איז גיווארינט אין דער מצוה פון ציצית האט איין גרויסין שכר אויף דער וועלט . און אויף יענע וועלט :

(לד) סימן ד . דינים פון תפילין . ער האלט זעקס און דרייסיג סעיפים :

א די מצוה פון תפילין איז זייער גרויס . דאריבער דארף מען די תפילין צו קויפען ביי א סופר וואס איז איין ערליכער יוד חאטשי עס קאסט טייער :

ב אויך זאל מען אכטונג געבין די בתים מיט די רצועות זאלין זיין תמיד שווארץ . אז עס גייט אפ פון די רצועות דאס שווארצקייט מוז מען זייא געבין צו א סופר איבער נייעס אפ צו שווארצין . אז ניט זענען זייא פסול :

ג אז די תפילין זענען עפעס קאליע גיווארין אדער די רצועות האבין זיך איבער גירישין דארף מען צו פרעגין א שאלה אויב זייא זענען כשר :

ד דער וואס איז גיווארינט אין דער מצוה פון תפילין און רעדט ניט אין זייא קיין דברים בטלים לעבט לאנג און האט עולם הבא :

ה בנאכט טאר מען ניט לייגען קיין תפילין. דאריבער אז איינער הייבט זיך אויף פארטאג טאר ער ניט לייגען קיין תפילין צאמען עס איז שוין אביסעל לעכטיג. ער זאל דער קענען דעם מענטש וואס ער קען נור אביסעל ווען ער וועט אצונד שטיין ווייט פון איהם פיר איילין:

ו תפילין של יד דארף מען צו לייגען אויף דער לינקער האנד העכער פון עלינבויגין. וויא דאס פלייש איז הויך. אונ ניט נאהנט פון עלינבויגין. נור מען זאל זיא ניט לייגין אין דיא אייבערשטע העלפט ביין וואס איז לעבין אקסיל:

ז אויך דארפין דיא תפילין זיין גינייגט צום גוף צו. באופן אז ער וועט אראפ לאזין גלייך דיא האנד זאל דיא תפילין זיין קיגען הארץ:

ח דער וואס איז גלינקט זאל פרעגין א שאלה אויף וועלכער האנד ער זאל לייגין תפילין:

ט דיא תפילין של ראש דארף מען צו לייגען אויף דעם קאפ אויף דעם ארט פון דיא האר. דער עק פון דיא תפילין וואס לעבין דעם שטערין מוז אויך ליגען אויף דעם ארט וויא עס וואקסט האר. ער טאר ניט זיין נידריגער. פון דעם ארט וואס דיא האר הייבין אן ארויס צו וואקסין:

י דער וואס האט לאנגע האר וועלכיס זייא גרייכען אראפ אויף דעם שטערין דארף ער אכטונג צו געבין אז דער עק פון דיא תפילין זאל ניט ליגען אויף דיא האר וואס זענען אויף דעם שטערין. נור ער זאל זיך אויס לאזין וויא דיא האר הייבין אן ארויס צוא וואקסין. אז דיא תפילין ליגט אבער נידריגער איז אזוי גוט גלייך מען לייגט גאר ניט קיין תפילין:

יא אויך זאל מען דיא תפילין ניט לייגען גאנץ הויך אויף דעם קאפ. נור אזוי וויא מיר האבין גישריבען:

יב דער קשר דארף צו ליגען אין יענער זייט קאפ אביסעל הויך קיגען דעם פנים:

יג דיא תפילין דארפין צו ליגען פונקט אין מיטען קאפ ניט אין דער זייט. דער קשר דארף אויך צו ליגען אין דער מיט קאפ ניט אין דער זייט:

יד אויך דארף מען אכטונג צו געבין דיא תפילין זאל זיך גוט האלטין אויף דעם קאפ. מען דארף אין דעם אלימען שטארק גיווארינט צו זיין:

טו מען זאל לייגען דיא תפילין שטייענדיקע הייט. פריער לייגט מען תפילין של יד. אונ נאך דעם וויא מען לייגט ארויף דיא תפילין אויף דער האנד איידער מען ציהט צו זאל מען מאכין דיא ברכה בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין. דער נאך ציהט מען צו דיא רצועה אונ מען מאכט דיא זיבען כריכות:

טז דער נאך לייגט מען באלד של ראש. אונ איידער מען מאכט גלייך דיא תפילין אויף דעם קאפ זאגט מען שטילער הייט דיא ברכה בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין:

יז דער נאך מאכט מען גלייך דיא תפילין זיא זאל ליגען גוט אזוי וויא מיר האבין פריער גישריבין דער נאך זאל מען זאגין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

יח דער נאך זאל ער מאכין מיט דער רצועה של יד דרייא כריכות אויף דעם מיטעלסטין פינגער איינס אין מיטעלסטין גליד פון פינגער אונ צווייא אין הינטערשטין גליד:

יט מען בדארף גיווארינט צו זיין אז דער קשר פון של יד זאל זיך קיינמאל ניט אוועק רוקען פון בית:

כ נאך דעם וויא מען לייגט של יד איידער מען לייגט דעם של ראש טאר מען ניט אויס רעדין. מען טאר אפילו ניט ווינקען מיט דיא אויגין אדער מיט דיא פינגער:

כא אפילו מען הערט קדיש אדער קדושה טאר מען אויך ניט אויס רעדין צו ענטפערין אמן אדער קדושה נור מען זאל אין זינען האבין וואס מען דארף צו ענטפערין:

כב דיא מענטשין וואס לייגין תפילין דר"ת טארין אויך ניט אויס רעדען צווישין של יד

צווישען

צווישען של ראש נור צוא ענטפערין אמן אדער קדושה מעג מען בייא תפילין.
דרבינו תם:

כג מען דארף אין זינען האבין בשעת מען לייגט דיא תפילין אז גאט ברוך הוא האט אונז גיהייסען לייגען תפילין וואס אין דיא פרשיות שטייט גישריבען אז ער איז איין גאט אין אלע וועלטין אונ ער האט אונז אויס גיצויגין פון מצרים מיר זאלין איהם דינען. אונ ער האט אונז גיהייסען לייגין של יד קייגען איבער דעם הארץ אונ של ראש קייגען מוח כדי מיר זאלין גידענקין דיא נסים וואס ער האט מיט אונז גיטוען וואס זייא ווייזין אז ער איז איין גאט אונ ער האט כח צו טוען אין אלע וועלטין וואס ער וויל. אונ מיר זאלין משעבד זיין צו איהם דיא נשמה וואס איז אין מוח אונ אלע תאוות וואס מיר האבין אין הארץ זאלין אלע זיין משועבד צו דינען איהם. אונ דורך דעם וועט מען גידענקען אין גאט ברוך הוא אונ מען וועט ניט זיך נאך געבין דיא הנאות פון דער וועלט:

כד כל זמן מען גייט אין דיא תפילין טאר מען ניט לאכין אדער שטיפען. אויך טאר מען ניט טוען אדער רעדין אין דיא זאכין פון דער וועלט אזוי לאנג מען זאל דורך דעם פאר געסין פון יראת שמים:

כה דאס גלייכסטע איז מען זאל תמיד גידענקין אין דיא תפילין כל זמן מען גייט אין זייא חוץ בשעת דער שמונה עשרה אונ בשעת דעם לערנען שאט ניט אז מען פאר געסט דענמאלט פון זייא:

כו אויך זאל מען ניט עסין אונ ניט שלאפין אין דיא תפילין:

כז בשעת ווען ער גייט אין דיא תפילין אונ דאווינט ניט דארף ער אלע מאל אן צו רירען דיא תפילין כדי ער זאל ניט פאר געסין אונ לאכין אדער שטיפען אין זייא:

כח עס איז גלייך בשעת דעם דאווינען אויך אן צו רירען אלע מאל אין זייא כדי ער זאל גאר ניט פאר געסין פון זייא:

כט בשעת ער זאגט וקשרתם לאות על ידך זאל ער אן רירען דעם של יד. בשעת ער זאגט והיו לטוטפות בין עיניך זאל ער אן רירען דעם של ראש:

ל מען זאל ניט אויס טוען דיא תפילין ביז סוף ובא לציון. אויך זאל מען זייא ניט אויס טוען ביז מען שטעלט אריין דיא ספר תורה אין ארון קודש. דער וואס טוהט זייא אויס איידער מען שטעלט אריין דיא ספר תורה זאל ער ניט אויס טוען פאר דער ספר תורה נור אין דער זייט:

לא דענמאלט ווען עס איז אויף דעם ארט א ברית מילה זאל מען ניט אויס טוען דיא תפילין ביז נאך דעם מל זיין:

לב ראש חודש טוהט מען אויס דיא תפילין פאר מוסף:

לג מען טוהט אויס דיא תפילין שטייענדיקע הייט. פריער נעמט מען אראפ דיא כריכות פון פינגער. דער נאך טוהט מען אויס דעם של ראש מיט דער לינקער האנד. דער נאך דעם של יד:

לד עס איז גלייך צו קושען דיא תפילין בשעת מען לייגט זייא אונ בשעת מען טוהט זייא אויס:

לה מען דארף גיווארינט צו זיין אז בשעת מען גייט אין דיא תפילין זאל מען זיין ריין. מען זאל ניט דארפין קיין נקיות צו האבין:

לו א יונגעל הייבט אן צו לייגין תפילין עטליכע חדשים פאר דרייצעהן יאר:

(ויקרא) סימן ה. דינים פון מזוזה. ער האלט צוואנציג סעיפים:

א מען איז מחויב אן צו מאכען א מזוזה אין יעדער טיר. אפילו מען גייט ניט יעצונד דורך איהר. נאר דורך איין אנדערע טיר:

ב דָאס אָרְט פוּן דֶער מְזוּזָה אִיז אִין דֶער רֶעכְטֶער זַייט פוּן דֶער טִיר וואוּ מֶען קוּמְט אַרַיין. אִין אֵייבֶּערְשְׁטִין דְרִיטֶעל פוּן בַּייא שְׁטִידֶעל:

ג אַז דָאס בַּייא שְׁטִידֶעל אִיז הוֹיךְ. דַארְף מֶען אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין. דִיא מְזוּזָה זָאל נִיט זַיין אָן גִישְׁלָאגֶען פִיל הֶעכֶער פוּן דִיא אַקְסְלֶען פוּן מֶענְטְשׁ:

ד אוֹיךְ דַארְף מֶען אַכְטוּנְג גֶעבִּין. דִיא מְזוּזָה זָאל הָאטְשׁ זַיין ווַייט אֵיין פוֹיסְט פוּן דֶעם וָואס לִיגְט אוֹיף דִיא בַּייא שְׁטִידְלֶען:

ה עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער. דֶער סוֹפֵר זָאל אָן שְׁלָאגִין דִיא מְזוּזָה. דֶען עֶס אִיז דָא נָאךְ דִינִים אִין דֶעם אָן שְׁלָאגִין:

ו אֵיידֶער מֶען שְׁלָאגְט אָן דִיא מְזוּזָה דַארְף מֶען זָאגֶען דִיא בְּרָכָה. בא"י אמ"ה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְבּוֹעַ מְזוּזָה. אַז מֶען שְׁלָאגְט אָן עֶטְלִיכֶע מְזוּזוֹת זָאל מֶען אוֹיךְ נִיט מֶעהְר מַאכֶען וִויא אֵיין בְּרָכָה:

ז אַז מֶען נֶעמְט אַרָאפּ דִיא מְזוּזָה בּוֹדֵק צוּ זַיין. זָאל מֶען נִיט מַאכֶען דִיא בְּרָכָה וֶוען מֶען שְׁלָאגְט זִיא צוּרִיק אָן:

ח אַז מֶען הָאט נִיט אָן גִישְׁלָאגִין דִיא מְזוּזָה נָאר אוֹיף גִיהָאנְגֶען. אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא. אִיבֶּער דֶעם דַארְף מֶען אָן שְׁלָאגִין דִיא זַאךְ וָואס דִיא מְזוּזָה אִיז אִין אִיהְר אַיין גִיהוֹילְט מִיט אַ נָאגִיל פוּן הוּנְטֶען אוּנ אַ נָאגִיל פוּן אוֹיבֶּען:

ט אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען הָאט מוֹרָא מֶען זָאל נִיט דִיא מְזוּזָה אַוֶועק גַנְבֶנֶן. זָאל מֶען אַבִּיסֶעל אַיין הַאקִין אִין בַּייא שְׁטִידֶעל אוּנ אַרַיין זֶעצִין דִיא מְזוּזָה. נָאר מֶען זָאל נִיט אוֹיס הַאקִין טִיף וִויא אַפוֹיסְט. אוּנ דֶער נָאךְ וֶוען מֶען שְׁלָאגְט מִיט עֶפֶּעס צוּ פוּן אוֹיבֶּען דַארְף מֶען צוּ דֶער קֶענִין אַז דָא זִיצְט אַ מְזוּזָה:

י אַז עֶס אִיז נִיט מִיגְלֶעךְ זִיא אָן צוּ שְׁלָאגִין פָארִינְט. זָאל מֶען זִיא אָן שְׁלָאגִין אָן אַ בְּרָכָה אִינֶעוֶועְר דֶער טִיר אִין פְלַאטְשׁ פוּן בַּייא שְׁטִידֶעל. נָאר נִיט אִין דֶער וַואנְד. אוֹיךְ מוּז מֶען גִיוָוארֶענְט זַיין זִיא אָן צוּ שְׁלָאגִין אִין אָן הֵייבּ בַּייא שְׁטִידֶעל נָאהֶענְט וואוּ מֶען גֵייט דוּרְךְ אוּנְטֶער דִיא זַאוֶועצִי. דֶען אַז זִיא אִיז אָן גִישְׁלָאגִין אַפוֹיסְט ווַייט אַרַיין צוּ דֶער פָארִינְטִיגֶער זַייט בַּייא שְׁטִידֶעל אִיז זִיא פָּסוּל:

יא דִיא טוֹיעֶרִין פוּן דִיא הַייזֶער אָדֶער פוּן הוֹיף דַארְפִין אוֹיךְ הָאבִּין מְזוּזוֹת. הָאלְטִין קָאמֶערִין. שְׁפַּאכְלֶערְס. דַארְפִין אוֹיךְ צוּ הָאבִּין מְזוּזוֹת:

יב דִיא שְׁטוּבּ אָדֶער דִיא קָאמֶער וָואס הַאלְט נִיט פִיהְר אֵיילִין דִיא בְּרֵייט אוּנ פִיהְר אֵיילִין דִיא לֶענְג. אָדֶער עֶס אִיז נִיט דָא אִין זֵייא קֵיין טִירֶען. זָאל מֶען נִיט מַאכֶען קֵיין בְּרָכָה בְּשַׁעַת מֶען שְׁלָאגְט אָן דִיא מְזוּזָה:

יג אִין דִיא גִיוֶועלְבִּין זָאל מֶען אָן שְׁלָאגִין מְזוּזוֹת אָן אַ בְּרָכָה:

יד אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס אִיז גוּט רֵיין אִיז גְלַייךְ מֶען זָאל אַרוֹיס זֶעהֶען דֶעם שֵׁם וָואס אִיז אוֹיף דֶער מְזוּזָה. נָאר מֶען דַארְף אַרוֹיף לֵייגֶען אַשְׁטִיקֶעל גְלָאז אוֹיף דֶעם שֵׁם מֶען זָאל נִיט אָפּ מֶעקִין דֶעם שֵׁם בִּיכְלֶעךְ ווַיים מִיט דֶער הַאנְד וָואס מֶען לֵייגְט אַרוֹיף. וֶוען מֶען גֵייט אַרוֹיס אוּנ אַרַיין:

טו אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס קֶען נִיט זַיין אַזוֹי רֵיין דוּרְךְ קִינְדֶער. זָאל דִיא מְזוּזָה זַיין צוּ גִידֶעקְט מִיט דֶעם שֵׁם:

טז מֶען דַארְף זֶעהֶען וִויא ווַייט מִיגְלֶעךְ אִיז. עֶס זָאל זַיין רֵיין אַרוּם דֶער מְזוּזָה. וֶוער שְׁמוּצְט מֶען זָאל דָארְט נִיט אַנִידֶער שְׁטֶעלִין קֵיין שׁוּם כֵּלִי וָואס מֶען וַואשְׁט זִיךְ אִין אִיר אֲפִילוּ דִיא מְזוּזָה אִיז צוּ גִידֶעקְט:

יז מֶען דַארְף דִיא מְזוּזָה בּוֹדֵק זַיין צְווַייא מָאל אִין זִיבֶּען יָאהְר:

יח אַז מֶען נֶעמְט אַרָאפּ דִיא מְזוּזָה בּוֹדֵק צוּ זַיין אָדֶער בְּשַׁעַת מֶען ווַייסְט דִיא שְׁטוּבּ

בֿאַרְף מֶען גִיוָואָרִינְט זַיין. תֵּיכֶּף זִיא צוּרִיק אָן צוּ שְׁלָאגִין. דֶען עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה צוּ זַיין אָן אַ מְזוּזָה:

יט מֶען בֿאַרְף שְׁטַארְק גִיוָואָרִינְט צוּ זַיין אִין דֶער מִצְוָה פוּן מְזוּזָה. דֶען וֶוען מֶען גֵייט אַרַיין אוּנ אַרוֹיס דֶער מַאנְט מֶען זִיךְ דוּרְךְ דֶער מְזוּזָה אַז דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער אִיז אֵיין גָאט אִין אַלֶע וֶועלְטִין אוּנ עֶס בְּלַייבְּט נִיט דֶעם מֶענְטְשׁ נוּר וָואס מֶען דִינְט גָאט בָּרוּךְ הוּא אוּנ מֶען אִיז מְקַיֵּים זַיינֶע מִצְוֹת:

כ דֶער וָואס אִיז גִיוָואָרִינְט אִין דֶער מִצְוָה פוּן מְזוּזָה וֶועט עֶר אוּנ זַיינֶע קִינְדֶער לַאנְג לֶעבִּין:

סימן ו. דִינִים פוּן בְּרָכוֹת אוּנ פוּן בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אוּנ פוּן אָמֵן. עֶר הַאלְט זִיבֶּעצִין סְעִיפִים:

א בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט אַ בְּרָכָה זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ פוּן דֶער בְּרָכָה. אַז מֶען הָאט אִין זִינֶען דִיא טַייטְשׁ מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין:

ב דֶען דֶער עִיקָר הָאט מֶען אוּנְז גִיהֵייסֶען מַאכִין דִיא בְּרָכוֹת מִיר זָאלִין מִיט יֶעדֶערֶע בְּרָכָה לוֹיבֶּען דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין. טַייל בְּרָכוֹת זֶענֶען צוּ לוֹיבֶּען אִיהְם וָואס עֶר הָאט בַּשַׁאפִין דִיא זַאכֶען. טַייל בְּרָכוֹת זֶענֶען צוּ לוֹיבִּין אִיהְם וָואס עֶר הֶעלְפְט אוּנְז מִיט דִיא זַאכִין. טַייל בְּרָכוֹת זֶענֶען צוּ לוֹיבֶּען אִיהְם וָואס עֶר הָאט אוּנְז גִיבָּאטִין זַיינֶע מִצְוֹת וָואס מִיר וֶועלִין דוּרְךְ זֵייא בְּלַייבִּין בַּייא דֶעם רֶעכְטִין גוּטְץ. בַּדַארְפִין מִיר אִיהְם צוּ לוֹיבִּין אוֹיף יֶעדֶערֶע מִצְוָה מִיט אִיר בְּרָכָה:

ג אִיבֶּער דֶעם מוּז מֶען שְׁטַארְק גִיוָואָרִינְט זַיין בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט אַ בְּרָכָה אִין זִינֶען צוּ הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ. דֶער וָואס פַאר שְׁטֵייט נִיט דִיא טַייטְשׁ זָאל פְרֶעגִין דֶעם וָואס פַאר שְׁטֵייט:

ד אַז מֶען הָאט גִימַאכְט דִיא בְּרָכָה אוּנ מֶען הָאט נִיט אִין זִינֶען גִיהַאט דִיא טַייטְשׁ טָאר מֶען אִיצוּנְדֶערְט נִיט מַאכֶען נָאךְ אַמָאל דִיא בְּרָכָה. דֶען מֶען טָאר נִיט מַאכִין צְוֵויי מָאל דוּרְךְ אַנַאנְד אֵיין בְּרָכָה:

ה מֶען בַּארְף גִיוָואָרִינְט צוּ זַיין בְּשַׁעַת מֶען דַאוּוִינְט אָדֶער מֶען זָאגְט וֶועלְכֶע בְּרָכָה צוּא זָאגִין וָואלְנֶע דִיא וֶוערְטֶער אַנ נִישְׁט גֶעךְ. דֶען מֶען אִיז מְחוּיָב צוּ זָאגִין יֶעדֶער וָוארְט שַׁארְף אַרוֹיס מִיט דִיא נְקוּדוֹת. אוּנ נִיט אַיין שְׁלִינְגֶען קֵיין שׁוּם אוֹת:

ו יֶעדֶער וָוארְט וָואס לָאזְט זִיךְ אוֹיס מִיט אַזַא אוֹת וִויא דָאס אַנְדֶערֶע וָוארְט הֵייבְּט זִיךְ אָן. הַיְינוּ בַּייא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכָל לְבָבְךָ עַל לְבַבְכֶם. בַּייא דֶער הַמּוֹצִיא. לֶחֶם מִן. אוּנ נָאךְ אַזוֹי שְׁטֵייגֶער בַּארְף מֶען עֶטְוָואס צוּ וַוארְטִין צְוִוישִׁין אֵיין וָוארְט צְוִוישִׁין אַנְדֶערִין. מֶען זָאל נִיט אַיין שְׁלִינְגֶען אֵיין אוֹת פוּן זֵייא:

ז עֶס אִיז נָאךְ דָא דִקְדוּקִים פוּן דִיא וֶוערְטֶער וָואס מֶען בַּארְף גִיוָואָרִינְט צוּ זַיין. דֶער כְּלַל אִיז מֶען זָאל תָּמִיד זָאגִין וָואלְגֶע דִיא וֶוערְטֶער אַזוֹי וִויא זֵייא שְׁטֵייעֶן מִיט דִיא נְקוּדוֹת מֶען זָאל גָאר נִיט אַיין שְׁלִינְגֶען:

ח מֶען טָאר נִיט גִידֶענְקִין דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִינְס נָאמֶען אוּמְזוּנְסְט. דָאס אִיז אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. אֲפִילוּ אוֹיף דַייטְשׁ אָדֶער אוֹיף אַנַאנְדֶער לָשׁוֹן טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט גִידֶענְקִין אוּמְזִיסְט דָאס וָוארְט וָואס מֶען רוּפְט דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין מִיט דֶעם לָשׁוֹן:

ט אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט שְׁרַייבִּין דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִינְס נָאמֶען אִין אַ בְּרִיף טָאמֶער וֶועט דֶער בְּרִיף דֶער נָאךְ זִיךְ אַרוּם וַואלְגֶערִין אוֹיף דֶעם מִיסְט. דָאס בְּרֶענְגְט ר״ל צוּ אָרִימְקֵייט וָואס מֶען גִידֶענְקְט זַיין לִיבֶּען נָאמֶען אוּמְזִיסְט אָדֶער מֶען שְׁרַייבְּט אִיהְם וְוִיא עֶס קֶען ח״ו קוּמֶען צוּ אֵיין בִּזָיוֹן:

י אוֹיךְ אַז מֶען זֶעהְט צוּ רִיסֶענֶע בְּלֶעטֶער פוּן סְפָרִים וַואלְגֶערִין זִיךְ אַרוּם אִיז אַגְרוֹיסֶע מִצְוָה צוּ בַּהַאלְטִין זֵייא:

יא אויך דאַרף מען געוואָרנט צו זיין ניט צו שעלטן קיין שום יוד אָדער זיך אַליין מיט דעם אייבערשטנס נאָמען. ווייל מענטשן זאָגן איין מאָל אויף איינעם „גאָט זאָל איהם שטראָפן" זיי ווייסן ניט אַז דאָס איז אַ גרויסע עבירה :

יב אַפילו גלאַט שעלטן אַ יוד אָדער זיך אַליין אַפילו ניט מיט דעם אייבערשטנס נאָמען טאָר מען אויך ניט :

יג מען טאָר ניט מאַכן אַ ברכה דאָ וואו מען דאַרף ניט :

יד אַז איינער הערט דעם אַנדערן מאַכן אַ ברכה. בשעת ער הערט איהם זאָגן ב"א י' זאָל ער ענטפערן ברוך הוא וברוך שמו. בשעת יענער לאָזט אויס די ברכה דאַרף ער ענטפערן אָמן :

טו דאָס וואָרט אָמן דאַרף מען שאַרף אַרויס צו זאָגן. היינו די אַלף מיט אַ קמץ. און ניט איין שלינגען די נון :

טז אויך דאַרף מען פונקט צו זאָגן אָמן ווען יענער האָט אויס געלאָזט די ברכה ניט פריער און ניט שפּעטער. מען דאַרף געוואָרנט צו זיין אין דעם אַלימען דען די מצוה פון אָמן איז זייער גרויס :

יז אַז דער וואָס הערט די ברכה האַלט אויף דעם אָרט וואָס ער טאָר ניט אויס רעדן זאָל ער ניט ענטפערן קיין ב"ה וב"ש. בסימן י"א וועלן מיר שרייבן די דינים פון ענטפערן אָמן אויף דעם אָרט וואָס מען טאָר ניט אויס רעדן :

(ח"י) סימן ז. דינים פון פאַר דעם דאַווענען ער האַלט פיהר סעיפים :

א מען טאָר ניט טוען קיין מלאכה און ניט עסן אָדער טרינקען פאַר דעם דאַווענען נור וואַסער טייא קאַווע מעג מען טרינקען פאַרן דאַווענען :

ב מען דאַרף צו זעהן זיך ריין צו מאַכן פאַר דעם דאַווענען. אַז מען פילט עפּעס אַז מען דאַרף צו האָבן נקיות אָדער משתין זיין טאָרן ניט דאַווענען צאַטען מען מאַכט זיך ריין דער פון :

ג מען דאַרף זיך צוא וואַשן די גאַנצע הענט מיט וואַסער פאַרן דאַווענען אַפילו מען האָט ניט געהאַט קיין נקיות :

ד מען דאַרף זיך צו שטאַרקן ווייא ווייט מיגלעך עס איז מען זאָל דאַווענען בציבור דען דעמאָלט ווערט געבער דאָס דאַווענען אָן גינומען פאַר השם יתברך. אויך איז אַ גרויסע סגולה צו האָבן גרינג פּרנסה בריוח אַז מען דאַווענט תמיד בציבור בכוונה :

דיני בהכ"נ ובית המדרש

סימן ח. דינים פון שול און פון בית המדרש. ער האַלט צעהן סעיפים :

א אונזערע שולען און בתי מדרשים זענען שטאַרק הייליג. מיר דאַרפן מורא האָבן פאַר השם יתברך וואָס זיין שכינה רוהט אין זייא. איבער דעם טאָרן דאָרט ניט שמועסן קיין שום זאַך חוץ לערנען אָדער דאַווענען אָדער זאָגן שירות ותשבחות :

ב אַפילו אויף די ערטער וואָס מען איז זיך נוהג צו ריידן אין בית המדרש מעגן נור די וואָס לערנען דאָרט תמיד זייא זאָלן ניט דאַרפן אַלע מאָל צו באַלמיטשען פון לערנען אַרויס גיין רעדן און אויך נור די זאַכן וואָס זייא מוזען רעדן אָבער אין שול טאָרן בוודאי ניט רעדן אַפילו פון פּרנסה וועגן אָדער אַנדערע זאַכן וואָס מען דאַרף :

ג מען טאָר ניט עסן אָדער טרינקען אָדער שלאָפן דאָרט :

ד דיא נאכט פון יום כִּפּוּר וָואס מֶען זָאגְט דָארְט תְּהִלִּים אָדֶער שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מֶעג מֶען דָארְט שְׁלָאפֶען וַוייט פון אָרוֹן קוֹדֶשׁ:

ה דֶעסְט גְלַייכֶען דיא מֶענְטְשֶׁן וָואס לֶערְנֶען דָארְט שְׁטֶענְדִיג מֶעגִין דָארְט עֶסִין אָדֶער שְׁלָאפֶען זַייא זָאלִין נִיט דַארְפִין צוּ בַּאלְמִיטְשֶׁען פון לֶערְנֶען אַלֶע מָאל אַהֵיים צוּ גֵיין:

ו מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין צוּ דַאוִוינֶען אִין שׁוּל אָדֶער אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אֲפִילוּ וֶוען מֶען הָאט נִיט קֵיין מִנְיָן. אויךְ זָאל מֶען קוּמֶען פְרִיא דָארְט אַרַיין. מֶען הָאט פַאר דֶעם אַגְרוֹיסֶען שָׂכָר:

ז מֶען דַארְף זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין שְׁטֶענְדִיג צוּ דַאוִוינֶען אויף אֵיין אָרְט. נָאר נִיט גֶעבִּין אַ רָשָׁע:

ח עֶס אִיז אַ מִצְוָה צוּ לוֹיפֶען אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אַרַיין אָדֶער אִין שׁוּל אַרַיין. דֶעסְט גְלַייכִין צוּ יֶעדֶערֶע מִצְוָה אִיז אַ מִצְוָה צוּ לוֹיפֶען אֲפִילוּ אוּם שַׁבָּת:

ט אִין שׁוּל אָדֶער אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ זֶעלְבְּסְט טָארִין נִיט לוֹיפֶען. נוּר מֶען זָאל גֵיין מִיט מוֹרָא פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

י אַז מֶען גֵייט אַהֵיים פון דַאוִוינֶען טָאר מֶען נִיט לוֹיפֶען אָדֶער מַאכֶען גְרוֹיסֶע שְׁפְּרֵייזִין. עֶס זָאל נִיט אוֹיס זֶעהִין גְלַייךְ עֶר וִויל אַנְטְלוֹיפִין:

סימן ט. דִינִים פון פָארִינְט דַאוִוינֶען. עֶר הַאלְט צֶעהְן סְעִיפִים:

א אַז אֵיינֶער שְׁלָאפְט נִיט אַגַאנְצֶע נַאכְט זָאגְט עֶר וֶוען עֶס וֶוערְט טָאג אַלֶע בְּרָכוֹת חוּץ דיא צְווייא בְּרָכוֹת עַל נְטִילַת יָדַיִם און אֱלֹהַי נְשָׁמָה:

ב אַז עֶר אִיז גִישְׁלָאפִין בַּנַאכְט אֲפִילוּ אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה זָאל עֶר דיא בְּרָכָה אֱלֹהַי נְשָׁמָה אויךְ זָאגִין. אַז עֶר הָאט נְקִיּוֹת זָאל עֶר דיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם אויךְ זָאגִין:

ג דֶער וָואס שְׁלָאפְט נִיט אַגַאנְצֶע נַאכְט זָאל הֶערְשְׁט זָאגִין בִּרְכַּת הַתּוֹרָה וֶוען עֶס וֶוערְט טָאג:

ד אָבֶּער דֶער וָואס שְׁלָאפְט בַּנַאכְט און הֵייבְּט זִיךְ אויף פַארְטָאג טָאר נִיט לֶערְנֶען אָדֶער תְּהִלִּים זָאגִין בִּיז עֶר זָאגְט פְרִיעֶר בִּרְכַּת הַתּוֹרָה. אֲפִילוּ עֶס אִיז נָאךְ נִיט קֵיין טָאג:

ה דֶער וָואס שְׁלָאפְט בַּנַאכְט און הֵייבְּט זִיךְ אויף פַארְטָאג מֶעג זָאגִין פַארְטָאג אַלֶע בְּרָכוֹת פון פָארִינְט. חוּץ דיא בְּרָכָה הַנּוֹתֵן לַשֶּׂכְוִי בִינָה זָאל עֶר נִיט זָאגִין בִּיז עֶס וֶוערְט טָאג:

ו בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט אִין דֶער פְרִיא נָאךְ לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין מֶען זָאל נִיט יוֹצֵא זַיין מִיט דֶעם פַאר קְרִיאַת שְׁמַע:

ז אַז מֶען הָאט מוֹרָא אַז אֵיידֶער מֶען וֶועט זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע מִיט דיא בְּרָכוֹת וֶועט פַאר בַּייא גֵיין דֶער זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וָואס מִיר וֶועלִין שְׁרַייבִּין בסימן י"ב זָאל מֶען זָאגִין דיא גַאנְצֶע קְרִיאַת שְׁמַע בִּיז אֱמֶת און מֶען זָאל אִין זִינֶען הָאבִּין צִינְדֶערְט יוֹצֵא צוּ זַיין מִיט דֶער קְרִיאַת שְׁמַע אוֹיבּ עֶס אִיז שׁוֹין טָאג:

ח דיא קָרְבָּנוֹת זָאל מֶען נִיט זָאגִין נוּר וֶוען עֶס אִיז שׁוֹין טָאג. אויךְ זָאל מֶען זַייא זָאגִין שְׁטֵייעֶנְדִיג:

ט דֶער וָואס וַוייסְט נִיט דיא טַייטְשׁ פון אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן בִּיז וְיִבְרַיעַ בֵּינֵיהֶם דַארְף עֶר צוּ פְרֶעגִין דֶעם וָואס וַוייסְט דֶעם פְּשַׁט דֶער פון. דֶען מֶען דַארְף שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אִין זִינֶען צוּ הָאבִּין דיא טַייטְשׁ בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דָאס:

י בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט הוֹדוּ דַארְף מֶען אַבִּיסֶעל צוּ וַוארְטִין נָאךְ דֶעם וָוארְט אֱלִילִים. אֵיידֶער מֶען זָאגְט דיא וֶוערְטֶער וַה' שָׁמַיִם עָשָׂה:

סימן י. דִינִים פון בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז קְרִיאַת שְׁמַע. עֶר הַאלְט צְווֶעלִיף סְעִיפִים:

א פון בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז נָאךְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טָאר מֶען נִיט אוֹיס רֶעדִין אֲפִילוּ אויף לָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ.

אַזוֹי אִיז תָּמִיד אַיין כְּלָל וָוען מֶען טָאר נִיט אוֹיס רֶעדִין טָאר מֶען אוֹיךְ לָשׁוֹן קוֹדֶשׁ אוֹיךְ נִיט אוֹיס רֶעדִין :

ב אַז מֶען הֶערְט אַבְּרָכָה פוּן אֵיינֶעם מֶעג מֶען זָאגִין אָמֵן כָּל זְמַן מֶען הַאלְט פַאר יוֹצֵר אוֹר . אוֹיךְ אַז מֶען הֶערְט דָאס צִיבּוּר זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע זָאגְט מֶען אוֹיךְ דֶעם עֶרְשְׁטִין פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בִּיז אֶחָד :

ג אַז מֶען הֶערְט קַדִישׁ אָדֶער קְדוּשָׁה אָדֶער בָּרְכוּ מֶעג מֶען בְּוַדַאי נָאךְ זָאגִין. אַז עֶס אִיז מִיגְלֶעךְ עֶר זָאל זָאגִין צְוִוישִׁין אַיין פָּסוּק צְוִוישִׁין אַנְדֶערִין אִיז גְלַייכֶער :

ד בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ טָאר מֶען נִיט זָאגִין פוּן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר אָן. הַיְינוּ זִינְט מֶען זָאגְט בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ פוּן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר :

ה בָּרוּךְ שֶׁאָמַר זָאגְט מֶען שְׁטֵייעֶנְדִיג. מִזְמוֹר לְתוֹדָה . וַיְבָרֶךְ דָוִד . אָז יָשִׁיר . יִשְׁתַּבַּח זָאגְט מֶען אַלֶץ שְׁטֵייעֶנְדִיג :

ו שַׁבָּת. יוֹם טוֹב . עֶרֶב פֶּסַח. חוֹל הַמוֹעֵד פוּן פֶּסַח . עֶרֶב יוֹם כִּיפּוּר . זָאגְט מֶען נִיט קֵיין מִזְמוֹר לְתוֹדָה :

ז מֶען זָאל דַאוִוינֶען וָואלְנֶע . אוֹיךְ זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ . בִּפְרַט בַּייא דֶעם פָּסוּק פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ מוּז מֶען בְּוַדַאי אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ . דֶען אַז נִיט מוּז מֶען דֶעם פָּסוּק נָאךְ אַמָאל זָאגִין מִיט כַּוָונָה :

ח מֶען טָאר נִיט זָאגִין קֵיין קַדִישׁ אָדֶער בָּרְכוּ אָדֶער קְדוּשָׁה צָאמֶען עֶס אִיז דָא צֶעהֶן יוּדֶען וָואס זֶענֶען שׁוֹין אַלְט מֶעהְר וִויא דְרַייצֶעהֶן יָאר :

ט מֶען דַארְף שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין צוּ הֶערִין דֶעם קַדִישׁ אוּנ עֶנְטְפֶערִין מִיט גְרוֹיס כַּוָונָה. בִּפְרַט אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא . דֶען דֶער וָואס עֶנְטְפֶערְט אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מִיט כַּוָונָה אוּנ הוֹיךְ אִיז עֶר מִיט דֶעם מְבַטֵל אַלֶע שְׁלֶעכְטֶע גְזֵירוֹת :

י מֶען זָאגְט אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָא יִתְבָּרַךְ . אוּנ פוּן נָאךְ יִתְבָּרַךְ אָן זָאל מֶען אוֹיס הֶערִין דֶעם גַאנְצִין קַדִישׁ אוּנ עֶנְטְפֶערִין אָמֵן :

יא דֶער חַזָן זָאגְט חֲצִי קַדִישׁ אוּנ בָּרְכוּ. עֶנְטְפֶערְט דָאס צִיבּוּר בָּרוּךְ ה׳ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד . דֶער נָאךְ זָאגְט דֶער חַזָן בָּרוּךְ ה׳ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד . עֶנְטְפֶערְט דָאס צִיבּוּר אָמֵן . אָבֶּער דֶער חַזָן זָאל נִיט זָאגִין קֵיין אָמֵן :

יב דֶער חַזָן דַארְף זַיין אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד . אַז דָאס צִיבּוּר ווִיל נִיט טָאר עֶר נִיט דַאוִוינֶען פַארִין עָמוּד :

(תולדות) סִימָן יא. דִינִים פוּן נָאךְ זָאגִין אָמֵן אָדֶער קְדוּשָׁה בְּשַׁעַת מֶען הַאלְט פוּן יוֹצֵר אוֹר בִּיז שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. עֶר הַאלְט עֶלִיף סְעִיפִים :

א אַז עֶר הָאט שׁוֹין אָן גִיהוֹיבִּין דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ יוֹצֵר אוֹר טָאר עֶר נִיט עֶנְטְפֶערִין קֵיין אָמֵן נָאךְ אַ בְּרָכָה וָואס עֶר הֶערְט פוּן אֵיינֶעם . חוּץ אַז עֶר הֶערְט אוֹיס לָאזִין דִיא בְּרָכָה הָאֵל הַקָדוֹשׁ אוּנ דִיא בְּרָכָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָה אוּנ דִיא בְּרָכָה וָואס מֶען מַאכְט בְּשַׁעַת מֶען אִיז עוֹלֶה תּוֹרָה. נָאךְ דִיא בְּרָכוֹת זָאל עֶר יוֹא עֶנְטְפֶערִין אָמֵן אַז עֶר הַאלְט פַאר גָאַל יִשְׂרָאֵל :

ב אַז עֶר הֶערְט זָאגִין קַדִישׁ זָאל עֶר עֶנְטְפֶערִין אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָא יִתְבָּרַךְ . אוּנ נָאךְ דִיא וֶוערְטֶער דַאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן זָאל זָאגִין אָמֵן . דִי רֶעשְׁט אָמֵן פוּן קַדִישׁ זָאל עֶר נִיט זָאגִין וֶוען עֶר הַאלְט נָאךְ יוֹצֵר אוֹר :

ג אַז עֶר הֶערְט קְדוּשָׁה זָאל עֶר נִיט כֶעהְר זָאגִין מִיט דֶעם צִיבּוּר נוּר דִיא וֶוערְטֶער „קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ״ . אוּנ דִיא וֶוערְטֶער „בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְקוֹמוֹ״ . דִי רֶעשְׁט זָאל עֶר נִיט זָאגִין וֶוען עֶר הַאלְט נָאךְ יוֹצֵר אוֹר :

ד אַז ער הערט ברכו סײַא פֿון דעם חזן סײַא פֿון דעם וואָס איז עולה תורה זאָל ער ענטפֿערן ברוך ה' המבורך לעולם ועד:

ה אַז ער הערט דעם חזן זאָגן מודים זאָל ער זיך אויך בוקען און זאָל זאָגן די ווערטער „מודים אנחנו לך". און ניט מער. ברוך הוא וברוך שמו זאָל ער ניט נאָך זאָגן:

ו דעסט גלײַכן אַז מען האַלט אין מיטן אַנאַנדערע לאַנגע ברכה דהיינו אין מיטן אשר יצר אָדער אין מיטן וועלכע ברכה פֿון בענטשן האָט אויך די אייגענע דינים וואָס מיר האָבן געשריבן:

ז אַז ער האָט אויס געלאָזט יוצר המאורות אָדער בעמו ישראל באהבה און הערט אַנאַנדערן אויך אויס לאָזן נאָך איהם די אייגענע ברכה מעג ער ענטפֿערן אָמן אויף יענעמס ברכה:

ח דאָס שמוסט אַלץ אַז מען האַלט פֿאַר גאל ישראל. אָבער אַז מען האַלט שוין בײַא דער ברכה גאל ישראל וועלן מיר שרײַבן די דינים בסימן י"ג כעיף ה" וכעיף ז":

ט אַז ער ענטפֿערט די זאַכן וואָס מען מעג און ער האַלט דערמאָלט אין מיטן אַ פּסוק פֿון קריאת שמע דאַרף ער דער נאָך איבער נײַס אָן הייבן דעם פּסוק:

י אין מיטן דעם פּסוק שמע ישראל טאָר מען גאָר ניט ענטפֿערן קיין שום אָמן אָדער קדושה. אין מיטן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד טאָר מען אויך גאָר ניט ענטפֿערן:

יא דעסט גלײַכן צווישן ה" אלקיכם צווישן אמת טאָר מען אויך גאָר ניט ענטפֿערן נור מען זאָל זאָגן תיכף דאָס וואָרט אמת. אויב מען קען זאָל מען זאָגן דאָס וואָרט ויציב אויך. דער נאָך זאָל מען ענטפֿערן וואָס מיר האָבן פֿריער געשריבן:

סימן יב. דינים פֿון קריאת שמע. ער האַלט צוויא און צוואַנציג סעיפֿים:

א די צייט פֿון דער קריאת שמע פֿון דער פֿריא איז ניט מער וויא ביז אַ פֿערטיל טאָג. אַז ער האָט זיא ניט געזאָגט אין דעם ערשטן פֿערטיל טאָג האָט ער אַגרויסע עבירה:

ב דאָס פֿערטיל טאָג ווערט גערעכנט לויט וויא דער טאָג איז גרויס. למשל ווינטער אין די קלענצטע טעג הייבט אָן אין דעם לאַנד צו טאָגן האַלב זיבען און עס ווערט נאַכט האַלב פֿינף (היינו מען זעהט שוין דרײַא שטערן) ממילא האַלט דער טאָג צעהן שעה איז אַפֿערטיל טאָג צווייא שעה מיט אַ האַלבע. ממילא איז דענקאָלט די צייט פֿון קריאת שמע ביז זייגער נײַן:

ג דאָס איז נור ווען די קלענצטע טעג זענען. אָבער ווען עס הייבט פֿריער אָן צו טאָגן לאָזט זיך פֿריער אויס די צייט פֿון קריאת שמע. למשל זומער די גרעסטע טעג הייבט אָן אין דעם לאַנד צו טאָגן האַלב צווייא און עס ווערט נאַכט זייגער נײַן איז אַ פֿערטיל טאָג פֿינף שעה ווינציקער אַ האַלב פֿערטיל שעה קומט אויס די צייט פֿון קריאת שמע ביז נאָך אַ פֿערטיל אויף זיבען. דאַרף מען געוואָרנט צו זײַן אין די טעג צו זאָגן די קריאת שמע אַ פֿערטיל אויף זיבען. אַזויא איז אַלע טעג דער רעכנונג וועדליג די טעג אַזוי וויא מיר שרײַבן:

ד אפילו מיר שרײַבן אַז דאָס פֿערטיל טאָג פֿון דער צייט פֿון קריאת שמע רעכנט מען זינט עס הייבט אָן צו טאָגען. אָבער זאָגן די קריאת שמע טאָר מען ניט צאַטען עס איז אַביסעל לעכטיג ער זאָל דער קענען דעם מענטש וואָס ער קען נור אַביסעל ווען ער זאָל צינדערט שטיין ווייט פֿון איהם פֿיהר איילין:

ה אַז איינער האָט מורא טאָמער איידער ער וועט זאָגן די קריאת שמע פֿון דאַווינען וועט דער ווײַל זײַן נאָך דער צייט פֿון קריאת שמע זאָל ער תיכף אין דער פֿריא נאָך ברכות התורה זאָגן די גאַנצע קריאת שמע ביז אמת און זאָל אין זינען האָבן יוצא צו

זַיין מִיט דֶער קְרִיאַת שְׁמַע. אַז מֶען אִיז נִיט גְיוָואָרְנְט אִין דֶעם הָאט מֶען אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה:

ו מֶען מֶעג זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע סַייא שְׁטֵייעֶנְדִיג סַייא זִיצֶענְדִיג:

ז דֶער וָואס זִיצְט פַאר קְרִיאַת שְׁמַע מָאר נִיט זִיךְ אוֹיף שְׁטֶעלִין צוּ קְרִיאַת שְׁמַע. נוּר זָאל זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע אוֹיךְ זִיצֶענְדִיג:

ח לִיגֶענְדִיג מָאר מֶען נִיט זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע נוּר צַאמֶען מֶען לִיגְט אוֹיף דֶער זַייט:

ט בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל דַארְף מֶען שְׁטַארְק גְיוָואָרְנְט צוּ זַיין אִין זִינֶען צוּ הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ:

י בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דָאס וָוארְט אֶחָד אִין אַבִּיסֶעל דֶער נָאךְ אֵיידֶער מֶען הֵייבְּט אָן בָּרוּךְ שֵׁם זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין אַז דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער אִיז אֵיין גָאט אִין דִיא זִיבֶּען הִימְלֶען אוּנ אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ אוֹיף דִיא פִּיהְר זַייטִין פוּן דֶער וֶועלְט. אוּנ עֶר גְיוֶועלְטִיגְט אִיבֶּער אַלְדִינְג:

יא טַייל מֶענְטְשִׁין הָאבִּין אַ טָעוּת אַז בְּשַׁעַת זַייא זָאגִין דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל צִיהֶען זַייא דָאס וָוארְט אֶחָד גְלַייךְ זַייא זָאגִין אֶחָאָד. טַייל זָאגִין אֶחָאדֶע. מֶען דַארְף אָבֶּער גְיוָואָרְנְט צוּ זַיין נוּר צוּ זָאגִין אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אֶחָד. נוּר מֶען זָאל דִיא ח' שַׁארְף אַרוֹיס זָאגִין אוּנ דִיא ד" גוּט זָאגִין עֶס זָאל נִיט אוֹיס וֶוערְן גְלַייךְ מֶען זָאגְט ה"וּ אַרֵישׁ:

יב דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל זָאגְט מֶען הוֹיךְ. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד זָאגְט מֶען שְׁטִילֶער הַייט. יוֹם כִּיפּוּר זָאגְט מֶען בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד אוֹיךְ הוֹיךְ:

יג מֶען דַארְף שְׁטַארְק גְיוָואָרְנְט צוּ זַיין בַּייא בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד אוֹיךְ אִין זִינֶען צוּ הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ:

יד בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט קְרִיאַת שְׁמַע דַארְף מֶען גְיוָואָרְנְט צוּ זַיין יֶעדֶער וָוארְט שַׁארְף אַרֵיין צוּ זָאגִין. אוּנ נִיט אֵיין שְׁלִינְגֶען קֵיין שׁוּם אוֹת אוּנ קֵיין שׁוּם נְקוּדָה. נוּר אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גְיֶשְׁרִיבִּין בְּסִימָן ו" סְעִיף ה" ו" ז" אַז מֶען דַארְף תָּמִיד גְיוָואָרְנְט צוּ זַיין אִין דֶעם בִּפְרַט בַּייא קְרִיאַת שְׁמַע. אוֹיךְ זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט:

טו בְּשַׁעַת מֶען הַאלְט וַהֲבִיאֵנוּ פַאר קְרִיאַת שְׁמַע זָאל מֶען נֶעמֶען דִיא צִיצִית אוּנ הַאלְטִין זַייא אִין דֶער לִינְקֶער הַאנְט צְווִישִׁין דֶעם קְלֶענְסְטִין פִינְגֶער צְווִישִׁין דֶעם אַנְדֶערִין קֵייגֶען הַאַרְץ:

טז בְּשַׁעַת מֶען הַאלְט שׁוֹין וַיֹּאמֶר הַאלְטִין זַייא צוּ מִיט דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט אוֹיךְ אוּנ מֶען קוּקְט אוֹיף זַייא. בְּשַׁעַת מֶען גִידֶענְקְט דָאס וָוארְט צִיצִית קוּשְׁט מֶען זַייא:

יז בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דִיא וֶוערְטֶער וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ לֵייגְט מֶען זַייא אוֹיף דִיא אוֹיגִין אוּנ מֶען קוּקְט אוֹיף זַייא אוּנ מֶען קוּשְׁט זַייא. בְּשַׁעַת מֶען הַאלְט וְנֶחֱמָדִים לָעַד קוּשְׁט מֶען דִיא צִיצִית אוּנ מֶען לָאזְט זַייא אָפּ:

יח בַּייא קְרִיאַת שְׁמַע נָאךְ אֲנִי ה" אֱלֹהֵיכֶם זָאגְט מֶען בַּאלְד דָאס וָוארְט אֱמֶת. דֶער חַזָן זָאגְט פַאר זִיךְ אוֹיךְ אַזוֹי. דֶער נָאךְ זָאגְט עֶר נָאךְ אַמָאל דִיא דְרַייא וֶוערְטֶער „ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. הוֹיכֶע הַייט. יֶעדֶער מֶענְטְשׁ דַארְף אוֹיס צוּ הֶערִין פוּן חַזָן דִיא דְרַייא וֶוערְטֶער.

יט דֶער וָואס דַאוֶוענְט נִיט מִיט קֵיין מִנְיָן זָאל זָאגִין פַאר קְרִיאַת שְׁמַע אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

כ בְּשַׁעַת דָאס צִיבּוּר זָאגְט שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בַּדַארְף יֶעדֶער יוּד צוּ זָאגִין דֶעם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל מִיט זַייא אֲפִילוּ עֶר דַאוֶוענְט נִיט מִיט זַייא בַּנְאַנְט:

כא פַאר יֶעדֶערִין דַאוֶוענֶען מוּז מֶען זִיךְ וַואשִׁין דִיא הֶענְט אִין גַאנְצִין אוּנ מֶען זָאל גְיוָואָרְנְט זַיין מֶע זָאל נִיט אָן רִירֶען פוּן אָן הֵייבּ דַאוֶוענֶען אִין אִי דִיא עֶרְטֶער פוּן גוּף וָואס וֶוענֶען צוּ גִידֶעקְט מִיט מַלְבּוּשִׁים. אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט זִיךְ קְרַאצִין אִין קָאפּ אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט אָן רִירֶען אִין דֶער צוֹאָה פוּן אוֹיעֶר אָדֶער פוּן דֶער נָאז. אָדֶער אִין אַנַאנְדֶערֶע זַאךְ וָואס אִיז נִיט רֵיין:

כב אַז מֶען רִירְט אָן אוּנ מֶען הַאלְט פַאר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דַארְף מֶען זִיךְ אִיבֶּער נַייס צוּ וַואשִׁין מִיט וַואסֶער דִיא גַאנְצֶע הַאנְד וָואס הָאט אָן גִירִירְט. אַז מֶען הַאלְט שׁוֹין

אין מיטין דער שמונה עשרה זאל מען זיך גוט אפ וואשין אן עפעס דיא הענד:

(ויצא) סימן יג. דינים פון שמונה עשרה. ער האלט אכט אונ צוואנציג סעיפים:

א דיא שמונה עשרה דארף מען צו דאווינען איידער עס לאזט זיך אויס דאס ערשטע דריטעל פון טאג. אז מען האט נאך דערנאך נאך דענמאלט ניט גידאווינט מעג מען דאווינען ביז דעם האלבין טאג. נור מען האט ניט אזא שכר וויא דער וואס דאווינט פאר דעם דריטיל טאג:

ב ווייבער זענען מחויב צו דאווינען שחרית אין דער פריא אונ מנחה פארין נאכט:

ג בשעת מען האלט פאר שמונה עשרה תהלות לאל עליון זאל מען אפ טוען דאס שפייעכטין מיט אלע זאכין עס זאל איהם ניט מבלבל זיין אין מיטען דער שמונה עשרה.

ד פאר שמונה עשרה זאל מען גיין אהינטער דריא טריט אונ צוריק גיין גלייך מען גייט צו א מלך:

ה באלד נאך גאל ישראל זאל ער שוין אן הייבין דיא שמונה עשרה. ער טאר ניט נאך גאל ישראל ענטפערין קיין קדושה וברכו אונ קיין אמן:

ו אויך זאל ער ניט ווארטין ביא שירה חדשה צו ענטפערין אמן נאך גאל ישראל פון חזן. נור ער זאל אויס לאזין גאל ישראל גלייך מיט דעם חזן אדער אביסעל פריער אונ זאל באלד אן הייבין דיא שמונה עשרה. ביא מעריב זאל מען יוא ענטפערין אמן נאך גאל ישראל:

ז דעם פסוק כי שם ה' אקרא זאל מען ניט זאגין פאר דער שמונה עשרה פון שחרית אונ פון מעריב:

ח בשעת דער שמונה עשרה זאל מען ניט אין זינען האבין קיין אנדערע זאכין נור דיא טייטש פון דיא ווערטער. דער וואס קען ניט דיא טייטש זאל לערנען דיא טייטש אין דיא סדורים וואס זענען גידרוקט מיט טייטש:

ט בשעת דער שמונה עשרה דארף מען צו שטיין ביידע פיס בנאנט. דיא אויגין זאל מען צו האלטין. אז מען דאווינט אין א סידור זאל מען ניט ארויס קוקען ערגיץ אנדערשט נור אין סידור:

י יעדער ווארט דארף מען שארף ארויס צו זאגין אונ אין זינען האבין דיא טייטש דער פון. דאריבער זאל מען זיך ניט באלמיטשען דעם קאפ מיט אנדערע זאכין פאר דעם דאווינען. כדי עס זאל ניט מבלבל זיין דיא מחשבה בשעת דעם דאווינען:

יא דיא שמונה עשרה זאל מען דאווינען שטילער הייט. אז מען קען ניט מכוין זיין שטילער הייט מעג מען זאגין אביסעל העכער בשעת מען דאווינט ניט בציבור:

יב בשעת דער שמונה עשרה טאר מען ניט זיך אן לענען אין קיין שום זאך. אז ער איז שלאף אונ קען ניט שטיין מעג ער דאווינען וויא אזוי ער קען:

יג מען זאל ניט גענעצין בשעת דער שמונה עשרה. אז מען איז גינייט דער צו זאל מען בשעת דעם גענעצין ארויף לייגין דיא האנד אויף דעם מויל מען זאל ניט אן זעהן דאס גענעצין:

יד אויך טאר מען ניט שפייען אין מיטען שמונה עשרה אז מען דארף ביי טיג זאל מען אריין שפייען אין א פארטשיילע אדער אין דער ליינקער זייט אהינטער:

טו מען דארף זיך צו בוקען פיר מאל אין דער שמונה עשרה. בשעת מען הייבט אן ברוך אתה פון אן הייב. אונ בשעת דעם ברוך אתה פון מגן אברהם. אונ ביא מודים. אונ ביא דעם ברוך אתה פון הטוב שמך ולך נאה להודות:

טז ווען ער זאגט דאס ווארט ברוך זאל ער איין בייגען דיא קניען אונ ווען ער זאגט דאס

דָאס וואָרט אַתָּה זאָל ער זיך גוט בּוקען. אוּנ אֵיידער ער זאָגט דעם שֵׁם זאָל ער זיך וואָלגֶע אויף שְׁטֶעלִין :

יז אַזוֹי אויך בַּייא מוֹדִים זאָל ער אַיין בֵּייגִין דיא קְנִיעֶן אוּנ גוּט בּוּקען זיך אוּנ אֵיידער ער זאָגְט דעם שֵׁם זאָל ער זיך וואָלגֶע אויף שְׁטֶעלִין :

יח בַּייא אַנְדֶערֶע בְּרָכוֹת טאָר מֶען זיך ניט בּוּקען נוּר בַּייא דיא פְיהְר עֶרְטֶער וואָס מִיר האָבִּין גִישְׁרִיבִּין :

יט נאָך הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם זאָל מֶען זאָגִין דעם פָּסוּק יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִּי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי. (חוּץ וָו״ם מֶען זאָגְט אִיהְם אֵיידער מֶען גֵייט אוֹיס שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה) דער נאָך זאָל מֶען זאָגִין אֱלֹהַי נְצוֹר :

כ ווען מֶען האַלְט עוֹשֶׂה שָׁלוֹם זאָל מֶען זיך בּוּקען. אוּנ אַיינְגִיבּוֹיגֶענֶע הֵייט זאָל מֶען אוֹיס גֵיין דְרַייא טְרִיט אַהִינְטֶער אַזוֹי וויא אַ קְנֶעכְט וואָס גֵייט אַוֶועק פוּן הַאר :

כא דיא טְרִיט זאָלִין זַיין דער עָק פוּן דעם פוּס בַּייא דעם אָן הֵייבּ פוּן דעם פוּס. מֶען זאָל ניט מַאכִין קַיין קְלֶענֶערֶע טְרִיט אוּנ אויך ניט קַיין גְרוֹיסֶע. אויך ניט מֶער וויא דְרַייא טְרִיט. מֶען זאָל אָן הֵייבִּין אוֹיס צוּ גֵיין מִיט דעם לִינְקֶען פוּס :

כב ווען מֶען אִיז שׁוֹין אוֹיס גִיגַאנְגִין דיא דְרַייא טְרִיט זאָל מֶען אַיין גִיבּוֹיגֶענֶע הייט בֵּייגֶען דעם קאָפּ צוּ דער לִינְקֶער זַייט אוּנ זאָגִין עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. דער נאָך זאָל מֶען בֵּייגֶען דעם קאָפּ צוּ דער רֶעכְטֶע זַייט אוּנ זאָגִין הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ. דער נאָך זאָל מֶען זיך בּוּקען גְלַייךְ פָארִינְט אוּנ זאָגִין וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהִי רָצוֹן כו' :

כג אויף דעם אָרְט וואוּ עֶס לאָזְין זיך אוֹיס דיא דְרַייא טְרִיט זאָל מֶען בְּלַייבִּין שְׁטֵיין בִּיז דער חַזָן וועט האַלְטֶען קְדוּשָׁה. אַז עֶס אִיז דאָרְט עֶנְק צוּ שְׁטֵיין אָדער ווען מֶען זאָגְט יוֹצֵר מֶעג מֶען צוּרִיק גֵיין בְּשַׁעַת דער חַזָן הֵייבְּט אָן דיא הוֹיכֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

כד אויך זאָל ער ניט אִיבֶּער דְרֵייעֶן דאָס פָּנִים צוּ מַעֲרָב בִּיז דער חַזָן גֵייט אוֹיס דיא שְׁטִילֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

כה דער וואָס דַאוֶונְט ניט מִיט קַיין מִנְיָן דַארְף אַזוֹי לַאנְג צוּ שְׁטֵיין וואוּ דיא דְרַייא טְרִיט לאָזְין זיך אוֹיס גְלַייךְ ער וואָלְט גִידַאוֶונְט מִיט מִנְיָן. אַז עֶס אִיז עֶנְק אִיז גִינוּג אַז ער שְׁטֵייט דאָרְט אַזוֹי לַאנְג וויא מֶען קֶען אָפּ גֵיין פִיהְר אֵיילִין :

כו בְּשַׁעַת דער שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה זאָל מֶען ניט ווינְקֶען מִיט דיא אוֹיגִין אָדער מִיט דיא פִינְגֶער. אַז מֶען הֶערְט קַדִישׁ אָדער קְדוּשָׁה אָדער בָּרְכוּ זאָל מֶען ניט עֶנְטְפֶערִין. נוּר מֶען זאָל שְׁווַייגִין אוּנ אִין זִינֶען האָבִּין וואָס מֶען דַארְף צוּ עֶנְטְפֶערִין :

כז אַז מֶען האַלְט שׁוֹין אֱלֹהַי נְצוֹר מֶעג מֶען עֶנְטְפֶערִין דאָס אֵייגִינֶע וואָס מֶען מֶעג עֶנְטְפֶערִין ווען מֶען האַלְט נאָך יוֹצֵר אוֹר. (אַזוֹי ווי מִיר האָבִּין גִישְׁרִיבִּין בְּסִימָן י״א וֶועט אַיין דאָרְט :

כח אַז אֵיינֶער אִיז אַזוֹיא שִׁיכּוֹר אַז ער קֶען ניט רֶעדִין פַאר אַגְרוֹיסֶען מַאן טאָר ער דֶענְמָאלְט ניט דַאוֶונֶען :

סימן יד. דִינִים פוּן מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם. טַל וּמָטָר. יַעֲלֶה וְיָבֹא. עֲנֵנוּ. ער האַלְט אַכְט אוּנ צְוַואנְצִיג סְעִיפִים :

א ווינְטֶער זאָגְט מֶען מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם פַאר מְכַלְכֵּל חַיִים. בַּייא מוּסָף פוּן שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הֵייבְּט מֶען אָן צוּ זאָגִין. דער שַׁמָשׁ רוּפְט אוֹיס פַאר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פוּן מוּסָף „זאָגְט מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם" :

ב זאָגְט מֶען אַנְאנְצֶען ווינְטֶער מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בִּיז דער חַזָן בֶּענְשְׁט טַל דעם עֶרְשְׁטִין טאָג פֶּסַח בַּייא דער הוֹיכֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פוּן מוּסָף. דער נאָך הֶערְט מֶען שׁוֹין

אויף דאס צו זאגן אנאנצען זומער ביז דעם מוסף פון שמיני עצרת :

ג אז מען זאגט ניט ווינטער מוריד הגשם אונ מען דער מאנט זיך איידער מען האט געזאגט ברוך אתה ה׳ פון מחיה המתים זאל מען זאגן דא וואו מען האלט „משיב הרוח ומוריד הגשם״ דער נאך מכלכל חיים :

ד אבער אז מען דער מאנט זיך הערשט ווען מען האט שוין אן געהויבן אתה קדוש דארף מען נאך אמאל אן צו הייבן פון אן הייב שמונה עשרה :

ה אז מען דער מאנט זיך בשעת מען האט געזאגט ברוך אתה ה׳ פון מחיה המתים זאל מען זאגן מחיה המתים אונ דער נאך משיב הרוח ומוריד הגשם. דער נאך אתה קדוש :

ו אויף דיא ערטער וואס מען זאגט זומער מוריד הטל אונ מען איז זיך טועה אונ מען זאגט ווינטער אויך מוריד הטל אונ מען דער מאנט זיך ווען מען האט שוין געזאגט ברוך אתה ה׳ פון מחיה המתים זאל מען ווייטער דאווענען. אונ שוין ניט זאגן קיין משיב הרוח ומוריד הגשם. אונ ניט נאך אמאל אן הייבן :

ז אז מען דער מאנט זיך איידער מען האט געזאגט ברוך אתה ה׳ פון מחיה המתים זאל מען זאגן דא וואו מען האלט משיב הרוח ומוריד הגשם. מכלכל חיים כו׳ :

ח אז מען איז זיך טועה אונ מען זאגט זומער מוריד הגשם אונ מען דער מאנט זיך בשעת מען האט נאך ניט געזאגט ברוך אתה ה׳ מחיה המתים זאל מען אן הייבן אתה גבור אונ זאגן וויא עס קער צו זיין. אז מען דער מאנט זיך הערשט ווען מען האט שוין געזאגט דיא ברכה פון מחיה המתים דארף מען נאך אמאל אן צו הייבן דיא שמונה עשרה :

ט ווער שמועכט אז מען דער מאנט זיך הערשט ווען מען האט שוין אפ גידאווינט דיא שמונה עשרה דארף מען בוודאי נאך אמאל איבער צו דאווענען דיא שמונה עשרה :

י אז מען איז זיך טועה אונ מען זאגט ניט טל ומטר (נאך דעם וואס מען האט שוין אן גיהויבן אין מיטען חודש כסליו צו זאגן טל ומטר) אונ מען דער מאנט זיך איידער מען האט אויס גילאזט דיא ברכה ברוך אתה ה׳ מברך השנים זאגט מען ותן טל ומטר לברכה כו׳.

יא אז מען האט שוין אויס גילאזט מברך השנים אונ מען דער מאנט זיך איידער מען האט אן גיהויבן תקע בשופר זאל מען זאגן דא דיא ווערטער „ותן טל ומטר״ דער נאך זאל מען זאגן ווייטער וואו מען האלט תקע בשופר :

יב אז מען דער מאנט זיך אבער ווען מען האט שוין אן גיהויבן תקע בשופר זאל מען ניט זאגן צינדערט קיין טל ומטר. נור ווייטער דאווענען אונ בשעת מען וועט האלטין אין מיטען דער ברכה פון שומע תפלה דהיינו בשעת מען האלט ריקם אל תשיבנו זאל מען זאגן דיא ווערטער ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה כי אתה שומע :

יג אז מען האט זיך הערשט דער מאנט בשעת מען האט שוין אויס גילאזט דיא ברכה פון שומע תפלה אונ מען האט נאך ניט אן גיהויבן קיין רצה זאל מען זאגן ותן טל ומטר רצה כו׳ :

יד אבער אז מען דער מאנט זיך ווען מען האט שוין אן גיהויבן רצה דארף מען נאך אמאל אן צו הייבן ברך עלינו אונ צו דאווענען כסדר :

טו אז מען דער מאנט זיך הערשט ווען מען האט שוין אפ גיזאגט דעם יהיו לרצון וואס מען זאגט איידער מען גייט אויס שמונה עשרה דארף מען איבער נייעס אן צו הייבן פון אן הייב שמונה עשרה :

טז דיא ערשטע נאכט פון חול המועד פסח זאגט מען שוין ניט קיין טל ומטר. נור ותן ברכה על פני האדמה :

יז אז מען איז זיך טועה אונ מען זאגט זומער טל ומטר אונ מען דער מאנט זיך אין מיטען דער ש״ע דארף מען נאך אמאל אן צו הייבן ברך עלינו צו זאגן כסדר :

יח אַז מֶען הָער מַאנְט זִיךְ דֶערְשְׁט וֶוען מֶען הָאט שׁוין אָפּ גִיזָאגְט דֶעם יִהְיוּ לְרָצוֹן וָואס מֶען זָאגְט אֵיידֶער מֶען גֵייט אוֹיס שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דַארְף מֶען נָאךְ אַמָאל אָן צוּ הֵייבִּין פוּן אָן הֵייבּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

יט אַז מֶען אִיז מְסוּפָּק צוּ מֶען הָאט גִיזָאגְט מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם אָדֶער טַל וּמָטָר אִין דִיא עֶרְשְׁטֶע דְרַייסִיג טָאג וָואס מֶען זָאגְט אַנְדֶערְשׁ וִויא פְרִיעֶר הָאט מֶען בְּוַדַאי גִידַאוִוינְט אַזוֹי וִויא מֶען אִיז פְרִיעֶר גִיוָואנְט גִיוֶועזְן. אִיבֶּער דֶעם דַארְף מֶען נָאךְ אַמָאל אִיבֶּער צוּ דַאוִוינֶען בְּאוֹפֶן וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין גְלַייךְ מֶען וָואלְט זֶעכֶער גִיזָאגְט וִויא פְרִיעֶר. אָבֶּער נָאךְ דְרַייסִיג טָאג הָאט מֶען מִן הַסְתָם גִיזָאגְט אַזוֹי וִויא מֶען הָאט זִיךְ גִיוֶוינְט אִין דִיא דְרַייסִיג טָאג :

כ אַז מֶען אִיז זִיךְ טוֹעֶה אוּנ מֶען זָאגְט נִיט ראש חֹדֶשׁ בַּייא שַׁחֲרִית אָדֶער בַּייא מִנְחָה קֵיין יַעֲלֶה וְיָבֹא אוּנ מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ אֵיידֶער מֶען הָאט גִיזָאגְט בָּרוּךְ אַתָּה ה' פוּן הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן זָאל מֶען זָאגִין יַעֲלֶה וְיָבֹא אוּנ נָאךְ אַמָאל זָאגִין וְתֶחֱזֶינָה :

כא אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ בְּשַׁעַת מֶען הָאט שׁוין גִיזָאגְט בָּרוּךְ אַתָּה ה' זָאל מֶען זָאגִין הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן אוּנ זָאגִין יַעֲלֶה וְיָבֹא אוּנ וַוייטֶער זָאגִין מוֹדִים כו' :

כב אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ וֶוען מֶען הָאט שׁוין אָן גִיהוֹיבִּין מוֹדִים דַארְף מֶען נָאךְ אַמָאל אָן צוּ הֵייבֶּען רְצֵה :

כג אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ דֶערְשְׁט וֶוען מֶען הָאט שׁוין אָפּ גִיזָאגְט דֶעם יִהְיוּ לְרָצוֹן וָואס מֶען זָאגְט אֵיידֶער מֶען גֵייט אוֹיס שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אָבֶּער מֶען אִיז מְסוּפָּק נָאךְ דֶער שמונה עשרה צוּ מֶען הָאט גִיזָאגְט יַעֲלֶה וְיָבֹא צוּ נִיט דַארְף מֶען נָאךְ אַמָאל אִיבֶּער צוּא דַאוִוינֶען שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

כד דִיא אֵיינִיגֶע דִינִים זֶענֶען אוֹיךְ אַז מֶען זָאגְט נִיט חול המועד יעלה ויבא בַּייא שַׁחֲרִית אָדֶער מִנְחָה אָדֶער מַעֲרִיב :

כה אָבֶּער אַז מֶען זָאגְט נִיט ראש חודש בַּייא מַעֲרִיב קֵיין יעלה ויבא אוּנ מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ וֶוען מֶען הָאט שׁוין גִיזָאגְט ברוך אתה ה' פון המחזיר שכינתו לציון זָאל מֶען וַוייטֶער זָאגִין אוּנ שׁוין נִיט זָאגִין יעלה ויבא. אוֹיךְ אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ נָאךְ שמונה עשרה זָאל מֶען נִיט נָאךְ אַמָאל דַאוִוינֶען שמונה עשרה בַּייא מעריב פון ראש חדש :

כו אַז מֶען פַּאסְט זָאגְט מֶען בַּייא מִנְחָה בַּייא שְׁמַע קוֹלֵנוּ עֲנֵנוּ אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר :

כז אַז מֶען פַאר גֶעסְט צוּ זָאגִין עֲנֵנוּ אוּנ מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ בְּשַׁעַת מֶען הָאט שׁוין גִיזָאגְט בָּרוּךְ אַתָּה ה' פוּן שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה זָאל מֶען דַאוִוינֶען וַוייטֶער אוּנ אֵיידֶער מֶען גֵייט אוֹיס שמונה עשרה זָאל מֶען זָאגִין עֲנֵנוּ בִּיז בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען יִהְיוּ לְרָצוֹן כו' :

כח אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ דֶערְשְׁט וֶוען מֶען גֵייט שׁוין אוֹיס שמונה עשרה זָאגְט מֶען שׁוין נִיט קֵיין עֲנֵנוּ. אוּנ מֶען זָאל נִיט נָאךְ אַמָאל דַאוִוינֶען :

(וישלח) סִימָן טו. דִינִים פוּן דֶער הוֹיכֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ פוּן קְדוּשָּׁה. עֶר הַאלְט עֶלִיף סְעִיפִים :

א וֶוען דֶער חַזָן גֵייט אוֹיס דִיא שְׁטִילֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שְׁטֵייט עֶר דָארְט אַזוֹי לַאנְג וִויא מֶען קֶען אָפּ גֵיין פִּיהְר אֵיילִין אוּנ גֵייט צוּרִיק צוּם עָמוּד אוּנ זָאגְט שְׁטִילֶער הֵייט אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח כו' אוּנ הֵייבְּט אָן הוֹיךְ בָּרוּךְ אַתָּה כו' :

ב דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס רֶעדִין בְּשַׁעַת דֶער חַזָן זָאגְט דִיא הוֹיכֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טוּעֶן אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. דֶען יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב דֶענְמָאלְט צוּ שְׁווַייגִין אוּנ גוּט אוֹיס הֶערִין פוּן חַזָן אוּנ נָאךְ זָאגִין בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אוּנ אָמֵן נָאךְ יֶעדֶערֶע בְּרָכָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין :

ג דֶער חַזָן דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אַז עֶר לָאזְט אוֹיס אַיין בְּרָכָה עֶר זָאל נִיט אָן הֵייבִּין דִיא אַנְדֶערֶע בְּרָכָה בִּיז דֶער עוֹלָם זָאגְט אַפִּ אָמֵן נָאךְ דֶער בְּרָכָה :

ד בְּשַׁעַת קְדוּשָּׁה דַארְף יֶעדֶער מֶענְטְשׁ צוּ שְׁטֵיין בַּנַאנְט דִיא פִּיס. בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ אָדֶער בָּרוּךְ אָדֶער יִמְלוֹךְ זָאל מֶען אוֹיף הֵייבִּין דֶעם גוּף מִיט דִיא פִּיס פוּן הִינְטֶען. דִיא אוֹיגִין זָאל מֶען אוֹיף הֵייבִּין צוּם הִימֶעל. עֶס אִיז גְלַייךְ צוּ הַאלְטֶען זַייא צוּ גִימַאכְט בְּשַׁעַת קְדוּשָּׁה :

ה בְּשַׁעַת דֶער חַזָן זָאגְט מוֹדִים דַארְף זִיךְ דֶער גַאנְצֶער עוֹלָם צוּ בּוּקְן אוּנ זָאגִין מוֹדִים דְרַבָּנָן וָואס שְׁטֵייט אִין סִידוּר :

ו אַז אֵיינֶער הַאלְט דֶערְמָאלְט אִין מִיטֶען שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַז עֶר הַאלְט אִין מִיטֶען װעלְכֶע בְּרָכָה זָאל עֶר זִיךְ אוֹיךְ בּוּקְן נוּר נִיט זָאגִין קֵיין מוֹדִים. אָבֶּער אַז עֶר הַאלְט אִין אָן הֵייבּ אָדֶער סוֹף װעלְכֶע בְּרָכָה וָואס מֶען בּוּקְט זִיךְ נִיט בַּייא אִיהְר טָאר עֶר נִיט זִיךְ בּוּקְן :

ז אֵיידֶער דֶער חַזָן זָאגְט שִׂים שָׁלוֹם זָאגְט עֶר אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ כו' :

ח בְּשַׁעַת עֶר זָאגְט וְיִשְׁמְרֶךָ אָדֶער וִיחֻנֶּךָ אָדֶער שָׁלוֹם זָאל דֶער עוֹלָם זָאגִין כֵּן יְהִי רָצוֹן אוּנ נִיט קֵיין אָמֵן :

ט דֶעם או"א זָאגְט מֶען נוּר בַּייא שַׁחֲרִית אָדֶער מוּסָף אוּנ נִיט בַּייא מִנְחָה. תַּעֲנִית זָאגְט מֶען אִיהְם יוֹא בַּייא מִנְחָה. בַּייא אַיין אָבֵל ר"ל אָדֶער תִּשְׁעָה בְּאָב אִין דֶער פְרִיא זָאגְט מֶען אִיהְם נִיט :

י נָאךְ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם זָאל דֶער חַזָן זָאגִין שְׁטִילֶער הֵייט יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי. דִיא דְרַייא טְרִיט דַארְף עֶר נִיט אוֹיס גֵיין נוּר װען עֶר זָאגְט בַּייא קַדִישׁ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו כו' :

יא תַּעֲנִית זָאגְט דֶער חַזָן אִין דֶער הוֹיכֶע שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בַּייא שַׁחֲרִית אוּנ בַּייא מִנְחָה עֲנֵנוּ (מִיט דֶעם אוֹיס לָאז פוּן דֶער בְּרָכָה) פַאר רְפָאֵנוּ. אוֹיבּ עֶס אִיז דָארְט דָא צֶעהְן יוֹדֶען וָואס פַאסְטֶען אוֹיס דֶעם תַּעֲנִית :

סִימָן טז. דִינִים פוּן תַּחֲנוּן אוּנ אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיּוֹן. עֶר הַאלְט צְװעלְף סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט רֵייְדִין נָאךְ דֶער שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אֵיידֶער מֶען זָאגְט תַּחֲנוּן :

ב אִין דֶער פְרִיא װייל מֶען גֵייט אִין תְּפִילִין אוֹיף דֶער לִינְקֶע הַאנְד פַאלְט מֶען תַּחֲנוּן אוֹיף דֶער רֶעכְטֶע הַאנְד. בַּייא מִנְחָה פַאלְט מֶען אוֹיף דֶער לִינְקֶער הַאנְד :

ג מֶען דַארְף צוּ פַאלִין תַּחֲנוּן זִיצֶענְדִיג. אַז מֶען הָאט נִיט װאוּ צוּא זִיצֶען מֶעג מֶען שְׁטֵייעֶנְדִיג. וְהוּא רַחוּם זָאגְט מֶען שְׁטֵייעֶנְדִיג :

ד מֶען פַאלְט נִיט תַּחֲנוּן נוּר דָארְט װאוּ עֶס אִיז דָא אַ סֵפֶר תּוֹרָה. אָבֶּער װאוּ עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין סֵפֶר תּוֹרָה זָאגְט מֶען אַזוֹי תַּחֲנוּן :

ה אַז מֶען דַאוִונְט בַּייא אַיין אָבֵל ר"ל זָאגְט מֶען נִיט קֵיין תַּחֲנוּן גַאנְצֶע זִיבֶּען טָאג. אַז דֶער אָבֵל דַאוִונְט אִין שׁוּל זָאגְט נִיט דֶער אָבֵל קֵיין תַּחֲנוּן. אָבֶּער דֶער עוֹלָם זָאגְט יוֹא תַּחֲנוּן :

ו מֶען זָאגְט נִיט קֵיין תַּחֲנוּן אִין דֶער שׁוּל וָואס אִיז הֵיינְט אִין אִיהְר אַ בְּרִית. אָדֶער עֶס דַאוִונְט דָארְט דֶער בַּעַל בְּרִית אָדֶער דֶער סַנְדֶק אָדֶער דֶער מוֹהֵל. אוֹיךְ אַז עֶס אִיז דָא אַ חָתָן אִין שׁוּל זָאגְט מֶען נִיט קֵיין תַּחֲנוּן :

ז אִין דִיא טֶעג זָאגְט מֶען נִיט קֵיין תַּחֲנוּן. רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב. חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט. חֲנוּכָּה. קְלֵיין פּוּרִים צְװייא טָאג. גְרוֹיס פּוּרִים צְװייא טָאג. ל"ג בָּעוֹמֶר. אַ גַאנְצִין חוֹדֶשׁ נִיסָן. תִּשְׁעָה בְּאָב. פוּן יוֹם כִּיפּוּר בִּיז סוּכּוֹת. פוּן רֹאשׁ חוֹדֶשׁ סִיוָן בִּיז נָאךְ אִסְרוּ חַג פוּן שָׁבוּעוֹת. טַייל זֶענֶען זִיךְ נוֹהֵג בִּיז דְרַייצֶעהְן טָאג אִין סִיוָן. אִסְרוּ חַג פוּן סוּכּוֹת :

אין

ח אין דיא אלע טעג זאגט מען ניט קיין תחנון אפילו ביא דער מנחה פון דעם טאג
דער פריער. ערב ראש השנה און ערב יום כפור זאגט מען אויך ניט קיין תחנון
אבער א טאג פריער ביא מנחה זאגט מען יוא תחנון. ערב ראש השנה זאגט מען אפילו
ביא דיא סליחות פאר טאג אויך תחנון:

ט נאך תחנון זאגט מען חצי קדיש. מאנטיג און דאנערשטיג זאגט מען אל ארך אפים
שטייענדיג:

י מען דארף גיווארינט צו זיין ביא אשרי ובא לציון אין זינען צו האבין דיא טייטש
פון דיא ווערטער. בפרט ביא דעם פסוק פותח את ידך פון אשרי (אזוי וויא מיר
האבין גישריבין בסימן י״ סעיף ז״ זעה איין דארט):

יא נאך אשרי זאגט מען למנצח. אין דיא טעג זאגט מען ניט קיין למנצח. ראש חודש
חנוכה. קליין פורים צווייא טאג. גרויס פורים צווייא טאג. ערב פסח. ערב יום
כפור. תשעה באב. ביא איין אבל ר״ל זאגט מען אויך ניט קיין למנצח. דענמאלט
ווען מען זאגט ניט למנצח זאגט מען ניט אל ארך אפים:

יב מען דארף צו זאגין ובא לציון בנאנט מיט דעם ציבור:

(וישב) סימן יז. דינים פון לייענין אין ספר תורה. ער האלט פופצעהן סעיפים:

א דער וואס איז עולה תורה זאל גיין אין נענטערין וועג צום שלחן. און בשעת ער
גייט צוריק צו זיין ארט זאל ער גיין אין דעם ווייטערין וועג. אז ביידע וועגין זענין
גלייך זאל ער גיין צום שלחן אין דעם וועג פון דער רעכטי האנט און צוריק זאל ער
גיין אין אנדערין וועג:

ב ער זאל ניט צוריק גיין ביז דער וואס מען רופט איהם אויף נאך איהם וועט מאכין
דיא אנדערע ברכה:

ג בשעת ער וויל מאכין דיא ערשטע ברכה זאל ער פריער עפינען דיא ספר תורה און
זעהן וואו מען וועט מיט איהם לייענין און זאל צו האלטין דיא ספר תורה ביא דיא
עץ החיים מיט ביידע הענט און זאל זאגין הויך ברכו את ה׳ המבורך. דער עולם זאל
הערין און ענטפערין ברוך ה׳ המבורך לעולם ועד:

ד דער נאך זאל ער אויך זאגין ברוך ה׳ המבורך לעולם ועד און זאל מאכין הויך
דיא ברכה אשר בחר בנו כו׳. דער עולם זאל ענטפערין אמן. דער נאך זאל ער
נאר האלטין דיא ספר תורה מיט דער רעכטי האנט בשעת דעם לייענין:

ה בשעת דער בעל קורא לייענט זאל ער נאך זאגין שטילער הייט. דער נאך זאל
ער צו האלטין דיא ספר תורה מיט ביידע הענט און צו וויקלען דיא ספר תורה
און מאכין דיא ברכה אשר נתן לנו תורת אמת כו׳:

ו מען טאר ניט אן ריהרען אין דעם פארמיט פון דער ספר תורה נאר דארך דעם טלית
אדער דארך עפּיס אנדערש:

ז דער וואס איז עולה תורה און דער וואס לייענט דארפין צוא שטיין. זייא טארין
זיך ניט אן לענין אויף קיין שום זאך דען מען דארף צו לייענין מיט גרויס פארכט
פאר השם יתברך. א שלאפער מענטש מעג זיך עטוואס אן לענין:

ח זינט מען הייבט אן צו לייענין ביז מען לייענט אפּ אין גאנצען טאר דער גאנצער
עולם ניט רעדין אפילו ווען מען רופט אויף. בפרט ווען מען לייענט דארף מען בוודאי
גוט אויס הערין:

ט מען טאר ניט ארויס גיין בשעת דעם לייענין. אז מען דארף נייטיג צו גיין ערגיץ
מעג

מעג. מען גיין בשעת מען רופט אויף :

י אז מען האט איינעם אויף גירופין אונ ער האלט אין מיטען דאווינ׳גן אז ער האלט פאר שמונה עשרה זאל ער גיין אונ מאכין דיא ברכות אונ זאל ניט נאך זאגין מיט דעם וואס לייענט נאר זאל הערין פון איהם :

יא אז ער האלט שוין ברוך אתה ה״ גאל ישראל אדער אין מיטען שמונה עשרה פאר המברך את עמו ישראל בשלום זאל ער ניט גיין . נור אנאנדערער זאל גיין אויף זיין ארט :

יב נאך דעם לייענען זאל מען זאגין חצי קדיש אונ מען זאל אויף הייבין דיא ספר תורה :

יג מען זאל האלטין הויך דיא ספר תורה אפין דרייא עמודים אונ ווייזין דאס כתב דעם עולם אין אלע זייטין . יעדער מענטש זאל זעהן דאס כתב אונ זאגין וזאת התורה כו״ :

יד דער נאך זאל מען צו וויקלען דיא ספר תורה . דיא יריעות וואו זייא זענען צונאנט גינייט זאל אויס קומען אין מיטען :

טו תמיד ווען מען לייענט זאגט מען דער נאך חצי קדיש . חוץ בייא מנחה פון שבת אונ פון תענית זאל מען ניט זאגין קיין קדיש נור הערשט פאר שמונה עשרה :

סימן יח. דינים פון תורה לערנין. אונ פון הייליגע ספרים. ער האלט צוועליף סעיפים :

א יעדער יוד איז מחויב צו לערנען תורה . אפילו דער וואס האנדילט אדער טוהט וועלכע מלאכה איז מחויב זיך איבער צו לאזין צאמין בטאג אונ בנאכט צו לערנען :

ב אז מען קען ניט לערנען איז מען מחויב צו לערנען אין דיא הייליגע ספרים וואס זענען איבער גיזעצט אויף עברי טייטש . איבער דעם דארף מען צו האבין תמיד גרייט ספרים אונ ווען מען האט צייט זאל מען לערנען אין זייא :

ג דיא מצוה פון תורה לערנען איז זייער גרויס . דאריבער דיא מענטשין וואס האנדלין אונ לערנען ניט וויא עס קער צו זיין דארף מען צו געבין דיא ערליכע יודען וואס לערנען תמיד אויף פרנסה וועט זיין אזוי גוט גלייך זייא אליין לערנען :

ד אז מען לערינט אונ מען וויל ארויס גיין זאל מען ניט לאזען אפען דאס ספר . דען דורך דעם פאר געסט מען דאס לערנען :

ה בשעת מען לערינט זאל מען ארויס זאגין מיט דעם מויל יעדער ווארט . אויך איז גלייך צו לערנען הויך . דען דורך דעם וועט מען גידענקין וואס מען לערינט :

ו עס איז א מצוה צו לאזין זיך שרייבין א ספר תורה . אויך איז א מצוה צו קויפען זיך ספרים אונ לערנען אין זייא אדער אנטלייען אנדערע יודען צו לערנען :

ז מען דארף שטארק ערליך צו האלטין דיא ספר תורה . צו האלטין זייא אויף א שיין ארט . מען זאל ניט שפייען קיגען דער ספר תורה :

ח אז מען טראגט דיא ספר תורה דארף מען זיך אויף שטעלין ביז זיא קומט אויף איהר ארט אדער ביז מען קען זיא שוין ניט זעהן :

ט אנדערע הייליגע ספרים דארף מען אויך צו האלטין בכבוד . אז זייא ליגען אויף א באנק זאל מען ניט זיצען אויף דער באנק צאמין זייא ליגען אויף עפעס :

י מען טאר ניט ווארפין קיין ספר . אויך ניט ניטצען מיט א ספר צו צו דעקין אזאך אדער פאר שטעלין דער מיט :

יא אויך טאר מען ניט לייגין א ספר פאר קערט . אז מען זעהט עס ליגען פאר קערט דארף מען עס גלייך לייגין :

יב מען זאל ניט לייגין קיין אנדערע ספרים אויף א חומש :

(מקין) סימן יט. גוטע מדות וויא אזויא א יוד דארף זיך פיהרען. ער האלט צווייא אונ פופציג סעיפים:

א אמענטש טאר ניט גלוסטין צו איבריגע זאכין. נור צו דיא זאכין וואס ער קען ניט זיין אן זייא:

ב אויך טאר מען ניט זיין צו קארג אונ אויך ניט צו מילד. נור געבין צדקה וויא ווייט מען קען אונ אנטלייען ווערין מען דארף:

ג אויך טאר מען ניט זיין תמיד מיט געלעכטער אונ אויך ניט טרויעריג נור מיטעל פריילך אונ יעדערין צו נעמען מיט א שיין פנים:

ד אויך טאר מען ניט איין רייסין צו וועלין צו פיהל געלט אונ אויך ניט גאר ליידיג גיין נור האנדלין צו האבין פרנסה. אונ דער עיקר צו דינען השם יתברך וואס דאס וועט איהם בלייבין אויף אייביג. אונ אזוי אין אנדערע מדות איז מען אלץ מחויב צוא גיין אין מיטעל וועג:

ה מען דארף אין דיא זאכין שטארק געווארינט צו זיין דען מען קען ניט מקיים זיין דיא מצות פון דער תורה ביז מען געוויינט זיך אפ פון דיא שלעכטע מדות. דען דער מענטש וואס איז צו קארג אדער דער וואס וויל תמיד איין רייסין געלט אז עס קומט צו עפעס א מצוה וואס דארף צו קאסטין געלט בלייבט ער שטיין אונ האט שוין זיינע תירוצים אז ער איז פטור פון איהר אונ בלייבט ביי זיך גאר גירעכט. מען דארף אבער צו דינען דעם אייבערשטין מיט דעם גאנצען כח אונ מיט דעם גאנצען פאר מעגין:

ו פון דער מדה פון טרויעריקייט מוז מען זיך אויך אפ געוויינען. דען דער מענטש דארף צו וויסען אז יעדער זאך וואס גייט איהם דורך איז אלץ פון השם יתברך אונ השם יתברך וויל תמיד דעם מענטשנס טובה:

ז דאריבער אפילו עס דאכט זיך דעם מענטש אז עס איז איהם שלעכט פון פרנסה אדער פון אנדערע זאכין דארף ער צו גלייבין אז דאס איז אלץ פון אייבערשטין איהם צו גוטען. אונ דער אייבערשטער ווייסט אז דאס איז גוט פאר איהם:

ח מיט יעדער זאך וואס איז שלעכט אויף דער וועלט אונ מען נעמט עס צו בשמחה וויל מען ווייסט אז עס איז אלץ פון אייבערשטען צו גוטען קומט מען דער מיט אפ פון דיא זינד וויא פיהל כאל אזוי פיהל וואס מען דארף אפ צו קומען אויף יענער וועלט:

ט דאריבער דארף דער מענטש גאר ניט צו קוקען אויף קיין שום זאך אונ נור צו גלייבין אין אייבערשטין אונ צו דינען איהם בשמחה וויא ווייט מען קען וועט דער אייבערשטער בוודאי העלפין אז עס וועט איהם ווערין גוט אין אלדינג אז ער וועט אליין זעהן אלדים גוטץ:

י דיא מדה פון גאוה וואס מען האלט זיך גרויס איז זייער אשלעכטע מדה. דאריבער טאר מען ניט האבין אפילו קיין ביסעל גרויסקייט אין זיך. נור מען זאל זיין ביי זיך גאנץ נידריג וויא ווייט עס איז נור מיגלעך:

יא דער כעס איז אויך זייער אשלעכטע מדה. מען דארף זיך צו דער ווייטירען גאנץ שטארק דער פון. היינו מען זאל זיך ניט בייזערין אפילו אויף דיא זאכין וואס מען דארף זיך צו בייזערין:

יב דאס בייזערין איז א גרויסע עבירה. ווען דער מענטש זאל זיך באַרעבינען דעם אמת וואלט ער קיינמאל ניט גיהאט אויף וואס זיך צו בייזערין:

יג דען דער אמת איז אז יעדער זאך איז פון אייבערשטין. אפילו א מענטש שעלט איהם אדער שלאגט איהם אדער טוהט אשאדען זיין געלט איז אויך נור וויל דער אייבערשטער האט אזוי גוזר גיוועזין אז דער מענטש זאל גישאדינט ווערין. נור יענער איז

דער

דער שליח דער פון. אבער ווען דער אייבערשטער וואלט ניט אזוי גוזר געווען וואלט
יענעם גאר ניט איין געפאלין איהם צו שאדינגן אדער ער וואלט גאר ניט געקענט איהם שאדינגן:

יד יענער מענטש ווערט בזונדער מחויב וואס ער האט געשאדינט דען ער האט געהאט
בייא זיך דיא בחירה ניט צו זיין דער שליח דער פון. אבער דעם מענטש וואס ווערט
געשאדינט איז ניט קיין הילוק. דען אז דער מענטש וואלט איהם ניט געשאדינט וואלט איהם
אנאנדערער געטוען. דען דער אייבערשטער האט פיהל שלוחים צו טוען וואס ער וויל:

טו כמילא פאר שטייט מען שוין אז מען האט קיין מאל ניט וואס בייז צו זיין. דען מיר
האבין שוין געשריבין אז דער אייבערשטער וויל נור דעם מענטשם טובה אונ אלדינג
וואס ער טוהט דעם מענטש איז אלטין אויף דעם מענטשינם גוטען:

טז דיא גמרא זאגט אז אגרויסער תנא האט געזעהן וויא מען פאר שפרייט א נעטץ צו
פאנגען פייגעל. האט ער געהערט א קול פון הימעל בייא יעדערין פויגעל צו ער וועט
געפאנגין ווערין צו ניט. בייא דעם פויגעל וואס דאס קול האט געזאגט אז ער וועט געפאנגין
ווערין איז ער געפאנגען געווארין. בייא דעם פויגעל וואס דאס קול האט געזאגט אז ער
וועט ניצול ווערין איז ער ניצול געווארין פון דער נעטץ:

יז זעהט מען שוין אז אפילו א פויגעל ווערט ניט געפאנגין צאטין עס איז באשערט פון הימעל.
ווער שמועסט וואס עס קומט אויף א מענטש איז בודאי גאר פון אייבערשטין:

יח איבער דעם זאגט דער פסוק „מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו" דאס איז טייטש וואס
האט א מענטש צוא זארגין גאר אויף זייגע זינד. דען דיא זינד ברענגען אויף איהם
דאס שלעכטין:

יט דאריבער דארף ער ניט בייז צוא זיין אויף קיין אנדערין גאר אויף זיך אליין. אונ אז
ער וועט תשובה טוען אונ שוין ניט זינדיגען וועט דער אייבערשטער בודאי העלפין אז
עס וועט זיין גאנץ גוט:

כ אז מען דארף טיילמאל צו שטראפין די קינדער אדער דם בני בית זאל מען זיך מאכין
פאר זייא גלייך מען איז בייז כדי זייא זאלין אביסעל מורא האבין פאר איהם. אבער
באמת זיין בייז טאר מען קיינמאל ניט:

כא אז עס טרעפט זיך צו בייזערין זאל מען זיך איין האלטין וויא ווייט מען קען. ניט צוא
רעדין דאמאלס אונ ניט טאהן אונ ניט קלערין דאמאלס נאר אפ לייגען אויף מארגין
ווען מען וועט זיין בייא רוהט. אבער דאמאלס ווען מען איז בייז אדער מען האט עגמת נפש
איז מען ניישט בייא דעם רעכטין שכל:

כב אז מען זידעלט איהם איז א מצוה ער זאל ניט ענטפערין. אונ פאר דעם וועט ער האבין
א גרויסין שכר אויף יענער וועלט:

כג א מענטש זאל ניט צו פיהל רעדין. נור אדער פון לערנין אדער דיא זאכין וואס ער דארף
פון זיין גוף וועגין:

כד אפילו דיא זאכין וואס ער דארף איז אויך גלייך וואס ווייניגער צו רעדין אין זייא.

כה יעדער מענטש וואס רעדט צו פיהל זינדיגט געווים מיט דיא רייד. ווער שמועסט אז
ער רעדט ליצנות אדער מיאוסה רייד איז בודאי אגרויסע עבירה. אונ עס שאט צו דער
פרנסה אונ צו אלדינג:

כו דאריבער איז דאס גלייכסטע פאר דעם מענטש ער זאל זיך היטען צוא רעדין וויא
ווייט ער קען:

כז דער מענטש דארף זיך צו פרייען מיט דעם ביסעל וואס ער האט. ער טאר ניט האבין
קנאה אין אנאנדערין וואס האט מעהר. דען יענער האט זיך אליין ניט גינומען נור
השם יתברך הט איהם גיהאלפין. אונ אלדינג וואס השם יתברך טוהט איז בודאי גלייך
אונ גוט:

כח אויך טאָר מען ניט גלויבען צו יענעמס זאַך. אויך זאָל אַ מענטש ניט וועלין אַז מענטשין זאָלין איהם גרויס האַלטען דען אַלדינג איז בייא השם יתברך אין דער האַנד:

כט דער מענטש טאָר נישט זאָגין איך זעה אַז עסין אונ טרינקען אונ נאָך געבין זיך וואָס מען גלוסט ברענגט צו זינדיגען דאַריבער וויל איך מיך גאָר אָפּ שיידען פון אַלימען איך וויל ניט עסין קיין פלייש אונ וויל ניט גיין אָהן גיטוגען וויא אַ מענטש. דאָס טאָר מען אויך ניט:

ל אונזערע חכמים שרייבין אַז אַ מענטש זאָל זיך ניט דער ווייטערין נור פון די זאַכען וואָס דיא תורה האָט אונז גיהייסין. אָבער ניט טאָהן נדרים אָדער שבועות אויף דיא זאַכין וואָס מען מעג:

לא אויך זאָל מען ניט פאַסטין מעהר וויא מען דאַרף. דען עס איז גלייכער צו עסין מען זאָל כח האָבין דעם אייבערשטין צוא דינען. נור מען זאָל ניט צוא פיהל זיך נאָך געבין דיא תאוות. נור מען זאָל זיך פירען אין מיטעלין וועג אַזוי וויא מיר האָבין גישריבין:

לב אַ מענטש זאָל זיך ניט שעמין פאַר דיא מענטשין וואָס שפּעטין פון איהם וואָס ער טוט אַזעלכע זאַכין וואָס גיהער צום אייבערשטינס דינסט. נאָר ער זאָל ווייטער דינען דעם אייבערשטין וועט איהם בעסער זיין פון זייא:

לג נור ער זאָל זיך נישט קריגען מיט זייא אונ אויך נישט ענטפערין קיין עזות ער זאָל זיך נישט גיוויינען צו זיין איין עזות פנים:

לד אויך טאָר מען ניט זיך קריגען צו וועלין דוקא דאווינען פאַרין עמוד אָדער עולה תורה זיין:

לה עס איז פאַר האַנין טייל מענטשין אַז דער גבאי גיט זייא ניט אַזוי איין עליה וויא זייא ווילען קריגען זייא זיך מיט איהם. זייא זענין אָבער גאָר פאַר נערט ווען דער אייבערשטער איז זייא מוחל דיא מצוה זייא זאָלין זיך ניט קריגען איבער איהר אַז מען טוהט נור ניט קיין עבירה דאַרף מען זיך שוין ניט קריגען:

לו דיא טבע איז פון מענטש זיך צו פיהרען אַזוי וויא זיינע חברים פיהרען זיך איבער דעם דאַרף דער מענטש צו זיין תמיד בקאַנט מיט ערליכע יודען כדי ער זאָל זיך אָפּ לערנען פון זייערע גוטע מעשים. אונ ער זאָל זיך דער ווייטערען פון דיא רשעים כדי ער זאָל זיך ניט אָפּ לערנען ח"ו פון זייערע מעשים:

לז נור וויא ווייט מען קען זאָל מען בעהעפטין זיך מיט ערליכע יודען. משׂדך צו זיין זיך מיט זייא אונ געמין איידימעס וואָס קענין לערנין אונ עסין אונ טרינקען מיט ערליכע יודען אונ אַלדינג צו זיין בקאַנט מיט זייא. דאָס אַלעס איז אַגרויסע מצוה:

לח עס איז אַ מצוה ליב צו האָבין יעדערין מענטש אַזוי וויא זיך אַליין. דאַריבער דאַרף מען יענעמס צו מוען אַ טובה אַזוי גוט וויא זיך אַליין. אונ צו זעהן וויא ווייט מען קען יענעמס געלט זאָל ניט גישאָדינט ווערין גלייך עס איז זיין אייגינס:

לט מען טאָר ניט פיינט האָבין קיין שום מענטש נאָר דעם פושעי ישׂראל וואָס מען וואָרינט איהם ער זאָל זיין גוט אונ ער וויל ניט איז אַ מצוה איהם פיינט צו האָבין אונ זעך צו דער ווייטערען פון איהם ביז ער וועט טוען תשובה אונ שוין ניט זינדיגען:

מ אַז איינער זינדיגט קייגען אַנדערין אין געלט זאַכין טאָר ער איהם ניט פיינט האָבין דער פאַר. אָבער אַז ער איז איהם אַליין שטאַרק מצער דאַרף ער איהם גיט מוחל צו זיין ביז ער וועט איהם איבער בעטין:

מא נור ער טאָר ניט גלאַט פיינט האָבין יענעם אין האַרץ אונ שווייגין נור ער זאָל יענעם איבער פרעגין ווען קיינער הערט ניט פאַר וואָס האָסט דוא מיר גיטוהן דאָס שלעכטין. אונ אַז יענער בעט איהם איבער דאַרף ער איהם מוחל צו זיין:

מב אַז אֵיינֶער זֶעהְט דֶעם אַנְדֶערִין טוּעֶן אֵיין עֲבֵירָה אִיז אַ מִצְוָה צוּ שְׁטְרָאפִין אִיהְם עֶר זָאל נִיט טוּעֶן :

מג עֶר זָאל אִיהְם שְׁטְרָאפִין וָוען קֵיינֶער הֶערְט נִיט מִיט אַ וַוייך לָשׁוֹן עֶר זָאל נִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין :

מד דֶער וָואס קֶען וֶוערִין מֶען זָאל נִיט זִינְדִיגֶען אוּנ פַאר וֶוערְט נִיט וֶוערְט עֶר אַלֵיין גִישְׁטְרָאפְט פַאר דֶער זִינְד :

מה אִיבֶּער דֶעם אִיז מְחוּיָב יֶעדֶערֶע בַּאלְבָּאסְטֶע אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין אוֹיף אִיהְר דִינְסְט זִיא זָאל זִיךְ וַואשִׁין אוּנ בֶּענְטְשִׁין וֶוען זִיא דַארְף. אַז זִיא קֶען נִיט בֶּענְטְשִׁין דַארְף דִיא בַּאלְבָּאסְטֶע מִיט אִיהְר צוּ בֶּענְטְשִׁ'ין :

מו אוֹיךְ דַארְף זִיא אַכְטוּנְג גֶעבִּין דִיא דִינְסְט זָאל הֶערִין קִידוּשׁ אוּנ הַבְדָלָה. אוּנ אַלֶע מִצְוֹת מְקַיֵים זַיין וִויא וַוייט מֶעגְלֶעךְ אִיז :

מז אַז אֵיינֶער זֶעהְט זִינְדִיגֶען אַמֶענְטְשׁ וָואס הָאט מִיט אִיהְם נִיט קֵיין הִתְחַבְּרוּת אוּנ אַז עֶר וֶועט אִיהְם שְׁטְרָאפִין וֶועט עֶר אִיהְם נִיט הֶערִין אוּנ וֶועט אִיהְם גָאר פַיינְד הָאבִּין דַאדוּרְךְ דַארְף עֶר אִיהְם נִיט צוּ שְׁטְרָאפִין :

מח מֶען טָאר נִיט פַאר שֶׁעמֶען קֵיין שׁוּם מֶענְשִׁין נִיט מִיט קֵיין וָוארְט אוּנ נִיט מִיט קֵיין מַעֲשֶׂה. אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט רוּפֶען קֵיין מֶענְשִׁין אַזַא צוּנָאמֶען וָואס עֶר שֶׁעמְט זִיךְ מִיט אִיהְם. אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט פַאר אִיהְם דֶער צֵיילִין אַזַא זַאךְ וָואס עֶר שֶׁעמְט זִיךְ דֶער פוּן :

מט מֶען אִיז מְחוּיָב גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אִין יְתוֹמִים אָדֶער אִין אַלְמָנוֹת אֲפִילוּ זֵייא זֶענֶען רַייךְ אִין גֶעלְד מֶען זָאל זֵייא נִיט מְצַעֵר זַיין אֲפִילוּ מִיט רֵייד :

נ אַז מֶען וִויל זֵייא לֶערְנֶען אִין גוּטֶען וֶועג מֶעג מֶען זֵייא שְׁטְרָאפִין אַבִּיסֶעל. נוּר מִיט רַחֲמָנוּת :

נא מֶען דַארְף דָאס צוּ וָוארִינֶען דִיא שְׁטִיף מוּטֶערְס אַז עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה מְצַעֵר צוּ זַיין אַ יָתוֹם :

נב אַמֶענְטְשׁ דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין נִיט צוּ טוּעֶן אַזַא זַאךְ וָואס מֶענְשִׁין קֶענֶען אִיהְם חוֹשֵׁד זַיין אַז עֶר טוּהְט אֵיין עֲבֵירָה. אֲפִילוּ עֶר טוּהְט בֶּאֱמֶת נִיט קֵיין עֲבֵירָה :

(ויגש) סימן כ. דִינִים אַז מֶען טָאר נִיט רֶעדִין קֵיין רְכִילוּת אָדֶער שְׁלֶעכְטִין אוֹיף אַ מֶענְטְשִׁין. אוּנ מֶען טָאר נִיט זִיךְ נוֹקֵם זַיין. עֶר הַאלְט אַכְצֶעהְן סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט גֵיין מִיט רְכִילוּת פוּן אֵיינֶעם צוּם אַנְדֶערִין צוּ זָאגִין אִיהְם אַזוֹיא הָאט יֶענֶער גִיזָאגְט. אַזוֹי הָאבּ אִיךְ גִיהֶערְט אוֹיף יֶענֶעם אֲפִילוּ דָאס אִיז אֱמֶת. עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה צוּ גֵיין פוּן אֵיינֶעם צוּם אַנְדֶערִין מִיט אַ זֶעלְכֶע רֵייד :

ב מֶען טָאר נִיט רֶעדִין קֵיין לָשׁוֹן הָרָע אוֹיף אַ מֶענְטְשִׁין. דְהַיְינוּ אָפּ צוּ רֶעכְטִין דֶער מֶענְטְשׁ אִיז אַזוֹי שְׁלֶעכְט אֲפִילוּ עֶס אִיז אֱמֶת אִיז עֶס אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. וֶוער שְׁמוּעֶסְט אַז עֶס אִיז לִיגֶענְט :

ג דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זֵייעֶר שְׁטֵייגֶער אִיז תָּמִיד אָפּ צוּ רֶעכְטִין פוּן אַנְדֶערֶע צוּ זָאגִין אַזוֹי אוּנ אַזוֹי הָאט יֶענֶער גִיטָ'ין. אַזֶעלְכֶע עֶלְטֶערִין הָאט יֶענֶער גִיהַאט אַזֶעלְכֶע שְׁלֶעכְטֶע זַאכִין הָאבּ אִיךְ גִיהֶערְט אוֹיף אִיהְם. דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זֶענֶען גִיוואוֹנְט מִיט דֶעם הָאבִּין נִיט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא נוּר זֵייא וֶוערִין פַאר שְׁנִיטֶען אוּנ גְמִשְׁפָּט אֵייבִּיג אוֹיף דֶער זִינְד :

ד מֶען דַארְף דָאס צוּ וָוארִינֶען. סַייא מַאנְסְבִּיל סַייא וַוייבֶּער זֵייא זָאלִין זִיךְ שְׁטַארְק הִיטֶען פוּן דֶער עֲבֵירָה :

ה אַז אֵיינֶער דֶער צֵיילְט דֶעם אַנְדֶערִין שְׁלֶעכְטִין אוֹיף יֶענֶעם טָאר עֶר אִיהְם נִיט גְלֵייבִּין יֶענֶעם פַיינְט צוּ הָאבִּין דוּרְךְ דֶעם אָדֶער צוּ בַּצָאלִין יֶענֶעם שְׁלֶעכְטִין דֶער פַאר. נוּר

אז עס איז אזא זאך וואס אויב עס איז אמת דארף ער זיך צו היטען פאר יענעם זאל ער
זיך היטען :

ו אפילו אזעלכע ווערטער וואס איז ניט רעכט לשון הרע טאר מען אויך ניט רעדען למ״של צו זאגין שווייגטיץ פון יענעם איך וויל ניט דער ציילין וואס עס איז געווען . דען פון דעם פאר שטייט מען אז ער ווייסט עפעס שלעכטיץ אויף יענעם :

ז אויך טאר מען ניט רעדין קיין גוטס אויף א מענטש פאר דיא מענטשין וואס האבין איהם פיינט . דען דאס ברענגט זייא זאלין רעדין שלעכטיץ אויף איהם :

ח אויך טאר מען ניט רעדין שלעכטיץ אויף יענעם מיט א לשון גילעכטער גלייך מען רעט ניט מיט שנאה :

ט סייא דער מענטש וואס מען רעט שלעכטיץ אויף איהם איז ניט דער בייא סייא ער איז יוא דער בייא איז אלטין אגרויסע עבירה :

י אז מען זידעלט איהם ווען ער איז דער בייא איז דיא עבירה נאך גרעסער . דען עס איז אגרויסע עבירה צו פאר שעמען א מענטשין :

יא דער וואס איז גיוואנט צו פאר שעמען יודען בשעת ווען אנדערע מענטשין שטייען דער ביי האט ער ניט קיין חלק לעולם הבא :

יב מען טאר ניט דער ציילין פאר מענטשין זיינע מעשים און זיין חכמה קיינען יענעמס מעשים און יענעמס חכמה כדי מען זאל אן זעהן אז ער איז גוט און יענער איז שלעכט אפילו יענער איז ניט דער בייא . דער וואס איז גיוואנט אזויא צו טוען האט אויך ניט קיין חלק לעולם הבא :

יג דאס אלטין וואס מיר שרייבין אז מען האט ניט קיין חלק לעולם הבא איז נור אז מען טוהט ניט קיין תשובה אבער אז מען טוהט תשובה און מען נעמט אויף זיך מען זאל שוין ניט זינדיגין און מען איבער בעט דעם מענטש וואס מען האט איהם גיזידעלט האט מען יוא א חלק לעולם הבא . דען תשובה פועלט צו אלדינג :

יד אז איינער זאגט עפיס דעם אנדערין טאר ער עס ניט קיינעם דער ציילין צאטען דער וואס האט גיזאגט הייסט איהם דער ציילין :

טו אז דער וואס זאגט דיא זאך זאגט בפירוש מען זאל עס ניט דער ציילין איז אפילו עס שטייען מענטשין דער בייא טאר קיינער פון זייא ניט דער ציילין :

טז אז איינער זאגט צום אנדערין אנטלייע מיר דיא זאך און ער וויל איהם ניט אנטלייען . צוא מארגענס בעט דער אנדערער איהם ער זאל איהם עפיס אנטלייען טאר ער זיך ניט נוקם זיין ניט צו וועלין אנטלייען אזוי וויא ער האט איהם ניט אנטליגען נאר ער דארף איהם יוא צו אנטלייען :

יז דען א יוד דארף מוחל צו זיין דעם אנדערין יוד און ניט זיך נוקם זיין אין איהם :

יח בשעת ווען ער אנטלייעט איהם טאר ער ניט זאגין איך גיב דיר און בין ניט אזוי וויא דוא וואס האסט ניט גיוואלט מיר אנטלייען . נאר ער דארף גאר צו פאר געסין פון דעם וואס יענער האט איהם ניט גיוואלט אנטלייען און זאל צוריק יענעם ליב האבין מיט דעם גאנצען הארץ :

סימן כא . וויא אזוי מען זאל זיך אפ היטען דאס גיזונד . און וועלכי זאכין מען טאר ניט טוען וייל זייא זענין א סכנה . ער האלט זעכצעהן סעיפים :

א אז דער מענטש איז גיזונד קען ער דינען דעם אייבערשטין . דאריבער דארף מען זיך אפ היטען פון דיא זאכין וואס מאכין קראנק דעם מענטש . היינו מען זאל ניט עסין קיין אומצייטעגי פירות . קיין אלט פלייש וואס האט שוין א ריח . קיין

אִיבֶּער גִישְׁטַאנֶען גִיקֶעטְכְץ. אָדֶער אַ מַאֲכָל וָואס הָאט אַ שְׁלֶעכְטֶן רֵיחַ:

ב אוֹיךְ דֶער מֶענְטְשׁ וָואס טוֹיג אִיהְם נִיט קֵיין שְׁטַארְקֶען בְּרָאנְפֶּען אָדֶער אַנְדֶערֵי שַׁארְפֵי זַאכֶען אָדֶער רֵייבֶערִין בַּאדַרְף עֶר זִיךְ צוּ הִיטֶען דֶער פוּן. דֶען אַ מֶענְטְשׁ בַּאדַרְף נָאר צוּ עֶסֶען אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ טוֹעֶן וָואס אִיז גִיזוּנְד צוּם גוּף. עֶר זָאל כֹּחַ הָאבֶּען צוּ דִינֶען דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטֶען:

ג אַז מֶען בַּאדַרְף צוּ הָאבֶּען נְקִיּוֹת זָאל מֶען נִיט עֶסֶען בִּיז מֶען הָאט נְקִיּוֹת:

ד אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט עֶסֶען נָאר וֶוען מֶען אִיז הוּנְגֶערִיג אוּנ נִיט טְרִינְקֶען נָאר וֶוען מֶען אִיז דָארְשְׁטִיג:

ה דִיא גַארְטִיל זָאל מֶען אוֹיס טוֹעֶן פַאר דֶעם עֶסֶען:

ו מֶען זָאל גוּט צוּ קַייעֶן דָאס עֶסֶען דֶען דָארְךְ דֶעם וֶוערְט עֶס גְרִינְגֶער פַאדַייעְט:

ז מֶען זָאל נִיט צוּ פִּיהְל זִיךְ אָן עֶסֶען. נוּר אַבִּיסֶעל וֵוינִיצִיגֶער פוּן דֶער זַעט:

ח עֶס מִיינְסְט קְרֶענְק קוּמֶען נוּר פוּן שְׁלֶעכְטֵי מַאֲכָלִים אָדֶער פוּן דֶעם וָואס מֶען עֶסְט צוּ פִּיהְל. אוֹיךְ אִיז נִיט גִיזוּנְד צוּ עֶסֶען וֶוען מֶען הָאט עַגְמַת נֶפֶשׁ:

ט פַאר דֶעם עֶסֶען זָאל מֶען נִיט טְרִינְקֶען קֵיין וַואסֶער. נָאךְ פִישׁ אָדֶער נָאךְ אַ פֶעטְ עֶסֶען זָאל מֶען אוֹיךְ נִיט טְרִינְקֶען קֵיין וַואסֶער:

י אַז מֶען טְרִינְקְט וַואסֶער אִיז בֶּעסֶער אַז עֶס אִיז קַאלְט אוּנ לוֹיטֶער. נוּר עֶס זָאל נִיט זַיין זֵייעֶר קַאלְט. בִּפְרַט וֶוען מֶען אִיז מִיהְד אָדֶער דֶער הִיצְט זָאל מֶען גִיוָוארִינְט זַיין נִיט צוּ טְרִינְקֶען קֵיין קַאלְט וַואסֶער. אַ סַךְ וַואסֶער טוֹיג קֵיינְמָאל נִיט צוּ טְרִינְקֶען:

יא אַז עֶס שְׁמֶעקְט אָן אֵיין עֶסֶען וַוארְק אוּנ מֶען קֶען נִיט עֶסֶען דֶער פוּן זָאל מֶען גוּט אוֹיס שְׁפַּייעֶן כְּדֵי עֶס זָאל נִיט שַׁאטֶען:

יב מֶען טָאר נִיט עֶסֶען בַּנַאנְט פִישׁ מִיט פְלֵייש אָדֶער מִיט שְׁמַאלְטְץ. אַז מֶען וִויל עֶסֶען פְלֵייש נָאךְ פִישׁ אָדֶער פַאר קֶערְט זָאל מֶען צְוִוישֶׁען זֵייא עֶסֶען אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט אָדֶער חַלָּה אוּנ טְרִינְקֶען עֶפֶּעס אָדֶער אוֹיס שְׁוֶוענְקֶען דָאס מוֹיל:

יג מֶען טָאר נִיט אַרוּנְטֶער לֵייגֶען קֵיין עֶסֶען וַוארְק אָדֶער מַשְׁקֶה אוּנְטֶערִין בֶּעט אֲפִילוּ צוּ גִידֶעקְטֶע הֵייט. דֶען אַ רוּחַ רָעָה רוּהְט בַּארוֹיף:

יד וֶוען דִיא תְּקוּפָה גִיפַאלְט לֵייגְט מֶען אַ שְׁטִיקֶעל אַייזֶען אוֹיף עֶסֶען וַוארְק אָדֶער וַואסֶער. דִיא גִיקָאכְטֶע מַאֲכָלִים אוּנ מַשְׁקוֹת אָדֶער אַיין גִיזַאלְצֶענֶע בַּאדַרְף מֶען נִיט צוּ בַּאוָוארֶענֶען:

טו מֶען טָאר נִיט בְּרֶענְגֶען מִיט דֶעם מוֹיל שְׁלֶעכְטְס אוֹיף אַ יוּד לְמָשָׁל צוּ זָאגִין וֶוען דֶער זָאל שְׁטַארְבִּין ח"ו. אָדֶער צוּ זָאגִין וֶוען דֶער וָואלְט גִילֶעבְּט וָואלְט עֶר שׁוֹין גִיוֶועֶן גִיקוּמֶען דֶען דָאס רֶעדִין קֶען שַׁאטֶין דֶעם מֶענְטְשׁ:

טז אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט מַאכִין קֵיין מוֹרָא צוּ אַ קִינְד מִיט אַ טָמֵא זַאךְ. הַיְינוּ צוּ זָאגִי, דִיא קַאטְץ אָדֶער דֶער הוּנְד וֶועט דִיךְ חַאפִּין. דֶען עֶס אִיז דָא אַ טַעַם אַז דָאס קֶען שַׁאטִין דֶעם קִינְד ח"ו מֶען מוּז זֵייעֶר הִיטֶען דִיא צוּנְג פוּן אַזֶעלְכֶע זַאכִין:

(ויחי) סִימָן כב. דִינִים פוּן צְדָקָה גֶעבִּין. עֶר הַאלְט פֶערְצֶען סְעִיפִים:

א יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב צוּ גֶעבִּין צְדָקָה וִויא וַוייט עֶר קֶען. דָאס אִיז אַ גְרוֹיסֶע מִצְוָה:

ב דֶער מֶענְטְשׁ וֶוערְט קֵיינְמָאל נִיט אָרֶעם פוּן דֶעם וָואס עֶר גִיט אַוֶועק צְדָקָה. אוּנ קֵיין שׁוּם שְׁלֶעכְטֶין קוּמְט נִיט פוּן צְדָקָה גֶעבִּין. אוּנ דָאס וֶועט אִיהְם בְּלַייבִּין אוֹיף אֵייבִּיג פוּן זַיין גַאנְצֶע אַרְבֶּעט:

ג דֶער וָואס גִיט צְדָקָה לֶעבְּט לַאנְג אוּנ שְׁטוֹיסְט אַוֶועק דִיא שְׁלֶעכְטֶע גְזֵירוֹת:

ד מֶען בַּאדַרְף צוּ גֶעבִּין דֶעם אָרִימַאן מִיט אַ פְרֵיילֶעךְ פָּנִים אוּנ גוּטֶע רֵייד. דֶען אַז מֶען גִיט אִיהְם מִיט אַ שְׁלֶעכְטְ פָּנִים אֲפִילוּ מֶען גִיט אַנַאנְטְץ סַךְ הָאט מֶען נִיט קֵיין שְׂכַר:

ה אַז דֶער אָרִימַאן רֶעט צְדָקָה טָאר מֶען נִיט לָאזִין אִיהְם אַוֶועק גֵיין לֵיידִיג . נוּר מֶען דַארְף אִיהְם צוּ גֶעבִּין וִויא וַוייט מֶען קֶען :

ו אַז מֶען הָאט גָאר נִיט צוּ גֶעבִּין דַארְף מֶען אִיהְם אִיבֶּער צוּ בֶּעטִין אַז מֶען וָואלְט אִיהְם גִיגֶעבִּין נוּר מֶען הָאט נִיט :

ז מֶען טָאר נִיט שְׁרַייעֶן אוֹיף קֵיין אָרִימַאן . דֶער וָואס פַאר שֶׁעמְט אַיין אָרִימַאן הָאט אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה . נוּר מֶען זָאל רֶעדִין מִיט אִיהְם גוּטֶע רֵייד :

ח אַז אֵיינֶער זָאגְט אִיךְ וִויל גֶעבִּין אַ גִילְדֶען צְדָקָה (אָדֶער וֵוינְצִיקֶער) אָדֶער עֶר זָאגְט דֶער גִילְדֶען זָאל זַיין צְדָקָה דַארְף עֶר אִיהְם בַּאלְד צוּ גֶעבִּין דִיא אָרִימֶע לַייט . אַז עֶר גִיט נִיט בַּאלְד הָאט עֶר אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה :

ט אַז עֶס אִיז אוֹיף דֶעם אָרְט נִיט דָא קֵיין אָרִימֶע לַייט זָאל עֶר אַוֶועק לֵייגֶען דָאס גֶעלְד עֶס זָאל לִיגֶען בִּיז עֶס וֶועט זַיין אָרִימֶע לַייט :

י דִיא גְרֶעסְטֶע מַעֲלָה אִין דֶער צְדָקָה אִיז צוּ דֶער הַאלְטִין דֶעם גִימֵיינֶעם יוּד אֵיידֶער עֶר וֶוערְט אִין גַאנְצְצֶען אָרֶעם . הַיְינוּ צוּ אַנְטְלַייעֶן אִיהְם גֶעלְד אָדֶער מַאכִין אִיהְם אַ גִישֶׁעפְט עֶר זָאל זִיךְ קֶענֶען דֶער נֶערִין :

יא דִיא פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשִׁין מֵיינֶען אַז צְדָקָה הֵייסְט נוּר אַז מֶען גִיט דִיא אָרִימֶע לַייט וָואס גֵייעֶן אוֹיף דִיא טִירֶען . אֱמֶת מֶען דַארְף זֵייא אוֹיךְ צוּ גֶעבִּין . אָבֶּער דֶער עִיקָר צְדָקָה אִיז צוּ גֶעבִּין דִיא גִימֵיינֶע לַייט וָואס שֶׁעמֶען זִיךְ צוּ רֶעדִין אוּנ לַיידִין דַחֲקוּת אָן שִׁיעוּר . נוּר מֶען זָאל זֵייא גֶעבִּין שְׁטִילֶער הֵייט זֵייא זָאלִין נִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין :

יב דֶער מֶענְטְשׁ טָאר נִיט זִיךְ בַּארִימֶען מִיט דֶער צְדָקָה וָואס עֶר גִיט . דֶען אַז עֶר בַּארִימְט זִיךְ הָאט עֶר נִיט קֵיין שָׂכָר פוּן דֶעם גֶעבִּין נוּר אַיין עֲבֵירָה :

יג דָאס מֵיינְסְטֶע דַארְף מֶען אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין אוֹיף אַ גִימֵיינֶעם יוּד וָואס קֶען לֶערְנֶען צוּ גֶעבִּין אִיהְם וָואס עֶר דַארְף . דֶער שָׂכָר פוּן דֶעם מֶענְטְשׁ וָואס דֶער הַאלְט דֶעם גִימֵיינֶעם יוּד וָואס קֶען לֶערְנֶען עֶר זָאל הָאבִּין פַּרְנָסָה אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס :

יד דֶער מֶענְטְשׁ וָואס דַארְף נִיט צוּ נֶעמֶען קֵיין צְדָקָה אוּנ נַארְט דִיא וֶועלְט אוּנ נֶעמְט צְדָקָה וֶועט דֶער סוֹף זַיין אַז עֶר וֶועט טַאקֶע דַארְפִין צוּ מֶענְטְשִׁין . דֶען אַ מֶענְטְשׁ דַארְף צוּ זֶעהְן וִויא וַוייט עֶר קֶען עֶר זָאל נִיט נֶעמֶען קֵיין צְדָקָה :

סִימָן כג. דִינִים פוּן חַלָּה נֶעמֶען . עֶר הַאלְט דְרַייצֶען סְעִיפִים :

א אַז מֶען פַאר קְנֶעט אַ טֵייג אוֹיס וַוייטְצִין מֶעהְל אָדֶער קָארִין מֶעהְל אָדֶער גֶערְשְׁטִין מֶעהְל אָדֶער הָאבֶּער מֶעהְל אָדֶער אָרְקִישׁ מֶעהְל אוּנ עֶס אִיז דָא דְרִינֶען דְרַייא רוּסֶעשֵׁי קְוָוארְט מֶעהְל דַארְף מֶען דֶער פוּן צוּ נֶעמֶען חַלָּה :

ב אֵיידֶער מֶען נֶעמְט חַלָּה מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה בא"י אמ"ה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַפְרִישׁ חַלָּה . דֶער נָאךְ זָאל מֶען נֶעמֶען אַשְׁטִיקֶעל טֵייג אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אַיי אוּנ זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער „דָאס זָאל זַיין חַלָּה" אוּנ פַאר בְּרֶענֶען עֶס אִין אוֹיבֶען :

ג אַז מֶען נֶעמְט חַלָּה פוּן דִיא מַצּוֹת פוּן פֶּסַח זָאל מֶען פְרִיעֶר אַרַיין לֵייגִין אַלֶע מַצּוֹת אִין אֵיין כְּלִי . דִיא מַצּוֹת זָאלִין אָן רִירֶען אֵיינֶע אִין דֶער אַנְדֶערֶער . אוּנ עֶס זָאל נִיט אַרוֹיס שְׁטַארֶען קֵיין שׁוּם מַצָּה פוּן דִיא וֶוענְט פוּן דֶער כְּלִי :

ד אַז אַשְׁטִיקֶעל פוּן אַ מַצָּה פוּן אִינְוֵוייניג שְׁטַארְט אַרוֹיס שַׁאט נִיט . אָבֶער אַז עֶס שְׁטַארְט אַרוֹיס אַגַאנְצֶע מַצָּה פוֹיעֶלְט נִיט אֲפִילוּ מֶען דֶעקְט זֵייא צוּ מִיט עֶפֶּעס :

ה אַז מֶען לֵייגְט דִיא מַצּוֹת אַרַיין אִין אַ לַיילֶעךְ אוּנ מֶען דֶעקְט זֵייא אַרוּם מִיט דֶעם אֵיינִיגֶעם לַיילֶעךְ אִיז אוֹיךְ גוּט אַז עֶס שְׁטַארְט נִיט אַרוֹיס קֵיין שׁוּם מַצָּה פוּן לַיילֶעךְ :

דאס

ו דָאס שְׁמוּעֶסְט אַלְטְ׳ץ אַז עֶס אִיז צִינֶדֶערְט דָא אִין דִיא מַצוֹת דְרַייא רוּסֶעשִׁי קְוָוארְט
מֶעהְל אָדֶער מֶעהְר :

ז אַז מֶען נֶעמְט פוּן טַייג אַשְׁטִיקֶעל זוֶוערְטַייג צוּ אַנֶדֶער טַייג דַארְף מֶען עֶס צוּ נֶעמֶען
אֵיידֶער מֶען נֶעמְט חַלָה. אָבֶּער אַז מֶען נֶעמְט אַשְׁטִיקֶעל זוֶוערְטַייג צוּ מַאכֶין בָּארְשְׁט
דַארְף מֶען צוּ נֶעמֶען הֶערְשְׁט נָאךְ דֶעם חַלָה נֶעמֶען :

ח אַז מֶען קֶענְט אַ טַייג צוּ קָאכֶען אָדֶער צוּ פְּרֶעגְלִין אוּנ עֶס אִיז דָא דְרִינֶען דְרַייא רוּסֶעשִׁי
קְוָוארְט מֶעהְל זָאל מֶען נֶעמֶען דֶער פוּן חַלָה אָן אַבְּרָכָה. אַז מֶען קֶענְט עֶס צוּ בַּאקִין
דֶער פוּן אַשְׁטִיקֶעל זָאל מֶען שׁוֹין נֶעמֶען חַלָה מִיט אַבְּרָכָה :

ט מֶען דַארְף צוּ וָוארִינֶען דֶעם עוֹלָם זֵייא זָאלִין נֶעמֶען חַלָה פוּן לֶעקִיךְ אַז מֶען בַּאקְט
דְרַייא רוּסֶעשִׁי קְוָוארְט מֶעהְל אָדֶער מֶער. פוּן הָאנִיק לֶעקִיךְ דַארְף מֶען צוּ נֶעמֶען חַלָה
מִיט אַבְּרָכָה. פוּן צוּקֶער לֶעקִיךְ זָאל מֶען נֶעמֶען חַלָה אוּנ נִיט מַאכִין קַיין בְּרָכָה :

י אִין דֶעם צוּקֶער לֶעקִיךְ זָאל מֶען אַרַיין גִיסֶען עֶטְוָואס וַואסֶער בְּשַׁעַת מֶען מִישְׁט אוֹיס
דִיא אֵייעֶר מִיט דֶעם מֶעהְל. נוּר נִיט קַיין סַךְ דֶען אַז עֶס וֶועט זַיין דִיא גְרֶעסְטֶע
הֶעלְפְט וַואסֶער וֶועט מֶען אִיהְם נִיט טָארִין עֶסֶען אוּם גִיוואַשִׁין :

יא פוּן דֶעם צוּקֶער לֶעקִיךְ קֶען מֶען נִיט נֶעמֶען חַלָה פַאר דֶעם בַּאקִין דֶען עֶר אִיז
שִׁיטֶער נוּר נָאךְ דֶעם בַּאקִין זָאל מֶען אַרַיין לֵייגִין אַלֶע לֶעקִיכֶער אִין אֵיין כְּלִי אַרַיין.
מֶען זָאל אַכְטוּנג גֶעבִּין עֶס זָאל נִיט אַרוֹיס שְׁטַארֶען קַיין לֶעקִיךְ הֶעכֶער פוּן דִיא וֶוענְט פוּן
דֶער כְּלִי. דֶער נָאךְ זָאל מֶען אַרָאפּ נֶעמֶען אַשְׁטִיקֶעל לֶעקִיךְ גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אוּנ
זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער „דָאס שְׁטִיקֶעל זָאל זַיין חַלָה" אוּנ עֶס פַאר בְּרֶענֶען :

יב פוּטֶער קִיכְלֶעךְ וָואס זֶענֶען גִיקְנֶעטִין מִיט מִילֶעךְ אָדֶער קִיכְלֶעךְ וָואס זֶענֶען גִיקְנֶעטִין
מִיט גוּטֶען בּוֹימֶעל דַארְף מֶען אוֹיךְ צוּ נֶעמֶען פוּן זֵייא חַלָה מִיט אַבְּרָכָה אַזוֹי וִויא
פוּן הָאנִיק לֶעקִיךְ :

יג אָבֶּער קִיכְלֶעךְ וָואס זֶענֶען גִיקְנֶעטִין מִיט אֵייל אָדֶער מִיט אֵייעֶר זָאל מֶען נֶעמֶען חַלָה
פוּן זֵייא אָן אַבְּרָכָה אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בַּייא צוּקֶער לֶעקִיךְ :

(שמות) סִימָן כד. דִינִים פוּן פְלֵייש זַאלְטְצִין. עֶר הַאלְט זִיבֶּען אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א אֵיידֶער מֶען זַאלְצְט דָאס פְלֵייש דַארְף מֶען עֶס צוּ וֵויקִין אִין וַואסֶער אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה.
מֶען דַארְף אַכְטוּנג צוּ גֶעבִּין עֶס זָאל קַיין שְׁטִיקֶעל פְלֵייש נִיט אַרוֹיס שְׁטַארִין פוּן וַואסֶער :

ב אַז דָאס וַואסֶער אִיז שְׁטַארְק קָאלְט דַארְף מֶען עֶס צוּ שְׁטֶעלִין אוֹיף אַ וַוארִים אָרְט פַאר
דֶעם וֵויקִין עֶס זָאל בְּשַׁעַת דֶעם וֵויקִין נִיט אַזוֹי קָאלְט זַיין :

ג פְלֵייש וָואס אִיז פַאר פְרוֹירֶען פוּן דֶער קֶעלְט דַארְף מֶען צוּ וַוארְטִין בִּיז עֶס וֶועט אוֹיף
גֵיין. עֶס טוֹיגְט נִיט דֶער צוּ דָאס וֵויקִין אוּנ זַאלְטְצִין וֶוען עֶס אִיז פַאר פְרוֹירֶען. נוּר
מֶען זָאל עֶס נִיט לֵייגֶען נָאהֶנְט פוּן וַוארִימֶען אוֹיבֶען אוּנ נִיט אִין וַוארִים וַואסֶער אַרַיין :

ד נָאךְ דֶעם וֵויקִין דַארְף מֶען דָאס פְלֵייש גוּט אָפּ צוּ וַואשִׁין פַאר דֶעם זַאלְצִין. בִּפְרַט
אוֹיף דֶעם אָרְט וואוּ מֶען זֶעהְט בְּלוּט אָדֶער אִין חָלָל פוּן דִיא עוֹפוֹת דַארְף מֶען בְּוַודַאי
גוּט אָפּ צוּ וַואשִׁין :

ה מֶען זָאל נִיט צוּ שְׁנֵיידֶען דָאס פְלֵייש נָאךְ דֶעם וֵויקֶען פַאר דֶעם זַאלְטְצִין. דֶען אַז מֶען
צוּ שְׁנֵייט עֶס דֶערְנָאכְדֶעם דַארְף מֶען עֶס נָאךְ אַמָאל צוּ וֵויקִין :

ו דִיא כְּלִי וָואס אִיז דֶער שְׁטֵייגֶער אַז מֶען וֵויקְט אִין אִיהְר פְלֵייש זָאל מֶען זִיא נִיט
נִיצְטֶען צוּ קַיין עֶסִין וַוארְג :

ז נָאךְ דֶעם וָואס מֶען הָאט גִיוֵויקְט דָאס פְלֵייש אוּנ אָפּ גִיוַואשִׁין דַארְף מֶען עֶטְוָואס צוּ

ווארטען עס זאל אראפ טריפען דער פון דאס וואסער כדי דאס זאלטץ זאל ניט צו גיין פון וואסער. נאר מען זאל ניט ווארטען ביז עס וועט ווערין טרוקען:

ח דאס זאלטץ זאל ניט זיין גאר דין וויא מעל אונ אויך ניט גראבע שטיקלעך נאר מיטעל. אויך זאל עס זיין טרוקען:

ט מען דארף צו שיטען דאס זאלטץ אויף אלע זייטען אונ אויף יעדערין ארט פון פלייש. עס זאל ניט בלייבען קיין ארט אן זאלטץ:

י עופות דארף מען גוט צו עפינען פאר דעם ווייקין כדי מען זאל זייא קענין גוט ווייקין אונ גוט זאלטצען פון אינעווייניג אויך. אויך זאל מען אפ שניידין דיא קעפ פאר דעם ווייקין:

יא דאס גיזאלטצענע פלייש דארף צו ליגען אויף איין ארט וואס דאס בלוט קען גוט אראפ רינען דער פון. איבער דעם זאל מען ניט לייגין דיא אהפעלקע מיט פלייש אויף דער ערד דען דאס בלוט וועט ניט קענין גוט אוועק רינען פון פלייש:

יב אפילו דאס פלייש ליגט שוין מעהר וויא א שעה אין זאלטץ טאר מען עס ניט לייגין אויף דיא ערטער וואס מיר שרייבען:

יג אז מען זאלצט אויף א ברעט דארף מען צו לייגען דאס ברעט משופע דאס בלוט זאל קענין אראפ רינען. אז עס איז דא אין דעם האלטץ גריבלעך וואס עס קען זיך פאר האלטען דאס בלוט טאר מען ניט זאלטצען דארויף אפילו מען וויל עס לייגען משופע:

יד אז מען זאלצט עופות אדער אנאנצע זייט דארף מען צו לייגען מיט דער הוילער זייט אראפ עס זאל זיך ניט פאר זאמלען בלוט אויף דעם ארט:

טו דאס פלייש דארף צו ליגען א שעה אין זאלטץ:

טז בשעת מען גייט אפ גיסען דאס פלייש זאל מען עס אפ קלאפען פון זאלטץ אונ איבער שווענקין עס דרייא מאהל אין וואסער. מען זאל ניט זאלווען קיין וואסער נור יעדער מאהל עס גוט איבער שווענקין:

יז איידער מען גיסט אפ דאס פלייש טאר מען עס ניט אריין לייגין אין אכלי וואס איז אין איהר ניט דא קיין וואסער:

יח מען דארף גיווארינט צו זיין ניט צו לייגען אום גיזאלטצען פלייש אויף דעם ארט וואו עס ליגט טיילמאל זאלטץ דען מאמער קלעפט זיך אן אשטיקעל זאלץ אן דעם פלייש פאר דעם ווייקען:

יט אויך זאל מען ניט אריין לייגען אום גיזאלטצען פלייש אין אזא כלי וואס מען לייגט טיילמאל אריין אנאנדער עסין ווארק. דען דאס בלוט וואס קלעפט זיך אן אין דער כלי פון פלייש וועט זיך אן קלעבין אין עסין ווארק:

כ דעם קאפ דארף מען פאר דעם ווייקען צו שניידען אונ ארויס נעמין דעם מארך אונ צו רייסען דאס היימעל אונ איטליכעס בזונדער זאלטצען. דעם קאפ זאל מען זאלטצען פון דראסין אונ פון אינוויניג. מען מעג איהם זאלטצען אויף דיא האר:

כא ביינער וואס זענין בהעפט מיט פלייש מעגין זייא זאלטצען מיט דעם פלייש בנאנט אז זייא זענין ניט בהעפט צום פלייש זאל מען זייא זאלטצען בזונדער. אונ ניט לעבין פלייש:

כב דיא פיס פון דיא בהמות דארף מען פאר דעם ווייקען אפ צו האקין דיא שפיצען פון דיא קלאין דאס בלוט זאל קענין פון דארט אויך ארויס גיין בשעת דעם זאלטצען אויך זאל מען זייא שטעלין באופן אז דאס בלוט זאל פון דארט אויך ארויס רינען אונ ניט שטעלין אויף דער ערד. מען מעג זייא זאלטצען אויף דיא האר:

כג דאס הארטץ דארף מען אויף צו שניידען פאר דעם ווייקען עס זאל ארויס גיין דאס

בלוט וואס איז איין גיזאמילט דרינען:

כד דיא לונגען זאל מען אויך צו שניידען אונ עפינען דיא גרויסע אדערין פאר דעם ווייקין:

כה דיא לעביר פועלט ניט צו זאלצען. נאר מען מוז זייא בראטין אויף דעם פייער. איידער מען בראט זייא דארף מען זיא גוט צו שניידען אין דער ברייט אונ אין דער לענג אונ לייגען מיט דעם צו שניטענים אויף דעם פייער עס זאל גוט ארויס ציהען דאס בלוט:

כו איידער מען לייגט זיא אויף דעם פייער זאל מען זיא איבער שווענקין אונ בשעה זיא ליגט אויף דעם פייער זאל מען זיא אביסעל זאלצען:

כז זיא זאל זיך בראטען אויף דעם פייער ביז זיא וועט גוט זיין צו עסין. דער נאך זאל מען זיא גוט אפ וואשען דרייא מאהל. דער נאך מעגין זיא שוין קאכין:

כח אז מען וויל זיא ניט קאכין נאר עסין גיבראטינע הייט דארף מען זיא פריער ניט צו שניידען:

כט מען דארף גיווארינט צו זיין ניט צו בראטין זיא אויף אטרוקענים אויבען. אויך טאר מען ניט איין וויקלען זיא אין פאפיר צו בראטען דען דאס בלוט וועט צוריק איין גיזאפט ווערין, נאר מען זאל זיא בראטען בלויז אויף דיא קוילען:

ל אייטער דארף מען גוט צו שניידען עטליכע מאהל אין דער לענג אונ אין דער ברייט פאר דעם בראטען כדי דיא מילעך זאל פון איהם ארויס גיין. דאצופארט זאל מען איהם ניט קאכין נאך דעם בראטען נור עסין אזוי. די רעשט דינים פון בראטען דעם אייטער איז אזוי וויא מיר האבין גישריבען ביי דער לעביר:

לא דיא מילץ דארף מען צו טרייבערין פאר דעם ווייקען:

לב אמאגין פון אקאלב וואס איז דא אין איהם מילעך. זאל מען דיא מילעך אויס גיסען פאר דעם ווייקען:

לג אייער וואס מען גיפינט אין עופות סייא זייא זענין נאך קליין סייא זייא זענין שוין אין גאנטצען פארטיג דארף מען זייא צו ווייקען אונ זאלטצען אזוי וויא אנדער פלייש:

לד דאצופארט טאר מען ניט זאלטצען זייא בנאנט מיט דעם פלייש נאר זייא זאלין ליגען ווייט פון פלייש עס זאל ניט קענין ארויף רינען אויף זייא דאס בלוט פון פלייש אויך טאר מען ניט עסין זייא מיט קיין מילעך אפילו זייא זענין שוין אין גאנטצין פארטיג:

לה מען דארף גיווארינט צו זיין ניט צו לאזין ליגען אום גיזאלטצען פלייש דרייא מעת לעת אום גיווייקט. נור מען זאל עס ווייקען אין וואסער איידער עס לאזין זיך אויס דיא דרייא מעת לעת פון דער שחיטה אן. אז עס איז אבער גילעגין דרייא מעת לעת אום גיווייקט דארף מען צו פרעגין א שאלה:

לו אין אן הייב סימן האבין מיר גישריבען אז ווען דאס פלייש איז פאר פרוירען פועלט ניט דער צו קיין ווייקען. איבער דעם ווען דיא קצבים דארפין ווינטער צו ווייקען (אדער גוט אפ גיסען) דעם דרימען טאג א גאנצע זייט אונ זיא איז פאר פרוירען דארף מען צו נעמען זיא אין ייטוב אריין אונ לאזין ליגען לאנג ביז זיא וועט אין גאנצין אויף גיין. נור מען זאל זיא ניט לייגין נאהנט פון ווארימען אויבין. אונ ניט אין ווארעם וואסער אריין:

לז מען זאל ניט אפ זענקען דיא עופות נור איבער דעם פלאם פון שטרויא אדער גראבויגעס. אויך זאל מען ניט מאכין קיין שטארקין פלאם. אויך דארף מען צו רודערין דאס עוף אהין אונ אהער עס זאל זיך ניט דער ווארימען. כדי דאס בלוט זאל קענען דער נאך ארויס גיין בשעת דעם זאלטצין:

(וארא) סִימָן כה. דִינִים פוּן טוֹבְלִין כֵּלִים. עֶר הָאלְט פוּפְצֶעהְן סְעִיפִים:

א כֵּלִים פוּן עֶסִין אָדֶער מַשְׁקֶה זִילְבֶּערְנֶע אָדֶער קוּפֶּערְנֶע אָדֶער אַנְדֶער מַתְּכוֹת אָדֶער גְלֶעזֶערְנֶע וָואס זֶענֶען גִימַאכְט גִיוָוארִין אִין אַגוֹיִעשֶׁע פַאבְּרִיק טָאר מֶען נִיט נִיצְן מִיט זַייא צַייטְן מֶען טוֹבֵלְת זַייא אִין אַ מִקְוָה אָדֶער אִין אַ טַייךְ וָואס אַיין אִשָּׁה נִדָּה מֶעג זִיךְ דָארְט טוֹבֵל זַיין

ב פַאר דֶעם טוֹבְלִין זָאל מֶען מַאכִין דִיא בְּרָכָה בא"י אמ"ה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל טְבִילַת כֵּלִי. אַז מֶען טוֹבֵלְת צְווייא כֵּלִים אָדֶער מֶער זָאל מֶען זָאגִין עַל טְבִילַת כֵּלִים:

ג הִילְצֶערְנֶע כֵּלִים דַארְף מֶען נִיט צוּ טוֹבְלִין. אַז עֶס אִיז אוֹיף זַייא אַייזֶערְנֶע רַייפֶן זָאל מֶען טוֹבְלִין אָן אַ בְּרָכָה:

ד עֶרְדֶערְנֶע כֵּלִים דַארְף מֶען נִיט צוּ טוֹבְלִין. אַז זַייא זֶענֶען פוּן אִינֶעוַוייניג אוֹיס גִיגְלֵייזַערְט זָאל מֶען זַייא טוֹבְלִין אָן אַ בְּרָכָה. פָארְצִילַאנֶערְנֶע כֵּלִים זָאל מֶען אוֹיךְ טוֹבְלִין אָן אַ בְּרָכָה:

ה אַז מֶען קוֹיפְט פוּן אַגוֹי אַיין אַלְטֶע כֵּלִי וָואס מֶען דַארְף זִיא צוּ כַּשְׁרִין זָאל מֶען זִיא פְרִיעֶר כַּשְׁרִין אָדֶער גְלִיעֶן אוּנ דֶער נָאךְ זִיא טוֹבְלִין:

ו אַז מֶען אַנְטְלַייעֶט זִיךְ אַ כֵּלִי פוּן אַגוֹי דַארְף מֶען זִיא נִיט טוֹבְלִין:

ז אַ יוּד וָואס הָאלְט אַ הוּטֶע פוּן גְלָאז אוּנ גוֹיִם מַאכִין דָאס גְלָאז זָאל מֶען דִיא כֵּלִים טוֹבְלִין אָן אַ בְּרָכָה. דַארִיבֶּער דַארְף דֶער גְלָאז הֶענְדְלֶער צוּ זָאגִין דִיא קוֹנִים וֶועלְכֶעם עֶס אִיז פוּן אַ יוּדִישֶׁע פַאבְּרִיק זַייא זָאלִין נִיט מַאכִין קַיין בְּרָכָה אוּמְזִיסְט:

ח אַז אַ יוּד הָאט גִיגֶעבִּין צוּ אַגוֹי זִילְבֶּער אָדֶער אַנְדֶער מַתְּכוֹת עֶר זָאל מַאכִין אַ כֵּלִי דַארְף מֶען דִיא כֵּלִי צוּ טוֹבְלִין אָן אַ בְּרָכָה. דֶעסְט גְלַייכִין אַז אַגוֹי גִייט צוּ מִיט דְרָאעֶט אַ צוּ בְּרָאכֶענֶע כֵּלִי דַארְף מֶען צוּ טוֹבְלִין דִיא כֵּלִי אָן אַ בְּרָכָה:

ט פְלֶעשֶׁער אָדֶער בּוּטֶעלְקִים זָאל מֶען טוֹבְלִין אָן אַבְּרָכָה:

י דִיא כֵּלִי דַארְף זַיין רֵיין בְּשַׁעַת דֶעם טוֹבְלִין. אָבֶּער נִיט אַיין גִירֶעכְט אָדֶער פַאר זַאוֶוערְט:

יא בְּשַׁעַת דֶעם טוֹבְלִין דַארְף צוּ זַיין דִיא גַאנְצֶע כֵּלִי מִיט אַמָאל אִין וַואסֶער:

יב דֶער מֶענְטְשׁ וָואס הָאלְט דִיא כֵּלִי דַארְף זִיךְ אַיין צוּ טוּנְקֶען דִיא הַאנְד אִין דֶער מִקְוָה פַאר דֶעם טוֹבְלִין. אוּנ זָאל נִיט הַאלְטִין שְׁטַארְק דִיא כֵּלִי נוּר מִיטֶעל:

יג דָאס וַואסֶער דַארְף זַיין אִין דֶער כֵּלִי פוּן אִינֶעוַוייניג אוּנ פוּן אַסֶעוַוייניג:

יד מֶען טָאר נִיט שִׁיקֶען טוֹבְלִין אַ יוּנְגֶעל וָואס אִיז נָאךְ נִיט אַלְט קַיין דְרַייצֶעהְן יָאר אָדֶער אַמֵיידִיל וָואס אִיז נָאךְ נִיט אַלְט קַיין צְוֶועלִיף יָאהְר. דֶען זַייא זֶענֶען נִיט בַּגְלַייבְּט דַארוֹיף:

טו שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב טָאר מֶען נִיט טוֹבְלִין. אַז מֶען פַאר גֶעסְט פְרַייטִיג צוּ טוֹבְלִין זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה וִויא אַזוֹי מֶען זָאל טוּעֶן מֶען זָאל מֶעגִין נִיצְעֶן שַׁבָּת מִיט דֶער כֵּלִי:

סִימָן כו. דִינִים פוּן וֶוערְמְדִיקֶע זַאכִין. עֶר הָאלְט צְוַואנְצִיג סְעִיפִים:

א דִיא בְּרוּנֶענְס אָדֶער טַייכִין וָואס אִיז דָא אִין דֶעם וַואסֶער וֶוערִים טָאר מֶען נִיט דָאס וַואסֶער טְרִינְקֶען צַאמֶען מֶען זַייט אוֹיס דוּרְךְ אַטִיכֶעל וָואס דָאס קְלֶענְסְטֶע וֶוערְמִיל זָאל נִיט קֶענֶען אַדוּרְךְ גֵיין:

ב אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט וַוייקֶען פְלֵיישׁ אִין דֶעם וַואסֶער אָדֶער אָפּ וַואשִׁין דֶער מִיט אַיין עֶסְעֶן וַוארְג אַיידֶער עֶס אִיז גִיזַייגֶען. דֶען דִיא וֶוערִים קְלֶעבִּין זִיךְ אָן אִין דֶעם עֶסִין וַוארְג:

ג טַיילְמָאהְל אִיז דָא אִין אַרְבִּיס אָדֶער אִין אַנְדֶערֶע פֵּירוֹת אַזוֹי וִויא אַ שְׁוַוארְץ פִּינְטֶעלִי. דָאס וַוייזְט אַז דָאס וֶוערְמִיל הָאט זִיךְ אָן גִיהוֹיבִּין צוּ מַאכִין דְרִינֶען. דַארְף מֶען דָאס שְׁטִיקֶעל אַרוּם צוּ שְׁנַייעֶן. (אוּנ דִיא אַרְבִּיס אַוֶועק צוּ וַוארְפִין) דֶען דָאס שְׁטִיקֶל אִיז אָסוּר אַזוֹי וִויא דָאס וֶוערְמִיל אַלֵיין:

ד' אלע פירות וואס איז שכיח אין זייא ווערים. היינו קערשין פלוימען בערנעס און נאך אזעלכע פירות דארף מען צו עפינען יעדערע פרי און גוט בקוקען אויב עס איז דרינען ניט דא קיין ווערמיל :

ה מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין אין דעם בשעת מען פרעגילט דיא פירות אויף איין גימאכטץ אדער מען מאכט פאווידלע :

ו איבער דעם טוען ניט רעכט דיא מענטשין וואס טריקינען גאנצע בערענדליך און עסין זייא דער נאך אום גיקליבען. דען אין בערענדליך גיפינט זיך ווערים :

ז אין דיא ירקות איז שכיח ווערים. היינו קרויט. פעטערשקע. קימעל. שאלאטין. יונגע ציבעלים דאס גרינע פון זייא. ארבים שויטען. ביבער. שוועמליך און אנדערע ירקות. מוז מען אלטץ גוט קלויבען יעדערס בזונדער :

ח דער שטיינער איז ווינטער ליינט מען איין מיט אמאהל א פעסיל קרויט מוז מען באלמיטשען עטליכע טאג און גוט קלויבין יעדערס בזונדער וואלנע :

ט דאס וואס טייל ווייבער זענען זיך נוהג אז זייא זענקען אפ ירקות אין פייער פועלט ניט. נור מען דארף יעדער שטיקעל בזונדער גוט צו בקוקען :

י עס איז דא טייל פירות אדער ירקות וואס איז דא אין זייא אסך ווערים וועלכעם עס איז אום מיגלעך זייא צו דער קלויבין. דארף מען אזעלכע פירות אדער ירקות גאר ניט צו עסען :

יא אין קאהפער איז דא אסאך ווערים דאריבער טאר מען ניט איהם ארייין לייגען אין דיא אוגרקים נור מען זאל אפ זייידען אלע בלעטליך און ארייין לייגין דיא ריטליך אליין :

יב עס איז דא טייל פירות וואס גפינט זיך ווערים אין דיא קערליך טאר מען ניט עסין דיא קערליך :

יג אין ניס גפינט זיך מילבען. דען אז מען נעמט ארויס דיא יאנגערע און מען קלאפט דיא שאהל אויף א ווארים ארט פאלין ארויס מילבין פון דער שאהל. דאריבער זאל מען זיך היטען פון זייא :

יד אז מען האט גישניטען א פרי אדער א רעטיך מיט א מעסער און מען האט איין גישניטען א ווארים זאל מען דאס מעסער גוט אפ ווישען. און פון דער פרי אדער פון רעטיך זאל מען אפ שיילין אזוי וויא אשאהל ארום דעם ארט וואס מען האט גישניטען. וועט מען די רעשט מעגין עסין :

טו אז מען גפינט מילבען אין מעהל אדער אין וועלכען עסין ווארק טאר מען ניט עסין נור מען זאל פרעגין א שאלה :

טז דעסט גלייכען אז מען קאכט פירות וואס איז שכיח אין זייא ווערים און מען האט זייא ניט גיקליבין דארף מען צו פרעגין א שאלה :

יז אין פאמעראנצין שאלעכין איז שכיח מילבען. דאריבער דארף מען זייא גוט צו בקוקען אויב עס איז ניט דא אויף זייא קיין מילבען. אדער מען זאל זייא ארייין לייגען אין הייסען הויבען. דיא מילבען זאלין זעבער פאר ברענט ווערין. היינו ווען מען הייצט אונטער צו באקין. אבער ניט ווען דער אויבען איז שוין אביסעל אפ גיקילט :

יח מען קער זיך אזוי נוהג צו זיין ביא פלאמען און ראזינקעס און אנדערע זאכין זומער ווען עס איז הייס וועלכיס עס איז צו קלעדין טאמער גיפינט זיך אין זייא מילבען זאל מען זייא פאר דעם קאכען ארייין שטעלין אין הייסען אויבען ארייין דיא מילבען זאלין זעבער פאר ברענט ווערין :

יט אין דיא פיש גיפינט זיך טיילמאל ווערים אין קאפ אדער אין דער לעבער אדער אין דיא קישקעליך אדער אין מויל אדער אין דיא אייערין ובפרט אין דיא העכט גפינט זיך לאנגע ווערים דינע. דעסט גלייכען אין הערינג גיפינט זיך קליינע ווערמליך אין דער
מילער

מִילֶעך דַארְף מֶען אַלְטְץ שְׁטַארְק צוּ בַּאקוּקְען מֶען זָאל ח"ו נִיט גִישְׁטְרוֹיכֶעלְט וֶוערִין:

כ מֶען דַארְף שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אִין דֶעם אִיסוּר פוּן וֶוערִים. דֶען דִיא תּוֹרָה הָאט אוּנְז גִיוָוארִינְט אוֹיף אַסַך עֶרְטֶער צוּ הִיטֶען זִיך פוּן זַייא:

(בא) סִימָן כז. דִינִים פוּן וַואשִׁין צוּם עֶסִין. עֶר הַאלְט צְוֵויי אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים:

א אַז מֶען וִויל עֶסִין בְּרוֹיט אָדֶער אַזַא גִיבֶּעקְץ וָואס מֶען מַאכְט דַארִיבֶּער אַ מוֹצִיא דַארְף מֶען זִיך דֶער צוּא וַואשִׁין אֲפִילוּ עֶס אִיז גָאר אַקְלֵיין שְׁטִיקֶל. נוּר דִיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם מַאכְט מֶען נוּר אַז מֶען וִויל עֶסֶען אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אֵיין אֵיי אָדֶער מֶער:

ב דִיא כְּלִי וָואס מֶען וַואשְׁט זִיך מִיט אִיהְר דַארְף זַיין גַאנְטְץ אָן אַיין לֶעכִיל אוּנ אוֹיף דֶער זוֹים זָאל נִיט זַיין קֵיין שׁוּם שְׁטְשֶׁערִיפּ:

ג אַז דִיא זוֹים אִיז נִיט גְלַייך נוּר עֶס אִיז אוֹיף אֵיין אָרְט הֶעכֶער מוּז מֶען זִיך וַואשִׁין דוּרְך דֶעם נִידְרִיקֶען אָרְט:

ד מֶען דַארְף זִיך צוּ וַואשִׁין מִיט אַ סַך וַואסֶער. וָואס מֶער מֶען אִיז גִיוָוארִינְט אִין דֶעם וַואשִׁין אִיז מֶען מֶער עוֹשֶׁר חוּץ דֶעם שָׂכָר וָואס מֶען הָאט אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט:

ה אָבֶּער דֶער וָואס וַואשְׁט זִיך נִיט וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין וֶוערְט אֵיין אָרִימַאן אוּנ וֶוערְט אוֹיס גִירִיסֶען פוּן דֶער וֶועלְט ח"ו:

ו אַז מֶען הָאט נִיט קֵיין סַך וַואסֶער מוּז מֶען זִיך חָאטְשׁ וַואשִׁין מִיט אַ קְוָוארְטִירִיל וַואסֶער אוֹיף יֶעדֶער הַאנְט בַּזוּנְדֶער. דָאס קְוָוארְטִירִיל וַואסֶער מוּז מֶען גִיסֶען מִיט אֵיין גָאס אוֹיף דֶער גַאנְטְצֶער הַאנְט:

ז בְּשַׁעַת מֶען וַואשְׁט זִיך דַארְף מֶען צוּא שְׁפְּרֵייטֶען דִיא פִינְגֶער כְּדֵי דָאס וַואסֶער זָאל קוּמֶען אַרוּם זַייא אוּנ אוֹיף דִיא שְׁפִּיצֶען:

ח אַז עֶס אִיז דָא אַשְׁטִיקֶעל אָרְט אוֹיף דֶער הַאנְט וָואס אִיז נִיט גִיקוּמֶען דַארוֹיף קֵיין וַואסֶער מוּז מֶען בַּאלְד צוּ וַואשִׁין דָאס שְׁטִיקֶעל אָרְט. עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער מֶען זָאל נָאך אַמָאל אִיבֶּער וַואשִׁין דִיא גַאנְצֶע הַאנְט:

ט תֵּיכֶף נָאך דֶעם וַואשִׁין זָאל מֶען אוֹיף הֵייבִּין דִיא הֶענְט אוּנ בַּאלְד מַאכִין דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם. מֶען טָאר נִיט אוֹיס רֶעדִין צְוִוישֶׁען דֶעם וַואשִׁין צְוִוישֶׁען דֶער בְּרָכָה. אֲפִילוּ שְׂאוּ יְדֵיכֶם אִיז אוֹיך נִיט גְלַייך צוּ זָאגִין דֶענְמָאלְט. נוּר בַּאלְד מַאכִין דִיא בְּרָכָה:

י נָאך דֶער בְּרָכָה זָאל מֶען זִיך אַרוּם וִוישֶׁען דִיא הֶענְט אֵיינֶע אָן דֶער אַנְדֶערֶער. דֶער נָאך זָאל מֶען זַייא גוּט אָפּ וִוישֶׁען אִין עֶפֶּעס:

יא וַואסֶער וָואס אִיז גִיטוּעֶן גִיוָוארֶען דֶער מִיט אֵיין מְלָאכָה. הַיְינוּ מֶען הָאט גִיוֵוייקְט דְרִינֶען הֵייִן אָדֶער מֶען הָאט דְרִינֶען אַרַיין גִישְׁטֶעלְט אַ כְּלִי מִיט מַשְׁקֶה דִיא מַשְׁקֶה זָאל זַיין קַאלְט אָדֶער מֶען הָאט גִימָאכְטֶען מִיט דֶעם וַואסֶער טָאר מֶען זִיך נִיט וַואשִׁין מִיט דֶעם וַואסֶער צוּם עֶסֶען:

יב דָאס וַואסֶער וָואס מֶען הָאט דְרִינֶען אַרַיין גִילֵייגְט לֶעבִּידִיקֶע פִישׁ זַייא זָאלִין נִיט פֵייגֶערִין מֶעג מֶען זִיך יוֹא וַואשִׁין דֶער מִיט:

יג אַז אֵיינֶער הָאט נְקִיּוּת אוּנ דֶער נָאך טוּנְקְט עֶר אַיין דִיא הַאנְט אִין אֵיין פֶּעסִיל וַואסֶער עֶר זָאל מֶעגִין דֶער נָאך זָאגִין הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער טָאר מֶען שׁוֹין נִיט זִיך וַואשִׁין צוּם עֶסֶען מִיט דֶעם גַאנְטְצֶען וַואסֶער פוּן פֶּעסִיל:

יד וַואסֶער וָואס אִיז גִיזַאלְטְצֶען אָדֶער בִּיטֶער אָדֶער פַאר שְׁטוּנְקֶען אָדֶער גִירֶעכְט אַזוֹי שְׁטַארְק אַז אַ בְּהֵמָה אָדֶער אַהוּנְט. קֶען נִיט טְרִינְקֶען דֶער פוּן. טָאר מֶען זִיך דֶער מִיט נִיט וַואשִׁין צוּם עֶסִין:

טו פאַר דעם וואַשן דאַרף מען אַכטונג צו געבן דיא הענט זאָלן זיין ריין. עס זאָל אויף זייא ניט קלעבן קיין שום זאַך:

טז אויך זאָל מען ניט האָבן גרויסע נעגיל. דער וואָס האָט גרויסע נעגיל מוז אָפּער מאַכן דיא בלאַטע פון אונטער דיא נעגיל פאַר דעם וואַשן. ווער שמועסט אַז מען האָט טייג אונטער דיא נעגיל מוז מען עס אָפּער מאַכן אַפילו דיא נעגיל זענען קליין:

יז אַז איינער רירט אָן נאָך דעם וואַשען אָדער אין מיטען עסן דיא ערטער פון גוף וואָס זענען צו גידעקט מיט מלבושים אָדער אין דער צואה פון אויער אָדער פון דער נאָז אָדער אַנדערע צואה אָדער ער קראַצט זיך אין קאָפּ אָדער ער רירט אָן אַ כנה אָדער אין דעם שוך אָדער ער איז משתין און רירט אָן אין דער שעתנה דאַרף ער זיך איבער נייס צו וואַשין אין גאַנצען דיא האַנט וואָס דאָט אָן גערירט. גליך ער האָט נאָך דיא האַנט גאָר ניט גיוואַשין צום עסן:

יח אַז ער האָט אָן גערירט בשעת ער האַלט אין מויל אַשטיקעל ברויט טאָר ער עס ניט אַראָפּ שלינגען ביז ער וואַשט זיך:

יט אַז מען האָט נקיות אין מיטען עסן דאַרף מען זיך בוודאי איבער נייס צו וואַשין וויא עס קער צו זיין:

כ ביי דיא אַלע זאַכין זאָל מען ניט מאַכן נאָך אַמאָהל דיא ברכה על נטילת ידים. אויך דאַרף מען באַלד נאָך דעם וואַשין צו עסין אַשטיקעל ברויט אָדער חלה:

כא אַז מען האָט גראַד גיהאַלטען דיא האַנט לעבין דעם אומריינעם אָרט און מען איז מסופק צו מען האָט אָן גערירט דאַרף מען זיא ניט איבער צו וואַשין:

כב איבער דעם דאַרף מען צו האָבין אויף דיא גידאַנקען ביז צום בענטשין דיא הענט זאָלין ניט אָן רירען אויף דיא ערטער וואָס מיר האָבין גישריבען. אַז מען האָט אָבער גאָר פאַר געסין צו היטען זייא פון דעם און דער נאָך דער מאַנט מען זיך טאָר מען ניט עסין קיין ברויט אָדער חלה צאַטען מען וואַשט זיך איבער נייס וויא עס קער צו זיין:

כג דעסט גלייכען אַז מען שלאָפט אין מיטען עסין אַפילו גאָר אַקליין ביסעל דאַרף מען דער נאָך זיך איבער נייס צו וואַשין. מען דאַרף אָבער גיוואָרינט צו זיין ניט צו שלאָפין אין מיטען עסין. נאָר אָפּ צו בענטשין אײדער מען ווערט דער שלאָפין:

כד אַז איינער פאַר שמועסט זיך לאַנג אין מיטען עסין מיט דעם אַנדערין דאַרף ער זיך נאָך אַמאָל צו וואַשין צו דעם ברויט וואָס ער וויל דער נאָך עסין. דען ער האָט בוודאי שוין ניט און זינען גיהאַט צו היטען דיא הענט:

כה ביי דיא אַלע זאַכין זאָל מען אויך ניט מאַכן נאָך אַמאָהל דיא ברכה על נטילת ידים:

כו אַז בשעת ער שמועסט האַלט ער ברויט אין דער האַנט כדי ער זאָל ניט פאַר געסין צו היטען דיא הענט דאַרף ער ניט נאָך דעם שמועסען זיך צו וואַשין:

כז איבער דעם דאַרף מען שטאַרק צו וואָרינען דיא פּראָסטי מענטשין אָדער ווייבער וואָס זייער מנהג איז אַז זייא וואַשין זיך אין דער פריא און בענטשין בנאַכט און עסין אַגאַנצע טאָג אויף דער קאַנבע. דאַרפין זייא צו וויסען אַז זייא זענין גאָר פאַר נאַרט. דען דאָס וואַשין פועלט ניט נאָר כל זמן מען היט דיא הענט זייא זאָלין ניט אָן רירען קיין אומריינע זאַך אַזוי וויא מיר האָבין גישריבען:

כח דעסט גלייכען אַז מען עסט אָפּ און שפּעטער וויל מען ווייטער עסין ברויט דאַרף מען נאָך אַמאָל אַ מוציא צו מאַכין. דיא ברכת המוציא פון דער פריא פועלט גאָר ניט אויף דעם עסין פון מיטען טאָג:

כט דעסט גלייכין אַז מען עסט אָפּ דאַרף מען באַלד צו בענטשין. אַז מען באַלמיטשעט אָבער אַזוי לאַנג ביז מען ווערט אַביסעל הונגעריג איז מען שוין ניט יוצא מיט דעם בענטשין אויף דעם פריערדיקען עסין:

ל ממלא זעהט מען שוין אז די מענטשן וואס וואשן זיך אין דער פריא און בענטשן בנאכט עכין אגאנצע טאג און בנאכט אום גיוואשין און אן א מוציא. און מיט דעם בענטשין פון בנאכט זענין זייא גאר ניט יוצא אויף דעם עכין פון דער פריא :

לא די עבירות זענין זייער גרויס. חוץ דעם עונש וואס מען האט ח"ו אין גהינם פאר זינדיקט מען זיך די פרנסה אויף דער וועלט :

לב דאריבער דארף זיך יעדער יוד צו פיהרען ביי מאנטשביל סייא ווייבער אז ווען מען וויל עסין ברויט אדער גיבעקין (וואס איז גיקנעטין מיט וואסער) זאל מען זיך וואשין און מאכין א מוציא און עסין וויא פיהל מען דארף און בענטשין בכונה. די קינדער וואס דארפין צו עסין אלע מאהל זאל מען גיוויינען זייא זאלין זיך וואשין און בענטשין האטש צווייא מאהל אין טאג. איינמאהל בטאג און איינמאהל בנאכט. בזכות זה וועט השם יתברך העלפען אז מען וועט האבין די פרנסה בכבוד חוץ דעם גרויסען שכר וואס מען וועט האבין אויף יענער וועלט :

(בשלח) סימן כח. דינים פון ברכת המוציא און פון עסען. ער האלט זעכס און דרייסיג סעיפים :

א אז מען וויל עסען ברויט אדער גיבעקטין וואס איז אויס מעהל פון ווייטין אדער קארין אדער גערשטין אדער האבער אדער ארקיש און עס איז גיקנעטין מיט וואסער מאכט מען דאריבער המוציא לחם מן הארץ :

ב מען זאל ניט אויס רעדין פון דעם וואשען ביז דעם עסען. נור אז מען הערט איינעם זאגין א ברכה מעג מען ענטפערין אמן אז מען האלט נאך פאר דער מוציא :

ג אבער נאך דער מוציא טאר מען קיין אמן אויך ניט ענטפערין ביז מען שלינגט אראפ דעם ערשטין ביסען :

ד איידער מען מאכט די ברכת המוציא דארף מען אביסעל איין צו שניידין אין ברויט נור ניט קיין סך :

ה שבת און יום טוב זאל מען גאר ניט איין שניידען ביז נאך דער ברכה :

ו בשעת מען מאכט די מוציא זאל מען אין זינען האבין די טייטש פון די ווערטער און זאגין שארף יעדער ווארט :

ז אויך זאל מען האלטין מיט ביידע הענט דאס ברויט בשעת דער ברכה :

ח דער נאך שנייט מען אפ א קאליכעק שטיקעל אין דער זייט פון ברויט עס זאל זיין א שטיקעל פון אויבען און א שטיקעל פון אונטען און מען טונקט איין אין זאלץ דרייא מאל און מען עסט :

ט אז מען טיילט יעדערין א מוציא זאל מען עס ניט ווארפין. דען מען טאר ניט ווארפין קיין ברויט. אויך זאל מען ניט געבין יענעם אין דער האנד אריין נור מען זאל אנידער לייגין פאר איהם :

י עס איז א מצוה א מוציא צו מאכין איבער דעם ברויט וואס איז מעהר חשוב. דאריבער אז עס ליגט פאר איהם ווייטצין ברויט און קארין ברויט זאל ער מאכין א מוציא איבער דעם ווייטצען ברויט אפילו עס איז נור א שטיקעל און דאס קארען ברויט איז גאנציז :

יא אז זייא זענען אבער ביידע איין מין ברויט נור איינס איז גאנציז זאל מען מאכין איבער דעם גאנצען :

יב אז זייא זענען ביידע גאנציז אדער ביידע שטיקר און איינס איז גרעסער מאכט מען איבערין גרעסערין :

יג אז זייא זענען ביידע גאנציז אדער ביידע גיבראכען מאכט מען איבער דעם גרעסערין :
דאם

יד דאס שמועסט אלטץ אז מע: וויל עסען פון ביידע אָבער אז מען וויל נור עסען פון
איינעם מאכט מען איבער דעם דיא מוציא אפילו עס איז גימיינער :
טו אז מען וואשט זיך צו ברויט אָדער גיבעקטץ אונ מען וויל עסען א גיקעכטץ. היינו
טייגליך. ארבים. קרויט. אונ נאך אזא שטייגער. אָדער פלייש. קעז. אייער. דארף
מען ניט קיין ברכה מאכין איבער זייא. אפילו מען עסט זייא אָן ברויט :
טז אז מען עסט פירות רויע אָדער גיקאכטע מיט ברויט דארף מען ניט קיין ברכה צו
מאכין איבער זייא :
יז אז מען וויל זייא עסען אָן ברויט אונ אן פלייש דארף מען צו מאכען איבער זייא זייער ברכה :
יח אָבער א בורא נפשות אָדער דיא לאנגע ברכה אחרונה דארף מען ניט צו מאכין נאך
דיא פירות וואס מען עסט אין מיטען עסען. אָדער פאר דעם בענטשין :
יט אז מען וויל עסען אביסעל פון דיא פירות מיט ברויט אונ אביסעל אָן ברויט זאל מען
מאכין איבער זייא זייער ברכה אונ עסען אביסעל אָן ברויט. דער נאך מעג מען שוין
עסען וויא אזוי מען וויל :
כ אז מען האט ניט עפעס אנדערשט צו עסען נור דיא פירות מיט דעם ברויט אונ מען
וויל עסען אביסעל פון זייא אָן ברויט זאל מען פריער עסען אביסעל מיט ברויט וועט
מען שוין ניט דארפין צו מאכין זייער ברכה אפילו איבער דיא וואס מען וועט עסען אָן ברויט :
כא אז מען עסט אין מיטען עסען א זעלכע פירות מען זאל דורך זייא האבין חשק צו
עסען דארף מען ניט צו מאכין איבער זייא קיין ברכה אפילו מען עסט זייא אָן ברוט :
כב אז מען טרינקט וויין אין מיטען עסען דארף מען צו מאכין איבער איהם א בורא פרי הגפן :
כג אָבער דיא לאנגע ברכה אחרונה דארף מען ניט צו מאכין נאך דעם וויין וואס
מען טרינקט אין מיטען עסען : כד אז ער האט גימאכט א ברכה איבער וויין איידער
ער האט זיך גיוואשין אונ ער האט אין זינען גיהאט צו טרינקען וויין אין מיטען עסי: אָדער
זיין שטייגער איז צו טרינקען וויין אין מיטען עסען דארף ער שוין ניט קיין ברכה צוא
מאכין איבער דעם וויין וואס ער טרינקט אין מיטען עסען. נור ער זאל ניט ארויס גיין
דער צווישען פון דעם שטיבעל וואס ער האט גימאכט דעם בורא פרי הגפן פאר דעם וואשין :
כה אז מען טרינקט וואסער אָדער משקה אין מיטען עסען (פון ברויט) דארף מען ניט
קיין ברכה צו מאכין. דעסט גלייכען איבער בראנפין וואס מען טרינקט אין מיטען
עסען כדי מען זאל חשק האבין צו עסען דארף מען אויך ניט קיין ברכה צו מאכין :
כו אָבער צו טרינקען בראנפין אָדער טייא אָדער קאווע פאר דעם בענטשין כדי עס זאל
פארדייען דאס עסען איז ניט גלייך צאמין ער האט גימאכט א שהכל איבער וועלכע
משקה איידער ער האט זיך גיוואשין אונ איז ניט ארויס גיגאנגין דער צווישען :
כז אז איינער האט בהמות אָדער עופות וואס ער דארף זייא צו געבין עסין מאר ער ניט
עסין צאטין ער גיט זייא פריער צו עסין. אָבער צו טרינקען איז דער מענטש פריער
פאר זייא :
כח מען דארף גיווארנט צו זיין ניט צו ווארפין דיא קרישעליך אויף דעם אָרט וואו
מענטשין גייען דען מען קען ח"ו ווערין איין אָרימאן אז מען טרעט אויף קרישעליך :
כט דאריבער זאל מען זייא לייגען אין אווינקעל אָדער אין וואסער אריי; אז זייא זענען
קליינע קרישערליך וואס מען קען זייא שוין ניט עסין :
ל אז מען עסט ברויט אָדער גיבעקטץ טאר מען ניט אוועק גיין פון דער שטוב צייטען
מען בענטשט :
לא אז ער האט אין זינען גיהאט בשעת ער האט גימאכט דיא מוציא ער זאל אוועק
גיין אין מיטען עסין מעג ער גיין אויב ער גייט דארט אהין עסין אָדער ער גייט פון
אזא מצוה וועגין וואס אז ער וועט זיא צינדערט ניט טוען וועט ער זיא שוין הייך האבין :

דעסט

לב דעסט גלייכן אז ער האט ניט אין זינען געהאט אוועק צו גיין נור ער גייט צינדערט אויף דער דעה ער זאל צוריק קומען אהער בענטשין מעג ער אויך אוועק גיין עסין ערגיץ אנדערשט אדער פון אזא מצוה וועגין וואס מיר האבין געשריבען:

לג ביא דיא אלע אופנים זאל מען אלמיץ ניט אוועק גיין צאטען מען האט שוין געגעבין אשטיקעל ברויט וואס איז גרויס וויא אהאלב איי:

לד אז איינער איז אוועק געגאנגין פאר דעם בענטשין. אז ער האט ברויט אדער געבעקטץ אם מען מאכט דאריבער א מוציא זאל ער עסין אשטיקעל און דא בענטשין. אז ער האט אבער ניט מוז ער צוריק גיין בענטשין וואו ער האט געגעסין:

לה אז ער איז אבער שוין אזוי ווייט אז איידער ער וועט צוריק גיין וועט ער דער וויל ווערין אביסעל הונגעריג ממילא וועט ער דאך שוין ניט יוצא זיין מיט דעם בענטשין אויף דעם פריערדיקען עסין זאל ער דא בענטשין וואו ער איז צינדערט:

לו אז איינער האט אפ געגעסין און וויל שוין בענטשין דער נאך איז ער זיך מיישב און וויל ווייטער עסין אדער טרינקען איז דא חילוקי דינים ווען ער דארף איבער ניים א ברכה צו מאכין און ווען ניט. דאריבער זאל מען געווארינט זיין אז דענסטאלט ווען מען וויל שוין בענטשין זאל מען באלד בענטשין און ניט ווייטער זיך מיישב זיין צו וועלין עסין אדער טרינקען:

(יתרו) סימן כט. דינים פון מים אחרונים און פון בענטשין. ער האלט זעכס און צוואנציג סעיפים:

א פאר דעם בענטשין זאל מען זיך וואשין דיא פינגער ביז דעם מיטעלסטען גליד. דאס וואסער הייסט מים אחרונים:

ב בשעת דעם וואשין זאל מען האלטין אראפ געבויגין דיא פינגער כדי דאס איין רעכטעכטץ זאל אראפ גיין:

ג מים אחרונים וואשט מען זיך ניט אויף דער ערד וואו מענטשין גייען דען א רוח רעה רוהט אויף דעם וואסער. נור מען זאל זיך וואשין אין א כלי אריין:

ד אז מען האט ניט קיין כלי זאל מען זיך וואשין אונטערין טיש וועלכים מענטשין גייען ניט דארט:

ה אז מען האט ניט קיין וואסער מעג מען זיך וואשין מיט אנדערע משקה. אבער ווארים וואסער אדער ווארימע משקה טאר מען ניט נעמען אויף מים אחרונים:

ו נאך דעם וואשין מים אחרונים זאל מען זיך אפ ווישען דיא פינגער און תיכף בענטשין און ניט אויס רעדין ביז נאך דעם בענטשין:

ז מען זאל ניט אראפ נעמען דאס טישטוך מיט דעם ברויט ביז נאך דעם בענטשין:

ח מען טאר ניט פאר דעם בענטשין ארויף לייגען אגאנציץ ברויט אויף דעם טיש:

ט פאר דעם בענטשין זאל מען אראפ נעמען דאס מעסער פון טיש אדער צו דעקין עס. שבת אדער יום טוב דארף מען ניט דאס צו טוען:

• אפילו מען עסט נור אזוי גרויס וויא אהאלב איי ברויט אדער געבעקטץ וואס מען מאכט דאריבער א מוציא און מען וויל צינדערט ניט מער עסין דארף מען תיכף צו בענטשין:

יא בשעת דעם בענטשין דארף מען צו זיצען כדי מען זאל גוט אין זינען האבין וואס מען רעדט. אויך זאל מען ניט טוען קיין שום זאך בשעת דעם בענטשין. נור מען זאל זיצען מיט פארכט פאר השם יתברך און בענטשין מיט גרויס כוונה. און דער עיקר אין זינען צו האבין דיא טייטש פון דיא ווערטער אזוי וויא מיר האבין געשריבין אין אן הייב סימן ו':

נאך

יב נָאךְ יֶעדֶערֶע בְּרָכָה וָואס מֶען הֶערְט אויס לָאזִין פוּן בֶּענְטְשִׁין בַּארְף מֶען צוּ עֶנְטְפֶערִין אָמֵן (זֶעה אַיין בסימן י"א סעיף ו) . דֶעסְט גְלַייכִין נָאךְ יֶעדֶערִין הָרַחֲמָן וָואס מֶען הֶערְט אויס לָאזִין זָאל מֶען אויךְ עֶנְטְפֶערִין אָמֵן :

יג אַז מֶען פַאר גֶעסְט שַׁבָּת צוּ זָאגִין רְצֵה אָדֶער ראש חוֹדֶשׁ אָדֶער יום טוב צוּ זָאגִין יַעֲלֶה וְיָבֹא אוּן עֶר הָאט זִיךְ דֶער מַאנְט אֵיידֶער עֶר הָאט גִיזָאגְט דֶעם שֵׁם פוּן בָּרוּךְ אַתָּה ה' בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם זָאל עֶר דָא זָאגִין רְצֵה אָדֶער יַעֲלֶה וְיָבֹא. דֶער נָאךְ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם כו' :

יד אַז עֶר הָאט זִיךְ אָבֶּער עֶרְשְׁט דֶער מַאנְט וֶוען עֶר הָאט שׁוֹין גִיזָאגְט דֶעם שֵׁם זָאל עֶר אויס לָאזִין בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם אָמֵן דֶער נָאךְ זָאל עֶר זָאגִין אַזוֹי וִויא מִיר וֶועלִין שְׁרַייבִּין אִין דִיא סְעִיפִים :

טו הַיְינוּ שַׁבָּת זָאל עֶר זָאגִין בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וְלִבְרִית בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת (זֶעה אַיין בִּסְעִיף י"ד) :

טז ראש חודש זָאל עֶר זָאגִין בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן :

יז וֶוען ראש חוֹדֶשׁ אִיז אוּם שַׁבָּת אוּן הָאט פַאר גֶעסִין צוּ זָאגִין רְצֵה אוּן יַעֲלֶה וְיָבוֹא זָאל עֶר זָאגִין בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וְלִבְרִית וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְזִכָּרוֹן בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים :

יח יום טוב זָאל עֶר זָאגִין בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת (אָדֶער הַשָּׁבוּעוֹת אָדֶער הַסּוּכּוֹת) הַזֶּה בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים (זֶעה אַיין בִּסְעִיף י"ד) :

יט וֶוען יום טוב גִיפַאלְט אוּם שַׁבָּת אוּן הָאט פַאר גֶעסִין רְצֵה אוּן יַעֲלֶה וְיָבוֹא זָאגְט עֶר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וְלִבְרִית וְיָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת (אָדֶער הַשָּׁבוּעוֹת אָדֶער הַסּוּכּוֹת) הַזֶּה בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

כ חוֹל הַמּוֹעֵד זָאגְט עֶר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן מוֹעֲדִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה אֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת (אָדֶער הַסּוּכּוֹת) הַזֶּה :

כא ראש הַשָּׁנָה זָאגְט עֶר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה :

כב נָאךְ דֶער בְּרָכָה וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען זָאגְט מֶען וואוּ מֶען הַאלְט בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה הָאֵל אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כו' :

כג פוּן סְעִיף י"ד אָן בִּיז אַהֶער שְׁמוּעֶסְט אַלְץ נָאר אַז מֶען הָאט זִיךְ דֶער מַאנְט אֵיידֶער מֶען הָאט אָן גִיהוֹיבֶּען דֶעם בָּרוּךְ וָואס אִיז נָאךְ יְרוּשָׁלַיִם אָמֵן אָבֶּער אַז מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ הֶערְשְׁט וֶוען מֶען הָאט שׁוֹין אָן גִיהוֹיבֶּען דֶעם בָּרוּךְ זָאל מֶען שׁוֹין נִיט זָאגִין דִיא בְּרָכָה . נוּר אוֹיבּ עֶס אִיז בַּייא דִיא עֶרְשְׁטֶע צְוַוייא סְעוּדוֹת פוּן שַׁבָּת אָדֶער פוּן דֶעם טָאג יום טוב דַארְף מֶען נָאךְ אַמָאל אִיבֶּער נַיים צוּ בֶּענְטְשִׁין. אָבֶּער אַז עֶס אִיז שׁוֹין בַּייא דֶער דְרִיטֶע סְעוּדָה פוּן שַׁבָּת אָדֶער פוּן דֶעם טָאג יום טוב זָאל מֶען זָאגִין וַוייטֶער אוּן שׁוֹין נִיט אִיבֶּער נַיים בֶּענְטְשִׁין :

כד ראש חוֹדֶשׁ . חוֹל הַמּוֹעֵד . ראש הַשָּׁנָה בַּייא וֶועלְכֶע סְעוּדָה פוּן זַייא מֶען הָאט זִיךְ דֶער מַאנְט בְּשַׁעַת מֶען הָאט שׁוֹין אָן גִיהוֹיבֶּען דֶעם בָּרוּךְ וָואס שְׁטֵייט נָאךְ יְרוּשָׁלַיִם אָמֵן אִיז שׁוֹין פַאר פַאלִין אוּן מֶען זָאל שׁוֹין נִיט נָאךְ אַמָאל בֶּענְטְשִׁין . אויךְ נִיט זָאגִין דִיא בְּרָכָה וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען :

כה חֲנוּכָּה אָדֶער פּוּרִים אַז מֶען פַאר גֶעסְט צוּ זָאגִין עַל הַנִּסִּים בַּייא וְעַל הַכֹּל פוּן

בענטשין

בענטשין און מען דער מאנט זיך ערשט בשעת מען האט שוין געזאגט דעם שם פון ברוך אתה ה׳ על הארץ ועל המזון זאל מען ווייטער זאגן און בשעת מען האלט ביי דיא הרחמן זאל מען זאגן „הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו׳ אדער בימי מרדכי כו׳״ :

כו אז מען זעצט זיך עסין שבת פארין נאכט און מען עסט אין דער נאכט אריין און מען האט נאך ניט געדאווינט קיין מעריב זאל מען זאגן רצה. דעסט גלייכען יום טוב. ראש חודש. חנוכה. פורים. זאל מען זאגן יעלה ויבוא אדער על הנסים וייל מען האט זיך געזעצט עסין בטאג. נור אז מען האט פאר געסין צו זאגן רצה אדער יעלה ויבוא זאל מען ניט זאגן דיא ברכה וואס מיר האבין געשריבען מיט דעם שם דען עס איז דאך שוין נאכט :

(משפטים) סימן ל. דינים פון בענטשין מזומן. ער האלט אכט און צוואנציג סעיפים :

א אז דרייא יודען עסין בנאנט דארפין זייא צו בענטשין מזומן. אויך איז א מצוה זייא זאלין בענטשין איבער א כוס וויין :

ב אז עס איז אויף דעם ארט טייער וויין און דיא מענטשין טרינקען אנדערע משקין ביער אדער מעד פאר וויין מעגין בענטשין איבער אנדערע משקין :

ג מען דארף פריער אן צו גיסען דעם כוס. דער נאך צו וואשין זיך מים אחרונים :

ד אז מען טרינקט אפ א ביסעל וויין פון פלעשיל אדער פון גלעזיל טאר מען ניט בענטשין איבער דעם וויין צאטען מען גיסט צו א ביסעל וויין אדער עטוואס וואסער וואס מען האט פין זייא ניט אפ גיטרונקען. דער איינער דין איז אויך ביי אנדערע משקין :

ה דער כוס דארף זיין גאנץ עס זאל ניט זיין אפ גיבראכין פון איהם אפילו דער פוס. אויך זאל ניט זיין אין איהם קיין שמיצעריי. אויך זאל ער האלטין האטש אזויא פיהל וויא עס קען אריין אין צוויא שאהלין פון הינערנע אייער :

ו פאר דעם בענטשין דארף מען איבער צו וואשין דעם כוס פון אינווייניג און פון אויסענווייניג אדער גוט אויס ווישען ער זאל זיין ריין :

ז דעם וויין זאל מען אריין גיסען אין איהם פארין בענטשין פון בענטשין וועגין. אויך דארף דער כוס צו זיין פוהל :

ח דער וואס בענטשט איבער דעם כוס דארף צו נעמען דעם כוס מיט ביידע הענט און בשעת דעם בענטשין זאל ער איהם האלטין אין דער רעכטע האנט אליין. א פויסט העכער פון טיש. אויך זאל ער אלע מאל קוקען אויף דעם כוס בשעת דעם בענטשין :

ט אז מען טרינקט ביי דעם טיש גוטע משקה און מען בענטשט איבער גימיינערע איז דאס איין עבירה. דען מען דארף צו לויבין דעם אייבערשטין מיט דעם בעסטין. דאריבער מוז מען איבער לאזין דיא בעסטע משקה צום בענטשין :

י מען בענטשט מזומן אזוי וויא עס שטייט אין סידור. נאך דעם בענטשין זאל ער מאכין א ברכה איבערין כוס און טרינקען מיט א מאל אזוי פיהל ער זאל מאכין דער נאך א ברכה אחרונה אויף וויין אדער א בורא נפשות אויף אנדערע משקין. (זעה איין בסימן לב אות ו׳) :

יא אז צוויא עסען בנאנט איז א מצוה זייא זאלין צו נעמען א דריטען צו געבין איהם צו עסען א כזית אדער אפילו צו טרינקען א גלעזיל משקה (אדער א גלעזיל וואסער אויב ער איז דארשטיג) ער זאל דארפין צו מאכין א ברכה אחרונה אדער א בורא נפשות ממילא וועלין זייא קענען איהם מצרף זיין צו מזומן :

יב ער דארף צו עסען דעם כזית אָדער צו טרינקען מיט זייא בנאנט בייא דעם טיש אונ זאל ענטפערין ברוך שאכלנו אונ ווען זייא האלטין שוין נאך הזן את הכל זאל ער מאכין דיא ברכה אחרונה אָדער דעם בורא נפשות :

יג אז דער דריטער קומט ערשט ווען זייא ווילען שוין בענטשין קענען זיי שוין ניט איהם מצרף זיין צו מזומן :

יד אז דרייא עסען בנאנט אונ צווייא האבין שוין אפ געגעסין אונ ווילען בענטשין אונ דער דריטער האט נאך ניט אפ געגעסין דארף ער אויף הערין צו עסען ביז זייא בענטשין מזומן אונ ער זאל אויך ענטפערין אונ זאלווארטין ביז זייא האלטין הזן את הכל דער נאך וועט ער ווייטער מעגין עסין אונ ווען ער וועט אפ עסין זאל ער בענטשין :

טו אז צעהן יודען עסען בנאנט דארפין זייא צו בענטשין מזומן מיט דעם שם דהיינו צו זאגין ברוך אלהינו שאכלנו משלו אזוי וויא עס שטייט אין סידור :

טז אז זיבען עסין ברויט אונ דרייא עסען פירות אָדער עפיס אנדערש אזויא גרויס וויא אהאלב איי אָדער זייא טרינקען משקה אָדער וואסער בייא דעם טיש אזוי פיהל וועלכעם זייא דארפין צו מאכין א בורא נפשות קענען זיי שוין בענטשין מזומן מיט דעם שם :

יז מען טאר ניט מצרף זיין צו מזומן נור דיא מענטשין וואס עסען בייא איין טיש אָדער בייא איין טישטוך :

יח נור דעם משמש וואס גיט דיא מענטשין צו עסין מעג מען מצרף זיין צו מזומן אפילו ער עסט שטייענדיג ניט בייא דעם טיש. דען זיין שטייגער איז אזוי צו עסין ווייל ער דארף אלע מאהל צו גיין :

יט אז זייא עסען בייא צווייא טישען אונ זייא זעהן זיך איינער דעם אנדערין אָדער איין משמש ברענגט אויף ביידע טישען צו עסין מעג מען צו נאנט רעכינען דיא מענטשין פון ביידע טישען צו מזומן אז דיא מענטשין פון ביידע טישען זענען אביין גיקומען עסין אויף דער דעה זייא זאלין בנאנט בענטשין מזומן :

כ אָבער אז דיא מענטשין פון איין טיש זענען פריער אריין גיגאנגין אונ האבין גאר ניט אין זינען גיהאט צו בענטשין מזומן מיט דיא אנדערע טאר מען ניט צו נאנט רעכינען דיא מענטשין פון ביידע טישען צו מזומן :

כא מען דארף געווארינט צו זיין אין דיא זאכין אין דער סוכה וועלכעם מענטשין עסען דארט אויף בזונדערע טישען :

כב דאס וואס מיר שרייבין אלמין ווען מען מעג מצרף זיין צו מזומן אונ ווען ניט שמועסט נור אז בייא איין טיש פעלט צו מזומן אָדער צום מנין. אָבער אז עס פעלט ניט בייא דעם טיש צו מזומן מעג יעדער וואס האט געגעסין א כזית אָדער ער האט גיטרונקען וועלכעם ער דארף צו מאכין א בורא נפשות אונ הערט זייא בענטשין מזומן מעג ער ענטפערין ברוך שאכלנו גלייך מיט זייא :

כג אז עס עסין אסך מענטשין בנאנט זאל מען געבין דאס בענטשין דעם וואס בענטשט הויך כדי זייא זאלין אלע הערין פון איהם האטש ביז הזן את הכל :

כד אז זייא קענען ניט אלע הערין זאלין זייא בענטשין צו צעהן מענטשין כדי זייא זאלין קענען הערען ביז הזן את הכל אונ ענטפערין אמן איידער זייא וועלין אן הייבין נודה לך :

כה אז מען בענטשט מזומן אונ עס איז דא איינער וואס האט ניט גיגעסין אָדער גיטרונקען זאל ער ניט זאגין ברוך שאכלנו נור ער זאל זאגין ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד בשעת זייא ענטפערין ברוך שאכלנו :

כו אז זייא זענען א מנין אונ ענטפערין ברוך אלהינו שאכלנו משלו זאל ער דערמאלט זאגין ברוך אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד :

כז אז ער קומט ערשט אביין ווען זייא ענטפערין שוין אונ ער האט ניט גיהערט דעם וואס

וָואס בֶּענְטְשְׁט זָאגְן נְבָרֵךְ כו׳ זָאל עֶר נִיט זָאגְן וֶוען זַייא עֶנְטְפֶערְן נור זָאל נָאךְ זַייא עֶנְטְפֶערְן אָמֵן :

כח מֶען אִיז נִיט מְצָרֵף צוּ מְזוּמָן קֵיין יוּנְגֶעל וָואס אִיז נָאךְ נִיט אַלְט קֵיין דְרַייצֶעהְן יָאר . אוּנ אוֹיךְ נִיט קֵיין וַוייבֶּער . אָבֶּער אַז מַאנְסְבִּיל בֶּענְטְשְׁן מְזוּמָן זָאלְן דִיא וַוייבֶּער אוּנ קְלֵיינֶע יוּנְגְלֶעךְ וָואס הָאבְּן גִיגֶעסְן מִיט זַייא אוֹיךְ עֶנְטְפֶערְן בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ כו׳ :

סִימָן לא. דִינִים פוּן בְּרָכוֹת. עֶר הַאלְט פֶערְצֶעהְן סְעִיפִים:

א אַז מֶען טָאר נִיט עֶסְן אָדֶער טְרִינְקֶען אָן אַ בְּרָכָה . אֲפִילוּ מֶען וִויל נוּר עֶסְן אַקְלֵיין שְׁטִיקְעל אָדֶער טְרִינְקֶען אַקְלֵיין בִּיסֶעל טָאר מֶען נִיט צַאטְן מֶען מַאכְט דַארִיבֶּער דִיא בְּרָכָה וָואס קֶער דֶער צוּ :

ב אַז מֶען וִויל עֶסְן אַיין עֶסְן וַוארְק וָואס מֶען וַוייסְט נִיט אַווָאסֶער בְּרָכָה מֶען מַאכְט דַארִיבֶּער טָאר מֶען עֶס נִיט עֶסְן צַייטְן מֶען פְרֶעגְט דֶעם וָואס וַוייסְט אַווָאסֶער בְּרָכָה מֶען מַאכְט אִיבֶּער דֶעם :

ג הָאטְשׁ דֶער דִין אִיז אַז מֶען הָאט גִימַאכְט אַ שֶׁהַכֹּל אוֹיף יֶעדֶער זַאךְ אִיז מֶען יוֹצֵא דָאס אִיז נוּר אַז מֶען הָאט שׁוֹין גִימַאכְט . אָבֶּער צוּ גֵיין מוּוֶען אַזוֹי טָאר מֶען בְּוַודַאי נִיט . נוּר מֶען מוּז לֶערְנֶען צוּ ווִיסֶען אַווָאסֶער בְּרָכָה מֶען מַאכְט אִיבֶּער יֶעדֶער זַאךְ ׃

ד אַז מֶען הָאט גִילֶערְנְט אוּנ מֶען וִויל עֶסְן אַזַא זַאךְ וָואס דִיא פּוֹסְקִים קְרִיגֶען דְרִינֶען אָדֶער מֶען וַוייסְט נִיט וָואס עֶס אִיז זָאל מֶען מַאכְן דַארִיבֶּער אַ שֶׁהַכֹּל :

ה אַז מֶען קֶען עֶס עֶסְן אִין מִיטֶען עֶסְן בְּאוֹפֶן וָואס מִיר הָאבְּן גִישְׁרִיבְּן בסימן כ״ח אַז מֶען דַארְף נִיט קֵיין בְּרָכָה צוּ מַאכְן דַארִיבֶּער אִין מִיטֶען עֶסְן אִיז בְּוַודַאי גְלַייכֶער :

ו מֶען טָאר נִיט מַאכְן קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער קֵיין שׁוּם זַאךְ צַאטְן דִיא זַאךְ אִיז שׁוֹין פַאר אִיהְם . אוֹיךְ אִיז אַ מִצְוָה צוּ הַאלְטְן דִיא זַאךְ אִין דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה :

ז אֵיידֶער מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה זָאל מֶען זִיךְ בַּארֶעכִינֶען וָואסֶערֶע בְּרָכָה מֶען דַארְף צוּ מַאכְן כְּדֵי מֶען זָאל זִיךְ נִיט טוֹעֶה זַיין :

ח נָאךְ דֶער בְּרָכָה טָאר מֶען נִיט בַּאלְמִיטְשֶׁען נוּר בַּאלְד עֶסְן אָדֶער טְרִינְקֶען . מֶען טָאר נִיט אוֹיס רֶעדְן נָאךְ דֶער בְּרָכָה אֵיידֶער מֶען שְׁלִינְגְט אַרָאפּ דֶעם עֶרְשְׁטְן בִּיסֶען :

ט אַז מֶען וִויל עֶסְן אַ פְּרִי זָאל מֶען דִיא פְּרִי אָפּ שֵׁיילֶען אֵיידֶער מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה . אוּנ נִיט צוּ שְׁנַיידְן זִיא כְּדֵי מֶען זָאל מַאכְן דִיא בְּרָכָה אִיבֶּער אַ גַאנְצֶע פְּרִי . דֶען דָאס אִיז מֶער מִצְוָה אוֹיבּ מֶען וַוייסְט אַז דִיא פְּרִי אִיז נִיט וֶוערְמִיג . דִיא בְּרָכָה זָאל נִיט זַיין ח״ו אוּמְזִיסְט :

י אַז מֶען וִויל טְרִינְקֶען וַואסֶער אוּנ פְרִיעֶר אָפּ גִיסֶען אַבִּיסֶעל אַזוֹי וִויא דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז זָאל מֶען אָפּ גִיסֶען אֵיידֶער מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה . אוּנ נִיט נָאךְ דֶער בְּרָכָה עֶס זָאל נִיט זַיין ח״ו קֵיין בִּזָּיוֹן צוּ דֶער בְּרָכָה :

יא אַז מֶען פַאר זוּכְט אַ גִיקֶעכְטְץ אוֹיבּ עֶס דַארְף זַאלְטְץ אָדֶער צוּ עֶס אִיז גוּט אוּנ מֶען שְׁפַּייעֶט צוּרִיק אוֹיס דַארְף מֶען נִיט צוּ מַאכְן קֵיין בְּרָכָה :

יב אַז מֶען צוּ קַייעֶט אַיין עֶסְן וַוארְק אוּנ מֶען שְׁפַּייעֶט אוֹיס דַארְף מֶען אוֹיךְ נִיט צוּ מַאכְן קֵיין בְּרָכָה :

יג עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער נִיט צוּ קַייעֶן קֵיין עֶסְן וַוארְק צַאטְן מֶען מַאכְט פְרִיעֶר דַארִיבֶּער דִיא בְּרָכָה אוּנ מֶען שְׁלִינְגְט אַרָאפּ אַ שְׁטִיקֶעל :

יד אַז מֶען וִויל פַאר זוּכֶען אַ גִיקֶעכְטְץ אוֹיבּ עֶס דַארְף זַאלְטְץ אוּנ אַרָאפּ שְׁלִינְגֶען זָאל מֶען מַאכְן דַארִיבֶּער דִיא בְּרָכָה אוּנ מֶען זָאל אִין זִינֶען הָאבְּן בְּשַׁעַת מֶען שְׁלִינְגְט אַרָאפּ אַז

מען וויל דער פון הנאה האבן גלייך מען עסט וועלכעס עסן וואָרג :

הרומה סימן לב. דינים פון איטליכע ברכה וואָס מען דאַרף צו מאַכן איבער יעדער עסן וואַרג אָדער משקה על פי סדר אלף בית :

אות א (א) איבער אַגרים מאַכט מען בורא פרי העץ. געפּרעגלטע אגרים אויך בורא פרי העץ. אַז זייא זענען שטאַרק צו ריבען אַז מען דער קענט זייא ניט מאַכט מען שהכל. אַז עס טרעפט זיך מען האָט געמאַכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא : (ב) אומצייטיגע אויבס. אַז עס איז ניט אַזויא גוט צו עסן רוהערהייט. שהכל. ווען עס איז געפּרעגלט בורא פרי העץ. אַז מען קען עס גאָר ניט עסן רוהערהייט מאַכט מען גאָר ניט דאַריבער רוהערהייט. אַז עס איז געפּרעגלט מאַכט מען שהכל : (ג) אתרוג איינגעמאַכטץ בורא פרי העץ : (ד) איינגעמאַכטץ פון מייערן ריבען באָרקים. בורא פרי האדמה : (ה) אוגרקים געזאַרטע אָדער מיט עסיג אַזוי ווי עס איז דער שטייגער זייא צו עסן בורא פרי האדמה. זיסע אוגרקים וויא עס איז ניט דער שטייגער אַזוי צו עסן מאַכט מען שהכל. דאָס שמועסט אַלץ ווען מען עסט זייא בלויס. אָבער אַז מען עסט זייא מיט ברוט אָדער מיט פלייש זאָל מען גאָר ניט מאַכן קיין ברכה איבער דיא אוגרקים (ו) ראָסעל פון אוגרקים. שהכל. אַז מען טרינקט איהם בשעת מען עסט דיא אוגרקים זאָל מען ניט מאַכן קיין ברכה איבער דעם ראָסיל : (ז) אַרבּיס געקאָכטע גאַנצע אָדער צו ריבענע בורא פרי האדמה. שטאַרק צו ריבען. שהכל. אַרבּיס זופּ שהכל : (ח) אַרבּיס שויטען פון גאַרטען מאַכט מען איבער דיא אַרבּיס בורא פרי האדמה. און מען דאַרף שוין ניט צו מאַכן איבער דיא שויטען. אַז מען עסט ניט דיא אַרבּיס נור דיא שויטין אַליין מאַכט מען שהכל : (ט) אַרבּיס שויטען פון פעלד מאַכט מען שהכל אפילו איבער דיא אַרבּיס ווען זייא זענען ניט געקאָכט : (י) אייער. שהכל :

אות ב (א) ברוט אָדער בייגיל אָדער חלה אָדער מצות פון ווייטצין מעהל אָדער קאָרין מעהל אָדער גערשטין מעהל. אַז עס איז געקנעטין מיט וואַסער און געבאַקין אין אויבען דאַרף מען זיך דער צו וואַשין און מאַכן המוציא. און אַז מען עסט דער פון אַזוי גרויס וויא אַהאַלב איי אָדער מעהר דאַרף מען צו בענטשין : (ב) מען דאַרף וויסען דעם כלל אַז דיא מאכלים פון האָבער מעהל אָדער אָרקיש מעהל האָט דעם איינעם דין פון ווייטצען מעהל קייגין אַלדינג. נור ווייל דאָס מעהל איז ניט דאָ אין אונזער מדינה וועלין מיר עס שוין ניט גידענקין : (ג) אַז מען וואַשט זיך צו ברויט אָדער געבעקין און מען וויל עסן אַגעקעכטץ. היינו טייגליך. גריץ. אַרבּיס. קרויט. און נאָך אַזא שטייגער. אָדער פלייש. פיש. קעז. אייער. דאַרף מען ניט קיין ברכה צו מאַכען איבער זייא. אפילו מען עסט זייא אָן ברויט : (ד) איבער דעם דאַרף מען צו וויסען אַז דאָס וואָס מיר וועלין שרייבין אַברכה צו מאַכן איבער דיא זאַכין מיינט מען נור דענסמאָלט ווען מען האָט זיך ניט געוואַשין צו ברויט : (ה) אַז מען עסט פּירות אין מיטען עסין אָדער מען טרינקט וויין אָדער משקה האָבין מיר געשריבען בסימן כ"ח ווען מען דאַרף צו מאַכן אַברכה אין מיטען עסין און ווען ניט (זעה איין דאָרט) : (ו) בערנים. בורא פרי העץ. וואַלד בערנים שהכל : (ז) באָקקער. בורא פרי העץ : (ח) בוימעל. אַז מען טרינקט איהם בלויס מאַכט מען גאָר קיין ברכה ניט. אַז מען מישט איהם מיט אַנדערע משקה און דיא משקה איז דיא גרעסטע העלפט מאַכט מען שהכל. אַז דער בוימעל איז דיא גרעסטע העלפט מאַכט מען אַ שהכל איבער אַשטיקעל צוקער און מען פטרת דעם בוימעל מיט דער משקה פון אַ ברכה : (ט) אַז ער טרינקט דעם בוימעל פון רפואה וועגין געמישט מיט אַנדערע משקה דאַרף ער צו מאַכן אַ בורא פרי העץ. האָטשי דער

בוימעל

בּוימֶעל אִיז דִיא קְלֶענֶערֶע הֶעלְפְט. אָבֶּער אַז עֶר אִיז דָארְשְׁטִיג צוּ דֶער מַשְׁקֶה חָאטְשֶׁע עֶר טוּהְט אַרַיין דֶעם בּוימֶעל פוּן רְפוּאָה וֶועגְן דַארְף עֶר צוּ מַאכִין אַ שֶׁהַכֹּל אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען: (י) בֶּערֶעלִיךְ. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (יא) בּוֹנִין (וַואסֶער אַרְבִּים).

בָּאלְבִּים (קַארְטָאפְלִים). בִּיבֶּער. בַּאנִים. בָּארְקִים גִיקָאכְטֶע. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

(יב) בָּארְקִים גִיקָאכְטֶע גִימִישְׁט מִיט פְּלָאמֶען. אַז דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט אִיז בָּארְקִים מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. אַז דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט אִיז פְלָאמֶען מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ: (יג) בָּארְשְׁט אָן בְּרוֹיט שֶׁהַכֹּל. חְמִיצָאף בָּארְשְׁט שֶׁהַכֹּל. בָּאמְפִּינֶע בָּארְשְׁט שֶׁהַכֹּל: (יד) בָּארְשְׁט מִיט קְרוֹיט אָדֶער מִיט בָּארְקִים אַז מֶען עֶסְט דָאס קְרוֹיט אָדֶער דִיא בָּארְקִים מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. אַז מֶען עֶסְט זֵייא נִיט צִינֶדֶערְט נוּר מֶען זוּפְּט דֶעם בָּארְשְׁט אַלֵיין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל. קְוַואס פוּן בָּארְקִים שֶׁהַכֹּל. דָאס שְׁמוּעֶסְט אַלְטְץ אַז מֶען זוּפְּט אָן בְּרוֹיט: (טו) בִּיעֶר. בְּרָאנְפִּין. טֵייא. קַאוֶוע. אָדֶער אַנְדֶערֶע מַשְׁקוֹת (חוּץ וַויין) שֶׁהַכֹּל:

אות ג (א) גֶערְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע אָדֶער הָאבֶּער קַאשֶׁע גִיקָאכְטֶע בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. אַז מֶען עֶסְט פוּן זֵייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער דַארְף מֶען צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַמִחְיָה: (ב) גֶערְשְׁטִינֵי גְרֵייץ אָדֶער הָאבֶּער גְרֵייץ אוֹיךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת אָבֶּער אַז עֶס אִיז וֵוינִיג קַאשֶׁע אוּנ דֶער עִיקָר אִיז דָאס וַואסֶער אַזוֹי וִויא מֶען קָאכְט פוּן אַקְרַאנְקִין וֶועגְן זָאל מֶען אָן נֶעמִין אַבִּיסֶעל וַואסֶער פוּן דֶער גְרֵייץ אוּנ מַאכִין אַ שֶׁהַכֹּל אוּנ זוּפֶּען אַבִּיסֶעל. דֶער נָאךְ אִיבֶּער אַבִּיסֶעל גֶערְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע אָדֶער הָאבֶּער קַאשֶׁע בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ג) גְרֵייץ פוּן גֶערְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע אָדֶער הָאבֶּער קַאשֶׁע מִיט קַארְטָאפְלִים אַז דִיא קַאשֶׁע אִיז אַבִּיסֶעל גִידֶעכְט זֵייא צוּ עֶסִין מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. אַז עֶס אִיז אָבֶּער וֵוינִיג קַאשֶׁע וֶועלְכֶעס עֶס אִיז גָאר שִׁיטֶער חוּץ דִיא קַארְטָאפְלִים זָאל מֶען דִיא גְרֵייץ נִיט עֶסִין צַאמֶען מֶען הָאט זִיךְ גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט דֶענְמָאלְט מַאכְט גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט אִיבֶּער אִיהְר: (ד) אַז קִינְדֶער וִוילִין עֶסִין דִי גְרֵייץ אוּנ וִוילֶען נִיט צִינֶדֶערְט עֶסִין קֵיין בְּרוֹיט זָאלִין זֵייא מַאכִין בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה אִיבֶּער דִיא קַארְטָאפְלִים אוּנ עֶסִין אַבִּיסֶעל. דֶער נָאךְ אִיבֶּער אַבִּיסֶעל גֶערְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע אָדֶער הָאבֶּער קַאשֶׁע בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ה) גִיבְּרֶענְטֶע זוּפּ וֶועלְכֶעס מֶען פְרֶעגִילְט מֶעהְל אוּנ מֶען טוּהְט אַרַיין קְלֵיינֶע בְּרֶעקְעלִיךְ אִין גְרֵייץ פוּן קַארְטָאפְלִים הָאט דִיא גְרֵייץ דֶעם אֵייגִינֶעם דִין פוּן גֶערְשְׁטֶענֶע קַאשֶׁע מִיט קַארְטָאפְלִים גְרֵייץ וָואס מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבִּין: (ו) גְרַאפְּלִיךְ פוּן טַאטֶערְטַשַׁאנֶע קַאשֶׁע שֶׁהַכֹּל:

אות ה (א) הָאנִיק פוּן טֵייטְלִין אָדֶער פוּן בִּינֶען. שֶׁהַכֹּל: (ב) הִירְז אִיז דָא חִילוּקֵי דֵיעוֹת וֶועלְכֶע בְּרָכָה מֶען זָאל אִיבֶּער אִיר מַאכִין. דַארִיבֶּער אִיז גְלַייךְ נִיט צוּ עֶסִין זֵייא נוּר אַז מֶען הָאט זִיךְ פְרִיעֶר גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט. אַז עֶס טְרֶעפְט זִיךְ מֶען עֶסְט הִירְז וֶוען מֶען הַאלְט נִיט אִין מִיטֶען עֶסִין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל:

אות ו (א) וַויינְטְרוֹיבִּין וֶוען זֵייא זֶענֶען שׁוֹין גוּט צַאטִיג בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. וֶוען זֵייא זֶענֶען נִיט אַזוֹי צַאטִיג. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. מֶען זָאל נִיט עֶסֶען פוּן דִיא אוּמְצֵייטִיגֶע אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי נוּר אִין מִיטֶען עֶסִין: (ב) וַויין בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. אַז מֶען טְרִינְקְט פוּן אִיהְם מִיט אַמָאל אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס קֶען אַרַיין אִין צְוֵייא שָׁאהְלִין פוּן הִינֶערְנֶע אֵייֶער מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַגֶּפֶן: (ג) אַז דֶער וַויין אִיז זָאהְר וֶועלְכֶעס מֶענְטְשִׁין וִוילֶען נִיט אִיהְם טְרִינְקֶען אִיבֶּער דֶעם זָאהְרְקֵייט מַאכְט מֶען אִיבֶּער אִיהְם אַ שֶׁהַכֹּל: (ד) דֶעם זָאהְרִין וַויין זָאל מֶען נִיט טְרִינְקֶען מִיט אַמָאל אַזוֹי פִיהְל מֶען זָאל דַארְפִין צוּ מַאכִין אַבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה נוּר וֶוען מֶען טְרִינְקְט גוּטֶען וַויין אוּנ מֶען מַאכְט אִיבֶּער אִיהְם אַ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אוּנ צוּם סוֹף אַ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. מִמֵילָא וֶועט מֶען דֶענְמָאלְט אִיבֶּער דֶעם זָאהְרֶען וַויין גָאר נִיט בַּדַארְפִין צוּ מַאכִין קֵיין בְּרָכָה: (ה) אַז מֶען מַאכְט אַ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אִיבֶּער וַויין אוּנ

מען

מען האט בשעת דער ברכה אין זינען צו טרינקען נאך דעם וויין בראנפין אדער אנדערע משקה דארף מען שוין ניט צו מאכין קיין ברכה איבער דער משקה : (ו) ווינשלין . ווינפערליך . בורא פרי העץ . גיפרעגילטע אויך בורא פרי העץ . אז זייא זענען שטארק צו ריבין אז מען דער קענט זייא ניט מאכט מען שהכל . אז עס פרעפט זיך מען האט גימאכט בורא פרי העץ איז מען אויך יוצא : (ז) ווישניק . שהכל . אז מען עסט דיא יאגדים אדער ווינשלין פון ווייניק בשעת מען טרינקט דעם ווישניק מאכט מען ניט קיין בזונדערע ברכה איבער זייא : (ח) וואסער מחמת דארשט . שהכל . אז מען טרינקט וואסער אדער בייקה (הוניג וויין) מיט אמאל אזוי פיהל וויא עס קען אריין אין צווייא שאלין פון היינערנע אייער מאכט מען דער נאך בורא נפשות : (ט) אז מען טרינקט וואסער ניט מחמת דארשט נור אביסען אראפ צו ברענגין מאכט מען גאר קיין ברכה ניט . איבער אנדערע משקין דארף מען צו מאכין א ברכה אפילו מען טרינקט זייא אביסען אראפ צו ברענגין : (י) ווייטץ אדער קארין גאנטצע מאכט מען בורא פרי האדמה :

אות ז זאלטץ אדער זאלטץ וואסער . שהכל :

אות ח (א) חרעמזליך פון מצה מעהל אדער פון צו ריבענע חלה מיט שמאלטץ אונ אייער . בורא מיני מזונות . אז מען עסט אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער דארף מען צו מאכין דיא ברכה אחרונה על המחיה . מען זאל ניט עסען פון זייא אזוי פיהל וועלכעס מען ווערט זאט דער פון נור ווען מען האט זיך פריער גיוואשין צו ברויט אדער צו פראסטע מצות : (ב) חרעמזליך פון באלבים (קארטאפלים) אדער פון טאטערטשאנע מצות . שהכל . אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען בורא נפשות . פון זייא מעג מען עסין וויא פיהל מען וויל חאטשי מען איז ניט גיוואשין : (ג) חריין גיפרעגילט . שהכל . חריין מיט עסיג אן ברויט אונ אן פלייש . שהכל :

אות ט (א) טייגליך גיקאכטע פון ווייטצין מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל . בורא מיני מזונות . אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה : (ב) אז מען מישט דיא טייגליך מיט בוינען אדער מיט ארבים אדער מיט קארטאפלים (באלבים) אונ מען וויל זייא עסין בנאנט מאכט מען נור א בורא מיני מזונות חאטשי דיא טייגליך זענען דיא קלענערע העלפט . מען זאל גיווארינט זיין צו עסין חאטש אזוי גרויס וויא אהאלב איי פון דיא טייגליך אונ מאכין דער נאך על המחיה (אויב דיא טייגליך זענען חאטש א זעקסטיל פון אנדערין מין) : (ג) טייגליך פון טאטערטשאנע מעהל אדער פון טערקישע ווייטץ . מאכט מען שהכל . אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען בורא נפשות : (ד) אז מען מישט אריין מעהל פון ווייטץ אדער קארען אדער גערשטין איז דא אסך חילוקי דינים אין דיא ברכות . דאריבער זאל מען זייא ניט עסען נור אז מען וואשט זיך פריער צו ברויט : (ה) טייטלען . בורא פרי העץ : (ו) טאטער שקיזעלע גיפרעגילט . שהכל :

אות י יאגדים שווארצע בורא פרי העץ . רויטע יאגדים בורא פרי האדמה . גפרעגילטע יאגדים שטארק צו ריבין אז מען דער קענט זייא ניט מאכט מען שהכל . אז מען האט גימאכט זייער ברכה איז מען אויך יוצא :

אות ל (א) לעקיך פון האניק טייג אדער צוקער לעקיך אדער טארט גיקנעטין מיט צוקער אונ אייער מאכט מען בורא מיני מזונות . אז מען עסט אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה : (ב) מען טאר ניט עסין פון לעקיך אזוי פיהל וועלכעס מען ווערט זאט דער פון אדער אזוי גרויס וויא זעכס אייער צאמען מען וואשט זיך פריער צו ברויט : (ג) דער לעקיך וואס ווערט גימאכט אויס גישטויסענע מצות אדער פון צוריבענע חלה איז ניט גלייך אפילו קיין שטיקעל צו עסין פון איהם אום גיוואשין : (ד) אז מען עסט לעקיך אין מיטען עסען (פון ברויט) זאל מען

ניט

נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער אִיהְם. אוֹיךְ זָאל מֶען אִיהְם עֶסִין גְּלַייךְ מֶען עֶסְט בְּרוֹיט זַאט צוּ זַיין דֶער פוּן. דֶען עֶס אִיז נִיט גְּלַייךְ צוּ עֶסִין לֶעקִיךְ פַאר תַּעֲנוּג אִין מִיטֶען עֶסִין פַאר דֶעם בֶּענְטְשִׁין: (ה) לָאקְשִׁין פוּן ווַייטְצִין מֶעהְל אָדֶער גֶערְשְׁטִין מֶעהְל אָדֶער קָארִין מֶעהְל. בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. אַז מֶען עֶסְט פוּן זֵייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַמִּחְיָה: (ו) לָאקְשִׁין וָואס מֶען מַאכְט פֶּסַח פוּן בְּלוֹיס אֵייעֶר מִיט שְׁמַאלְצִין מַאכְט מֶען אִיבֶּער זֵייא שֶׁהַכֹּל. אַז מֶען עֶסְט פוּן זֵייא אַזוֹיא גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט מֶען בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת: (ז) לִימוֹנִים (צִיטְרִינֶען) גִיפְרֶעגִילְטֶע בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. רוֹיעֶ מִיט צוּקֶער שֶׁהַכֹּל. שָׁאלִין פוּן לִימוֹנֶעם גִיפְרֶעגִילְט שֶׁהַכֹּל. אַז מֶען הָאט גִימַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אִיז מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא: (ח) לִימֶענַאדֶע. שֶׁהַכֹּל: (ט) לַאקְרִיץ הָאלְטִין אַז מֶען ווִיל אִיהְם עֶסִין אוּנ אַרָאפּ שְׁלִינְגֶען מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (י) לַאקְרִיץ וַואסֶער אָדֶער לַאקְרִיץ זַאפְט. שֶׁהַכֹּל:

אות מ (א) מַצָּה בְּרֵייא דָאס הֵייסְט אוֹיף גִיבְּרִיטֶע מַצָּה אָדֶער אוֹיף גִיבְּרִיטֶע חַלָּה אָדֶער מֶען פְּרֶעגִילְט מַצָּה אָדֶער חַלָּה אִיז דָא חִילוּקֵי דִינִים אִין דִיא בְּרָכוֹת, דַארִיבֶּער זָאל מֶען זֵייא נִיט עֶסִין צְווִישְׁין מֶען וַואשְׁט זִיךְ פְרִיעֶר צוּ בְּרוֹיט אָדֶער צוּ פְּרָאסְטֶע מַצוֹת. (זֶעה אַיין בְּאוֹת פ״ סָעִיף ט״ז): (ב) אַז קִינְדֶער ווִילֶען עֶסִין מַצָּה בְּרֵייא אוּנ ווִילֶען נִיט צִינְדֶערְט עֶסִין קֵיין בְּרוֹיט מֶעגִין זֵייא מַאכִין אִיבֶּער דֶער מַצָּה בְּרֵייא בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ג) מֶעגֶעלֶע אָדֶער קִישְׁקֶע וָואס מֶען פִּיהְלְט זֵייא אָן מִיט מֶעהְל אוּנ עֶס ווֶערְט אַזוֹ גִיקָאכְט מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. אָבֶּער אַז מֶען עֶסְט נִיט צִינְדֶערְט נוּר דָאס פְלֵיישׁ אַלֵיין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל: (ד) אַז מֶען וַואשְׁט זִיךְ צוּ בְּרוֹיט אָדֶער חַלָּה דַארְף מֶען נִיט קֵיין בְּרָכָה צוּ מַאכִין אִיבֶּער מֶעגֶעלֶע אָדֶער קִישְׁקֶע וָואס מֶען עֶסְט דֶער נָאךְ: (ה) מַאנְדְלִין זִיסֶע גְרוֹיסֶערְהֵייט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. קְלֵיינֶערְהֵייט וָואס מֶען עֶסְט מִיט דֶער שָׁאהְל שֶׁהַכֹּל: (ו) בִּיטֶערֶע מַאנְדְלִין קְלֵיינֶערְהֵייט וָואס מֶען עֶסְט מִיט דֶער שָׁאהְל בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. גְרוֹיסֶערְהֵייט מַאכְט מֶען גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט אִיבֶּער זֵייא. נוּר אַז מֶען פְּרֶעגִילְט זֵייא אָדֶער מֶען קָאכְט זֵייא ווֶעלְכֶעס זֵייא ווֶענֶען גוּט צוּ עֶסִין מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ: (ז) מַאנְדְלִין גִיפְרֶעגִילְטֶע אֲפִילוּ דֶער צוּקֶער אִיז אַרוּם בַּאדֶעקְט מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ: (ח) מַאנְדִיל בְּרוֹיט וָואס אִיז אַסַךְ ווַייטְצִין מֶעהְל דְרִינֶען מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ט) אָבֶּער מַאקִירָאנִים אוֹיס מַאנְדִיל מֶעהְל הָאטְשִׁי עֶס אִיז אַרַיין גִיטוֹן עֶטְוָואס ווַייטְצִין מֶעהְל עֶס זָאל זִיךְ הַאלְטִין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל: (י) מַאנְדִיל מִילֶעךְ. שֶׁהַכֹּל: (יא) מִילֶעךְ. שֶׁהַכֹּל: (יב) מֶערֶעלִין. בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. גִיפְרֶעגִילְטֶע הָאבִּין דֶעם אֵיינִיגֶעם דִין פוּן ווַיינְשְׁלִין בְּאוֹת ו״ סָעִיף ו״: (יג) מַאלִינֶעס. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. דִיא פְּרִי אִיז שְׁטַארְק ווֶערְמִיק. דַארִיבֶּער אִיז גְלַייךְ זֵייא גָאר נִיט צוּ עֶסִין. דֶעסְט גְלַייכִין אַנְדֶערֶע פֵּירוֹת אָדֶער וַואסֶער דַארְף מֶען זִיךְ שְׁטַארְק צוּ הִיטֶען פוּן דִיא ווֶערִים דֶען דֶער אִיסוּר פוּן דֶעם אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס: (יד) מַאלִינֶעס גִיפְרֶעגִילְטֶע הָאבִּין דֶעם אֵיינִיגֶעם דִין פוּן יַאגְדִים בְּאוֹת י׳ (זֶעה אַיין דָארְט): (טו) מַאלִינֶעס סָאק. שֶׁהַכֹּל: (טז) מָאהְן. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (יז) בֵּייעֶרִין פַּאסְטֶענַאק. רוֹיעֶ שֶׁהַכֹּל. גִיקָאכְטֶע בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

אות נ (א) נִיס ווֶעלְטְשִׁינֶע הָאזֶעגֶע. בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. גִיפְרֶעגִילְטֶע הָאבִּין דֶעם אֵיינִיגֶעם דִין פוּן ווַיינְשְׁלִין בְּאוֹת ו״ סָעִיף ו״: (ב) אוּמְצַייטִיגֶע נִיס גִיפְרֶעגִילְטֶע הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבִּין ווַייעֶרֶע דִינִים בְּאוֹת א״ סָעִיף ב״. בִּיעֶר הֶעקֶעלִיךְ. שֶׁהַכֹּל. שְׁטֶעכִיל נִיס. שֶׁהַכֹּל: (ג) נָאהֶנְטִיל פוּן מָאהְן גִיפְרֶעגִילְט אִין הָאנִיק אֲפִילוּ מֶען טוּהְט אַרַיין בְּשַׁעַת דֶעם פְּרֶעגְלִין אַבִּיסֶעל ווַייטְצִין מֶעהְל עֶס זָאל זִיךְ הַאלְטִין מַאכְט מֶען אִיבֶּער דֶעם נָאהֶנְטִיל בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (ד) אָבֶּער דִיא נָאהֶנְטְלִיךְ וָואס מֶען טוּהְט אִין זֵייא אַרַיין פֶערְפִיל זֵייא זָאלִין הָאבִּין אַ בֶּעסֶערִין טַעַם מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת אִיבֶּער אַשְׁמִיקֶעל לֶעקִיךְ אוּנ מֶען פּוֹטֵר דִיא נָאהֶנְטְלִיךְ:

אות ס קָמֶעטִינֶע אָדער זאהר מילעך אָן ברויט. שהכל:

אות ע (א) עפּיל. בורא פּרי העץ. וואלד עפּעליך שהכל: (ב) עסיק. שהכל. אז ער איז גאנטץ שטארק זאל מען מאכין א שהכל איבער א שטיקעל צוקער און פּטרין דעם עסיק:

אות פ (א) פּוטער קוכען. שמאלץ קוכען. בוימעל קוכען. אייל קוכען. אייער בייגיל. אייער קיכעל. מאכט מען אלטץ בורא מיני מזונות: (ב) אפילו עס איז אריין גימישט אין קנעטין אביסעל וואסער אז דיא גרעסטע העלפט איז גיוועהן פּוטער אדער מילעך אדער שמאלץ אדער בוימעל אדער אייל אדער אייער מאכט מען בורא מיני מזונות. און מען דארף ניט צו וואשין זיך דער צו: (ג) אז מען עסט דער פון אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דיא ברכה אחרונה על המחיה: (ד) נור מען טאר ניט עסין דער פון אזוי פיהל וועלכעס מען ווערט זאט אדער אזוי גרויס וויא זעקס אייער צאמין מען וואשט זיך פריער צו ברויט: (ה) אז מען עסט פון דיא גיבעקטצין ווען מען איז גיוואשין צו ברויט זאל מען ניט מאכין קיין ברכה איבער זייא. אויך זאל מען זייא עסען גלייך מען עסט ברויט זאט צו זיין פון זייא. דען עס איז ניט גלייך צו עסין פון דיא זאכין פאר תענוג אין מיטען עסין פאר דעם בענטשין:

(ו) דאס גיבעקין וואס ווערט גיקנעטין מיט אסך וואסער האטשי מען מישט אריין אביסעל פון דיא זאכין וואס מיר האבין גישריבען. דעסט גלייכין חלות וואס זענין גיקנעטין מיט וואסער האטשי מען טוהט אריין זאפרין אדער עטליכע ראזינקים דארף מען זיך צו זייא צו וואשין און מאכין המוציא און בענטשין אזוי וויא צו רעכט ברויט: (ז) טייל פּראסטי מענטשין האבין א טעות וועלכים זייא זידען אויף וואסער און טוען אריין עטוואס קאשע דער נאך קנעטין זייא מיט דעם וואסער גיבעקין און זאגין אז מען דארף שוין ניט צו וואשין צו דעם גיבעקין. דארף מען וויסען אז דיא מענטשין וואס טוען אזעלכי זאכין נארין ניט קיינעם נור זיך אליין. דען דער מענטש וואס קען ניט גוט לערנין טאר ניט אליין זיך פּסקנין. נור ער זאל טוען אזוי וויא דא שטייט. אדער ער זאל פרעגין א שאלה דעם רב: (ח) פלאדען וואס ווערט אן גיפיהלט מיט פירות צו עסין איהם פאר תענוג האטשי ער איז גיקנעטין מיט וואסער האט ער דעם אייגינעם דין פון פּוטער קוכען וואס מיר האבין פריער גישריבען: (ט) האמער טאשין אדער קנידזען אדער פּיערשקים וואס ווערין גיקנעטין מיט וואסער און גיבאקין אין אויבען אדער אין א בעקעליי זאל מען ניט עסין נור ווען מען וואשט זיך פריער צו ברויט אדער צו פּראסטי הלה: (י) בייא דיא אלע זאכין זאל מען ניט מאכין קיין בזונדערע ברכה איבער דעם וואס איז אן גיפיהלט אז מען עסט עס בשעת מען עסט דיא גיבעקעכצין: (יא) פעריל גרייפען. פענציק. שטארק גיקאכט וועלכים זייא זענען צו נאנט גיקלעבט דורך דעם קאכין מאכט מען בורא מיני מזונות. און אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען על המחיה: (יב) אז זייא זענין ניט צו נאנט גיקלעבט איז ניט גלייך זייא צו עסין צאמען מען וואשט זיך פריער צו ברויט. אז מען קען זיך ניט וואשין צו ברויט מאכט מען איבער זייא בורא מיני מזונות און על המחיה אזוי וויא מיר האבין גישריבען: (יג) מען קער אבער מחמיר צו זיין האטשי בייא פענציק צו האבין איין אייער קיכעל און מאכין דאריבער דעם בורא מיני מזונות און עסין דער פון אזוי גרויס וויא א האלב איי. דער נאך עסין דעם פענציק און מאכין על המחיה: (יד) פעריל גרויפען מיט ארבים האבין דעם אייגינעם דין פון טייגליך מיט ארבים באות ט' סעיף ב' (זעה איין דארט): (טו) פערפיל פון ווייטצין מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל מאכט מען בורא מיני מזונות. אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מעהר מאכט מען על המחיה. פערפיל מיט ארבים האבין דעם

אייגענם

אײַנגֶעם דין פון מײגליך מיט אַרבּים בּאות ט׳ סָעיף ב׳ : (טז) פֶּערְפִּיל פון צוּ שְׁטוּפֶּענֶע
מַצות וָואס מֶען עֶסְט פֶּסַח וָועלכֶים זַייא זֶענֶען נָאר קְלֵיינֶע שְׁטִיקְלֶעךְ יֶעדֶער שְׁטִיקֶעל
אִיז קְלֶענֶער פון אַ הַאלְבּ אֵיי) און מֶען קָאכְט זַייא אִין פֶּענְדִיל אָדֶער אִין טֶעפִּיל וָואס
שְׁטֵייט בַּייא דֶעם פַייעֶר דַארְף מֶען נִיט צוּ וַואשִׁין זִיךְ צוּ זַייא נוּר מֶען מַאכְט בּוֹרֵא
מִינֵי מְזוֹנוֹת און עַל הַמִּחְיָה אַזוֹי וִויא אִיבֶּער אַנְדֶערֶע פֶּערְפִּיל : (יז) אָבֶער אַז מֶען קָאכְט
זַייא נִיט חָאטְשֶׁי מֶען גִיסְט אוֹיף זַייא אַרוֹי הֵייס וַואסֶער אִין שִׁיסֶעלִי זָאל מֶען זַייא נִיט
עֶסִין נוּר וֶוען מֶען וַואשְׁט זִיךְ פְּרִיעֶר צוּ פְּרָאכְטֶע מַצוֹת : (יח) פֵייגִין . בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ :
(יט) פְלָאמִין . פֶּערְדְזִיכֶעם . בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . גִיפֶּרֶעגִילְטֶע אוֹיךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . אַז זַייא זֶענֶען
שְׁטַארְק צוּ רִיבֶּען וָועלְכֶעם מֶען דֶער קֶענְט זַייא נִיט דֶערְסְט גְלַייכִין פָאוִוידְלֶע פון פְּלָאמִין
אָדֶער פון קֶערְשִׁין וָואס אִיז אַזוֹי שְׁטַארְק צוּ רִיבִּין מַאכְט מֶע שֶׁהַכֹּל . אַז מֶען הָאט גִימַאכְט
בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אִיז מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא : (כ) פָּאמֶערַאנְצִין . בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . פָּאמֶערַאנְצִין
שָׁאלֶעכֶעכְץ גִיפֶּרֶעגִילְט . שֶׁהַכֹּל . אַז מֶען הָאט גִימַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אִיז מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא :
(כא) פְלֵיישׁ . פִישׁ . הֶערִינְג . שֶׁהַכֹּל :

אות צ (א) צִיבֶּעלִים אָן בְּרוֹיט . יוּנְגֶע רוֹיֶע בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה . אַלְטֶע שֶׁהַכֹּל . גִיקָאכְטֶע
צִיבֶּעלִים שֶׁהַכֹּל : (ב) אַז מֶען פֶּרֶעגִילְט צִיבֶּעלִים אִין שְׁמַאלְץ אָדֶער אִין פּוּטֶער
פון דִיא צִיבֶּעלִים וֶוערִין און מֶען עֶסְט זַייא בְּלוֹיז מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה : (ג) צִימְרִינְג .
אַז מֶען וִויל אִיהם עֶסִין און אַרָאפּ שְׁלִינְגֶען מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה : (ד) צוּקֶער שֶׁהַכֹּל :

אות ק (א) קְרֶעפְּלִיךְ גִיקָאכְטֶע אָדֶער גִיפֶּרֶעגִילְטֶע בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת . אַז מֶען עֶסְט אַזוֹי
גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער פון טֵייג זֶעלְבְּסְט מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה
אַחֲרוֹנָה עַל הַמִּחְיָה : (ב) מֶען זָאל נִיט עֶסִין פון דִיא גִיפֶּרֶעגִילְטֶע קְרֶעפְּלִיךְ אַזוֹי פִיהְל
וָועלְכֶעם מֶען וֶוערְט זַאט דֶער פון צַאטֶען מֶען וַואשְׁט זִיךְ פְּרִיעֶר צוּ בְּרוֹיט . דָאס אֵיינְגֶע
אִיז בַּייא דִיא גִיקָאכְטֶע אַז יֶעדֶערְס פון זַייא אִיז אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי : (ג) קְנֵיידְלִיךְ
פון מַצָה מֶעהְל אָדֶער פוּן צוּרִיבֶּענֶע חַלָה . בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת . אַז מֶען עֶסְט אַזוֹי גְרוֹיס
וִויא אַהַאלְבּ אֵיי . אָדֶער מֶער דַארְף מֶען צוּ מַאכִין עַל הַמִּחְיָה : (ד) אַז יֶעדֶער קְנֵיידִיל אִיז
אַזוֹי גְרוֹיט וִויא אַהַאלְבּ אֵיי בִּשְׁעַת דֶעם קָאכִין זָאל מֶען פון זַייא נִיט עֶסִין אַזוֹי פִיהְל
וָועלְכֶעם מֶען וֶוערְט זַאט צַאטֶען מֶען הָאט זִיךְ פְּרִיעֶר גִיוַואשִׁי צוּ בְּרוֹיט אָדֶער צוּ פְּרָאכְטֶע
מַצוֹת : (ה) קְנֵיידְלִיךְ פון קַארְטָאפְלִים מֶעהְל (בָּאלְבִּים) אָדֶער פון מַאטֶערְטְשַׁאנֶע מַצוֹת
מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל . אַז מֶען עֶסְט פון זַייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט
מֶען בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת . פון זַייא מֶעג מֶען עֶסִין אוֹם גִיוַואשִׁין וִויא פִיהְל מֶען וִויל : (ו) קוּגֶעל
פון וַוייטְצִין מֶעהְל אָדֶער קָארִין מֶעהְל אָדֶער גֶערְשְׁטִין מֶעהְל מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת .
אַז מֶען עֶסְט אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט מֶען עַל הַמִּחְיָה : (ז) מֶען זָאל
נִיט עֶסִין פון אִיהם אַזוֹי פִיהְל וָועלְכֶעם מֶען וֶוערְט זַאט אָדֶער אַזוֹי גְרוֹיס וִויא זֶעכְּס אֵייעֶר
צַאטֶין מֶען אִיז גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט אָדֶער חַלָה : (ח) אַז דֶער קוּגֶעל אִיז גִיקְנֶעטִין גִיוָוארִין
מִיט דִיא גֶרֶעסְטֶע הֶעלְפְט וַואסֶער און וַוייטִיג שְׁמַאלְטְץ זָאל מֶען נִיט עֶסִין פון אִיהם קֵיין
שְׁטִיקֶעל אוֹם גִיוַואשִׁין : (ט) קוּגֶעל פון קַארְטָאפְלִים (בָּאלְבִּים) אָדֶער פון מַאטֶערְטְשַׁאנֶע
גְרֵייפְּלִיךְ אָדֶער עֶר אִיז גִימַאכְט אוֹיס בְּלוֹיז פְלֵיישׁ מִיט אֵייעֶר אַזוֹי וִויא מֶען מַאכְט פֶּסַח
מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל . און אַז מֶען עֶסְט אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער וִויא פִיהְל
מֶען וִויל מַאכְט מֶען בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת : (י) דֶער אֵייגֶענֶער דִין אִיז בַּייא דֶעם קוּגֶעל וָואס אִיז
גִימַאכְט פון רַייז . עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער נִיט צוּ עֶסִין דֶעם קוּגֶעל פון רַייז אוֹם גִיוַואשִׁין
(זֶעה אַיין בְּאוֹת ר׳ סְעִיף ט״) : (יא) אַז מֶען אִיז גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט אָדֶער חַלָה דַארְף מֶען
נִיט צוּא מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער קֵיין שׁוּם קוּגֶעל : (יב) קֶערְשִׁין . בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ .
גִיפֶּרֶעגִילְטֶע אוֹיךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ . אַז זַייא זֶענֶען שְׁטַארְק צוּ רִיבִּין וָועלְכֶעם מֶען דֶער קֶענְט
זַייא נִיט מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל . אַז עֶס טְרֶעפְט זִיךְ מֶען הָאט גִימַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אִיז

מען

מֶען אויךְ יוֹצֵא: (יג) קְרויט גִיקָאכְט אָדֶער גִיזַייעֶרְט בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. רָאטֶעל פוּן כ״ יוּט שֶׁהַכֹּל אַז מֶען טְרִינְקְט אִיהם בִּשְׁעַת מֶען עֶסְט דָאס קְרויט זָאל מֶען נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער אִיהם: (יד) קְנָאבֶּעל הָאט דֶעם אֵיינִיגֶעם דִין וִויא צִיבֶּעלֶעס בְּאוֹת צ׳ נ׳ גִיף א״ וֶועה אַיין דָארְט: (טו) קַאשֶׁע פוּן טַאטֶערְקֶע שֶׁהַכֹּל. אַז מֶען הָאט גִימַאכְט בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה אִיז מֶען אויךְ יוֹצֵא. קַאשֶׁע מִיט אַרְבִּיס אַז דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט אִיז אַרְבִּיס מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. אַז דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט אִיז קַאשֶׁע מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל: (טז) גֵי רְשְׁטִינֶע קַאשֶׁע אָדֶער הָאבֶּער קַאשֶׁע הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבִּין בְּאוֹת ג׳ דִיא דִינִים פוּן זַייא: (יז) קֶערְלִיךְ פוּן פֵּירוֹת. שֶׁהַכֹּל. אויבּ מֶען עֶסְט נִיט צִינֶערְט דִיא פֵּירוֹת. אָבֶּער בִּיטֶערֶע קֶערְלִיךְ מַאכְט מֶען גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט אַז מֶען עֶסְט זַייא בִּיטֶערֶע הַייט: (יח) קַאלִינֶעס. שֶׁהַכֹּל: (יט) קְוָוַאס. שֶׁהַכֹּל: (כ) קִימֶעל. שֶׁהַכֹּל:

אות ר (א) רָאזִינְקֶעס. בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ: (ב) רָאזִינְקֶע וויין דַארְף מֶען אַזוֹי צוּ מַאכִין. מֶען נֶעמְט פְרִישֶׁע רָאזִינְקִיס וֶועלְכֶעס מֶען זָאל זַייא טְרֶעטִין וָואלְט אַרוֹיס גִיגַאנְגִין זַאפְט פוּן זַייא. דִיא רָאזִינְקִים צוּ שְׁנַייט מֶען אוּנ מֶען לֵייגְט זַייא אַרַיין אִין וַואסֶער כְּדֵי דָאס וַואסֶער זָאל וֶוערִין וויין. דִיא רָאזִינְקִים דַארְף מֶען צוּ ווייקִין אִין וַואסֶער דְרַייא מֵעֵת לְעֵת. הַיְינוּ אַז מֶען לֵייגְט אַרַיין דִיא רָאזִינְקִים דִינְסְטָאג זָאל מֶען זַייא נִיט אַרוֹיס נֶעמִין בִּיז פְרַאטִיג אִין דֶער אֵיינִיגֶער צַייט וָואס מֶען הָאט דִינְסְטָאג אַיין גִילֵייגְט: (ג) אַז זַייא ווייקִין אַזוֹי לַאנְג אִין וַואסֶער אָדֶער מֶער (אוּנ מֶען קְוֶועטְשְׁט זַייא אוֹיס דֶער נָאךְ) אִיז דָאס גוּטֶער וויין. מֶען מַאכְט דַארִיבֶּער בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. קִידּוּשׁ. הַבְדָּלָה. עֶס הָאט דִיא אֵיינִיגֶע דִינִים פוּן גוּטֶען וויין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בְּאוֹת ו׳: (ד) בִּשְׁעַת הַדְּחָק אַז מֶען הָאט פַאר גֶעסִין אַיין צוּ לֵייגִין דִיא רָאזִינְקִים בִּיז מִיטְוָואךְ אוּנ מֶען הָאט נִיט קֵיין אַנְדֶערִין וויין שַׁבָּת קִידּוּשׁ צוּ מַאכִין מֶעג מֶען זַייא אַיין לֵייגֶען מִיטְוָואךְ אוּנ אוֹיס קְוֶועטְשִׁין פְרַאטִיג נוּר וַוייל זַייא הָאבִּין נִיט גִיווייקְט גַאנְצֶע דְרַייא מֵעֵת לְעֵת אִיז גְלַייךְ צוּ קָאכִין זַייא בַּנַאנְט מִיט דֶעם וַואסֶער אֵיידֶער מֶען קְוֶועטְשְׁט זַייא אוֹיס: (ה) בִּשְׁעַת מֶען לֵייגְט אַרַיין דִיא רָאזִינְקִים אִין וַואסֶער זָאל מֶען נִיט אַרַיין גִיסֶען צוּ פִיהְל וַואסֶער. דָאס וַואסֶער זָאל נִיט זַיין זֶעכְס מָאל אַזוֹי פִיהְל וִויא דִיא רָאזִינְקִים: (ו) רוֹיזִין אַיינְגִימַאכְטִץ. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (ז) רֶעטִיךְ אָן בְּרוֹיט אוּנ אָן כְלֵייש. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (ח) רִיבִּין דָא וואוּ דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז צוּ עֶסִין זַייא רוֹיעֶרְהַייט בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. בְּרוּקְעף אויךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה: (ט) רַייז אִיז דָא חִילּוּקֵי דֵיעוֹת וֶועלְכֶע בְּרָכָה מֶען זָאל מַאכִין. דַארִיבֶּער אִיז גְלַייךְ נִיט צוּ עֶסִין קֵיין רַייז נוּר וֶוען מֶען הָאט זִיךְ פְרִיעֶר גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט. אַז עֶס טְרֶעפְט זִיךְ מֶען עֶסְט רַייז נִיט אִין מִיטֶען עֶסִין מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל: (י) רֶעטְשִׁינְקִים אָדֶער בָּאבֶּעלִיךְ פוּן טַאטֶערְקַאשֶׁנֶע מֶעהְל מַאכְט מֶען שֶׁהַכֹּל. אַז מֶען עֶסְט פוּן זַייא אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אָדֶער מֶער מַאכְט מֶען בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת: (יא) מֶען דַארְף צוּ וָוארִינֶען דִיא בֶּעקֶערְס זַייא זָאלִין נִיט אַרַיין מִישֶׁען מֶעהְל פוּן ווייטִין אָדֶער קָארִין אָדֶער גֶערְשְׁטִין. דֶען אַז עֶס אִיז אַרַיין גִימִישְׁט מֶעהְל פוּן דִיא מִינִים קֶען מֶען זַייא נִיט עֶסִין צַאמִין מֶען אִיז גִיוַואשִׁין צוּ בְּרוֹיט. וַוייל עֶס אִיז דָא אַסַךְ חִילּוּקֵי דִינִים אִין דִיא בְּרָכוֹת: (יב) רְפוּאָה. אַז מֶען עֶסְט אָדֶער מֶען טְרִינְקְט עֶפֶּעס פוּן רְפוּאָה וֶועגִין אַז עֶס אִיז גוּט אוּנ מֶען הָאט הֲנָאָה דֶער פוּן דַארְף מֶען צוּ מַאכִין דַארִיבֶּער דִיא בְּרָכוֹת וָואס קֶערִין דֶער צוּ: (יג) אַז עֶס הָאט אַשְׁלֶעכְטִין טַעַם וֶועלְכֶעס מֶען הָאט נִיט דֶער פוּן קֵיין הֲנָאָה מַאכְט מֶען גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט דַארִיבֶּער: (יד) אַז עֶס אִיז נִיט גוּט אוּנ נִיט שְׁלֶעכְט. דֶעסְט גְלַייכִין אַז מֶען וִויל אַיין נֶעמִין אַ רְפוּאָה אוּנ מֶען ווייסְט נָאךְ נִיט דֶעם טַעַם דֶער פוּן מַאכְט מֶען אַ שֶׁהַכֹּל אִיבֶּער אַשְׁטִיקְעל צוּקֶער אוּנ מֶען פַּטֶּרְט דִיא רְפוּאָה: (טו) אֵיידֶער מֶען טוּהְט וֶועלְכֶע רְפוּאָה זָאל מֶען זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער „יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁיְּהֵא עֵסֶק זֶה לִי לִרְפוּאָה כִּי רוֹפֵא חִנָּם אָתָּה״. דָאס אִיז אַ גִיבֶּעט אַז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל הֶעלְפִין דָאס זָאל זַיין אַגוּטֶע רְפוּאָה. בַּייא דֶער רְפוּאָה וָואס מֶען דַארְף צוּ מַאכִין

אברכה זאל מען זאגין דיא תפלה פאר דער ברכה :

אות ש (א) שלאטין מיט עסיק אדער מיט בוימעל אזוי וויא דער שטייגער איז זייא צו עסין מאכט מען בורא פרי האדמה. אז מען עסט זייא אן ברויט אונ אן פלייש : (ב) ייוועמליך. שהכל : (ג) שהחיינו. איבער פירות וואס וואקסין אלע יאהר נייע (הוץ ירקות) אז מען עסט דיא פרי דאס ערשטע מאל אין יאהר מאכט מען שהחיינו : (ד) דיא שהחיינו מאכט מען איידער מען מאכט דיא ברכה פון דער פרי. אז מען האט פאר געסין אונ גימאכט פריער דיא ברכה מעג מען דער נאך מאכין דיא שהחיינו : (ה) אז מען האט ניט גימאכט דיא שהחיינו בשעת מען האט גיגעסין דאס ערשטע מאל מאכט מען שוין ניט קיין שהחיינו איבער דער פרי : (ו) אז עס ליגען פאר איהם עטליכע מיני פירות וואס מען דארף איבער יעדערין צו מאכין א שהחיינו זאל מען ניט מאכין נור איין שהחיינו איבער אלע : (ז) מען מאכט ניט קיין שהחיינו נור ווען דיא פרי איז שוין גוט צייטיג : (ח) אז מען טוהט אן איין נייעם מלבוש אדער מען קויפט איין גרייט מלבוש (וואס איז קיין מאל ניט גיוועזן זיין) אונ מען פרייט זיך דער מיט מאכט מען שהחיינו : (ט) עס איז גלייך עס אן צו טוען אין דער פריא אונ בשעת מען זאגט דיא ברכה מלביש ערומים זאל מען אין זינען האבין אויף דעם מלבוש אויך : (י) אז מען האט ניט גימאכט דיא שהחיינו בשעת מען איז ניגאנגין דרינען דאס ערשטע מאל זאל מען שוין ניט מאכין :

(תצוה) סימן לג. דינים פון ברכה אחרונה אונ בורא נפשות. ער האלט זיבעצין סעיפים :

א מיר האבין גישריבין בסימן ל״ב איבער וועלכע מאכלים מען מאכט א בורא מיני מזונות אונ אז מען עסט פון זייא אזוי גרוים וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דער נאך דיא ברכה אחרונה על המחיה. מען איז גיוויינטליך תמיד צו עסין דיא מאכלים :

ב עס איז אבער דא מענטשין וואס ווייסין גאר ניט פון דער ברכה אחרונה זייא מיינען אז זייא זענען יוצא מיט א בורא נפשות. דער דין איז אבער אז אויף דיא זאכין איז מען ניט יוצא מיט קיין בורא נפשות. נור מען מוז מאכין דיא ברכה אחרונה על המחיה. דיא ברכה איז זייער טייער. מען דארף אין איהר שטארק גיווארינט צו זיין :

ג אונ וויל אין דיא סידורים שטייט זיא אוים גימישט מיט על הגפן אונ על העץ וועלכעס ניט יעדערער קען וויסען צו מאכין נאך יעדער זאך וויא מען דארף. דאריבער האמשי מיר האבין שוין גישריבין בסימן ל״ב דיא דינים פון דיא ברכות וועלין מיר אין דעם סימן איידער שרייבין בקיצור פון דער ברכה אחרונה אויף יעדער זאך אונ דעם נוסח פון דער ברכה אחרונה שארף ארוים מען זאל זיך ניט טועה זיין :

ד אז מען עסט פוטער קובען. בוימעל קובען. שמאלץ קובען. איל קובען. אייער בייגיל. אייער קיכעל. לעקיך. פלאדין. גערשטינע קאשע. האבער קאשע. פעריל גרויפען לאקשין. פערפיל. טייגליך. אדער אנדערע מאכלים פון ווייטצין מעהל אדער קארין מעהל אדער גערשטין מעהל. אז מען עסט פון זייא אזוי גרוים וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דער נאך דיא ברכה אחרונה :

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם נא ה׳ אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה

בקרשה

בקדשה ובטהרה: (לשבת) ורצה והחליצנו ביום השבת הזה. (בר"ח) וזכרנו לטובה ביום ראש החדש הזה. (בר"ה) וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה: (בפסח) וזכרנו לטובה ביום חג המצות הזה. (בשבועות) וזכרנו לטובה ביום חג השבועות הזה: (בסוכות) וזכרנו לטובה ביום חג הסוכות הזה: (בשמע"צ) וזכרנו לטובה ביום שמיני עצרת החג הזה: כי אתה ה׳ טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל המחיה ברוך אתה ה׳ על הארץ ועל המחיה (ועל הכלכלה):

ה טייל פוסקים שרייבין מען זאל ניט אויס לאזין ועל הכלכלה נור ועל המחיה:

ו אין דיא סידורים שטייט צו זאגין יום טוב ושמחנו ביום חג (פלוני) הזה. אבער דיא פוסקים שרייבין צו זאגין יום טוב אויך וזכרנו כו׳ אזוי וויא מיר האבין געשריבין. הרב הגאון הקדוש ר׳ זלמן זלה"ה אין זיין סידור איז אויך מסכים צו דעם. דאריבער קער מען זיך אזוי נוהג צו זיין:

ז אז מען טרינקט וויין מיט אמאהל אזוי פיהל וויא עס קען אריין אין צוויא שאהלין פון היינערנע אייער מאכט מען דער נאך דיא ברכה אחרונה:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם נא ה׳ אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה: (בשבת) ורצה והחליצנו ביום השבת הזה: (בר"ח) וזכרנו לטובה ביום ראש החדש הזה: (בר"ה) וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה: (ביו"ט) וזכרנו לטובה ביום חג (פלוני) הזה: כי אתה ה׳ טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן. ברוך אתה ה׳ על הארץ ועל פרי הגפן:

ח אז מען עסט צאטיגע וויינטרויבין. ראזינקים. טייטלען. פייגין. איילבירטען. מילגראמין. אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דער נאך דיא ברכה אחרונה:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם נא ה׳ אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה: (בשבת) ורצה והחליצנו ביום השבת הזה: (בר"ח) וזכרנו לטובה ביום ראש החדש הזה: (בר"ה) וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה: (ביו"ט) וזכרנו לטובה ביום חג (פלוני) הזה: כי אתה ה׳ טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל הפירות ברוך אתה ה׳ על הארץ ועל הפירות:

ט אז מען האט געגעסין דיא זאכין וואס מען מאכט נאך זייא על המחיה און פירות וואס מען מאכט נאך זייא על העץ און געטרונקען וויין זאל מען ניט מאכין דרייא מאל דיא ברכה אחרונה נור אין זיין ברכה אחרונה זאל מען זאגין אין אן הייב אלע דרייא שטיקלעך און צום סוף אלע דרייא על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפירות:

י אז מען האט פאר געסין און מען האט ניט געוואוסט שבת אדער יום טוב אדער ראש חדש די שטיקלעך וואס קערין צו זיא דארף מען ניט נאך אמאל צו מאכין קיין ברכה אחרונה :

יא אנדערע מאכלים און משקות חוץ דיא וואס מיר האבין ביז אהער גישריבין. סייא פירות וואס וואקסען אויף ביימער סייא פירות וואס וואקסין אויף דער ערד סייא דיא מאכלים וואס וואקסען ניט פון דער ערד היינו פלייש פיש קעז אייער אז מען עסט פון זייא אזוי גרויס וויא אהאלב איי אדער מער מאכט מען דער נאך בורא נפשות :

יב אז מען טרינקט וואסער אדער אנדערע משקות (חוץ וויין) מיט אמאל אזוי פיהל וויא עס קען אריין אין צווייא שאהלין פון היגערנע אייער מאכט מען דער נאך בורא נפשות :

יג אז מען עסט און מען טרינקט מאכט מען איין בורא נפשות אויף ביידע :

יד אז מען טרינקט הייסע קאווע אדער הייסע טייא מאכט מען ניט קיין בורא נפשות. ווייל מען טרינקט ניט מיט אמאל אזוי פיהל וויא מיר שרייבין :

טו אז מען עסט וואלנע וועלכעס מען רוהט זיך אפ דער צווישען און עס גידארט לאנג איידער מען עסט אויף אזוי גרויס וויא אהאלב איי. איז אז עס האט ניט מער גידארט נור וויא מען קען אויף עסין דרייא אייער דארף מען צו מאכין דער נאך א בורא נפשות. אבער אז דער כזית האט מער גידארט וויא מען קען אויף עסין דרייא אייער זאל מען ניט מאכין קיין בורא נפשות. דער אייגענער דין איז אויך בייא דיא זאכין וואס מען מאכט נאך זייא דיא ברכה אחרונה וואס מיר האבין גישריבין :

טז האטשי מען טאר ניט עסין אפילו אקליין שטיקעל צאטין מען מאכט דארויף זיין ברכה אבער דיא ברכה אחרונה און אבורא נפשות מאכט מען ניט צאטין מען עסט אזוי גרויס וויא אהאלב איי באופן וויא מיר האבין גישריבין :

יז מען דארף גיווארינט צו זיין אז תיכף נאך דעם עסין אדער נאך דעם טרינקען זאל מען מאכין דיא ברכה אחרונה אדער דעם בורא נפשות. און ניט צוא באלמיטשען אדער אוועק גיין דער צווישען :

(תשא) סימן לד. נאך דינים פון ברכות. ער האלט צוועלף סעיפים :

א אז עס ליגען פאר איהם צווייא מינים וואס מען מאכט איבער זייא אגלייכע ברכה און ער וויל עסין פון ביידע טאר ער ניט מאכין איבער יעדערין א באזונדערע ברכה. נור ער זאל מאכין איבער איינעם און פטרין דאס אנדערע :

ב אז איינס פון זייא איז צאטיגע ווינטרויבין אדער ראזינקיס אדער טייטלין אדער פייגין האטשי זייא זענען שטיקלעך זאל ער מאכין דאריבער דעם בורא פרי העץ און פטרין דאס אנדערע מין האטשי דאס אנדערע מין זענען גאנצע פירות :

ג אז עס ליגען פאר איהם אנדערע צווייא מינים וואס מען מאכט איבער זייא אגלייכע ברכה און ער וויל עסין פון ביידע זאל ער מאכין א ברכה איבער דעם וואס ער האט ליבער. אז איין מין איז גאנציך און איין מין איז אשטיקעל זאל ער מאכין איבער דעם גאנציך :

ד אז מען וויל עסין פוטער קוכען און טרינקען קאווע זאל מען מאכין פריער א בורא מיני מזונות איבער דעם פוטער קוכען און עסין אשטיקעל. דער נאך א שהכל איבער דער קאווע און טרינקען האטשי מען האט דיא קאווע ליבער :

ה דעסט גלייכין אז מען וויל עסין לעקיך און איינגימאכטיץ און טרינקען בראנפין דארף מען פריער צו מאכין א בורא מיני מזונות איבער דעם לעקיך און עסין אשטיקל דער נאך א בורא פרי העץ (אדער בורא פרי האדמה אויף בארקים) איבער דעם איינגימאכטיץ און פאר זוכען אשטיקעל דער נאך א שהכל איבער דעם בראנפין און טרינקען. האטשי

מֶען הָאט דֶעם בְּרָאנְפִּין לִיבֶּער מוּז מֶען פָארְט מַאכִין פְרִיעֶר דִיא בְּרָכוֹת אוּנ פַאר זוּכֶען פוּן זַייא אֵיידֶער מֶען מַאכְט דֶעם שֶׁהַכֹּל אִיבֶּער דֶעם בְּרָאנְפִּין :

ו אָבֶּער אַז מֶען טְרִינְקְט בְּרָאנְפִּין אוּנ מֶען וִויל גָאר נִיט עֶסִין צִינְדֶערְט נוּר וַוייל דֶער בְּרָאנְפִּין אִיז שְׁטַארְק פַאר בַּאסְט מֶען עֶפִּיס אַקְלֵיינִיקֵייט בַּאלְד אוֹיף דֶעם אֵיינִיגֶעם אָרְט אוּנ בְּשַׁעַת מֶען הָאט גִימַאכְט אַ בְּרָכָה אִיבֶּער דֶעם בְּרָאנְפִּין הָאט מֶען אִין זִינֶען גִיהַאט דָאס צוּ פַאר בַּאכִין אָדֶער זַיין שְׁטַייגֶער אִיז דָאס צוּ פַאר בַּאסִין נָאךְ בְּרָאנְפִּין דַארְף עֶר גָאר נִיט צוּ מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אִיבֶּער דֶעם קְלֵיינִיקֵייט . דֶען עֶר הָאט דָאךְ גָאר קֵיין חֵשֶׁק נִיט דָאס צוּ עֶסִין נוּר צוּ פַאר בַּאסִין נָאךְ דֶעם בְּרָאנְפִּין וַוייל עֶר אִיז שְׁטַארְק :

ז אַז מֶען מַאכְט אַבְּרָכָה אִיבֶּער וֶועלְכֶע זַאךְ אָדֶער אִיבֶּער פֵּירוֹת אִיז גְלַייךְ צִינְדֶערְט נִיט מֶער צוּ עֶסִין נוּר דִיא פֵּירוֹת וָואס מֶען הָאט אִין זִינֶען גִיהַאט בְּשַׁעַת דֶער בְּרָכָה . אוּנ נִיט זִיךְ מְיַישֵּׁב זַיין דֶער נָאךְ צוּ וֶועלִין מֶער עֶסִין אָדֶער צוּ וֶועלִין עֶסִין אֵיין אַנְדֶער מִין וָואס הָאט אוֹיךְ דִיא אֵייגִינֶע בְּרָכָה . דֶען עֶס אִיז דָא אַסַךְ חִילּוּקֵי דִינִים אוֹיבּ מֶען דַארְף בַּזוּנְדֶער אַ בְּרָכָה צוּ מַאכִין אִיבֶּער יֶענֶע פֵּירוֹת צוּ נִיט :

ח דָאס אָרְט וָואס מֶען מַאכְט אַ בְּרָכָה דַארְף זַיין רֵיין עֶס זָאל דָארְט נִיט זַיין קֵיין צוֹאָה אָדֶער שְׁתָנָה אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בסימן ב" :

ט אַז דִיא קִישֶׁענְס פוּן דִיא וִויגְלִיךְ אָדֶער דָאס בֶּעט גִיוַואנְט פוּן דִיא קִינְדֶער אִיז אֵיין גִירֶעכְט מִיט מַמָּשׁוּת פוּן צוֹאָה חָאטְשֵׁי עֶס אִיז שׁוֹין פַאר טְרִיקִינְט טָאר מֶען דָארְט נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה אוּנ נִיט זָאגִין קֵיין שׁוּם הֵיילִיג וָוארְט צַאמִין מֶען דֶעקְט זַייא צוּ מִיט עֶפִּיס . אָדֶער מֶען דֶער וַואטִירְט זִיךְ פוּן זַייא פִיהְר אֵיילִין אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בסימן ב" . זֶעה אַיין דָארְט נָאךְ דִיא דִינִים פוּן דֶעם :

י מֶען טָאר נִיט טוּעֶן קֵיין שׁוּם זַאךְ בְּשַׁעַה מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה :

יא אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט אָפּ הַאפִּין דִיא בְּרָכָה נוּר זָאגִין וָואלְגֶע שַׁארְף אַרוֹיס יֶעדֶער וָוארְט אוּנ אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ פוּן דִיא וֶוערְטֶער אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בסימן ו" . זֶעה אַיין דָארְט :

יב אוֹיךְ זָאל מֶען זִיךְ גִיוֵוייגֶען צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכָה אַבִּיסֶעל הוֹיךְ . דֶען דוּרְךְ דֶעם וֶועט מֶען גֶעבֶער אִין זִינֶען הָאבִּין דִיא טַייטְשׁ :

סימן לד. דִינִים פוּן בְּרָכוֹת אוֹיף אַגוּטֶען רֵיחַ אוּנ אוֹיף בְּלִיטְצֶען אוּנ דוּנֶערִין. הַאלְט דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א אַזוֹי וִויא מֶען טָאר נִיט עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען צַאמִין מֶען מַאכְט פְרִיעֶר אַ בְּרָכָה אַזוֹי טָאר מֶען נִיט קֵיין הֲנָאָה הָאבִּין פוּן אַגוּטֶען רֵיחַ צַאמִין מֶען מַאכְט פְרִיעֶר דִיא בְּרָכָה וָואס מִיר וֶועלִין שְׁרַייבִּין :

ב אוֹיף דֶעם רֵיחַ פוּן אַ פֶּרִי וָואס מֶען עֶסְט זַיא הַיְינוּ אַ צִיטְרִין אָדֶער אַ פָּאמֶערַאנְץ מַאכְט מֶען דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה" אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּירוֹת :

ג אַז עֶר נֶעמְט אָבֶּער דִיא פֶּרִי צוּ עֶסִין חָאטְשֵׁי עֶר פִיהְלְט מִמֵּילָא אַגוּטֶען רֵיחַ דַארְף עֶר נִיט קֵיין בְּרָכָה צוּ מַאכִין אִיבֶּער דֶעם רֵיחַ :

ד אַז עֶר נֶעמְט דִיא פֶּרִי צוּ עֶסִין אוּנ צוּ שְׁמֶעקִין צוּ אִיהְר זָאל עֶר צִינְדֶערְט נִיט וֶועלִין הֲנָאָה הָאבִּין פוּן רֵיחַ נוּר מַאכִין דִיא בְּרָכָה פוּן עֶסִין אוּנ עֶסִין אַשְׁטִיקֶעל דֶער נָאךְ זָאל עֶר מַאכִין דִיא בְּרָכָה פוּן רֵיחַ אוּנ שְׁמֶעקִין צוּ אִיהְר :

ה אַז מֶען שְׁמֶעקְט צוּ גִיבְּרֶענְטֶע קַאוֶוע וָואס הָאט אַגוּטֶען רֵיחַ מַאכְט מֶען אוֹיךְ דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּירוֹת :

ו אוֹיף דֶעם רֵיחַ פוּן הֲדַס אָדֶער פוּן דִיא רוֹיזֶען וָואס וַואקְסִין אוֹיף בֵּיימֶער מַאכְט מֶען

דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא עֲצֵי בְשָׂמִים :

ז אוֹיף דֶעם רֵיחַ פוּן דִיא רוֹיזֶען וָואס וַואקְסִין אוֹיף דֶער עֶרְד מַאכְט מֶען בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא עִשְׂבֵי בְשָׂמִים :

ח אוֹיף דֶעם רֵיחַ פוּן פֶּעפִּיר אָדֶער אִינְגְבֶּער אִיז אַ סָפֵק אוֹיבּ מֶען מַאכְט אַ בְּרָכָה . דַארִיבֶּער זָאל מֶען נִיט שְׁמֶעקִין צוּ זֵייא :

ט אוֹיף דֶעם רֵיחַ פוּן צִימְרִינְג אָדֶער נֶעגְלִיךְ אָדֶער שָׁאהְל פוּן פָּאמֶערַאנְצִין אָדֶער פוּן צִיטְרִינֶען מַאכְט מֶען בָּרוּךְ אַתָּה ה״ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים :

י אוֹיךְ אַנְדֶערֶע זַאכִין וָואס שְׁמֶעקִין אוּנ מֶען וֵוייסְט נִיט אַוָואהֶערֶע בְּרָכָה צוּ מַאכִין מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים :

יא מֶען זָאל נִיט שְׁמֶעקִין צוּ וַוארִים בְּרוֹיט דֶען עֶס אִיז אַ סָפֵק אוֹיבּ מֶען מַאכְט דַארוֹיף אַ בְּרָכָה :

יב וַואסֶער וָואס אִיז גִילֶעגִין דְרִינֶען בְּשָׂמִים אוּנ מֶען הָאט זֵייא אַרוֹיס גִינוּמֶען זָאל מֶען נִיט שְׁמֶעקִין צוּ דֶעם וַואסֶער דֶען עֶס אִיז אַ סָפֵק אוֹיבּ מֶען מַאכְט דַארוֹיף אַ בְּרָכָה :

יג אַז מֶען רֵייכֶערְט אוֹיס דִיא שְׁטוּבּ מִיט פָּאשְׁטִין עֶס זָאל שְׁמֶעקִין אַזוֹי וִויא דֶער שְׁמֵייגֶער אִיז מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים בְּשַׁעַת דֶער רוֹיךְ הֵייבְּט אָן צוּ גֵיין אֵיידֶער מֶען פִיהְלְט דֶעם רֵיחַ :

יד אַז עֶס אִיז אַ פַאסְקוּדְנֶע רֵיחַ אִין שְׁטוּבּ אוּנ מֶען רֵייכֶערְט אוֹיס דֶער פַאסְקוּדְנֶע רֵיחַ זָאל אַוֶועק גֵיין מַאכְט מֶען נִיט קֵיין בְּרָכָה :

טו בְּשָׂמִים וָואס לִיגֶען אִין אַ קַאמֶער אוּנ מֶען הַאלְט זֵייא צוּ פַאר קוֹיפֶען זָאל מֶען נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה בְּשַׁעַת מֶען גֵייט אַרֵיין אִין דֶער קַאמֶער הָאטְשֶׁי מֶען פִיהְלְט אַגוּטֶען רֵיחַ . דֶען מֶען הָאט דָארְט נִיט אַרֵיין גִילֵייגְט דִיא בְּשָׂמִים עֶס זָאל שְׁמֶעקִין :

טז אָבֶּער אַז מֶען נֶעמְט זֵייא אִין דֶער הַאנְט אַרֵיין צוּ שְׁמֶעקִין דַארְף מֶען אַ בְּרָכָה צוּ מַאכִין :

יז אַז מֶען רֵייכֶערְט אוֹיס מַלְבּוּשִׁים זֵייא זָאלִין שְׁמֶעקִין דַארְף מֶען נִיט קֵיין בְּרָכָה צוּ מַאכִין דֶען מֶען רֵייכֶערְט נִיט אוֹיס צוּ שְׁמֶעקִין צִינְדֶערְט דֶעם רֵיחַ נוּר דִיא מַלְבּוּשִׁים זָאלִין הָאבִּין אַגוּטֶען רֵיחַ :

יח אַז אֵיינֶער גֵייט אַרֵיין אִין אַ גִיוָועלְבּ פוּן בְּשָׂמִים אוּנ עֶר פִיהְלְט אַגוּטֶען רֵיחַ דַארְף עֶר צוּ מַאכִין בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים . דֶען מֶען לֵייגְט אַרֵיין דִיא בְּשָׂמִים אִין גִיוָועלְבּ כְּדֵי זֵייא זָאלִין שְׁמֶעקִין אוּנ מֶענְטְשִׁין זָאלִין פִיהְלֶען כְּדֵי זֵייא זָאלִין זֵייא קוֹיפֶען :

יט אַז עֶר אִיז אַרֵיין גִיגַאנְגִין אִין גִיוָועלְבּ אַרֵיין אוּנ הָאט גִימַאכְט אַ בְּרָכָה דֶער נָאךְ אִיז עֶר אַרוֹיס גִיגַאנְגִין דֶער נָאךְ אִיז עֶר צוּרִיק אַרֵיין גִיגַאנְגִין דַארְף עֶר נִיט צוּ מַאכִין נָאךְ אַמָאל קֵיין בְּרָכָה :

כ אַז עֶר הָאט אָבֶּער אִין זִינֶען גִיהַאט בְּשַׁעַת עֶר אִיז אַרוֹיס גִיגַאנְגִין אַז עֶר וֶועט נִיט אַזוֹי גֶעךְ צוּרִיק אַרֵיין קוּמֶען אָדֶער עֶר הָאט זִיךְ לַאנְג גִיזוֹימְט אִין דְרָאסֶען אוּנ קוּמְט אַרֵיין דֶער נָאךְ דַארְף עֶר נָאךְ אַמָאל אַ בְּרָכָה צוּ מַאכִין :

כא אַז עֶר גֵייט אִין אַנַאנְדֶער בְּשָׂמִים גִיוָועלְבּ אַרֵיין אוּנ פִיהְלְט דָארְט אַ גוּטֶען רֵיחַ דַארְף עֶר דָארְט בַּזוּנְדֶער אַ בְּרָכָה צוּ מַאכִין :

כב אַז אֵיינֶער שְׁמֶעקְט צוּ מַלְבּוּשִׁים וָואס זֶענֶען אוֹיס גִירֵייכֶערְט אָדֶער עֶס זֶענֶען גִילֶעגִין בְּשָׂמִים אִין אַ כְּלִי אוּנ מֶען הָאט דִיא בְּשָׂמִים אַרוֹיס גִינוּמֶען אוּנ עֶס אִיז גִיבְּלִיבִּין אִין דֶער כְּלִי אַגוּטֶען רֵיחַ אוּנ צִינְדֶערְט שְׁמֶעקְט מֶען צוּ דֶער כְּלִי דַארְף מֶען נִיט קֵיין בְּרָכָה צוּ מַאכִין וַוייל מֶען שְׁמֶעקְט נִיט צוּ דִיא בְּשָׂמִים זֶעלְבְּסְט :

כג אַז מֶען זֶעהְט אַ רֶעגִינְבּוֹיגִין מַאכְט מֶען אַ בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה״ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְקַיָּים בְּמַאֲמָרוֹ :

כד מֶען טָאר נִיט שְׁטַארְק קוּקִין אִין רֶעגִין בּוֹיגִין . מֶען זָאל נִיט זָאגִין דֶעם אַנְדֶערִין אַז עֶס אִיז דָא אַרֶעגִינְבּוֹיגִין :

כה אַז מֶען זֶעהְט בְּלִיטְצֶען מַאכְט מֶען אַ בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אַז מֶען הֶערְט תֵּיכֶף דוּנֶערִין זָאל מֶען אִיבֶּער דֶעם דוּנֶער שׁוֹין נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה. נוּר וֶוען מֶען וֶועט הֶערִין נָאךְ אַמָאל דוּנֶערִין זָאל מֶען מַאכִין אַ בְּרָכָה
בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם:

כו אַז מֶען הָאט נִיט גִיזֶעהְן בְּלִיצֶען נוּר גִיהֶערְט דוּנֶערִין אַלֵיין מַאכְט מֶען תֵּיכֶף בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם:

כז אַז מֶען מַאכְט נִיט בַּאלְד נָאכִין בְּלִיצֶען אָדֶער נָאכִין דוּנֶערִין זֵייעֶר בְּרָכָה זָאל מֶען שׁוֹין נִיט מַאכִין:

כח דִיא בְּלִיטְצֶען וָואס זֶענֶען אָן דוּנֶערִין נוּר פוּן דֶער הִיטְץ מַאכְט מֶען גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט אִיבֶּער זֵייא:

כט כָּל זְמַן עֶס לַייטֶערְט זִיךְ נִיט אוֹים מֶעג עֶס בְּלִיצֶען אוּן דוּנֶערִין וִויא פִיהל מָאל דַארְף מֶען נִיט מֶער צוּ מַאכִין וִויא אֵיין בְּרָכָה אוֹיף דֶעם בְּלִיץ אוּן אֵיינֶע אוֹיף דֶעם דוּנֶער:

ל אָבֶּער וֶוען דֶער הִימֶעל הָאט זִיךְ שׁוֹין אוֹים גִילַאטֶערְט אוּן דֶער נָאךְ הָאט זִיךְ דֶער הִימֶעל ווידֶער בַּאדֶעקְט מִיט וָואלְקִינֶעס אוּן עֶס הָאט ווידֶער אָן גִיהוֹיבִּין צוּ בְּלִיצֶען אוּן צוּ דוּנֶערִין דַארְף מֶען ווידֶער צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכוֹת:

(ויקהל) סִימָן לו. דִינִים פוּן מַאֲכָלִים אוּן מַשְׁקִים וָואס מֶען טָאר נִיט עֶסִין אוּן טְרִינְקֶען אוּן פוּן מִילֶעכְדִיקְס אוּן פְלֵיישִׁיגְס. עֶר הַאלְט צְווַייא אוּן פֶערְצִיג סְעִיפִים:

א אַז מֶען בַּאקְט אַפּ אַשְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט אָדֶער עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ אוּן עֶס אִיז אוֹיף דַארְעשְׁט דָא בְּלוּט פוּן דִיא צֵיין דַארְף מֶען דָאס שְׁטִיקֶעל אָרְט פוּן בְּלוּט אָפּ צוּ קְרַאטְצֶען:

ב בְּשַׁעַת מֶען צוּ שְׁלָאגְט אֵיין אֵיי אִיז גְלַייךְ אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין אוֹיבּ עֶס אִיז דְרִינֶען נִיט דָא קֵיין בְּלוּטִץ טְרָאפִּין:

ג אַזוֹי וִויא מֶען טָאר נִיט עֶסִין פְלֵייש מִיט מִילֶעךְ אָדֶער מִיט פּוּטֶער אַזוֹי טָאר מֶען נִיט קָאכִין זֵייא בְּנֵאנְט. אַז מֶען דַארְף צוּ קָאכִין פוּן רְפוּאָה וֶועגִין זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה:

ד אַז עֶס טְרֶעפְט זִיךְ אַ שְׁאֵלָה פוּן פְלֵייש מִיט מִילֶעךְ חָאטְשֶׁי מֶען וִויל עֶס נִיט עֶסִין דַארְף מֶען צוּ פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה אוֹיבּ מֶען מֶעג עֶס פַאר קוֹיפֶען אַגוֹי. דֶען עֶס אִיז פַאר הַאנִין טֵיינְמָאל וָואס מֶען טָאר נִיט הֶער פוּן קֵיין הֲנָאָה הָאבִּין אֲפִילוּ צוּ גֶעבִּין עֶס אַהוּנְט אוֹיף צוּ עֶסִין:

ה צְווַייא יוּדֶען וָואס קֶענֶען זִיךְ אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין טָארִין נִיט עֶסִין אוֹיף אֵיין טִישׁ דֶער פְלֵיישִׁיגְס אוּן דֶער מִילֶעכְדִיגְס צַאמִין זֵייא עֶסִין יֶעדֶערֶער אוֹיף אַ בַּזוּנְדֶער טִישְׁטִיכֶעל:

ו אָבֶּער אַז זֵייא עֶסִין אוֹיף דֶעם בְּלוֹיסֶען טִישׁ דַארְף מֶען זֵייא צוּ שְׁטֶעלִין דֶער צְוִישֶׁען אַזַא זַאךְ וָואס אִיז נִיט דֶער שְׁטֵייגֶער עֶס זָאל דָארְט שְׁטֵיין:

ז אַז אֵיינֶער עֶסְט אַלֵיין טָאר נִיט שְׁטֵיין אוֹיף דֶעם טִישׁ פְלֵיישִׁיגְס אוּן מִילֶעכְדִיגְס וֶועלְכֶעס עֶר עֶסְט אֵיינְס פוּן זֵייא:

ח אַז אֵיינֶער עֶסְט פְלֵיישִׁיגְס אוּן אֵיינֶער מִילֶעכְדִיקְס זָאלִין זֵייא נִיט טְרִינְקֶען פוּן אֵיין כְּלִי. דֶען דָאס עֶסִין קְלֶעבְּט זִיךְ אָן אִין דֶער כְּלִי:

ט מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין נִיט צוּ עֶסִין פוּן אֵיין בְּרוֹיט מִילֶעכְדִיקְס אוּן פְלֵיישִׁיגְס:

י אוֹיךְ צוּ הָאבִּין אַ בַּזוּנְדֶער זַאלְטְץ מֶעסְטִיל אוֹיף יֶעדֶערִין:

יא מֶען דַארְף צוּ צֵייכֶענֶען דָאס מִילֶעכְדִיקֶע מֶעסֶער אוּן אַלֶע מִילֶעכְדִיקֶע כֵּלִים זֵייא זָאלִין נִיט וֶוערִין פַאר בִּיטֶען מִיט פְלֵיישִׁיגְס:

יב אַז אֵיינֶער עֶסְט פְלֵיישִׁיגְס טָאר עֶר נִיט עֶסִין קֵיין מִילֶעכְדִיקְס בִּיז עֶר וַוארְט זֶעכְס

שָׁעָה. אֲפִילוּ ער קייעט נור פון אַ קינד וועגין דאַרף ער אויך צו וואַרטין:

יג אַז מען גיפינט נאָך דיא זעקס שָׁעָה פליישׁ צווישען דיא ציין דאַרף מען עס אַרויס צו נעמין. אונ ער דאַרף שוין ניט צו וואַרטין. נור ער זאָל איבער קייען אַ שטיקעל ברויט אונ אויס שווענקין דאָס מויל:

יד אַז איינער עסט איין עסין וואַרק וואָס איז ניט גיוועהן דרינען קיין פליישׁ אונ קיין שמאַלץ נור עס איז גיקאָכט גיוואָרין אין אַ פליישיג טעפּיל מעג ער עסין הער נאָך מילעכדיקס:

טו אַז איינער עסט מילעכדיקס אונ וויל דער נאָך עסין פליישיגס דאַרף ער זיך אָפּ וואַשין דיא הענט מיט וואַסער אונ איבער קייען אַ שטיקעל ברויט אונ אויס שווענקין דאָס מויל וועט ער מעגין עסין פליישיגס:

טז עס איז גלייך אָפּ צו בענטשין אָדער מאַכין דעם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת אָדער דיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה נאָך דעם מילעכדיגס אונ וואַרטין אַביסעל איידער ער זעצט זיך עסין פליישיגס:

יז אַז מען עסט האַרטין קעז וואָס איז שוין אַלט זעקס חֳדָשִׁים אָדער פעטין קעז וואָס איז ווערימדיק דאַרף מען צו וואַרטין זעקס שָׁעָה איידער מען עסט פליישיגס:

יח אַז איינער עסט מילעכדיקס אונ וויל דער נאָך עסין פליישיגס דאַרף ער אָפּ צו שאַרין פון טיש דיא מילעכדיגע קרישעליך:

יט מען טאָר ניט עסין קיין פליישיגס אויף אַ מילעכדיג טישטיכעל אָדער פאַר קערט:

כ אויך טאָר מען ניט שניידין מיט אַ פליישיג מעסער ברויט צו עסין עס מילעכדיק אָדער פאַר קערט. אֲפִילוּ דאָס מעסער איז ריין:

כא אַז מען האָט ניט קיין אַנדער מעסער זאָל מען גוט אָפּ ווישען דאָס מעסער עס זאָל זיין גאַנץ ריין. וועט מען מעגין דער מיט שניידין ברויט צו עסין מיט דעם אַנדערין מין:

כב אַז מען האָט גישניטען מיט אַ פליישיג מעסער ציבעלים אָדער אַנאַנדערע שאַרפע זאַך אונ מען האָט זייא אַריין גיטוען אין אַ מילעכדיקע עסין אָדער פאַר קערט דאַרף מען צו פרעגין אַ שְׁאֵלָה:

כג אַז מען שיקט וויין אָדער פליישׁ דורך אַ גוי דאַרף מען צו פאַר חַתְמֶנִין דיא זאַך וואָס זייא ליגען דרינען מיט צוויא חֲתִימוֹת דער גוי זאָל עס ניט פאַר בּייטין:

כד אַז מען שיקט מילעך אָדער ברויט אָדער קעז דורך אַ גוי איז גינוג אַז מען פאַר חַתְמֶת מיט איין חֲתִימָה:

כה דיא איינִגע דינים גייען אויך אָן אַז מען גיט אַ גוי צו בַּהאַלטין דיא זאַכין וואָס מיר שרייבין:

כו אַז דיא זאַך וואָס מען שיקט אָדער מען גיט צו בַּהאַלטין ליגט אין אַ זאַק דאַרף מען צו פאַר דרייען דעם זאַק מיט דער נאָט אַריין אונ אַריין לייגען דיא זאַך אונ פאַר בינדען אונ פאַר חַתְמֶנִין איהם:

כז אַז מען האָט גישיקט דורך אַ גוי דיא זאַכין וואָס מיר האָבין גישריבין אונ זייא זענען ניט גיוועזן פאַר חַתְמֶת דאַרף מען צו פרעגין אַ שְׁאֵלָה אויב מען מעג דיא זאַך עסין אָדער טרינקען:

כח דעריבער טאָר מען ניט האַלטין זיך פאַר גרינג צו זאָגין לְמָשָׁל דער גוי וועט בְּוַודַאי ניט פאַר בּייטען נור מען זאָל טוען אַזוי וויא מיר האָבין גישריבין:

כט מען דאַרף גיוואָרנט צו זיין ניט צו לאָזין בּייא אַ גוי אַ כְּלִי דען טאָמער וועט ער ניצען מיט איהר טְרֵיפוֹת:

ל אֲפִילוּ מען האָט גיגעבין אַ כְּלִי צו אַ גויאישען בַּעַל מְלָאכָה צו פאַרעכטין אַז עס איז נור צו קלערין אַז דער גוי האָט אֶפְשָׁר גיניצט מיט דער כְּלִי מוז מען שוין פרעגין אַ שְׁאֵלָה:

לא טיינמאל טרעפט זיך אז מען נעמט א געבונדען עוף און מען ווארפט עס אנידער אויף דער ערד. טאר מען עס ניט שעכטין דער נאך צאמין מען בינט עס אויף און עס גייט פריער אליין וויא עס קער צו זיין. און ניט שלעפדיג:

לב דעסט גלייכין ביא שעפסין אדער קעלבער דארף מען אויך געווארינט צו זיין אין דעם:

לג זומער איז שכיח אין דיא קאטשקים אויף דיא קישקעליך פאקין אזוי וויא בלעטעליך אדער וארטצלין און דורך דעם קען זיין דיא קאטשקע טרפה. דאריבער זאל מען געווארינט זיין ניט אוועק צו ווארפין דיא קישקעליך צאמין מען באקוקט זייא פריער. און אז מען וועט עפיס זעהן אויף זייא זאל מען פרעגין א שאלה:

לד אז מען באקט פוטער געבעקטץ אדער שמאלץ קוכען דארף מען עס צו מאכין בשעת דעם קנעטין עס זאל אנאנדער פנים האבין פון אנדערע חלה כדי יעדערער זאל עס דער קענען און ניט עסין דאס פוטער געבעקטץ מיט פלייש אדער דעם שמאלטץ קוכען מיט פוטער:

לה אז עס האט אזא פנים וויא אנדערע חלה אדער ברויט דארף מען דארויף א שאלה צו פרעגין אויב מען מעג עס עסין אפילו גאר טרוקען אן פלייש און אן פוטער:

לו מען טאר ניט באקין ברויט מיט מילעכדיקען פלאדען אדער פליישיקען אין איין אויבען. אז מען האט יוא געבאקין דארף מען אויף דעם ברויט צו פרעגין א שאלה:

לז דעסט גלייכען טאר מען ניט בראטין קיין פלייש אין דעם אויבען בשעת מען באקט אין איהם ברויט. אז מען האט יוא געבראטין דארף מען אויף דעם ברויט א שאלה צו פרעגין:

לח איין אויבען וואס איז אויס געלאפין אויף דער דנאי שמאלץ. אדער מילעך דארף מען איהם צו גליען און צו שפרייטען דיא קוילען אויף דער גאנצער דנאי. עס זאל פון איהר שפריצען פונקען:

לט איבער דעם דארף מען געווארינט צו זיין ביא דעם אייוועלע וואס איבער דער גרובע אז עס לויפט דארט אויס אויף דער דנאי מילעך אדער יוך פון פלייש מוז מען אריין לייגען קוילען און גוט אויס גליען דיא דנאי עס זאל פון איהר שפריצען פונקען:

מ טייל מענטשין האבין א טעות און זאגין אז עס ווערט געגליעט ווען מען ברענט הונטען אין דער גרובע. ווערט ממילא איבער געברענט אין אייוועלע דורך דער היטץ פון הונטען ווען זייא זיך טועה. דען דער דין איז. אז אויף דעם איינינעם ארט וואו עס איז איין געזאפט געווארין מוז אויף דעם איינינעם ארט געגליעט ווערין דורך פייער אדער דורך קוילען. אבער דאס ברענען אויף יענער זייט פועלט גאר ניט:

מא דאס איינינע מוז מען געווארינט זיין ביא דער ענגלישע קעך וואס מען ברענט פון הונטען און מען קאכט פון אויבען. אז עס לויפט עפיס אויס מוז מען אויך אויס ברענען פון אויבען אזוי וויא מיר האבין פריער געשריבין:

מב אז איינער פרעגט א שאלה איין מורה הוראה און ער האט געפסקנט אז דיא זאך איז אסור טאר ער ניט פרעגין דאס איינינע אנאנדערין צאמין ער זאגט איהם אז דער ערשטער האט אזוי געפסקנט:

(פקודי) סימן לז. דינים פון האנדלין. ער האלט זיבען און צוואנציג סעיפים:

א מען דארף שטארק געווארינט צוא זיין מען זאל ניט נארין דעם אנדערין. סייא דער וואס פאר קויפט סייא דער וואס קויפט וועלכער עס נארט דעם אנדערין האט א גרויסע עבירה:

ב דעסט גלייכין אין אנדערי זאכין היינו מען בייט איבער וועלכע מטבע אדער מען פאר

דינגט יענעם וועלכע זאך אדער מען נעמט צוא גייען א מלבוש טארין אלין נישט נארין איינער דעם אנדערין :

ג אז איינער האט עפים צוא פאר קויפען טאר ער עס נישט שיין מאכין צוא נארין דער מיט דעם אנדערין . למשל מען טאר נישט געבין דער בהמה צוא טרינקען קלייען וואסער כדי זיא זאל אהן גיבלאזין ווערין אונ דיא האר זאלין זיך אויף שטעלין זיא זאל אויס זעהן פעט . אויך טארין נישט פארבין אלטע כלים . זייא זאלין אויס זעהן וויא נייע אונ נאך אזא שטייגער :

ד מען טאר ניט מעסטין אפאלטשי מאס אדער וועגין אפאלטשי וואג סייא צוא א יוד סייא צוא אגוי . דיא עבירה פון דעם איז זייער גרויס :

ה מען דארף אפילו צוא זעהן אז דאס וואס מען פאר קויפט זאל עטוואס מעהר וועגין פון דער גירעכטי וואג אונ דאס וואס מען מעסט זאל אביסעל מעהר זיין פון דער גירעכטי מאס :

ו אויך זאל מען גיווארינט זיין תמיד אפ צוא ווישען דיא מאס אונ דיא וואגשאהל פון דיא נאסי זאכין כדי דאס וואס עס קלעבט זאל נישט ווערין צוא גירעכינט :

ז אין דעם מעסטין אונ אין דעם וועגין קען זיין גרויס פאלטשקייט . דער אייבערשטער ווייסט אבער דעם אמת . איבער דעם אז מען טוהט אין דעם וועלכעם פאלשקייט טוהט מען זיך אליין שלעכטץ :

ח אזוי וויא אונזערע חכמים האבין גישריבען . אז דער וואס וועט יענעם געבין אגוטע מאס אונ אגוטע וואג וועט דער אייבערשטער העלפין אז ער וועט האבין געלט אונ וואס ער בדארף . אבער אז מען וועט יענעם נארין וועט מען אליין נישט האבין :

ט נאך שרייבען אונזערע חכמים אז אמענטש וויל רייך ווערין זאל ער האנדלין ערליך ער זאל קיינעם נישט נארין אונ זאל בעטין דעם אייבערשטען וועט ער איהם העלפין אז ער וועט האבין אלרים גוטץ :

י מען טאר נישט האבין אין דער היים אדער אין גיוועלב אפאלטשי מאס חאטשי מען מעסט גאר נישט מיט איהר :

יא אז עס איז א מנהג אין דער שטאט אז מען מעסט נישט נאר מיט אזא מאס וואס איז גיצייכענט אונ דיא מאס איז נישט גיצייכענט מעגין זיא האבין אין דער היים נאר נישט מעסטין ח"ו קיינמאהל מיט איהר :

יב אז איינער וויל קויפען אדער דינגען א זאך אדער א הויז אונ האט זיך שוין משוה גיוועז וויא פיהל צו געבין דער פאר טאר קיין שום מענטש נישט אויס דינגען אדער אויס קויפען פון יענים דיא זאך :

יג א מענטש דארף צו האלטען זיין ווארט . היינו אז ער וויל עפים קויפען אדער פאר קויפען חאטשי מען האט נאך קיין געלט נישט גיגעבין אונ מען האט נאך נישט קונה גיוועז דיא זאך מיט קיין שום קנין אז מען האט זיך נאר אפ גישמועסט צו קויפען דיא זאך אונ מען האט זיך משוה גיוועז דעם מקח איז שוין נישט גליך חרטה צו באקומען :

יד דעסט גלייכען אז איינער זאגט צו דעם אנדערין עפים צו שענקין אונ דער נאך באקומט ער חרטה טוהט ער נישט גליך :

טו אז ער זאגט איהם צו צו געבין אגרויסע מתנה אונ דער נאך איז ער זיך מיישב אונ וויל נישט געבין שאט נישט אז יענער איז נישט קיין ארימאן :

טז דאס שמועסט אלץ נאר אז ער באקומט דער נאך חרטה אבער בשעת ער זאגט צו דארף ער אין הארצין אויך אין זינען האבין צו געבין . דען אז ער זאגט צו אונ האט אין זינען אין הארצין אנדערשט וויא ער זאגט האט ער א גרויסי עבירה :

יז דען א מענטש דארף תמיד צו גיין מיט דעם אמת אונ ניט מיט קיין ליגענט :

אפילו

יח אפילו אין אזעלכע זאכין וואס עס קומט נישט ארויס פון זייא קיין געלט טארין אויך נישט זאגין קיין ליגענט. אז איינער דער ציילט וואס ער האט געהערט און זאגט טייל ווערטער אנדערשט וויא ער האט געהערט חאטשי ער מאכט נישט היזק קיינעם דער מיט דאצופארט האט ער א גרויסע עבירה:

יט אז מען זאגט צו איין ארימאן צו געבין איהם סייא א קליינע מתנה סייא א גרויסע מתנה טארין נישט חרטה באקומען. נאר מען איז מחויב וויא אין געבראכטין מקיים צו זיין. דען דאס איז שוין א נדר:

כ אפילו מען זאגט נישט מיט דעם מויל נאר מען פאסט זיך אפ אין הארצין צו געבין דעם ארימאן דארפין אויך מקיים צו זיין:

כא יעדער זאך וואס שטייט אין דער תורה אז מען טאר דאס נישט עסין טארין נישט דער מיט האנדלין. למשל צו האנדלין מיט חזירים אדער צו הרגנין בהמות און פאר קויפען דיא גוים דאס פלייש חאטשי מען מעג דאך פון דיא זאכין הנאה האבין אז דער שטייגער איז פון גוים דיא זאכין צו עסין טארין נישט האנדלין דער מיט:

כב אבער פערד אדער אייזלין וואס דער שטייגער איז נישט זייא צו עסין נאר צוא ארבעטין מיט זייא מעגין האנדלין מיט זייא. מיט חלב מעגין אויך האנדלין:

כג אז עס טרעפט זיך איינעם גראט אזאך וואס מען טאר נישט עסין למשל איינער האפט פיש האט ער געחאפט א פיש וואס מען טאר איהם נישט עסין. אדער ער האט ניקוילעט א בהמה אדער איין עוף און עס איז טרפה געווארין מעג ער עס פאר קויפען. ווייל ער האט זיך נישט מכוין געוועזין צו דיא זאכין:

כד נאר מען דארף געווארינט זיין דיא זאכין באלד צו פאר קויפען און נישט צו האלטין זייא בייא זיך עס זאל בעסער ווערין:

כה אז מען קען נישט אליין פאר קויפען מעגין געבין אנאנדערין יוד ער זאל זייא פאר קויפען. און מען מעג איהם געבין עפיס ריוח פון זייא. אבער צו פאר קויפען דיא זאכין אנאנדערין יוד און ער זאל זייא ווייטער פאר קויפען טארין נישט:

כו דיא אלע זאכין וואס מען טאר נישט, האנדלין מיט זייא טארין נישט אנטלייען אויף זייא קיין געלט:

כז אז מען האט אנטליגען אגוי געלט און מען האט נישט פון וואנית אפ צו נעמען מעגין אפ נעמען דיא זאכין פאר דעם חוב. נאר מען זאל זייא וויא אין געבראכטין פאר קויפען און נית האלטין צו פאר דינען אין זייא:

סימן לח, דינים אז מען טאר נית מצער זיין דעם אנדערין אדער נארין איהם מיט רייד. ער האלט ניין סעיפים:

א עס איז א גרויסע עבירה מצער צו זיין א מענטש און נארין איהם מיט רייד. למשל מען פרעגט איינעם וויא פיהל ווילסטו פאר דער זאך און מען וויל עס נאר נישט קויפען. דערכט גלייכען אז איינער פרעגט דעם אנדערין ווא קריגט מען דיא זאך צו קויפען און ער נארט איהם און ווייזט איהם אויף אזא ארט ווא דיא זאך איז נישט דא איז דאס א גרויסע עבירה:

ב אז איינער איז א בעל תשובה טארין נית איהם זאגין גידענק וואס דוא האסט דערמאלט גיטוהן:

ג אז מען פרעגט איינעם א קלוגע זאך טאר ער נית זאגין צו דעם וואס איז נישט קיין חכם וואס ענטפערסט דוא אויף דער זאך. און נאך אזעלכע ווערטער וועלכעם זענין מצער דעם אנדערין מענשען טארין אלעמין גיט:

ד מען דארף געווארינט צו זיין מען זאל ניט מצער זיין דאס ווייב מיט שלעכטע רייד. דען דער שטייגער איז פון איין אשה אז זיא וויינט באלד. אונ השם יתברך איז שטארק מקפיד אויף טרערין געצאלט צו ווערין פון דעם מענטש וואס איז מצער:

ה אז איינער האט א מיאוס נאמען צוא נאמען חאטשי ער איז שוין געוואוינט מען זאל איהם רופען מיט דעם צוא נאמען דאצופארט טארין ניט רופען איהם מיט דעם צוא נאמין אז מען איז זיך מכוין צוא פאר שעמין איהם דער מיט. אפילו ער איז ניט דער ביא. טארין אויך נישט:

ו מען טאר ניט קיינעם נארין אפילו יענער האט דער פון ניט קיין שאדין למשל מען פאר קויפט איהם אזא זאך וואס האט אפעלער חאטשי זיא איז טאקי אזוי פיהל ווערט וויא פיהל יענער גיט איהם דאצופארט מוז ער איהם זאגין אז דיא זאך האט דעם פעלער. אפילו א גוי טארין אויך ניט נארין אזא שטייגער:

ז דעסט גלייכען טארין ניט שטארק בעטין יענעם ער זאל עסין ביא איהם אז מען ווייסט אז ער וועט ניט עסין אונ אז ער וואלט טאקי געוואלט ביא איהם עסין וואלט ער איהם ניט געוואלט בעטין:

ח דעסט גלייכין אנדערע זאכין וואס איז נישט ביי איהם אין הארטין אזוי וויא ער זאגט מיט דעם מויל טארין אלטין ניט:

ט דען א יוד איז מחויב צו זיין ערליך אז אלדינג וואס ער זאגט מיט דעם מויל זאל זיין מיט דעם גאנצען הארטין אונ ניט גנבנין יענעמס דעה:

(ויקרא) סימן לט. דינים פון פראצענט נעמין. ער האלט זעכם אונ דרייסיג סעיפים:

א עס איז אגרויסע עבירה צו אנטלייען אויף פראצענט אז עס איז ניט על פי היתר עיסקא וואס מיר וועלין שרייבין:

ב אפילו ער האט איהם ניט צו געזאגט בשעת ער האט זיך אנטליגען נור דער נאך בשעת יענער מאנט איהם דעם הוב וואס ער איז שולדיג פון אוואסערע זאך עס איז גיט ער איהם געלט אדער עפים אנדערש ער זאל איהם ווארטען עטליכע טעג איז דאס אגרויסע עבירה. סייא אויף דעם וואס נעמט סייא אויף דעם וואס גיט:

ג אפילו ער אנטלייעט איהם ער זאל געבין דאס פראצענט אנאנדרין אדער ער זאל עס אוועק געבין איין ארימאן טאר מען אויך ניט דען אז ער גיט דעם וואס ער הייסט געבין איז גלייך וויא ער גיט עס איהם אליין:

ד אפילו מען האט גאר ניט אוים גירעט קיין פראצענט נור בשעת ער בצאלט איהם גיט ער איהם עפים מער וויא ער האט איהם אנטליגען הייסט דאס שוין פראצענט:

ה אפילו ער זאגט איהם ניט אז ער גיט איהם דאס פאר פראצענט אונ אפילו ער אליין איז אויך ניט מכוין זיך דאס צו געבין פאר פראצענט אונ אפילו ער איז געוואוינט געוועזין צו געבין איהם מתנות פון תמיד טאר מען אלטין ניט. דען אז ער גיט איהם נור עפים מער בשעת ער בצאלט איהם זעהט שוין אוים אז דאס איז פראצענט. אפילו דער וואס האט זיך גיל גין זאגט איהם בשעת ער גיט איהם פראצענט אז ער שענקט עס איהם גלאט פאר א מתנה טאר ער אויך ניט צו נעמין פון איהם:

ו אז איינער האט אבער שוין גינומען פראצענט אונ ער וויל טוען תשובה אונ אפ געבין דעם לוה אונ דער לוה זאגט אז ער איז עס איהם מוחל דארף ער שוין ניט אפ צו געבין:

ז דעם כלל זאל מען וויסען אז דער וואס אנטלייעט הייסט מלוה. אונ דער וואס לייעט זיך

זיך הייסט לוה. מען זאל דאס גידענקען כדי מען זאל זיך ניט טועה זיין :

ח אפילו איידער ער לייעט זיך אדער נאך דעם בצאהלין טאר ער אויך ניט געבין קיין פּראצענט. למשל ער וויל זיך לייען פון איהם געלד און שיקט איהם עפּיס א מתנה אפילו ער זאגט ניט אז דאס איז כדי ער זאל איהם אנטלייען נור דאס איז אזא זאך וואס מען ווייסט אז ער זאל ניט דארפין פון איהם צו אנטלייען וואלט ער איהם דאס ניט גישיקט הייסט דאס שוין פּראצענט :

ט דעסט גלייכין אז ער שיקט איהם נאך דעם בצאהלין עפּיס א זאך וואס מיר האבין גישריבין הייסט דאס אויך פּראצענט :

י מען טאר ניט אנטלייען געלד דעם אנדערין אויף דעם תנאי אז ווען ער וועט דארפין זאל ער איהם אויך אנטלייען :

יא אבער אז ער רעט ניט אויס מיט יענעם נור יענער אנטלייט איהם אנאנדערט מאל אזוי פיהל ווייל ער הט אים צינדערט אנטליגען. דאס איז קיין איסור ניט :

יב אז דער לוה איז ניט גיוואוינט גיוועזין צו זאגין דעם מלוה גוט מארגין טאר ער איהם צינדערט אויך ניט זאגין. דען א גוט ווארט הייסט אויך פּראצענט :

יג דאריבער טאר ער איהם ניט לויבין בשעת ער הערט אדער צו זאגין איהם א שיינעם דאנק אדער צו בענטשין איהם ווען ער הערט ווייל ער האט איהם אנטליגען אדער ווייל ער ווארט איהם ביז ער וועט אפּ געבין טאר מען אלטץ ניט :

יד אז ער דארף איהם צו בעטין ער זאל איהם אנטלייען אדער ער זאל איהם ווארטען עטליכע טעג זאל ער איהם גלאט בעטין מיט ווייכע רייד. אבער ניט לויבען איהם אדער חנפנין :

טו נור מען זאל זיך פאר לאזין אויף השם יתברך אז מען וועט בוודאי קריגען וואס מען דארף אז מען וועט ניט זינדיגען קייען איהם מיט דיא זאכין וואס מיר שרייבין. אפילו מען וועט ניט קריגען פון דעם מענטש וועט השם יתברך צו שיקען דורך אנאנדערין מענטש אזוי וויא זיין גוטער ווילען איז :

טז דעסט גלייכען דער וואס אנטלייעט מאר ניט שאפין קיין שום זאך מיט דעם לוה. ער טאר איהם אפילו ניט זאגין דוא זאלסט מיר צו וויסען טוען ווען דער מענטש וועט קומען צו פארין האמשי ער איז איהם ניט מטריח נור מיט גלאטע רייד טאר מען אויך ניט אז ער איז ניט גיוואינט גיוועזין מיט דיא זאכין איידער ער האט איהם אנטליגען :

יז ווער שמועסט אז ער טאר ניט פון איהם קיין הנאה האבין אין אזעלכע זאכין וואס ער וואלט ניט גיטוען ווען ער וואלט ניט גיוועזין אנטליגען :

יח אז איינער האט זיך אנטליגען פון א בעל מלאכה טאר ער ניט געבין איהם צו ארבעטין אז ער איז פריער ניט גיוואונט גיוועזין צו געבין איהם נור ער גיט איהם צו פאר רינגען ווייל ער האט איהם אנטליגען טאר ער ניט :

יט אז מען אנטלייעט זיך א ברויט זאל מען ניט אפּ געבין קיין גרעסערס וויא מען האט זיך גיליגען און אויך ניט קיין בעסערס. דהיינו אז מען האט זיך גיליגען א ראזיווע ברויט טאר מען ניט אפּ געבין קיין גיבאטעלטס. דער אייגענער דין איז אויך אז מען לייעט זיך וועלכעס עסין ווארק :

כ דאס שמועס אלטץ נור אז עס איז אקליינקייט אזא שטייגער וויא אברויט. אבער א קערין תבואה טאר מען ניט זיך לייען אפילו אפּ צו געבין פונקט אזא קערין תבואה. צאמין מען רעט זיך אויס אז דיא תבואה וועט טייערער ווערין זאל מען ניט אפּ געבין קיין תבואה נור געלט וויא פיהל דיא תבואה איז צינדערט ווערט. אז מען רעט ניט אזוי אויס איז דא אסך חילוקי דינים דאריבער זאל מען טוען אזוי וויא מיר שרייבין :

כא אז איינער אנטלייעט דעם אנדערין געלט טאר ער ניט דינגען ביי דעם לוה דאס

חויז אדער עפיס אנדערשט פאר וויניגער וויא אנאנדערער וואלט גיגעבין :

כב אז איינער אנטלייעט דעם אנדערין געלד און דער לוה גיט איהם א משכון א הויז אדער א פעלד. ער זאל זיצען דרינען אדער ער גיט איהם א משכון וועלכע זאך ער זאל ניטצען דער מיט זאל ער פרעגין א שאלה וויא אזוי ער זאל טוען צו זיצען דרינען אדער ניטצען מיט דעם משכון פאר וועלוועלער :

כג אבער צו זיצען אין דעם הויז אדער ניטצען מיט דעם משכון און גאר ניט אפ שלאגין פון חוב טאר מען בוודאי ניט :

כד אזאך וואס יעדערער ווייסט וויא פיהל זיא דארף צו קאסטין טאר מען ניט פאר קויפען פאר מער וויל מען ווארט דאס געלט אפילו מען זאגט ניט ארויס אז פאר דעם וואס איך ווארט דיר דאס געלד וויל איך מער :

כה אבער אזא זאך וואס ניט יעדערער ווייסט וויא פיהל זיא דארף צו קאסטען מעג מען זיא פאר קויפען פאר אביסעל מער און אין זינען האבין וויל מען ווארט דאס געלד. נור מען זאל ניט נעמין אסך מער וואס יעדערער וועט פאר שטיין אז דורך דעם וואס ער ווארט איהם דאס געלד הייסט ער זיך געבין אזוי פיהל :

כו אפילו מען וויל ניט אסך מער נור מען זאגט צו דעם קויפער אז דוא וועסט מיר געבין באלד דאס געלד וועל איך דיר פאר קויפען פאר אזוי פיהל און אז דוא וועסט דאס בארגין וויל איך מער טאר מען אויך ניט :

כז מען טאר ניט קויפען תבואה אדער אנאנדערע סחורה צו געבין פריער געלד מען זאל הערשט נעמין דיא סחורה אין אצאט ארום. דען טאמער וועט דיא סחורה טייערער ווערין ביז דענמאלט און ער וועט איהם מוזען אפ געבין אזוי פיהל וויא ער האט גיקויפט בייא איהם צינדערט ווען עס איז וואלוועל וייל ער האט איהם צינדערט גיגעבין דאס געלד :

כח אז דער וואס וויל פאר קויפען האט צינדערט אין גאנצין דיא תבואה אדער סחורה און עס פעלט ניט קיין שום ארבעט זיא פארטיג צו מאכין למשל דיא תבואה איז שוין אפ גישניטען פון פעלד און שוין גימליטשעט דעסט גלייכין בייא אנדערע סחורה וואס איז שוין פארטיג מעג ער איהם פאר קויפען אפילו וועלוועלער וויא זיא איז צינדערט ווערט האטשי ער נעמט צינדערט געלד און וועט איהם הערשט געבין דיא סחורה אין אצאט ארום :

כט נור ער זאל ניט ארויס זאגין אז דוא וועסט מיר צינדערט געבין דאס געלד וועל איך דיר פאר קויפען פאר אזוי פיהל און אז דוא וועסט מיר הערשט געבין דאס געלד ווען דוא וועסט זיא נעמין זאלסט דוא מיר מער געבין :

ל בסעיף ל״ד וועלין מיר שרייבין אז מען מאכט א היתר עיסקא מעג מען נעבין געלט האטשי ער האט נאך ניט דיא סחורה. זעה איין דארט :

לא דאס וואס דיא וועלט אנטלייעט געלט אויף פראצענט אויף א וועקסיל וואס מען שרייבט על צד היתר עיסקא איז דער ענין דער פון אזוי. ער גיט איהם דאס געלט צו האנדלין אויף שותפות. העלפט געלט אנטלייעט ער איהם ער זאל זיך נעמין דעם ריוח און מיט דער אנדערי העלפט זאל ער האנדלין פון מלוה וועגין און געבין איהם דעם ריוח. אז עס וועט ח״ו זיין היזק זאל אויך זיין שותפות. בזונדער דארף מען עפיס אפ צו שלאגין פאר דעם וואס דער לוה באמיט זיך מיט יענעמס העלפט. עס זאל נישט הייסען אז ער באמיט זיך פאר דעם וואס ער האט איהם גיליגען זיין העלפט. נאר דער לוה זאל ניט באגלייבט זיין אויף דעם ריוח נאר מיט א שבועה. אויך האט ער דיא ברירה צו געבין דעם מלוה אזוי פיהל אלע חודש (נאך דעם וואס ער וועט זיך אפ שלאגין

פון

פוּן יֶענֶעמְס חֵלֶק רֶיוַח אַ גִילְדֶען שְׂכַר טִירְחָה) וֶועט שׁוֹין דִיא רֶעשְׁט רֶיוַח קֶערִין צוּא אִיהְם אַלֵיין :

לב מְמֵילָא אַז דֶער נָאךְ וֵויל דֶער לֹוֶה נִיט שְׁוֶוערִין וִויא פִיהְל רֶיוַח עֶס אִיז גִיוֶוען אָדֶער אַז עֶס אִיז גָאר נִיט גִיוֶוען קֵיין רֶיוַח אוּנ גִיט דֶעם פְּרָאצֶענְט מֶעג עֶר אוֹיךְ . דֶען אַ מֶענְטְשׁ מֶעג זִיךְ פַּטֶרִין מִיט זַיין גֶעלְט פוּן אַ שְׁבוּעָה :

לג בְּסֵפֶר מְסְגֶרֶת הַשֻּׁלְחָן הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען דֶעם נוּסַח פוּן שְׁטַר עִיסְקָא אוּנ נָאךְ דִינִים פוּן דִיא זַאכִין :

לד אַז אֵיינֶער גִיט דֶעם אַנְדֶערִין פְרִיעֶר גֶעלְט אוֹיף אַזֶעלְכִי תְּבוּאָה אָדֶער סְחוֹרָה וָואס עֶר הָאט נָאךְ נִיט אָדֶער זִיא אִיז נָאךְ נִיט פַארְטִיג עֶר זָאל זִיא אִיהְם גֶעבִּין אִין עֶטְלִיכֶע חֳדָשִׁים אַרוּם טָארִין דָאס נִיט טוּהְן (אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף כ"ז) צַאטֶען עֶר מַאכְט מִיט אִיהְם אַ הֶיתֵּר עִיסְקָא . אַז עֶר גִיט אִיהְם דָאס גֶעלְט עֶר זָאל קוֹיפֶען אָדֶער פַּארְטִיג מַאכִין דִיא סְחוֹרָה אוּנ דֶער רֶיוַח אָדֶער הֶיזֵק זָאל זַיין שׁוּתְּפוּת . נָאר אַז עֶר וֶועט וֶועלִין דֶער נָאךְ גֶעבִּין אִיהְם אַזוֹי פִיהְל סְחוֹרָה פַאר דֶעם גֶעלְט וָואס עֶר הָאט אִיהְם גִיגֶעבִּין אוּנ פַאר זַיין חֵלֶק רֶיוַח (נָאךְ דֶעם וָואס עֶר וֶועט זִיךְ אָפּ שְׁלָאגִין פוּן יֶענֶעמְס חֵלֶק רֶיוַח אַ גִילְדֶען פַאר דֶער טִירְחָה) זָאל עֶר נִישְׁט דַארְפֶען צוּ שְׁוֶוערִין וִויא פִיהְל רֶיוַח עֶס אִיז גִיוֶוען . אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען :

לה דָאס אַלְטִיץ וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען אַז מֶען מֶעג נֶעמִין פְּרָאצֶענְט אוֹיבּ מֶען שְׁרַייבְּט אַ הֶיתֵּר עִיסְקָא אִיז נָאר אַז יֶענֶער הַאנְדִילְט טַאקִי מִיט דֶעם גֶעלְט :

לו אָבֶּער אַז יֶענֶער לַייעֶט זִיךְ דָאס גֶעלְט צוּ בַּצָאהְלִין אַ חוֹב אָדֶער אוֹיף עֶפִּיס אַנְדֶערְשְׁט טָארִין נִישְׁט נֶעמִין בַּייא אִיהְם קֵיין פְּרָאצֶענְט . אוֹיךְ טָאר עֶר נִישְׁט גֶעבִּין קֵיין פְּרָאצֶענְט אַזוֹי גוּט וִויא עֶר וָואלְט זִיךְ אַנְטְלִיגֶען אָן אַ הֶיתֵּר עִיסְקָא :

(צוּ) סִימָן מ . דִינִים פוּן נְדָרִים אוּנ שְׁבוּעוֹת . עֶר הַאלְט עֶלִיף סְעִיפִים :

א מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין נִישְׁט צוּ שְׁוֶוערִין קֵיינְמָאל . אוּנ אוֹיךְ נִישְׁט צוּ טוּהְן קֵיין נֶדֶר . אֲפִילוּ צְדָקָה אִיז אוֹיךְ נִישְׁט רֶעכְט מְנַדֵר צוּ זַיין נָאר וֶוען מֶען הָאט זָאל מֶען גְלַייךְ גֶעבִּין אָן אַ נֶדֶר :

ב אַז דֶער עוֹלָם זָאגְט צוּ צוּ גֶעבִּין צְדָקָה וֶועלְכֶעס מֶען דַארְף אוֹיךְ צוּ זָאגִין אָדֶער בְּשַׁעַת מֶען אִיז מַזְכִּיר נְשָׁמוֹת זָאל מֶען זָאגֶען בְּפֵירוּשׁ בְּלִי נֶדֶר . הַיינוּ מֶען זָאל זָאגִין אִיךְ וִויל גֶעבִּין אַזוֹי פִיהְל בְּלִי נֶדֶר :

ג אַז מֶען זָאגְט אָבֶּער אִיךְ וֶועל גֶעבִּין אוּנ מֶען זָאגְט נִישְׁט בַּאלְד דָאס וָוארְט בְּלִי נֶדֶר אִיז דָאס שׁוֹין אַ נֶדֶר אוּנ מֶען מוּז זֶעהְן וִויא אִין גֶעכְסְטִין צוּ גֶעבִּין :

ד דֶעסְט גְלַייכֶען אַז אֵיינֶער זָאגְט אוֹיף וֶועלְכֶע מִצְוָה אִיךְ וֶועל דָאס טוּהְן אוּנ זָאגְט נִיט (בַּאלְד) בְּלִי נֶדֶר אִיז דָאס שׁוֹין אַ נֶדֶר אוּנ עֶר מוּז זֶעהְן וִויא אִין גֶעכְסְטִין דִיא זַאךְ צוּ טוּהְן :

ה דַארִיבֶּער דַארְף אַ מֶענְטְשׁ צוּ גִיוֵוינֶען זִיךְ וֶוען עֶר זָאגְט צוּ טוּהְן וֶועלְכֶע זַאךְ זָאל עֶר זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער בְּלִי נֶדֶר . דָאס הֵייסְט דִיא זַאךְ זָאל אוֹיף מִיר נִישְׁט זַיין קֵיין נֶדֶר :

ו דֶעסְט גְלַייכֶען דֶער וָואס וִויל זִיךְ נוֹהֵג זַיין וֶועלְכֶע מִצְוָה וָואס עֶר אִיז נִיט מְחוּיָיב זִיא צוּ טוּהְן נָאר פוּן פְרוּמְקֵייט וֶועגֶען דַארְף עֶר אוֹיס צוּ נֶעמִין בְּשַׁעַת עֶר הֵייבְּט זִיךְ אָן נוֹהֵג צוּ זַיין אַז דִיא זַאךְ זָאל אוֹיף אִיהְם נִישְׁט זַיין קֵיין נֶדֶר . אוֹיךְ זָאל עֶר זָאגִין אַז עֶר וִויל נִישְׁט זִיךְ אַזוֹי נוֹהֵג זַיין נָאר צִינְדֶערְט אָדֶער וֶוען עֶר וֶועט וֶועלִין . אָבֶּער נִיט תָּמִיד :

ז אַז עֶר הָאט נִישְׁט גִיזָאגְט דִיא וֶוערְטֶער וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען אוּנ עֶר וִויל דֶער נָאךְ שׁוֹין

נישט

גִישְׁט אַזוֹי זִיךְ נוֹהֵג זַיין דַארְף עֶר צוּ לָאזֶען זִיךְ מַתִּיר נֶדֶר זַיין גְלַייךְ עֶר הָאט גִיטוּהְן ווֶעלְכֶין נֶדֶר :

ח אַז אֵיינֶער ווִיל זִיךְ לָאזֶען מַתִּיר זַיין אַ נֶדֶר אָדֶער אַ שְׁבוּעָה זָאל עֶר גֵיין צוּ דְרַייא יוּדֶען ווָאס קֶענֶען לֶערְנֶען אוּנ ווֵייסֶען דִיא דִינִים פוּן מַתִּיר נְדָרִים זַיין אוּנ הָאבֶּען שׁוֹין פְּרִיעֶר זַייא זָאלֶען אִיהְם מַתִּיר זַיין :

ט עֶס אִיז פַאר הַאנֶין טֵייל מֶענְטְשִׁין ווָאס זֶענֶען גִיוואוֹינְט צוּ שְׁווֶערִין אָדֶער זָאגִין אָסוּר אוֹיף יֶעדֶער זַאךְ . אָדֶער אוֹיף נֶאֱמָנוּת . דַארְפֶען זַייא ווִיסֶען אַז דָאס אִיז אֵיין עֲבֵירָה . דִיא עֲבֵירָה פוּן שְׁבוּעוֹת אוּנ נְדָרִים אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס . דַארִיבֶּער מוּז מֶען זֶעהְן זִיךְ אָפּ צוּא גִיוֵוייגֶען דֶער פוּן :

י דִיא הֵיילִיגֶע סְפָרִים שְׁרֵייבֶּען אַז מֶען טָאר נִיט שְׁווֶערִין אֲפִילוּ מִיט דֶעם לָשׁוֹן מֶען זָאל אַזוֹי לֶעבִּין . אוּנ נָאךְ אַזַא שְׁטֵייגֶער :

יא אֲפִילוּ אַקְלֵיין יוּנְגֶעל אָדֶער אַמֵיידִיל טָארִין נִיט שְׁווֶערִין אוּנ נִיט קֵיין נֶדֶר טוּהְן . אַז זֵייא הָאבִּין יוֹא גִישְׁווָאוֹרֶען אָדֶער גִיטוּהְן אַ נֶדֶר זָאלִין זֵייא פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה ווִיא אַזוֹיא זֵייא זָאלִין זִיךְ נוֹהֵג זַיין :

סימן מא. דִינִים פוּן תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ אוּנ נָאךְ זַאכִין ווָאס מֶען דַארְף גִיווָארִינְט צוּא זַיין אוֹיף דֶעם ווֶעג . עֶר הַאלְט פוּפְצֶען סְעִיפִים :

א אַז מֶען גֵייט אָדֶער מֶען פָארְט אִין ווֶעג אַרַיין ווֶען מֶען אִיז שׁוֹין אַ תְּחוּם שַׁבָּת פוּן שְׁטָאט אָדֶער מֶער זָאל מֶען זָאגִין תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ אַזוֹי ווִיא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר . דִיא תְּפִלָּה אִיז צוּ בֶּעטִין דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין עֶס זָאל זִיךְ נִישְׁט טְרֶעפִין קֵיין שׁוּם שְׁלֶעכְטְץ אוֹיף דֶעם ווֶעג ח״ו :

ב בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דִיא תְּפִלָּה דַארְף נָאךְ צוּ זַיין חָאטְשׁ אַכְט טוֹיזֶענְט אֵיילִין פוּן דַאנִיט בִּיז דֶעם אָרְט ווָאס מֶען ווִיל נֶעכְטִיגֶען :

ג עֶס אִיז גְלַייךְ צוּ זָאגִין דִיא תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ נָאהְנְט צוּ אַנַאנְדֶערִי בְּרָכָה . דְהַיְינוּ מֶען אִיז מַשְׁתִּין אוּנ מֶען ווַאשְׁט זִיךְ דִיא הֶענְט אוּנ מֶען זָאגְט דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר יָצַר דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען בַּאלְד דִיא תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ :

ד אוֹיךְ אִיז גְלַייךְ צוּ זָאגִין דִיא תְּפִלָּה שְׁטֵייעֶנְדִיגֶע הֵייט ווֶען מֶען שְׁטֶעלְט זִיךְ :

ה אֵיידֶער מֶען גֵייט אִין ווֶעג אַרַיין אִיז גְלַייךְ צוּ גֶעבִּין צְדָקָה :

ו אוֹיף דֶעם ווֶעג זָאל מֶען לֶערְנֶען אָדֶער זָאגִין תְּהִלִּים אַזוֹי ווִיא עֶס שְׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ . דָאס אִיז טַייטְשׁ דוּא זָאלְסְט רֶעדִין דִבְרֵי תּוֹרָה בְּשַׁעַת דוּא זִיצְט אִין דֶער הֵיים אוּנ בְּשַׁעַת דוּא גֵייסְט אִין ווֶעג :

ז אַז עֶס קוּמְט אוֹיס צוּ דַאוֶוענֶען אוֹיף דֶעם ווֶעג זָאל מֶען זֶעהְן ווִיא ווַייט מִיגְלֶעךְ אִיז צוּ דַאוִוינֶען בְּשַׁעַת מֶען רוּהְט אִין סְטַאנְצִיֶע אָדֶער אִין מִיטֶען ווֶעג עֶרְגִיץ אִין דֶער זַייט ווָא עֶס אִיז רֵיין :

ח מֶען מֶעג אוֹיף דֶעם ווֶעג דַאוִוינֶען מִנְחָה בַּאלְד נָאךְ הַאלְבּ אֵיינְס אַבִּי מֶען זָאל דַאוִוינֶען שְׁטֵייעֶנְדִיגֶע הֵייט :

ט אַז מֶען אֵיילְט זִיךְ אָבֶּער אִין ווֶעג אַרַיין מֶעגִין דַאוִוינֶען אוֹיף דֶער פוּהְר . נָאר אַז מֶען קֶען זָאל מֶען זִיךְ אוֹיף שְׁטֶעלִין אוֹיף דֶער פוּהְר בְּשַׁעַת מֶען דַארְף זִיךְ צוּ בּוּקֶען אִין מִיטֶען שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ בְּשַׁעַת מֶען דַארְף אוֹיס צוּ גֵיין דִיא דְרַייא טְרִיט :

י אוֹיךְ זָאל מֶען גִיווָארִינְט זַיין צוּ ווַאשִׁין זִיךְ מִיט ווַאסֶער פַאר יֶעדֶערִין דַאוִוינֶען אַזוֹיא ווִיא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן ז׳ סְעִיף ג׳ וּבְסִימָן מ״ב סְעִיף י״א י״ב :

יא אַז מֶען הָאט אָבֶּער מוֹרָא אַז אֵיידֶער מֶען ווֶעט קְרִיגֶען ווַאסֶער ווֶעט דֶער ווַייל פַאר

בַּייא גֵיין דִיא צַייט פוּן דַאוְוינֶען אָדֶער מֶען ווִיל זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע אִין דֶער פְּרִיא אוֹיף דֶער פוֹהְר אוּנ מֶען הָאט נִישְׁט קֵיין וַואסֶער אוּנ מֶען הָאט מוֹרָא אַז אֵיידֶער מֶען וֶועט הָאבִּין וַואסֶער וֶועט מֶען דֶער וַוייל עִיבֶּער קְרִיאַת שְׁמַע זַיין זָאל מֶען זִיךְ אַרוּם ווִישֶׁען דִיא הֶענְט אִין עֶפִּיס אוּנ זָאגִין קְרִיאַת שְׁמַע אָדֶער דַאווִינֶען :

יב אַז מֶען גֵייט פְּרֵייטָאג אִין וֶועג דַארְפִין גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אַרֵיין צוּ קוּמֶען אִין אַ סְטַאנְצִיֶע אַרֵיין וֶוען עֶס אִיז נָאךְ גְרוֹיסֶער טָאג כְּדֵי מֶען זָאל נִיט מְחַלֵל שַׁבָּת זַיין ח"ו . אוּנ אוֹיךְ מֶען זָאל קֶענִין אָן גְרֵייטֶען פוּן זַיינִיט וֶועגִין אוֹיף שַׁבָּת :

יג אַז אֵיינֶער אִיז אוֹיף דֶעם וֶועג אִין אַ סְטַאנְצִיֶע אוּנ עֶר הָאט בַּיי זִיךְ גֶעלְט אוּנ הָאט עֶס מוֹרָא צוּ גִיטְרוֹיֶען דִיא מֶענְטְשִׁין אוּנ הָאט נִיט קֵיין אָרְט ווִיא עֶס צוּ לֵייגֶען מֶעג עֶר הַאלְטֶען דָאס גֶעלְט בַּייא זִיךְ אִין קֶעשֶׁינֶע גַאנְץ שַׁבָּת אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען מֶעג טְרָאגִין שַׁבָּת . נָאר עֶר זָאל נִישְׁט נֶעמִין שַׁבָּת אִין דֶער הַאנְט אַרֵיין דָאס מַלְבּוּשׁ מִיט דֶעם גֶעלְט נָאר גְלַאט גֵיין דְרִינֶען :

יד אַז מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין אוֹיף דֶעם אָרְט אוּנ עֶר הָאט מוֹרָא צוּ זִיצֶען גַאנְצְן שַׁבָּת אִין שְׁטוּבּ טָאמֶער וֶועט מֶען זִיךְ מְשַׁעֵר זַיין אַז עֶר הָאט בַּיי זִיךְ גֶעלְט אוּנ מֶען וֶועט עֶס פוּן אִיהְם אַוֶועק נֶעמִין . מוּז עֶר פְּרֵייטָאג אַיין נֵייֶען דָאס גֶעלְט אִין דֶעם מַלְבּוּשׁ וָואס עֶר גֵייט דְרִינֶען וֶועט עֶר קֶענִין שַׁבָּת אַרוּיס גֵיין אִין דֶעם מַלְבּוּשׁ :

טו עֶס אִיז אַ גְרוֹיסֶע מִצְוָה צוּ בַּאלֵייטֶען דֶעם מֶענְטְשׁ וָואס צִיהְט אִין וֶועג אַרֵיין . אוֹיךְ אִיז דָאס אַ סְגוּלָה צוּ דֶעם מֶענְטְשׁ . עֶס זָאל זִיךְ אִיהְם נִיט טְרֶעפִין קֵיין שׁוּם שְׁלֶעכְטְץ ח"ו אוֹיף דֶעם וֶועג :

סִימָן מב. דִינִים פוּן מִנְחָה דַאוִוינֶען . עֶר הַאלְט אַכְטְצֶעהְן סְעִיפִים :

א מֶען דַארְף צוּ גִידֶענְקִין מִנְחָה צוּ דַאוִוינֶען אִין דֶער צַייט . דִיא צַייט פוּן מִנְחָה דַאוִוינֶען אִיז פוּן דְרִיטְהַאלְבִּין שָׁעוֹת פַאר נַאכְט . זוּמֶער וָואס דֶער טָאג אִיז גְרוֹיס קוּמְט אוֹיס דִיא צַייט מֶער ווִיא דְרִיטְהַאלְבִּין פְּרָאסְטֶע שָׁעוֹת פַאר נַאכְט . דֶען דִיא שָׁעוֹת וֶוערִין גִירֶעכִינְט לוֹיט דֶעם טָאג אַ צְוֶועלִיפְטֶעל טָאג וֶוערְט גִירֶעכִינְט אַ שָׁעָה . דַארִיבֶּער קֶען אוֹיס קוּמֶען ווִינְטֶער ווִינְצִיגֶער ווִיא דְרִיטְהַאלְבִּין פְּרָאסְטֶע שָׁעָה :

ב אַז מֶען דַארְף צוּ גֵיין אִין וֶועג אַרֵיין אָדֶער צוּ עֶסִין מֶעג מֶען דַאוִוינֶען מִנְחָה פוּן הַאלְבּ אֵיינְס אָן דָאס הֵייסְט פוּן אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה נָאכִין הַאלְבִּין טָאג :

ג דִיא וָואס דַאוִוינֶען מִנְחָה שְׁפֶּעט פַארִין נַאכְט דַארְפִין גִיוָוארִינְט צוּ זַיין חָאטְשׁ צוּ דַאוִוינֶען אֵיידֶער עֶס שְׁטֵייט שְׁטֶערִין . דֶען אַז עֶס שְׁטֵייט שׁוֹין שְׁטֶערִין אִיז בְּוַודַאי שׁוֹין נִיט דִיא צַאט פוּן מִנְחָה :

ד מֶען טָאר נִיט זִיךְ זֶעצִין עֶסִין אַ סְעוּדָה פַאר מִנְחָה פוּן דְרַייא שָׁעָה פַארִין נַאכְט אָן . דִיא שָׁעוֹת וֶוערִין אוֹיךְ גִירֶעכִינְט לוֹיט דֶעם טָאג . דַארִיבֶּער דַארְף מֶען צוּ ווִיסֶען נִיט צוּ עֶסִין קֵיין סְעוּדָה פַאר מִנְחָה דָאס לֶעצְטֶע פֶערְטִיל טָאג :

ה אֲפִילוּ נִיט קֵיין סְעוּדָה נוּר בְּרוֹיט אָדֶער לֶעקִיךְ וָואס אִיז גְרֶעסֶער פוּן אֵיין אֵיי טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט עֶסִין פַאר מִנְחָה :

ו פֵּירוֹת אָדֶער אַ גִיקֶעכְטְץ מֶעג מֶען עֶסִין פַאר מִנְחָה . אֲפִילוּ דָאס גִיקֶעכְטְץ אִיז פוּן טֵייג שַׁאט אוֹיךְ נִיט בִּשְׁעַת הַדְחַק אַז מֶען עֶסְט עֶס חַאפִּינְדִיק נִיט צוּ בַּאלְמִיטְשֶׁען דֶער בַּייא :

ז אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט פַאר מִנְחָה גֵיין אִין מֶרְחָץ אַרֵיין אָדֶער זִיךְ לָאזֶען אָפּ שֶׁערִין אָדֶער טוּעֶן זַאנְדֶערֶע מְלָאכָה אָדֶער אַ חֶשְׁבּוֹן וָואס דַארְף צוּ גִידוֹיֶערִין טָאר מֶען אַלְטְץ נִיט אָן הֵייבִּין דָאס לֶעצְטֶע פֶערְטִיל טָאג :

ח אַ גְרוֹיסֶע סְעוּדָה דְהַיְינוּ פוּן אַ חֲתוּנָה אָדֶער פוּן אַ בְּרִית מִילָה טָארִין נִיט אָן הֵייבִּין פוּן

האלבען

דַאלְבִּין טָאג אָן נָאר מֶען זָאל וַוארְטֶען אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה אוּנ דַאוִוינֶען פְרִיעֶר מִנְחָה אַזוֹיא וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף ב׳ :

ט אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען קְלַאפְּט אִין שׁוּל צוּ מִנְחָה אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ אִיז גִיוואוּנְט צוּ גֵיין דַאוִוינֶען מֶעג עֶר עֶסִין אָדֶער טוּהְן דִיא זַאכִין (וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען) פַאר מִנְחָה . נָאר עֶר זָאל גִיוָואָרִינְט זַיין אַז וֶוען מֶען וֶועט קְלַאפִּין אִין שׁוּל זָאל עֶר שׁוֹין אוֹיף הֶערִין צוּ טוּהְן דִיא זַאךְ אוּנ גֵיין דַאוִוינֶען מִנְחָה :

י אָבֶּער אַגְרוֹיסֶע סְעוּדָה דְהַיְינוּ אוֹיף אַ בְּרִית מִילָה פוֹעֶלְט נִישְׁט דָאס וָואס מֶען קְלַאפְּט אִין שׁוּל מֶען זָאל מֶעגִין אָן הֵייבֶּען דָאס לֶעצְטִי פֶערְטִיל טָאג . מֶען דַארְף אֲפִילוּ מַחְמִיר צוּ זַיין נִיט אָן צוּ הֵייבֶּען קֵיין גְרוֹיסֶע סְעוּדָה בַּאלְד נָאכִין הַאלְבִּין טָאג אֲפִילוּ וְוא מֶען קְלַאפְּט אִין שׁוּל :

יא צוּ מִנְחָה דַארְפִין זִיךְ אוֹיךְ צוּ וַואשִׁין דִיא גַאנְצֶע הֶענְט מִיט וַואסֶער אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן ז׳ סְעִיף ג׳ :

יב רֶעכְט גְלַייכֶען צוּ מַעֲרִיב דַארְפִין זִיךְ אוֹיךְ צוּ וַואשִׁין אַז מֶען הָאט זִיךְ אָפּ גִירוּהְט נָאךְ מִנְחָה :

יג רֶעסְט גְלַייכֶען אַז מֶען הָאט זִיךְ אָפּ גִירוּהְט נָאךְ שַׁחֲרִית דַארְף מֶען פַאר מוּסַף אִיבֶּער נַיים צוּ וַואשִׁין דִיא הֶענְט:

יד אַז מֶען הָאט אָבֶּער אִין זִינֶען גִיהַאט נָאךְ אֵיין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה צוּ הִיטֶּען דִיא הֶענְט בִּיז דֶער אַנְדֶערֶער שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה זִייא זָאלִין נִיט אָן רִירֶען אִין אוּמְרֵיינֶע עֶרְטֶער דַארְפִין נִיט נָאךְ אַמָאל זִיךְ צוּ וַואשִׁין . (זֶעה אֵיין בְּסוֹף סִימָן י״ב) :

טו אַז אֵיינֶער אִיז גִיקוּמֶען אִין שׁוּל אַרֵיין צוּ מִנְחָה אוּנ דֶער עוֹלָם שְׁטֶעלְט זִיךְ שׁוֹין דַאוִוינֶען שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה זָאל עֶר דַאוִוינֶען שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּצִיבּוּר אוּנ נָאךְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה זָאל עֶר זָאגִין קָרְבָּנוֹת מִיט אַשְׁרֵי . עֶר זָאל זָאגִין דֶער נָאךְ דֶעם אַשְׁרֵי גְלַאךְ עֶר זָאגְט גְלַאט תְּהִלִּים אוּנ נִיט וַוייל עֶר אִיז מְחוּיָב :

טז אַז מֶען הַאלְט אָבֶּער שׁוֹין אַזוֹי וַוייט אִין דֶער שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַז וֶוען עֶר וֶועט זִיךְ צִינְדֶערְט שְׁטֶעלִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וֶועט עֶר זִיא נִיט קֶענִין עֶנְדִיגֶען אֵיידֶער דֶער חַזָן וֶועט זָאגִין קְדוּשָׁה אוּנ אַז עֶר וֶועט וַוארְטִין בִּיז דֶער חַזָן וֶועט אָפּ זָאגִין דִיא גַאנְצֶע שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה כְּדֵי עֶר זָאל נָאךְ זָאגִין אָמֵן וֶועט דֶער וַוייל פַאר בַּייא גֵיין דִיא צַייט פוּן מִנְחָה אָדֶער עֶר וֶועט נִישְׁט קֶענִין דַאוִוינֶען מַעֲרִיב בְּצִיבּוּר זָאל עֶר אָן הֵייבִּין גְלַייךְ מִיט דֶעם חַזָן דִיא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

יז אוּנ זָאל שְׁטִילֶער הֵייט גְלַייךְ דַאוִוינֶען יֶעדֶער וָוארְט א״נ זָאל מִיט אִיהְם זָאגִין דִיא גַאנְצֶע קְדוּשָׁה אוּנ זָאל גְלַייךְ מִיט אִיהְם אוֹיס לָאזֶען דִיא בִּרְכַּת הָאֵל הַקָדוֹשׁ אוּנ בִּרְכַּת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה . אוֹיךְ זָאל עֶר זָאגִין מוֹדִים גְלַייךְ מִיט דֶעם חַזָן כְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ בּוּקֶען בְּנַאנְט מִיט דֶעם עוֹלָם :

יח אַז עֶר אִיז גִיקוּמֶען בְּשַׁעַת דֶער חַזָן הַאלְט שׁוֹין בַּאלְד בַּיי קְדוּשָׁה זָאל עֶר וַוארְטִין בִּיז נָאךְ הָאֵל הַקָדוֹשׁ אוּנ עֶנְטְפֶערִין אָמֵן דֶער נָאךְ זָאל עֶר זִיךְ שְׁטֶעלִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

(שמיני) סימן מג. דִינִים פוּן מַעֲרִיב דַאוִוינֶען . עֶר הַאלְט זֶעקְס סְעִיפִים :

א דִיא צַייט פוּן מַעֲרִיב הֵייבְּט זִיךְ אָן וֶוען מֶען זֶעהְט שׁוֹין דְרַייא קְלֵיינֶע שְׁטֶערִין . דֶער מֶענְטְשׁ וָואס דַאוִוינְט נִישְׁט בְּצִיבּוּר טָאר נִיט אָן הֵייבִּין פְרִיעֶר צוּ דַאוִוינֶען :

ב אַז עֶס אִיז דֶעם טָאג חְמָארְנֶע זָאל עֶר וַוארְטֶען בִּיז עֶר פַאר שְׁטֵייט אַז עֶס שְׁטֵייט שׁוֹין פֶעוִוינֶע דְרַייא קְלֵיינֶע שְׁטֶערִין :

ג אז דאס ציבור דאווינט אביסעל פריער דארפין צו דאווינען מיט זייא. (זעה איין בסימן מ"ד סעיף ז'):

ד אהאלבי שעה איידער עס שטייט שטערין טארין נישט זיך זעצין עסין אונ נישט טוהן קיין מלאכה אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסימן מ"ב סעיף ד' ה' ז'. וואס מען טאר נישט פאר מנחה דאס אייגענע טארין ניט טוהן פון אהאלבי שעה פאר נאכט ביז מען דאווינט אפ מעריב. נאר מען זאל עפים לערנין ביז עס וועט שטיין שטערין אונ באלד דאווינען מעריב אונ נישט אפ ליגען אויף דער נאך:

ה אז מען האט זיך גראט פאר שפעטיגט מעגין דאווינען מעריב ביז עס הייבט אן צוא טאגין:

ו מען טאר ניט אויס רעדין פון אן הייב מעריב ביז נאך שמונה עשרה:

סימן מד. דינים וויא אזוי מען זאל זיך נוהג זיין בנאכט איידער מען לייגט זיך. ער האלט פערצען סעיפים:

א מען דארף גיווארינט צוא זיין צוא לערנען בנאכט. דאס לערנין פון בנאכט איז זייער טייער:

ב אפילו זומער זאל מען אויך אביסעל לערנין בנאכט אונ פון חמשה עשר באב אן זאל מען אלע מאהל מער לערנין בנאכט.

ג מען דארף זיך היטען נישט צו פיהל צו עסין בנאכט. נאר אביסעל ווינציגער פון בייא טאג. דורך דעם וועט בעסער זיין אין אסך זאכין:

ד אויך זאל מען ניט שלאפען אליין אין א באזונדער שטיבעל:

ה איידער מען גייט זיך ליגען זאל מען זיך בארעכינען מיט וואס מען האט פאר ברענגט דעם טאג. אונ מען זאל חרטה האבין אונ תשובה טוהן אויף דיא שלעכטי מעשים אונ אויף דיא שלעכטע מדות. אונ נעמין אויף זיך שוין גוט צוא זיין (זעה איין בסימן ק"ז סעיף ח):

ו אויך זאל מען מוחל זיין צו דעם וואס האט גיזינדיגט קיגען איהם. כדי עס זאל קיינער נישט גישטראפט ווערין דורך איהם. אונ דורך דעם וועט מען האבין א גרויסען שכר:

ז אז ער האט גידאווינט מעריב בציבור ווען עס איז נאך דערנמאלט נישט גישטאנען קיין דרייא קליינע שטערין דארף ער איידער ער לייגט זיך צו זאגין דיא גאנצי קריאת שמע ביז אמת אונ אין זינען האבין אז ער וויל צינדערט יוצא זיין דיא קריאת שמע פון בנאכט:

ח דיא קריאת שמע וואס מען זאגט איידער מען לייגט זיך אונ דיא מזמורים אונ פסוקים וואס שטייט בסידור זאגט מען אלטין פאר דער ברכת המפיל בשעת מען איז נאך אן גיטוהן. אונ דיא ברכת המפיל זאגט מען בשעת מען ליגט שוין אין בעט:

ט אז עס איז ארום בעט נישט ריין מעג ער זאגין ברכת המפיל אויך איידער ער לייגט זיך:

י בשעת ער זאגט דיא ברכת המפיל אדער אנדערי הייליגע ווערטער אין בעט זאל ער ליגען דיא האנד אויף דעם העמד אונטער דעם הארטץ עס זאל זיין א צווישען שייד צווישען דעם הארטין אונ צווישען דער ערוה ווייל ער גייט דאך נישט דערנמאלט אין מכנסים. אונ נישט אין קיין גארטעל:

יא נאך דער ברכת המפיל טארין נישט עסין אדער טרינקען אדער אויס רעדין פראכטי רייד ביז מען ווערט דער שלאפין. אז מען וויל משמש המטה זיין זאל מען ניט זאגין פריער דיא ברכת המפיל:

יב עס איז נישט גיזונד צו שלאפין אין דיא מלבושים. אויך זאל מען נישט לייגען דיא

מלבושים

מַלְבּוּשִׁים צוּ קָאפֶּענִם דֶען מֶען פַאר גֶעסְט דוּרְךְ דֶעם דָאס לֶערְנֶען :

יג מֶען טָאר נִיט שְׁלָאפִין אויף דֶעם רוּקֶען מִיט דֶעם פָּנִים צַרוּיף . אויך זָאל מֶען נִישְׁט שְׁלָאפִין מִיט דֶעם פָּנִים אַרָאפּ נָאר אויף דֶער זַייט :

יד עֶס אִיז גֶיזוּנְד צוּ שְׁלָאפִין תְּחִילַת אויף דֶער לִינְקֶער זַייט . אוּנ צוּם סוֹף שְׁלָאף אויף דֶער רֶעכְטֶי זַייט :

סִימָן מה . דִינִים פוּן לֶערְנֶען דִיא קִינְדֶער גוּטֶע מַעֲשִׂים . עֶר הָאלְט נַיינְצֶעהְן סְעִיפִים :

א יֶעדֶערֶער פָּאטֶער אִיז מְחוּיָב צוּ לֶערְנֶען זַיינֶע קִינְדֶער פוּן קְלַיינֶע הַייט אָן אוּנ זָאל זַייא גִיוָוייגֶען אִין אַלֶע מִצְוֹת . יֶעדֶערִי מִצְוָה וֶוען דָאס קִינְד קֶען פַאר שְׁטֵיין :

ב הַיינוּ דָאס קִינְד וָואס פַאר שְׁטֵייט פוּן עִנְיָן שַׁבָּת דַארְף צוּא הֶערִין קִידוּשׁ אוּנ הַבְדָלָה . דָאס קִינְד וָואס קֶען אָן טוּהְן אַ לַייבְּצִידַאקִיל דַארְף דֶער פָּאטֶער דִינְגֶען אָן צוּ מַאכִין כְּשֵׁרִי צִיצִית . אוּנ נָאךְ אַזַא שְׁטֵיינֶער אַלֶע מִצְוֹת וָואס דָאס קִינְד קֶען פַאר שְׁטֵיין דַארְף דֶער פָּאטֶער אִיהְם צוּ גִיוָוייגֶען פוּן קְלַיינֶער הַייט אָן :

ג מֶען דַארְף צוּ גִיוָוייגֶען דִיא קִינְדֶער זַייא זָאלִין נָאךְ זָאגִין אָמֵן אוּנ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא אוּנ קְדוּשָּׁה וּבָרְכוּ . דָאס אִיז זֵייעֶר טַייעֶר :

ד אויךְ זָאלִין זֵיי זַיין אִין שׁוּל אָדֶער אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ מִיט פָּרְכְט אוּנ נִיט מְבַלְבֵּל זַיין דֶעם עוֹלָם פוּן דַאוִוינֶען :

ה אַלְדִינְג וָואס מֶען טָאר נִישְׁט עֶסִין אָדֶער טוּהְן דַארְף דֶער פָּאטֶער נִיט לָאזִין זַיין קִינְד דָאס עֶסִין אָדֶער טוּהְן אַז עֶס פַאר שְׁטֵייט נָאר וָואס מֶען זָאגְט דֶער צוּ אַז מֶען טָאר נִישְׁט טוּהְן דִיא זַאךְ :

ו אויךְ דַארְף עֶר צוּ גִיוָוייגֶען דָאס קִינְד נִישְׁט צוּ זָאגִין קַיין לִיגֶענְד אוּנ נִישְׁט שְׁוֶוערִין אויף קַיין שׁוּם זַאךְ :

ז אַז דָאס קִינְד וויל נִישְׁט פָאלְגֶען זָאל עֶר עֶס אַבִּיסֶעל שְׁלָאגִין כְּדֵי עֶס זָאל פָאלְגֶען . נָאר נִיט שְׁטַארְק . עֶר קֶער עֶס צוּ זָאגִין צוּ קוֹיפֶען גוּטֶע זַאכִין וֶוען עֶס וֶועט פָאלְגֶען וִויא וַוייט עֶר אִיז פַאר מֶעגְלִיךְ :

ח דִיא מוּטֶערְס וָואס לָאזֶען נִישְׁט לֶערְנֶען דִיא קִינְדֶער אִין גוּטֶען וֶועג טוּהְן אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה . זַייא דַאכְט זִיךְ אַז זַייא הָאבִין רַחֲמָנוּת אוֹיף דִיא קִינְדֶער אוּנ דָאס אִיז גָאר פַאר קֶערְט . וֶוען אַז דָאס קִינְד וֶוערְט קַאלֶע אִין דֶער יוּגֶענְד קֶען מֶען שׁוֹין נִישְׁט פַארֶעכְטִין דֶער נָאךְ :

ט קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ טָאר נִישְׁט גֶעבִּין אַקִינְד צוּ עֶסִין אַזַאךְ וָואס מֶען טָאר נִישְׁט עֶסִין . אויךְ טָארִין נִישְׁט עֶס הֵייסֶען טוּהְן קַיין שׁוּם זַאךְ וָואס מֶען טָאר נִיט . אֲפִילוּ דָאס קִינְד אִיז נָאךְ גָאר קְלֵיין :

י אַז דָאס קִינְד אִיז נִיט גִיזוּנְד אוּנ עֶס דַארְף צוּ עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען אַזַאךְ וָואס מֶען טָאר נִיט זָאל מֶען פְרֶעגִין אַשְׁאֵלָה :

יא מֶען מֶעג גֶעבִּין דֶעם קִינְד צוּ עֶסִין שַׁבָּת פַאר קִידוּשׁ אָדֶער דֶענְמָאלְט וֶוען מֶען פַאסְט :

יב דֶער עוֹלָם אִיז זִיךְ נוֹהֵג אַז דָא וִוא מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין גִיבֶּען זַייא דֶעם קִינְד צוּ טְרָאגִין . מֶען טָאר דָאס נִיט נָאר וֶוען מֶען דַארְף נֵייטִיג פוּן אַמִצְוָה וֶועגִין . אָבֶער וִויא וַוייט עֶס אִיז מֶיגְלֶעךְ זָאל מֶען דֶעם קִינְד אויךְ נִיט גֶעבִּין צוּ טְרָאגִין :

יג אַז דָאס קִינְד הֵייבְּט אָן צוּ רֶעדִין זָאל מֶען עֶס לֶערְנֶען דֶעם פָּסוּק תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב :

יד אַז עֶס קֶען שׁוֹין רֶעדִין זָאל מֶען עֶס גִיוָוייגֶען צוּ זָאגִין אִין דֶער פְרִיא בְּרָכוֹת מִיט קְרִיאַת

שמע

שְׁמַע וָואס מֶען זָאגְט מִיט דִיא קִינְדֶער :

טו אוֹיךְ זָאל מֶען עֶס גִיוֵוינֶען צוּ מַאכִין אַבְּרָכָה אִיבֶּער עֶסִין וַוארְק אָדֶער מַשְׁקֶה . אוּנ בֶּענְטְשִׁין דֶער מִיט נָאךְ דֶעם עֶסִין :

טז נָאר מֶען מוּז גִיוָוארִינְט זַיין דָאס קִינְד זָאל זַיין רֵיין בְּשַׁעַת עֶר זָאגְט הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער (זֶעה אַיין בְּסִימָן א' סְעִיף י"ג) . אוֹיךְ זָאל דָאס אָרְט זַיין רֵיין אַזוֹי וִויא מִיר הָאבֶּען גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן ב' :

יז אַ מֵיידֶעל דַארְף אוֹיךְ דֶער פָאטֶער צוּ לֶערְנִין דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען . אוֹיךְ דַארְף עֶר זִיא צוּ לֶערְנִין דַאוִוינֶען אוּנ בֶּענְטְשִׁין אוּנ לֵייעֶנֶען :

יח אַז דָאס יוּנְגֶעל קֶען שׁוֹין גֵיין אִין חֵדֶר אַריין דַארְף דֶער פָאטֶער עֶס אָן צוּ דִינְגֶען בַּייא אַ מְלַמֵּד . עֶר דַארְף אִיהם צוּ הַאלְטִין בַּיי מְלַמְּדִים בִּיז עֶר וֶועט קֶענִין גוּט לֶערְנִין :

יט אוֹיךְ זָאל עֶר אַכְטוּנְג גֶעבִּין צוּ הַאלְטִין אִיהם בַּיי דֶעם מְלַמֵּד וָואס אִיז אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד וֶועלְכִים עֶר וֶועט מִיט אִיהם עֶרִינְטְלִיךְ לֶערְנִין אוּנ אוֹיךְ לֶערְנִין אִיהם גוּטֶע מַעֲשִׂים אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין אוֹיבֶּען גִישְׁרִיבֶּען :

הלכות שבת

(תזריע) סִימָן מו. דִינִים פוּן עֶרֶב שַׁבָּת . עֶר הַאלְט צְוֵויי אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א שַׁבָּת קוֹדֶשׁ אִיז דֶער צֵייכֶען וָואס גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט אוּנְז גִיגֶעבִּין מִיר זָאלִין וִויסֶען אַז אִין זֶעקְס טָאג הָאט גָאט בַּשַׁאפִין דִיא וֶועלְט אוּנ הָאט גִירוּעֶט דֶעם זִיבֶּעטִין טָאג :

ב דֶער וָואס הִיט שַׁבָּת וִויא עֶס קֶער צוּא זַיין אִיז אַזוֹי גוּט גְלַייךְ עֶר אִיז מְקַיֵים דִיא גַאנְצֶע תּוֹרָה :

ג עֶס אִיז אַמִצְוָה פְרֵייטָאג אוֹיף צוּ שְׁטֵיין פְרִיא אָן צוּ גְרֵייטֶען אוּנ אַיין קוֹיפֶען אוֹיף שַׁבָּת . יֶעדֶער זַאךְ וָואס מֶען קוֹיפְט זָאל מֶען זָאגִין דָאס אִיז לִכְבוֹד שַׁבָּת :

ד הָאטְשִׁי מֶען הָאט אַסַךְ מְשָׁרְתִים זָאל מֶען אַלֵיין אוֹיךְ טוּהְן אַזַאךְ לִכְבוֹד שַׁבָּת . אַזוֹיא וִויא דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז גְרוֹיסֶע רַבָּנִים הָאבִּין אַלֵיין גִיטוּהְן לִכְבוֹד שַׁבָּת :

ה מֶען זָאל בַּאקֶען חַלוֹת אוּנ אָן גְרֵייטֶען פִישׁ אוּנ פְלֵיישׁ אוּנ אַנְדֶערִי גוּטֶע מַאַכָלִים אוּנ מַשְׁקֶה וִויא וַוייט מֶען קֶען :

ו אוֹיךְ זָאל מֶען אָן שְׁלַאפִין דָאס מֶעסִיר לִכְבוֹד שַׁבָּת . אוּנ שֵׁיין מַאכִין דִיא שְׁטוּב . אוּנ פַאר שְׁפְּרֵייטֶען אַטִישְׁטֶיךְ אוֹיף דֶעם טִישׁ . גְלַייךְ וִויא עֶס קוּמְט אָן אַיין טַייעֶרֶער גַאסְט :

ז אוֹיךְ זָאל מֶען הָאבֶּען שֵׁיינֶע מַלְבּוּשִׁים לִכְבוֹד שַׁבָּת . עֶס אִיז אַגְרוֹיסֶע מִצְוָה עֶרְלִיךְ צוּ הַאלְטִין שַׁבָּת מִיט דִיא אַלֶע זַאכִין :

ח דִיא בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת זָאלִין אוֹיף הֶערִין פְרֵייטָאג צוּ אַרְבֵּייטֶען חָאטְשׁ דְרַייא הַאלְבֶּען שָׁעוֹת פַאר נַאכְט . זוּמֶער וֶוען דֶער טָאג אִיז גְרוֹיס זָאל מֶען אוֹיף הֶערִין פְרִיעֶר . וָוארִין דִיא שָׁעוֹת וֶוערִין דָא גִירֶעכִינְט לוֹיט דֶעם טָאג . אַ צְוֶועלִיפְטֶעל טָאג וֶוערְט גִירֶעכִינְט אַשָׁעָה .
דַארִיבֶּער קֶען אוֹיס קוּמֶען וֵוינְטֶער וִוינְצִיגֶער פוּן דְרַייא הַאלְבִּין פְּרָאסְטִי שָׁעָה :

ט פוּן שַׁבָּת וֶועגִין הֵיינוּ צוּ פַארֶעכְטִין אַמַלְבּוּשׁ לִכְבוֹד שַׁבָּת מֶעגִין בִּיז לֶעכְט צִינְדֶען נָאר מֶען זָאל נִישְׁט נֶעמִין פַאר דֶעם קֵיין גִיצָאלְט :

י אַיין אָרִימַאן וָואס דַארְף צוּ פַאר דִינֶען אוֹיף שַׁבָּת מֶעג טוּהְן בִּיז לֶעכְט צִינְדֶען :

יא אַקְלֵיינִיקַייט הַיינוּ עֶס קוּמְט אוֹיס אַבְּרִיוֶועל צוּ שְׁרַייבֶּען מֶעג מֶען בִּיז לֶעכְט צִינְדֶען :

יב דִיא גִיוֶועלְבִּין זָאלִין פַאר מַאכִין אַשָׁעָה פַאר נַאכְט :

יג עֶס אִיז אַמִצְוָה פְרֵייטָאג נִיט צוּ עֶסִין קֵיין סְעוּדָה אִין דֶעם לֶעצְטִין פֶערְטִיל טָאג . אֲפִילוּ אַ פְּרָאכְטִי אָן בַּייסִין :

יד אגרויסע סעודה טארין נישט מאכין פון דער פריא אן. צייטין דאס איז א סעודת מצוה חאס איר צייט איז היינט היינו אברית מילה אדער א פדיון הבן מעגין מאכין דיא סעודה נאר מען זאל זיא מאכין פריא אונ נישט עסין קיין סך כדי מען זאל קענין עסין בנאכט סעודת שבת:

טו יעדער יוד איז מחויב אלע וואך מעביר צו זיין דיא סדרה וואס מען וועט לייענען שבת. עס איז גלייך דאס צו טוהן פרייטאג נאכין האלבין טאג אויב מען האט צייט:

טז מען דארף צו זאגין יעדערין פסוק חומש צוויי מאהל אונ דער נאך דעם פסוק תרגום:

יז אויך זאל מען לערנין דיא רש"י פון דער סדרה. דער וואס קען נישט קיין רש"י זאל לערנין מיט עברי טייטש כדי ער זאל פאר שטיין דאס חומש:

יח צום לעצט סדרה איז גלייך צו זאגין נאך דעם תרגום א פסוק פון תורה:

יט עס איז ניט גלייך אוים צו רעדין אין מיטען מעביר זיין:

כ עס איז גלייך צו זאגין דער נאך דיא הפטורה אונ שיר השירים:

כא עס איז אמצוה פרייטאג אפ שניידין דיא נעגיל אונ אפ שערין דיא האר (אויב זייא זענין גרוים) לכבוד שבת. עס איז ניט גלייך אפ צו שניידען דיא נעגיל פון דיא הענט אונ דיא פים אין איין טאג. מען זאל ניט אפ שניידען דיא נעגיל אדער אפ שערין זיך אום ראש חודש אפילו ער גיפאלט אום פרייטאג. עס איז ניט גלייך דאנערשטיג זיך אפ צו שניידען דיא נעגיל:

כב מען טאר ני׳ט אוועק ווארפין דיא נעגיל. נאר מען זאל זיי בהאלטין אדער פאר ברענין:

כג עס איז אמצוה פרייטיג זיך אפ צו וואשין דאס פנים אונ דיא הענט מיט ווארעם וואסער אויך זאל מען גיין אין מקוה אריין לכבוד שבת:

כד עס איז גלייך פרייטאג תשובה צו טוהן אויף דעם וואס מען האט גיזינדיגט אגאנצע וואך. (זעה איין בסימן ק"ז):

כה מען טאר נישט פרייטאג אריין שטעלין אין זאמד אריין איין כלי מיט עסין אדער קאווע זיא זאל זיין שבת ווארים צייטין דיא כלי איז פון אויבען נישט ארום גידעקט. אז מען דארף אבער נייטיג זאל מען פרעגין אשאלה:

כו מען דארף צו זעהן אז דיא טעפליך פון עסין וואס מען דארף בנאכט זאלין נישט אן רירען אין דיא ברענעדיגי קוילען. כדי אז מען וועט בנאכט אוועק נעמין דיא טעפליך זאלין ניט שאקלין דיא ברענעדיגי קוילען אום שבת:

כז מען דארף גיווארינט צו זיין פרייטיג פארין נאכט אריין צו שטעלין דאס טשאלינט אדער טייא פריא אין באק אויבען אריין עס זאל נאך זיין צייט איידער עס ווערט נאכט עס זאל ווערין האלב גיקאכט פון דעם וואס עס דארף זיך צו קאכין:

כח אז מען האט זיך פאר שפעטיגט אונ עס איז נישט דא אזוי פיהל צו נאכט טארין עס ניט אריין שטעלין צייטען מען וועט דיא קוילען אביסעל פאר שיטען מיט אש. אדער מען וועט נאך דעם אריין שטעלין פאר קלעבין דאס טירעל מיט ליים:

כט מען דארף גיווארינט צו זיין ניט צו פאר שטעלין דאס טירעל פון באק אויבען מיט העלטצער וואס מען האט זייא נישט אן גיברייט אויף תכיר צו פאר שטעלין מיט זייא. דען מען וועט שבת ניט טארין נעמין זייא אין דער האנט אריין אזוי וויא מיר וועלין שרייבען בסימן נ"ז סעיף י׳ י"א:

ל פרייטאג פארין נאכט ווען עס קומט דיא צייט פון לעכט צינדען דארף יעדער מענטש צו זאגין אין דער היים מען זאל אן צינדען דיא לעכט. ער זאל זאגין דאס מיט א ווייך לשון. נישט מיט קיין גיבייזער כדי מען זאל איהם פאלגען.

לא מען זאל איבער זעהן דיא קליידער פרייטאג פארין נאכט אויב עס ליגט נישט עפים אין

אין דיא קעשענעס געלט אדער אנדערע זאכין וואס מען טאר ניט שבת נעמין אין דער האנט אריין :

לב ווער שמוסט אויף דעם ארט וואס מען טאר נישט טראגין איז בוודאי א מצוה איבער צו זעהן דיא מלבושים אויב עס ליגט נישט עפיס אין זייא :

(מצורע) סימן מז. דינים אויף אוואסער אויפן מען מעג געבין אגוי פאר שבת צוא טוהן א מלאכה . אונ אלע וואס האבין עסקים מיט גוים וויא אזוי זיי זאלין זיך פיהרען שבת . ער האלט אכטצען סעיפים :

א מען טאר נישט זאגין צו אגוי אפילו פאר שבת ער זאל טוהן א מלאכה אום שבת :

ב אז מען גיט איהם פאר שבת עפיס צו מאכין אונ דער גוי מאכט עס אום שבת דארפין נישט איהם צו ווערין אויב עס איז אויף דיא אופנים וואס מיר וועלין שרייבין :

ג היינו (א) דוקא אז דער גוי נעמט ארוים דיא זאך פון יודס שטוב פאר שבת . אבער אום שבת טארין ניט איהם לאזין ארוים נעמין דיא זאך פון יודס הויז . אויך טארין נישט לאזין איהם טוהן דיא מלאכה אין יודס הויז אויף קיין שום פאל :

ד (ב) דוקא אז ער זאגט צו דעם גוי צוא געבין שכר פאר דער גאנצער מלאכה . כדי דער גוי זאל זיך מכוין זיין מיט דעם טוהין דיא מלאכה פון זיך זעלבסט וועגין . אבער נישט פון יודס וועגין .

ה איבער דעם אז איינער האט געקנעכט אגוי אדער אדינגסט אגוי טאר ער ניט לאזין זיי טוהין א מלאכה אום שבת פיר יודס וועגין . אויך טאר ער נישט פרייטיג זייא געבין א מלאכה צוא טוהין נאר אז זייא וועלין קענין עס פארטיג מאכין פאר שבת . דען מען וועט דאך זייא נישט באצאלין בזונדער פאר דעם טאהן .

ו אז אזוי פארט ערגיץ אונ איזר גיט איהם מיט אבריף אונ דער יוד ווייסט אז דער גוי וועט דעם בריף פיהרען שבת דארף ער צוא געבין עפיס דעם גוי כדי דער גוי זאל פיהרען דעם בריף פאר דעם גיצאלט .

ז (ג) דווקא אז דער גוי האט זיך אונטער גינומען דיא זאך צוא מאכין אונ דעם יוד גייט נישט אן ווען ער וועט זיא מאכין . אבער אז דער גוי איז פאר דונגען ביי דעם יוד אויף דעם טאג טארין נישט לאזען אים ארבייטען אום שבת .

ח (ד) מען טאר ניט זאגען דעם גוי ער זאל טוהין שבת דען צוא זאגין דעם גוי ער זאל טוהין שבת א מלאכה פון יודס וועגין פועלט ניט קיין שום היתר . דען דיא היתרים וואס מיר שרייבין זענען נאר מען זאל מעגין אים לאזין טוהין אום שבת .

ט אפילו מען זאגט איהם ניט ארוים ער זאל טוהין שבת נאר מען זאגט איהם פראטיג מאך מיר דיא זאך אויף זונטאג אודער אויף מאנטיג אונ דער גוי וועט ניט קענען מאכען דיא זאך אויף דעם טאג צאטען ער וועט טוהין שבת טאר מען נישט פראטיג איהם דאס זאגין . ווארען דאס הייסט אזוי גוט גלייך מען זאגט איהם ארוים ער זאל טוהין שבת .

י דעסט גלייכען אז א יוד שיקט פראטיג אגוי מיט אבריף טאר ער ניט איהם זאגין ער זאל זיין אויף דעם ארט אין דעם טאג אויב דער יוד ווייסט אז דער גוי וועט ניט קענין זיין דארט צאטען ער וועט גיין שבת .

יא אויך טאר מען ניט געבין דעם גוי אזאך ער זאל עס פאר קויפן אום שבת :

יב (ה) דאס שמוסט אלץ ביא אזאך וואס איז ניט בהעפט צוא דער ערד אבער דער גוי זאל מארען דעם יוד א הויז אדער ארבייטען אין יודס פעלד טארין ניט לאזען אויב דיא זאך איז אין דיא צווייא טויזינט איילין וואס יודען וואונען דארט . אפילו ער דינגט

נישט איהם אויף דעם טאג. נאר ער האט זיך מיט איהם משוה געווען אויף דער גאנצער ארבייט טאר מען אויך ניט לאזען איהם טוהן אום שבת.

יג אפילו דער גוי זאל טעצעסין די שטיינער אדער די בעלקעס ביי זיך אין דער היים אום שבת פון יודים הויז וועגין טאר מען אויך נישט.

יד אז איינער האלט א פעסעסיע אדער א מיהל אדער א דויטטע אדער א ציגעלניע אדער די ראגאטקים אדער מכס דארף ער צו פרעגין א שאלה קיגען שבת. וויא אזוי ער זאל זיך נוהג זיין.

טו אז איינער האלט א באד אונ האלט א גוי אויף איהר ער זאל טוהין אלי זאכין וואס מען דארף דארט זאל ער אויך פרעגין א שאלה אויב ער מעג לאזין דעם גוי עפיס טוהין דארט שבת.

טז א יוד וואס האט א שענק טאר ניט דינגען א גוי אויף שבת ער זאל פאר קויפען שבת בראנפין צוא די גוים. אפילו ער גיט איהם עטליכע קאפעק פון יעדער גילדען וואס ער וועט לייזען טארין א״ך ניט. נאר מען זאל פרעגין א שאלה וויא אזוי מען זאל טוהין.

יז די סוחרים פון דער ווייסיל אדער פון וועלכין טייך אונ זייערע מענטשין זאלין אויך פרעגין א שאלה וויא אזוי זייא זאלין זיך נוהג זיין שבת מיט די גוים.

יח אז א גוי טוהט שבת א מלאכה פון יודים וועגין זאל מען פרעגין א שאלה צוא מען מעג די זאך ניטצען אום שבת. עס איז דא אין דעם אלימען א סך חילוקי דינים.

(אחרי) סימן מח. דינים פון לעכט צינדען פראטיג פארין נאכט ער האלט ניין אונ צוואנציג סעיפים:

א מען איז מחויב פראטיג פארין נאכט אן צו צינדען די לעכט צום ווענינגסטען א האלבי שעה פארין נאכט. אונ פון דעמאלט אן זאל מען שוין נישט טוהין קיין שום מלאכה.

ב מען קער אבער מחמיר צו זיין אונ טוהין אזוי וויא די פוסקים וואס שרייבין אז מען דארף צוא צינדען לעכט ווען די זון שטאנט נאך אביסעל אונ עטוואס איידער זיא גייט אונטער זאל מען שוין ניט טוהן קיין שום מלאכה.

ג מען דארף צוא האבען גוטע לעכט אויף שבת. דער וואס איז געווארינט אין דער מצוה איז זוכה צוא האבין גוטע קינדער. דאריבער זאל די אשה בעטין בשעת זיא בענטשט לעכט זיא זאל האבין זיהן וואס זאלען לייכטען אין דער תורה.

ד באלד נאך דעם זאגן צינדען דארפין צוא פאר האלטין מיט די הענד דאס פנים אונ מאכין די ברכה „ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת. די ברכה פון יו״ט איז בא״י אמ״ה אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של יום טוב.

ה מע טאר נישט אויס רעדין צווישען לעכט צינדען צווישען דער ברכה.

ו אז זיא צינט לעכט אויף דעם טיש וואס מען עסט אונ אויף אנדערי ערטער זאל זיא פריער אן צינדען אויף די אנדערי ערטער. דער נאך אויף דעם טיש. ווארין דער עיקר מצוה וועגין די לעכט וואס אויף דעם טיש וואס מען עסט ביי זייא. אונ נאך זייער צינדען טאר זיא שוין נישט טוהן קיין שום מלאכה:

ז חאטשי די אשה צינט די לעכט דארף דער מאן אויך עוסק צו זיין אין דער מצוה. היינו ער זאל אן צינדען אין די אנדערי חדרים וואס דאס ווייב צינט נישט דארט:

ח אויך זאל ער פאר לעכט צינדען אפ ברענין די שנאיץ פון די לעכט. כדי דאס פייער

זאל

זאל זיך אן זייא גוט אן האפין בשעת דעם צינדען :

ט אז דאס ווייב איז נישט אין דער היים איז דער מאן מחויב אן צוא צינדען לעכט מיט א ברכה :

י דעסט גלייכען ווען דאס ווייב איז א קימפעטארין זאל דעם ערשטין שבת דער מאן לעכט בענטשין וויא עס קער צו זיין :

יא אז דער מאנטצביל צינט לעכט מעג ער טוהן נאך לעכט צינדען א מלאכה אקליינקייט אויב עס איז נאך מער וויא אהאלבי שעה צו נאכט :

יב דיא ווייבער זענין זיך נוהג אז זייא וואשין זיך אפ אונ טוהן אן שיינע מלבושים לעכט צו צינדען דאס איז גאנץ גוט. אבער אז דיא אשה פאר שפעטיגט זיך טיינמאל אונ עס איז שוין נישט נאר עפים מער וויא אהאלבי שעה צו נאכט זאל זיא נישט טוהן קיין שום זאך נאר זיא זאל שוין צינדען לעכט וויא אזוי זיא גייט אן גיטוהן. זיא זאל נישט מחלל שבת זיין ח"ו :

יג אז דער מאן זעהט אז זיא צינט נאך נישט זאל ער אליין לעכט צינדען אונ זאל נישט קיין מורא האבין וואס זיא וועט זיך בייזערין :

יד אויך זאל מען נישט קוקען אויף דעם וואס איז נאך ערגיץ אנדערשט נישט גיצונדען קיין לעכט. דעסט גלייכען אין אנדערי מצות זאל מען אויך נישט קוקען אויף אנדערי. נאר מען זאל טוהן אזוי וויא דער דין איז. אזוי וויא מיר שרייבען :

טו יעדער מענטש דארף צו האבין שטיין פרייטיג צו נאכט איין אן גיצונדען לעכט אין יעדערין שטיבעל וואס ער קומט דריגען אריין פרייטאג צו נאכט :

טז איין אשה וואס עסט קעסט בייא איר פאטער אדער בייא איר שווער זאל זיא בענטשין לעכט אין איהר שטיבעל וואס זיא וואונט דארט :

יז אז זיא האט ניט קיין באזונדער שטיבעל זאל מען זיא הייסען בענטשין לעכט אין אזא שטיבעל וואס קיינער צינט נישט דארט קיין לעכט נאר זיא אליין. אויך זאל מען ניטצען בנאכט מיט וועלכען עסין ווארק בייא דיא לעכט :

יח דער אייגענער דין איז אויך בייא איין אי"ה וואס דינט וועלכים זיא עסט בייא דעם באלבאים :

יט אבער איין אשה וואס וואונט בייא איינעם אין שטוב אונ עסט פאר זיך. מעג זיא בענטשין לעכט אין דער אייגענער שטוב וואס דעם באלבאעם ווייב בענטשט לעכט :

כ אין אזא שטיבעל וואס מען קומט נישט אריין פראטיג צו נאכט בשעת דיא לעכט ברענין זיך טארין נישט מאכין קיין ברכה איבער דיא לעכט וואס מען צינט דארט. אפילו מען שטעלט זייא דער נאך אריין אין דער פארינדיגי שטוב :

כא אז דיא אשה צינט לעכט אונ דער מאן צינט אויך אן לעכט אין אנדערי חדרים דארף ער נישט צו מאכין קיין ברכה איבער יענע לעכט. ווייל זיא מאכט שוין א ברכה :

כב אבער אז איינער איז נישט אין דער היים אונ שטייט איין אין א באזונדער שטיבעל וועלכים דער באלבאים ניצט נישט דארט דארף ער דארט צוא צינדען לעכט מיט א ברכה :

כג דאס לעכט דארף זיך צו ברענין ביז ער קומט בנאכט אין דעם שטיבעל אריין. אונ אז ניט טאר ער ניט קיין ברכה מאכין דאריבער :

כד אז עטליכע פרעמדע מענטשין שטייען אין א באזונדער שטיבעל זאל איינער אן צינדען לעכט מיט א ברכה אונ זייא זאלין הערין אונ ענטפערין אמן אונ יוצא זיין מיט דער ברכה :

כה אז איינער איז ניט ווא עס ווייב איז אונ האט נישט קיין באזונדער שטיבעל. איז אז זיין ווייב צינט לעכט אין דער היים פאר זיין געלט איז ער דא פטור. דעסט גלייבען

אז ער עסט דא ביא איינעם איז ער יוצא מיט דעם וואס יענער צינט לעכט:

כו אבער אז זיין ווייב צינט ניט אין דער היים פאר זיין געלט אונ ער עסט דא פאר זיך דארף ער עפיס צו שטייער געבין דעם באלבאטעס צו דיא לעכט וואס מען צינט דא:

כז איין אשה וואס איז בלינד אונ זיא האט א מאן זאל דער מאן צינדען לעכט מיט א ברכה אונ נישט זיא:

כח אז זיא האט נישט קיין מאן אונ זיא וואונט אין א באזונדער שטיבעל זאל זיא צינדען לעכט מיט א ברכה. אבער אז זיא וואונט מיט אנדערי וואס בענטשין לעכט זאל זיא ניט מאכין קיין ברכה איבער דיא לעכט וואס זיא צינט אן:

כט איידער מען בענטשט לעכט זאל מען לייגען דיא חלות אויף דעם טיש:

(קדושים) סימן מט. דינים פון קידוש אונ דיא סעודות פון שבת. ער האלט פיהר אונ פערציג סעיפים:

א מען טאר ניט עסין אונ טרינקען פאר קידוש:

ב עס איז א מצוה קידוש צו מאכין איבער גוטען וויין. אז ער האט נישט זאל ער קידוש מאכין איבער ראזינקי וויין:

ג אז ער האט ניט אפילו קיין ראזינקי וויין זאל ער פרייטאג צו נאכט קידוש מאכין איבער דיא חלות. אבער ניט איבער קיין אנדערי משקה:

ד אז ער מאכט קידוש איבער דיא חלות זאל ער זיך וואשין פארין קידוש אונ בשעת ער וועט זאגין ויכלו זאל ער ארויף לייגען דיא הענט אויף דעם טישטיכעל וואס ליגט אויף דיא חלות. אונ ווען ער וועט האלטען אשר ברא אלהים לעשות זאל ער אויף דעקין דיא חלות אונ ארויף לייגען דיא הענט אויף זייא אונ מאכין דיא ברכת המוציא. אונ נאך דער ברכת המוציא זאל ער זייא צוריק צו דעקין מיט דעם טישטיכעל אונ זאל ארויף לייגען דיא הענט אונ זאגין בא״י אמ״ה אשר קדשנו במצותיו ביז סוף קידוש דער נאך זאל ער צו שניידען דיא חלה אונ עסין:

ה מען זאגט שטילער הייט ויהי ערב ויהי בוקר. דער נאך זאגט מען הויך יום הששי. דער נאך זאגט מען ויכלו שטייענדיגי הייט. אונ קוקען דערנאך אויף דיא לעכט. אונ פון בורא פרי הגפן אן זאל מען קוקען אויף דעם כוס:

ו דיא ווייבער זענין אזוי גוט מחויב אין קידוש וויא דיא מאנצבול. אז זייא הערין קידוש פון אזא מענטש וואס האט נאך נישט קיין בארד מוזען זייא נאך זאגין יעדער ווארט פון קידוש. אונ אז ניט זענין זייא ניט יוצא:

ז אונ אפילו זייא הערין קידוש פון דעם וואס האט יא א בארד איז אויך גלייך זייא זאלין נאך זאגין יעדער ווארט פון קידוש:

ח אז זיא קען אונ מאכט אליין קידוש איז זיא בוודאי יוצא. אז זיא מאכט נישט אליין קידוש נאר הערט פון אנאנדערין זאל זיא נישט זאגין קיין ברוך הוא וברוך שמו נאר אמן אליין:

ט וויין וואס איז זאהר וועלכעס מענטשין ווילען נישט טרינקען איהם איבער דעם זאהרקייט טאר מען ניט קידוש מאכין איבער איהם:

י וויין וואס איז גישטאנען אויף גידעקט אפאר שעה טאר מען אויך נישט קידוש מאכין איבער איהם:

יא דער כוס דארף זיין גאנץ אן א שטיקעריפ. אויך זאל ער זיין ריין. אלע דינים וואס מיר האבין גישריבען בסימן ל׳ סעיף ד׳ ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ בייא דעם כוס פון בענטשין גייען אויך אן בייא דעם כוס פון קידוש כון בייא נאכט אונ פון ביי טאג אונ בייא דעם כוס

פון

פון הַבְדָלָה. זֶעה אַיין דָארְט אַלֶע דִינִים:

יב דֶער כּוֹס פון קִידוּשׁ אוּן פון הַבְדָלָה אוּן פון בֶּענְטְשְׁין דַארְף יֶעדֶערֶער צוּ הַאלְטִין הָאטְשׁ אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס קֶען אַרַיין אִין צְוַוייא שָׁאלִין פון הִינֶערְנֵי אֵייֶער. סַייא דֶער כּוֹס אִיז וַויין אָדֶער אַנְדֶערֵי מַשְׁקֶה אָדֶער בְּרַאנְפְּין מָאר אַלְטְץ נִיט זַיין וַוינְצִיקֶר:

יג דִיא חַלוֹת זָאלִין זַיין צוּ גִידֶעקְט בְּשַׁעַת דֶעם קִידוּשׁ:

יד דֶער וָואס מַאכְט קִידוּשׁ דַארְף צוּ טְרִינְקֶען מִיט אַמָאהְל אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס קֶען אַרַיין אִין דֶעם מֶענְטְשְׁס מוֹיל אִין אֵיין זַייט. אַזוֹי וִויא דֶער שְׁטַייגֶער אִיז פון אַ מֶענְטְשׁ וָואס נֶעמְט אִין אֵיין זַייט מוֹיל אַרַיין מַשְׁקֶה אַז עֶס וֶוערְט דִיא בַּאק פון דְרוֹיסֶען אוֹיף גִיהוֹיבֶּען דַאדָארְךָ:

טו עֶס אִיז אַ מִצְוָה אַז דִיא אַלֶע וָואס זֶענִין יוֹצֵא מִיט דֶעם קִידוּשׁ זָאלִין אוֹיךְ טְרִינְקֶען פון קִידוּשׁ:

טז שַׁבָּת אִין דֶער פְרִיא אִיז אוֹיךְ גְלַייךְ צוּ מַאכִין קִידוּשׁ אִיבֶּער וַויין. אַז עֶר מַאכְט דֶעם קִידוּשׁ אִיבֶּער בְּרַאנְפְּין אָדֶער אַנְדֶערֵי מַשְׁקֶה אִיז עֶר אוֹיךְ יוֹצֵא:

יז נָאר דֶער כּוֹס זָאל הַאלְטִין אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס דַארְף צוּ הַאלְטִין דָאס קִידוּשׁ גְלֶעזִיל פון בַּנַאכְט הַיְינוּ הָאטְשׁ אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס קֶען אַרַיין אִין צְוַוייא שָׁאהְלִין פון הִינֶערְנֵי אֵייֶער. אוֹיךְ דַארְפִין צוּ טְרִינְקֶען מִיט אַמָאהְל אַזוֹי פִיהְל וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסְעִיף י"ד:

יח אַז מֶען הָאט נִישְׁט שַׁבָּת אִין דֶער פְרִיא קֵיין וַויין אוּן קֵיין שׁוּם מַשְׁקֶה זָאל מֶען זִיךְ וַואשִׁין אוּן מַאכִין הַמּוֹצִיא אִיבֶּער דִיא חַלוֹת וֶועט מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא זַיין בְּשַׁעַת הַדְחָק. אוּן פַאר דֶער מוֹצִיא זָאל מֶען נִישְׁט עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען קֵיין שׁוּם זַאךְ:

יט תֵּיכֶּף נָאךְ דֶעם קִידוּשׁ סַייא פון בַּנַאכְט סַייא פון בַּטָאג מוּז מֶען בַּאלְד אוֹיף דֶעם אָרְט זִיךְ וַואשִׁין אוּן עֶסִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי חַלָה אָדֶער בְּרוֹיט.

כ אַז מֶען וַואשְׁט זִיךְ נִיט צִינְדֶערְט זָאל מֶען עֶסִין לֶעקִיךְ אָדֶער אֵייֶער קִיכֶעל אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי תֵּיכֶּף נָאךְ דֶעם קִידוּשׁ. מֶען טָאר נִיט דֶער צְוִישֶׁען זִיךְ אָפּ רוּהֶען:

כא אוֹיךְ טָארִין נִיט קִידוּשׁ מַאכִין אִין דֶעם שְׁטִיבֶּעל אוּן עֶסִין אִין דֶעם שְׁטִיבֶּעל:

כב עֶס אִיז נִישְׁט קֵיין חִילוּק סַייא דֶער וָואס מַאכְט קִידוּשׁ סַייא דֶער וָואס אִיז יוֹצֵא מִיט דֶעם וָואס עֶר הֶערְט קִידוּשׁ סַייא מַאנְסְבִּיל סַייא וַוייבֶּער דַארְפִין אַלְטְץ תֵּיכֶּף אִין אֵיינְגֶעם שְׁטִיבֶּעל צוּ עֶסִין אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען:

כג בְּשַׁעַת הַדְחָק אַז מֶען קֶען אַנְדֶערְשְׁט נִיט נָאר מֶען זָאל נָאךְ דֶעם קִידוּשׁ גֵיין עֶסִין אִין אַנְדֶערִין שְׁטִיבֶּעל זָאל מֶען אִין זִינֶען הָאבִּין בְּשַׁעַת דֶעם קִידוּשׁ אַז מֶען וִויל עֶסִין אִין אַנְדֶערִין שְׁטִיבֶּעל. וֶועט מֶען אוֹיךְ יוֹצֵא זַיין. דָאס מֶעג מֶען נָאר אַז דִיא בֵּיידֶע שְׁטִיבֶּלֶעךְ זֶענֶען אוּנְטֶער אֵיין דַאךְ:

כד דֶער וָואס מַאכְט קִידוּשׁ זָאל אִין זִינֶען הָאבִּין אַז אַלֶע זָאלִין יוֹצֵא זַיין מִיט דֶעם קִידוּשׁ. אוּן דֶער וָואס הֶערְט קִידוּשׁ זָאל אִין זִינֶען הָאבִּין אַז עֶר וִויל יוֹצֵא זַיין מִיט דֶעם קִידוּשׁ:

כה שַׁבָּת אִין דֶער פְרִיא פַארִין דַאוֶוענֶען מֶעגִין טְרִינְקֶען וַואסֶער אָדֶער טֵייא אַזוֹי וִויא אַנַאנְדֶערִין טָאג. אָבֶּער אַז מֶען הָאט שׁוֹין גִידַאוֶוענְט טָארִין נִיט טְרִינְקֶען אֲפִילוּ קֵיין וַואסֶער בִּיז מֶען מַאכְט קִידוּשׁ:

כו אַז אֵיינֶער הָאט אָפּ גִידַאוֶוענְט שַׁחֲרִית אוּן וִויל עֶפִּיס טוֹעֶם זַיין מֶעג עֶר קִידוּשׁ מַאכִין פַאר מוּסָף אוּן פַאר בַּאסִין תֵּיכֶּף דֶער נָאךְ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי לֶעקִיךְ אָדֶער אֵייֶער קִיכֶעל. דֶער נָאךְ מֶעג עֶר עֶסִין אַנְדֶערֵי זַאכִין:

כז אַז עֶר פַאר בַּייכְט נִישְׁט בַּאלְד קֵיין לֶעקִיךְ אָדֶער אֵייֶער קִיכֶעל טָאר עֶר נִיט טְרִינְקֶען אֲפִילוּ דֶעם קִידוּשׁ:

כח אַז מֶען מַאכְט קִידוּשׁ פַאר מוּסָף מֶעגִין נָאר עֶסִין אַקְלֵיינִיקַייט. אָבֶּער נִיט זִיךְ זֶעצִין

עסין

עֶסְן אַ סְעוּדָה פַאר מוּסַף . אוּנ אוֹיךְ נִיט קֵיין שְׁטִיק לֶעקִיךְ אָדֶער אֵייעֶר קִיכֶעל וָואס אִיז גְרֶעסִיר פוּן אַ הֶינֶערִין אֵיי :

כט אִיטְלִיכֶער יוּד סַייא מַאנְסְפַּיל סַייא וַוייבֶּער זֶענִין מְחוּיָב שַׁבָּת צוּ עֶסְן דְרַיי סְעוּדוֹת . דַהיינוּ חוּץ דֶער סְעוּדָה פוּן פְרַאטִיג צוּ נַאכְט זָאל מֶען שַׁבָּת בַּיי טָאג עֶסְן צְוַוייא סְעוּדוֹת אֵיינֶע אִין דֶער פְרִיא אוּנ אֵיינֶע פַאר נַאכְט :

ל דַארִיבֶּער זָאל מֶען זֶעהְן אִין דֶער פְרִיא נִיט אַזוֹי פִיהל צוּ עֶסְן כְּדֵי מֶען זָאל קֶענֶין עֶסְן פַאר נַאכְט :

לא בַּיי יֶעדֶער מָאלְצַייט פוּן שַׁבָּת מוּז מֶען אַמוֹצִיא מַאכִין אִיבֶּער צְוַויי גַאנְצֶע חַלוֹת . סַייא מַאנְסְפַּיל סַייא וַוייבֶּער :

לב בְּשַׁעַת דֶער מוֹצִיא הַאלְט מֶען בֵּיידֶע חַלוֹת אִין דֶער הַאנְט אוּנ נָאךְ דֶער מוֹצִיא הַייבְּט מֶען אָן אֵיינֶע פוּן זַייא :

לג פְרַייטָאג צוּ נַאכְט מַאכְט מֶען הַמוֹצִיא אִיבֶּער דֶער אוּנְטֶערְשְׁטֶער חַלָּה אוּנ דִיא חַלָּה זָאל לִיגֶען גֶעהְנְטֶער צוּ אִיהם :

לד שַׁבָּת בַּטָאג אוּנ יוֹם טוֹב בַּנַאכְט מַאכְט מֶען הַמוֹצִיא אִיבֶּער דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער חַלָּה :

לה אֵיידֶער מֶען מַאכְט דִיא מוֹצִיא זָאל מֶען אָן צֵייכֶענֶען אַרוּם דֶער חַלָּה וְוִיא אַזוֹי מֶען זָאל נָאךְ דֶער מוֹצִיא אִיבֶּער שְׁנַיידֶען :

לו עֶס אִיז אַ מִצְוָה שַׁבָּת אָפְּ צוּ שְׁנַיידֶען אַגְרוֹיסֶע מוֹצִיא . כְּדֵי מֶען זָאל זֶעהְן אַז דִיא סְעוּדָה פוּן שַׁבָּת אִיז בַּייא אִיהם טַייעֶר :

לז עֶס אִיז אַ מִצְוָה שַׁבָּת צוּ עֶסְן פֵּירוֹת אוּנ גוּטֶע שְׁפַּייזֶען . מֶען זָאל דֶער פִיהְלֶען דִיא בְּרָכוֹת וָואס זֶענִין שַׁבָּת וִוינְצִיגֶער אִין דֶער שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פוּן דֶער וָואכִין :

לח מֶען טָאר נִישְׁט פַאסְטֶען אוּם שַׁבָּת .

לט אוֹיבּ עֶר הָאט הֲנָאָה פוּן שְׁלָאפִין בַּטָאג נָאךְ דֶעם עֶסְן זָאל עֶר שְׁלָאפִין . נָאר עֶר זָאל נִיט זָאגִין אִיךְ וִויל שְׁלָאפִין כְּדֵי אִיךְ זָאל קֶענִין בַּנַאכְט טוּהְן אַ מְלָאכָה אָדֶער פָארִין אִין וֶועג אַרַיין :

מ נָאךְ דֶעם שְׁלָאפִין דַארְפִין צוּ לֶערְנִין אָדֶער תְּהִלִים זָאגִין . דֶען שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב אִיז נָאר גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין מֶען זָאל לֶערְנִין אִין זַייא :

מא וֶוער שְׁמוּסְט דִיא פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשִׁין וָואס לֶערְנִין נִיט אַגַאנְצֶע וָואךְ מוּזֶען בְּוַודַאי שַׁבָּת לֶערְנִין אַסַךְ אִין דִיא הֵיילִיגֶע סְפָרִים בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אָדֶער אוֹיף דַייטְשׁ . אָדֶער תְּהִלִים זָאגִין . יֶעדֶער מֶענְטְשׁ וְוִיא וַוייט עֶר קֶען :

מב שַׁבָּת בַּייא מִנְחָה זָאגְט מֶען צִדְקָתְךָ צֶדֶק . אַז עֶס אִיז רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אָדֶער אַנְאַנְדֶערִין טָאג וָואס מֶען וָואלְט אִין דֶער וָואכִין נִיט גִיזָאגְט קֵיין תַּחֲנוּן זָאגְט מֶען נִיט צִדְקָתְךָ :

מג אַז מֶען דַאוִוינְט שַׁבָּת בַּיי אֵיין אָבֵל ר״ל חָאטְשֶׁי אִין דֶער וָואכִין זָאגְט מֶען נִישְׁט קֵיין תַּחֲנוּן בַּייא אֵיין אָבֵל . אָבֶּער צִדְקָתְךָ זָאגְט מֶען יוֹא :

מד אַז מֶען קֶען נִיט זִיךְ וַואשִׁין נָאךְ מִנְחָה צוּ דֶער דְרִיטֶער סְעוּדָה זָאל מֶען עֶסְן לֶעקִיךְ אָדֶער אֵייעֶר קִיכֶעל אַבִּיסֶעל גְרֶעסֶער פוּן אֵיין אֵיי :

(אמור) סימן נ. וויא אַזוֹי מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּא זַיין מֶען זָאל הִיטֶען שַׁבָּת . עֶר הַאלְט זֶעקְס סְעִיפִים :

א דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער הָאט אוּנְז גִיבָּאטִין אִין זַיין הֵיילִיגֶע תּוֹרָה מִיר זָאלִין שַׁבָּת רוּהֶען אוּנ נִישְׁט טוּהְן קֵיין שׁוּם מְלָאכָה . הָאבֶּען אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים אָפּ גִילֶערִינְט פוּן דֶער תּוֹרָה וֶועלְכֶע זַאכִין עֶס הֵייסְט אַ מְלָאכָה :

ב נִישְׁט אַזוֹי וְוִיא דֶעם מֶענְטְשִׁס שֵׂכֶל אִיז אַז אֵיין זַאךְ וָואס אִיז שְׁוֶוער צוּ טוּהְן הֵייסְט

אמלאכה

אַ מלאכה. דען אַז מען טראָגט אין שטוב אַגרויסען טיש פון איין אָרט צום אַנדערין איז נישט קיין עבירה. אונ אַז מען טראָגט אַרויס אַקליינע שפּילקע וואו מען טאָר נישט טראָגין איז יוא איין עבירה:

ג איבער דעם טאָרין ניט שטעלין אין דיא זאַכין אויף דעם פּראָסטען שכל. עס איז דאָ פּיהל זאַכין וואָס מען טאָר נישט טוהן שבת וועלכים זייא זענען גרויסע עבירות אונ מען ווייסט גאָר ניט פון זייא:

ד איבער דעם וועלין מיר שרייבין פון דער גמרא אונ פון דעם שלחן ערוך וועלכע זאַכין מען טאָר נישט טוהן אום שבת וואָס מען ווייסט ניט פון זייא מען דאַרף זייא צוא לערנין עטליכע מאָהל. אונ גוט צו גידענקין מקיים צו זיין:

ה ווען דאָס בית המקדש איז גישטאַנין האָט מען פאַר שטיינט דעם וואָס האָט מחלל שבת גיוועזין. אונ אַז ער האָט עס גיטוהן אומגערין האָט ער גימוזט ברענגין אַ קרבן חטאת. צינדערט ווערט איהם אויך ניט גישענקט. דען דער אייבערשטער בצאָלט איהם אַזוי וויא ער האָט זיך פאַר דינט:

ו דער וואָס איז מחלל שבת איז אַזוי גוט גלייך ער לייקענט אין דער גאַנצער תורה. אָבער דער וואָס היט שבת אונ טוהט נישט קיין שום זאַך וואָס מען טאָר נישט איז אַזויא גוט גלייך ער איז מקיים דיא גאַנצע תורה. ער וועט האָבין דיא וועלט אונ יענע וועלט:

סימן נא. דינים פון עפינען דעם אויבען. אונ פון צוריק שטעלין שבת דאָס עסין אָדער טייא אין אויבין אַריין אָדער אויף דעם קומען אַרויף אָדער אין אייוועלע אַריין. ער האַלט אַכטצען סעיפים:

א מען טאָר נישט עפענין דאָס טירעל פון באַק אויבען אָדער עס פאַר מאַכין פּראַטיג צוא נאַכט כל זמן עס איז דאָ אין אויבען פייער אָדער ברענעדיגי קוילען:

ב אַז עס קען זיין אַז דאָס עסין וואָס שטייט אין אויבען איז נאָך נישט אין גאַנצען פאַרטיג טאָרין נישט פאַר מאַכין דעם אויבען האָטשי עס איז שוין נישט דאָ אין איהם קיין ברענעדיגי קוילען:

ג אַז מען האָט פאַר קלעבט דאָס טירעל פון באַק אויבען מיט ליים זאָל אַ יוד נישט עפענין דאָס טירעל אום שבת. נאָר ער זאָל הייסען אַגוי עפינען. אַז עס איז ניט דאָ קיין גוי זאָל מען הייסען אַ קינד עפינען:

ד אַז עס איז קיין קינד אויך ניט דאָ מעגין אַליין עפינען נאָר מען זאָל אַביסעל אַנדערש עפינען וויא מען וואָלט גיעפענט אין דער וואָכין:

ה אַזאַ גיקעכין אָדער קאַווע אָדער טייא וואָס איז נאָך נישט אין גאַנצען פאַרטיג טאָרין נישט צוריק שטעלין אין אויבען אַריין אָדער אויף דעם קוימען אָדער אין אייוועלע אַריין אונ נישט אויף קיין שום אָרט וואו עס קען זיך דער וואַרימען:

ו אַ גיקעכץ אָדער טייא אָדער קאַווע וואָס איז שוין קאַלט טאָרין אויך נישט אַריין שטעלין אויף דיא ערטער וואָס מיר האָבען גישריבען:

ז אַ גיקעכטץ אָדער קאַווע אָדער טייא וואָס איז שוין אין גאַנטצען פאַרטיג אונ עס איז נאָך אַביסעל וואַרים (וועלכים מען קען עס עסין אָדער טרינקען דורך דעם וואַרימקייט) מעגין צוריק שטעלין באופן וויא מיר וועלין שרייבען:

ח היינו אין אויבען אַריין מעגין צוריק שטעלין שבת אין דער פריא אָדער בטאג וואָס דיא קוילען זענין שוין אוים גיגאַנגען אונ אויך נאָר אַז עס איז נישט הייס אין אויבען:

ט אויף דעם קוימען אַרויף מעג מען נאָר צוריק שטעלין אַז דער קוימען איז אָפּ גישאַט

פון

פון די קוילען אדער זייא זענין שוין אויס גיגאנגין :

י אז מען שטעלט צוריק אויף דער ענגלישע קעך אדער מען שטעלט אריין אין דעם
אייוועלע וואס איז איבער דער גרובע דארפין עפים אונטער צו שטעלן אונטער דעם
טעפיל אדער אונטער דעם טעליר :

יא אז מען שטעלט צוריק פלייש אדער אנאנדער געקעכץ אויף די ערטער וואס מען
מעג צוריק שטעלן זאל עס נישט זיין טרוקן אויב עס איז מיגליך נאר מיט ווארימע
יוך · דען טייל פוסקים שרייבען אז מען טאר נישט צוריק שטעלן קיין טרוקן געקעכץ
וואו עס קען היים ווערן :

יב אויך דארפין וויסען אז דאס וואס מיר שרייבען אלץ דאס ווארט צוריק שטעלן מיינט
מען אז מען האט דאס געקעכץ שבת אראפ גינומען דענמאלט מעגין צוריק שטעלן
אויף די אופנים וואס מיר האבין גישריבען :

יג אלדינג וואס א יוד טאר נישט טוען טאר ער נישט הייסען אגוי טוהן נאר ווינטער אז
עס איז שבת גוט קאלט וועלכים מען מעג הייסען אגוי איין הייטצען איבער דער
קעלט מעגין זאגין דעם גוי אז איידער ער צינט אונטער אין גרובע זאל ער אריין שטעלן
אין אייוועלע אריין אדער אויף דער ענגלישע קעך טייא אדער א געקעכץ אפילו עס איז
קאלט אינ דער נאך אז ער וועט אונטער הייצען די גרובע וועט דאס אליין דער
ווארימט ווערין :

יד אבער אז ער האט שוין אונטער גיצונדען אין גרובע טאר מען נישט לאזין איהם
ארויף שטעלין :

טו ווער שמוסט אז ער הייצט נאר כדי ער זאל קענין דער ווארימען דאס געקעכץ אדער
די טייא טארין נישט לאזין איהם ארויף שטעלין אפילו איידער ער צינט אונטער :

טז דער יוד טאר אליין נישט ארויף שטעלין א קאלט געקעכץ אדער קאלטי טייא אפילו
איידער מען צינט אונטער :

יז מען טאר נישט לייגען קיין פירות אדער ארויף שטעלין וואסער אויף אזא ארט וואו זייא
קענין זיך דער ווארימען אפילו מען וויל נאר זייא זאלין אויף גיין פון דער קעלט :

יח מען טאר נישט צו גיסען וואסער צו א געקעכץ אדער צו טייא אונ אריין שטעלין
אין אייוועלע אריין אדער וואו עס קען זיך דער ווארימען · (זעה איין בסימן נ"ב סעיף
ל"ו ל"ז ל"ח נאך דינים פון דעם) :

(בהר) סימן נב . דינים פון די זאכין וואס מען דארף גיווארינט צו זיין שבת אין דעם עסין אונ טרינקען . ער האלט זיבען אונ פופציג סעיפים :

א אז מען עסט שבת אין דער יוך פערפיל מיט בונען אונ איינער וויל נישט עסין די
בונען טאר ער נית ארויס נעמין די בונען אוועק צו לייגען נאר ער דארף ארויס צוא
נעמין די פערפיל אונ עסין זייא . די בונען זאלין מכילא בלייבין ליגען :

ב דעסט גלייכען אז ער וויל עסין די בונען אונ נישט די פערפיל דארף ער ארויס צו
נעמין די בונען אונ עסין זייא . אבער נישט די פערפיל אוועק לייגען :

ג דען דאס איז אכלל אז מען דארף שבת ארויס צוא נעמין דאס מין וואס מען וויל
עסין פון דעם אנדערין אבער נישט פאר קערט דער וואס איז נישט גיווארינט אין דעם
האט אגרויסע עבירה :

ד דעסט גלייכען אז איינער האט צווייא מינים פיש אונ וויל ארויס נעמין איין מין דארף
ער דוקא ארויס צו נעמין דאס מין וואס ער וויל צינט עסין אבער נית פאר קערט ·
אזוי איז שבת דער דין ביי אלע זאכין :

ה אז מען עסט שבת חלה אדער מצה מיט הייסע יוך זאל מען אריין גיסען די יוך אין א שיסעלע אריין און פון דער שיסעל אין איין אנדער שיסעלע אריין דערנאך זאלט מען הערשט מעגין איין בראקין די חלה אדער די מצה אין דער יאך. אבער אז מען טוהט ניט אזוי וויא מיר שרייבין זאלען זייא ניט אריין לייגען אין דער יאך אריין אויב די יאך איז הייס:

ו ווער עמוסט אויף צוא גיסען ווארימע יאך אויף חלה אדער מצה טארמען בוודאי ניט אום שבת:

ז אז מען האט אראפ גינומען פון קוימען א טעפעל מיט הייס גיקעכץ וואס איז נאך ניט אין גאנצין פארטיג טארין ניט ארויס נעמען אביכעל מיט א לעפיל.

ח אז עס שטייט נאך ביא דעם פייער טאר מען ניט ארוס נעמען מיט א לעפיל חאטשי עס איז שוין פארטיג:

ט מען טאר ניט אריין לייגען אום שבת איין טעפיל מיט ווארים עסין אין בעט גיוואנדט אדער אין אנדערע מלבושים אריין.

י אז עס איז פון פראטיג אן גילעגין ארום גידעקט און מען האט עס שבת ארויס גינומען מעגין עס צוריק לייגין אונטער די קישענס:

יא אז מען האט איבער גיגאסין דאס עסין פון דעם טעפיל וואס איז דרינען גיקאכט גיווארין אין איין אנדערע כלי אריין מעג מען עס שוין אריין לייגין שבת אין די קישנס אדער אין מלבושים:

יב אז מען גיפינט שבת א פליג אדער אנאנדערע פאסגודנע זאך אין עסין אדער אין משקה טאר מען ניט ארויס נעמין די זאך אליין. אויך טאר מען ניט בלאזין דארויף עס זאל ארויס. נור מען דארף אן צו נעמין אביכעל עסין בנאנט מיט דער זאך און אוועק ווארפין. ביא משקה דארף מען אפ צו גיסען אביכעל משקה בנאנט מיט דער פאסגודנע זאך:

יג מען דארף גיווארינט צו זיין אין דעם פום אין זאהרין וואס מען עסט שבת וועלכים דער מנהג איז אריין צו טוען קנאבעל זאל מען די איבערשטע שאהל פון הייבטיל קנאבעל אפ שיילען פראטיג. דען שבת טאר מען ניט זיא אפ שיילין אויף קיין שום פאל:

יד און די קליינע שאהל וואס איז אויף יעדערין ציינדיל טאר מען ניט אפ שיילין שבת נור ווען מען וויל עס באלד עסין:

טו דען מען טאר ניט שבת אפ שיילען קיין שום פרי נור ווען מען וויל זיא שוין עסין:

טז אויך טאר מען ניט צו רייבין דעם קנאבעל נור מיט דער שטיל פון מעסיר עס זאל זיין שטארק אנדערש וויא מען צו רייבט אין דער וואכין:

יז אויך טאר מען ניט אן רייבען דעם קנאבעל אויף דעם פלייש ווען עס איז נאך הייס:

יח אויך טאר מען ניט גיסען אויף איהם קיין ווארימע יוך:

יט ווער שמועקט אז מען טאר ניט איהם אריין טוען אין טעפיל ווען דאס עסין איז נאך ווארים:

כ מען דארף שטארק גיווארינט צו זיין אין די זאכין וואס מיר שרייבין דען וועלכעם מען טוהט איז אזוי גוט גלייך מען צינט אן שבת א לעכט ח"ו:

כא מען טאר ניט שבת אן הייבין צו שיילען און צו שניידין די ציבעלים אדער דעם רעטיך נור ווען מען קומט פון שוהל ווען מען גייט שוין עסין:

כב אויך דארף מען גיווארינט זיין ניט צו מאכין די ציבעלים זייא זאלין זיין בנאנט וויא איין שטיק און ווער שמועקט מען זאל ניט פאר גלעטין. נור מען זאל זייא לאזין נאך דעם צו שניידין אזוי וויא זייא זענין:

כג דעסט גלייכין אז מען מאכט ציבעלים מיט מילעך פון הערינג דארף מען אויך גיווארינט צו זיין אין דעם אלימען:

כד אַזַא זַאךְ וָואס דָאס זַאלְץ פּוּלְט שְׁטַארְק דֶער צוּ דְהַיְינוּ צִיבֶּעלִים אָדֶער רֶעטִיךְ אָדֶער גִיקַאכְטֶע אַרְבִּיס אָדֶער רוֹיֶע אוּגֶערְקִים טָאר מֶען נִיט זַייא אַיינְזַאלְצִין אוּם שַׁבָּת. נוּר מֶען זָאל אַיין טוּנְקֶען יֶעדֶערְס שְׁטִיקֶעל אִין זַאלְץ אוּנ עֶס תֵּיכֶף אוֹיךְ עֶסִין:

כה אָבֶּער אֵייעֶר אָדֶער גִיקַאכְט פְלֵיישׁ וָואס דָאס זַאלְץ פוּעֶלְט נִיט מֵיין צוּ זַייא נוּר עֶס גִיט אַרַיין אַ טַעַם מֶעג מֶען זַאלְצִין בַּאלְד צוּ עֶסִין אָבֶּער נִיט זַייא אִיבֶּער צוּ לָאזִין אוֹיף דֶער נָאךְ:

כו אַז מֶען טוּהְט אַרַיין בּוֹימֶעל אָדֶער עֶסִיג אִין דִיא צִיבֶּעלִים אָדֶער אִין רֶעטִיךְ אָדֶער מֶען מַאכְט רוֹיֶע אוּגֶערְקִים מִיט עֶסִיג מֶעג מֶען זַייא זַאלְצֶען בַּאלְד צוּ עֶסִין אַזוֹי וויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין בַּייא גִיקַאכְט פְלֵיישׁ. נוּר מֶען זָאל גִיוָוארְנְט זַיין אַז תֵּיכֶף נָאךְ זֵייעֶר זַאלְצִין זָאל מֶען זַיין זַייא אַרַיין גִיסֶען דֶעם בּוֹימֶעל אָדֶער עֶסִיק:

כז אָבֶּער וָואס טַייל פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשִׁין זֶענִין זִיךְ נוֹהֵג אַז זַייא זַאלְצִין שַׁלַאטִין אָדֶער רוֹיֶע אוּגֶערְקִים אוּנ לָאזִין זַייא לִיגֶען אוּנ זַייֶען דֶער נָאךְ אוֹיס דָאס וַואסֶער פוּן זַייא, דָאס טָאר מֶען בְּוַודַאי נִיט חָאטְשֶׁי מֶען טוּהְט דֶער נָאךְ אַרַיין בּוֹימֶעל אָדֶער עֶסִיק:

כח אַז מֶען הָאט פַּרַאטִיג נִיט צַרַיין גִיגָאסִין קַיין עֶסִיק אִין חְרֵיין אַרַיין אָדֶער אִין אַנְדֶערֶע זַאכִין וָואס מֶען צוּ שְׁנַייט דִינֶע שְׁטִיקְלֶעךְ טָאר מֶען נִיט שַׁבָּת אַרַיין טוּעֶן קַיין עֶסִיק נוּר בְּאוֹפֶן וויא מִיר שְׁרַייבִּין:

כט הַיְינוּ (א) מֶען זָאל אַרַיין טוּעֶן אַסַךְ עֶסִיק אוּנ נִיט ווֶיינִיג. (ב) אוֹיךְ זָאל מֶען טוּעֶן אַנְדֶערְשׁ פוּן אִין דֶער וָואכִין דְהַיְינוּ שַׁבָּת זָאל מֶען אַרַיין טוּעֶן פְרִיעֶר דֶעם עֶסִיק אִין אַ כֵּלִי אַרַיין דֶער נָאךְ זָאל מֶען אַרַיין לֵייגִין דֶעם חְרֵיין אִין דֶעם עֶסִיק אוֹיב עֶס אִיז אִין דֶער וָואכִין נִיט אַזוֹי דֶער שְׁטֵייגֶער צוּ טוּעֶן:

ל (ג) אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט אוּיס מִישֶׁען דֶעם עֶסִיק מִיט אַ לֶעפִיל נוּר מִיט דֶעם פִינְגֶער. אָדֶער מֶען זָאל שָׁאקְלִין מִיט דֶער כֵּלִי בִּיז עֶס וֶועט זִיךְ אוֹיס מִישֶׁען:

לא מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת שְׁנַיידִין מִיט אַ מֶעסֶער פֶּעפֶער אָדֶער זַאלְץ. אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט שְׁטוֹיסֶען זַייא אִין אַ מֶערְדְזָאר אוּנ נִיט מִיט קַיין שְׁטֵייסֶעל. נוּר מֶען מֶעג זַייא צוּ רַייבִּין מִיט דֶער שְׁטִיל פוּן מֶעסֶער אוֹיף דֶעם טִישׁ עֶס זָאל זַיין שְׁטַארְק אַנְדֶערְשׁ פוּן אִין דֶער וָואכִין:

לב מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת אַרַיין לֵייגִין פֶּעפֶער אִין אַוַוארִים עֶסִין וֶוען דָאס עֶסִין לִיגְט נָאךְ אִין דֶעם טֶעפִּיל וָואס עֶס אִיז דְרִינֶען גִיקַאכְט גִיוָוארִין:

לג אַז דָאס עֶסִין לִיגְט שׁוֹין אִין שִׁיסֶעלֶע מֶעג מֶען אַרַיין טוּעֶן פֶּעפֶער. נוּר מֶען זָאל גִיוָוארְנְט זַיין נִיט אוֹיף צוּ גִיסֶען אוֹיף אִיהְם קַיין וַוארִימְס פוּן טֶעפִּיל. דִיא אֵייגִינֶע דִינִים גֵייעֶן אוֹיךְ אָן בַּייא אַנְדֶערֶע בְּשָׂמִים:

לד דֶעסְט גְלַייכֶען בְּלֶעטְלִיךְ פוּן טֵייא טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט אַרַיין לֵייגִין אִין וַוארִים וַואסֶער. אוּנ נִיט אוֹיף גִיסֶען אוֹיף זַייא קַיין וַוארִים וַואסֶער:

לה מֶען זָאל נִיט אוֹיף גִיסֶען קַיין וַוארִימֶע טֵייא אָדֶער קַאוֶוע אוֹיף צוּקֶער וָואס לִיגְט אִין גְלָאז. נוּר מֶען זָאל פְרִיעֶר אַרַיין גִיסֶען דִיא טֵייא אָדֶער קַאוֶוע אִין גְלָאז אַרַיין אוּנ דֶער נָאךְ אַרַיין טוּעֶן דֶעם צוּקֶער:

לו אַז מֶען הָאט וַוארִים וַואסֶער אִין דֶער כֵּלִי וָואס עֶס אִיז דְרִינֶען דֶער וַוארִימְט גִיוָוארִין טָאר מֶען נִיט צוּ גִיסֶען דֶער צוּ אַבִּיסֶעל קַאלְטֶע וַואסֶער:

לז אָבֶּער אַז דָאס וַוארִימֶע וַואסֶער אִיז שׁוֹין אִין אֵיין אַנְדֶערֶע כֵּלִי מֶעג מֶען צוּ גִיסֶען קַאלְט וַואסֶער. נוּר נִיט אַרַיין שְׁטֶעלִין אִין אֵייוֶועלֶע אַרַיין אָדֶער וויא עֶס קֶען זִיךְ דֶער וַוארִימֶען:

לח דִיא אֵייגִינֶע דִינִים זֶענֶען בַּייא וַוארִימֶע טֵייא אָדֶער קַאוֶוע אָדֶער יוֹךְ:

לט מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת אָפּ רַייסִין פֵּירוֹת פוּן דֶער עֶרְד אָדֶער פוּן בּוֹים:

מ אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט שָׁאקְלֶען דֶעם בּוֹים דִיא פֵּירוֹת זָאלִין אַרָאפּ פַאלִין. אוֹיךְ טָאר מֶען

ניט אפּ בייסן דיא פּירות מיט דעם מויל :

מא פּירות וואס זענען שבת אראפּ גיפאלען פון בוים אדער אפּ גריסען טאר מען ניט עסן זייא דעם איינגענעם שבת אונ ניט נעמען אין דער האנט אבּיין :

מב איבער דעם זאל מען ניט נעמען שבת פון דיא פּירות וואס מען גיפינט אונטערן בוים טאמער זענען זייא היינט אראפּ גיפאלין פון בוים :

מג דעסט גלייכין פּירות פון אגוי וואס עס איז צו קלערין טאמער האט ער זייא היינט אפּ גריסין טאר מען ניט עסין זייא אונ ניט נעמען אין דער האנט אביין אום שבת :

מד פּירות וואס איז דא צווישין זייא ווערמיקע אדער פאר שימעלטע אדער בלעטליך טאר מען ניט ארויס נעמין זייא אונ אוועק ווארפין. נור מען זאל ארויס נעמין דיא גוטע פּירות אונ עסין :

מה אפילו דיא גוטע ארויס נעמין מעג מען נור אז מען וויל זייא באלד עסין. אבער ניט אוועק צו לייגין אויף אביסעל שפּעטיר :

מו אויך טאר מען ניט זיפּען שבת דורך קיין שום כלי :

מז דעסט גלייכין פּירות וואס זענין אראפּ גיפאלין אויף דער ערד אונ זענין אויס גימישט גיווארין מיט ערד אדער מיט שטיינדליך טאר מען ניט ארויס נעמין קיין שטיינדיל אדער ערד פון זייא נור מען זאל אויף קלויבין דיא פּירות מיט דער האנט באלד צו עסין :

מח אויך טאר מען ניט אריין קלויבין זייא אין אקויבער אריין. נור מען זאל אויף קלויבין איינציג ווייס אונ עסין :

מט אז מען עסט שבת ניס דארף מען גיווארינט צו זיין אז נאך דעם אראפּ נעמין דיא שאהל פון זייא זאל מען דיא שאהל שוין ניט נעמין אין דער האנט אריין :

נ ביא דיא שאהלין ליגען בזונדער ביא עס ליגט שטיקלעך שאהלין צווישען דיא ניס טארין ניט ארויס נעמין דיא שאהלין. נור מען זאל ארויס נעמין דיא ניס אונ דיא שאלין זאלין בלייבין ליגען :

נא מען טאר ניט שבת אפּ שיילען קיין שום פּרי נור דערנאמאלט ווען מען וויל זיא שוין עסין :

נב ארבּיס שויטען ועלכים מען קען ניט עסין דיא שויטען טאר מען ניט שבת ארויס נעמין דיא ארבּיס פון זייא :

נג מען זאל ניט שבת אראפּ נעמין דיא גרינע שאהל וואס איז אויף דער ניס נור מען זאל אזוי צו קנאקין דיא ניס מיט ביידע שאהלין בנאנט :

נד אויך איז ניט גלייך ארויס צו נעמין דעם מאהן פון דער שאהל וואס ער איז גיוואקסין דרינען :

נה מען טאר ניט שבת אויס קוועטשין קיין ווינטרויבין אדער ראזינקים אדער איילבירטען. אפילו מען וויל ניט טרינקען דיא משקה וואס גייט ארויס פון זייא :

נו אנדערע פּירות טארין אויך ניט אויס קוועטשין אז מען דארף דיא משקה פון זייא :

נז טייל פוסקים שרייבין אז מען טאר ניט אפילו אריין קוועטשין דיא ליטענים אין וואסער אריין צו מאכין ליטענאדע :

(בחקתי) **סימן נג.** דינים פון דיא זאכין וואס מען דארף גיווארינט צו זיין שבת אין דיא מלבושים אדער אין גרעט. ער האלט צוויא אונ דרייסיג סעיפים :

א מען טאר ניט וואשין קיין קלייד אדער גרעט אום שבת. אונ אז עס פאר נעצט זיך אין וואסער אדער אין שתנה טאר מען עס ניט אויס קוועטשין :

ב א קלייד אדער גרעט וואס איז דארויף דא אפלעק אדער צואה טאר מען ניט אויף דעם ארט ארויף גיסען קיין וואסער אדער אנדערע משקה אפילו מען קוועטשט ניט אויס.

מען

מען דארף אין דיא זאכין שטארק גיווארינט צו זיין . דאס איז גרויסע עבירות :

ג נור מען זאל אפ ווישען דא וואו עס איז איין גירעכט מיט א שמאטע . מען זאל גיווארינט זיין צו ווישען גרינג . אונ ניט שווער . מען זאל ניט אויס קוועטשין דאס פאסגיסטווע וואס איז איין גיזאפט :

ד אפילו אויף אזא קלייד אדער גרעט וואס איז ניט דא קיין פלעק זאל מען אויך ניט גיסען קיין וואסער . אבער אפ ווישען זיך נאך דעם וואשען מעג מען דעם ארט וואו עס איז ניט דא קיין פלעק :

ה וואסער אדער משקה וואס איז דא דרינען ווערים אדער בלאטע טאר מען ניט זייען עס אום שבת :

ו אז מען איז שטארק דארשטיג מעגין עס טרינקען דורך א פארשיילע אדער דורך אנדער גרעט . נור מען זאל אכטונג געבין עס זאל אויף דעם ארט ניט זיין קיין פלעק :

ז דורך דעם ארביל פון העמד וואס מען גייט דרינען זאל מען ניט טרינקען . דען אז עס וועט איהם זיין נאס דער נאך קען זיין אז ער וועט אויס קוועטשין :

ח מען טאר ניט צו דעקין קיין וואסער אדער בראנפין נור מיט דעם שטיקעל לאווינט וואס מען דעקט שטענדיג דער מיט צו . אבער ניט מיט א קלייד אדער גרעט :

ט אז עס איז פאר גאסין גיווארין וואסער אדער אנדערע משקין אויף דעם טישטיך אדער אויף גרעט טאר מען ניט אפ שעפין מיט א לעפיל חאטשי מען וויל עס אוועק גיסען :

י אויך טארין ניט אפ קראטצין מיט א מעסיר דאס וואסער אדער דיא משקין . אויך טאר מען ניט דיא זאך אויס קלאפין :

יא אז עס איז פאר גאסין גיווארין וואסער אויף דעם טיש אדער אויף א באנק טאר מען ניט אפ ווישען זייא מיט א קלייד אדער גרעט וואס מען איז מקפיד עס זאל ניט זיין פאר נעצט . נור מען זאל זייא אפ ווישען מיט אזא שמאטע וואס מען איז ניט מקפיד אז זיא איז פאר נעצט :

יב אויך זאל ניט זיין קיין פלעק אויף דעם ארט פון דער שמאטע וואס מען ווישט אפ דער מיט . אז עס איז שווארץ פון ניטצען הייסט ניט קיין פלעק :

יג א בעכעריל אדער א גלעזיל וואס עס איז דרינען גיוועזן וואסער אדער משקה טאר מען ניט עס אויס ווישען אפילו מיט א שמאטע :

יד א מלבוש אדער גרעט וואס איז פאר נעצט פון וואסער אדער פון שוויים טאר מען עס ניט שבת פאר שפרייטין עס זאל זיך אויס טריקענען . אויך טאר מען עס ניט אויס קוועטשין אונ ניט אויס קלאפין פון וואסער :

טו אז עס איז אזא זאך וואס מען איז מקפיד עס זאל ניט זיין פאר נעצט טאר מען עס ניט נעמין שבת אין דער האנט אריין אויב עס איז פאר נעצט גיווארין מיט אסך וואסער . נור אז מען גייט דרינען אן גיטוען דארף מען עס ניט אויס צו טוען :

טז אפילו ווען מען גייט אן גיטוען אין א פאר נעצט מלבוש טאר מען ניט שטיין לעבין פייער אויף דעם ארט וואו עס קען זיך דער ווארימען :

יז מען טאר ניט פאר שטאפען מיט א נאס טיכעל אדער מיט נאס פאפיר א פלעשיל וואס איז דרינען דא משקין . ווארען דורך דעם פאר שטאפען וועט זיך אויס קוועטשין דיא משקה וואס איז דרינען איין גיזאפט אין פלעשיל אריין :

יח עס איז ניט גלייך שבת אפ צו קלאפין א שווארץ מלבוש פון שטויב . אויך איז ניט גלייך אראפ צו נעמין דיא פעדערין פון א מלבוש אפילו מיט דער האנט :

יט אבער אז א גיקעכטץ קלעפט זיך אן אויף דעם מלבוש מעג מען עס אראפ נעמין :

כ פאר טריקענטי בלאטע וואס איז אויף א קלייד אדער אויף שיך טארין ניט אפ רייבין . אבער נאסי בלאטי מעגין אפ וואשין :

כא אַז מען רעכט זיך אַיין דעם שוך מעגין איהם שבת אָפ ווישען מיט אַ שמאַטע אָדער אָן אַ בעליק. אָבער אָן אַ וואַנט אָדער אָן דער ערד איז ניט גלייך אָפ צו ווישען:

כב מען טאָר נישט שבת אָפ קראַטצען דעם שוך אָדער אַנדערע פעהל מיט דעם נאָגיל אָדער מיט אַ מעסער. אַפילו מיט דער אַנדערע זייט פון מעסער טאָרין אויך ניט:

כג איבער דעם טאָרין נישט שבת אָפ ווישען דעם שוך אָן דעם אַייזען וואָס איז פאַר דעם הויז אויב עס איז אַזוי שאַרף חאָטש ווי דיא אַנדערע זייט פון מעסער:

כד מען טאָר נישט שבת פאַרבין קיין שום זאַך. אַז מען עסט שבת יאַגדים אָדער קערשין זאָל מען נישט באַלד דער נאָך אָן ריהרען אין אַ מלבוש אָדער גרעט וואָרין עס ווערט גיפאַרבט אום שבת:

כה מען טאָר ניט שבת פלעכטין אָדער דרייען פעדים אָדער האָר:

כו מען טאָר ניט שבת מאַכין אַ קנופ אין בענדליך אָדער אין אַנדערע זאַכין נאָר אַ שלייף מעגין מאַכין אין אַזאַ זאַך וואָס איז דער שטייגער דעם אייגענעם טאָג בנאַכט אויף צו שלייפען. אָבער ניט אויף עטליכע טעג:

כז מען טאָר נישט אויף קניפען אַ קנופ אום שבת. נאָר אַז מען איז זיך שטאַרק מצער וואָס עס איז פאַר קניפט מעג מען אויף קניפען אַזאַ קנופ וואָס איז דער שטייגער דעם אייגענעם טאָג איהם אויף צו קניפען:

כח אַזאַ שלייף וואָס איז דער שטייגער מען זאָל איהם דעם טאָג אויף שלייפען מעגין שבת איהם אויף שלייפען. אָבער אַזאַ שלייף וואָס איז נישט דער שטייגער מען זאָל איהם דעם אייגענעם טאָג אויף שלייפען טאָרין נישט שבת אויף שלייפען. אַז מען דאַרף נייטיג מעגין הייסען אַגוי אויף שלייפען:

כט דיא פעדים וואָס דיא שניידערס סטריגיווען אָן דיא מלבושים מיט דער פאַטשעווקע איידער זייא מאַכין פאַרטיג דאָס מלבוש. טאָרין נישט דיא פעדים אַרויס ציהען אום שבת:

ל מען טאָר ניט שבת אַריין ציהען בענדליך אין שיך אָדער אין הויזען דיא שיך וואָס דער שטייגער איז זייערע בענדליך אַלע טאָג אַריין צו ציהען און אַרויס צו ציהען מעגין שבת אַריין ציהען דיא בענדליך וואָס מען האָט גענומען אַרויס גיצויגען:

לא אַ מלבוש וואָס דיא נאָט האָט זיך צו שייד טאָרין ניט שבת אָן נעמין בייא דעם עק פון פאָדים און צו ציהען דיא נאָט:

לב מען טאָר ניט שבת צו לייגען דעם טלית אָדער קליידער אָדער גרעט. און אַז מען לייגט ניט צו אין דיא אייגענע קנייטשען פון דער וואָכין נאָר אַנדערש מעגין בייא דיא קליידער אָדער גרעט וואָס מען וויל היינט נאָך גיין אין זייא:

(במדבר) סימן נד. דינים פון פיהל זאַכין וואָס מען טאָר נישט טוהן אום שבת. ער האַלט צוויא און דרייסיג סעיפים:

א מען טאָר ניט שבת אַראָפ נעמין אַ טיהר אָדער אַ פענצטער. אויך טאָרין נישט זייא צוריק אַרויף זעצין:

ב אַלעכט וואָס שטייט נאָהנט פון דער טיהר ווען מען זאָל עפינען דיא טיהר ווען דער ווינט בלאָזט אין דרויסען וואָלט דאָס לעכט פאַר לאָשען גיוואָרין טאָרין נישט עפינען דיא טיהר. אַפילו ווען דער ווינט בלאָזט נישט. דער אייגענער דין איז בייא אַ פענצטער וואָס איז נאָהנט פון דעם לעכט:

ג מען טאָר נישט ניטצען שבת בייא אַ לעכט פון בוימעל אָדער אייל אַזאַ זאַך וואָס מען דאַרף דרינען אַכטונג צו געבין. היינו צו לערנין דער ביי אַפילו ער זאָגט נישט מיט דעם מויל נאָר קוקט גלאַט אַריין אין ספר אָדער צו זעהן אין דיא מלבושים אויב עס איז

דא כינים. טארין אלײן ניט:

ד בײא אװעקסין לעכט אדער פון חלב אזוי װיא מיר זענין זיך נוהג צוא צינדען מעגין לערנין בײא זײא. נאר מען זאל זיך גוט היטען מען זאל ניט פאר געסין פון שבת און אפ שנײצען דאס לעכט ח"ו:

ה מען טאר ניט שבת האבין נקיות אין א גיאקערט פעלד:

ו מען זאל ניט שבת משתין זײן אויף לײם אדער אויף זאמד אדער אויף צו ריבענע ערד:

ז אז מען דערקט צו שתנה מיט זאמד אדער מיט אש (װאס איז פון פראטיג) זאלין ניט שיטען װײניג זאמד אדער אש נאר א סך:

ח אויך איז ניט גלײך משתין צו זײן אויף שנײא אז מען האט אנאנדער ארט:

ט מען טאר ניט אויס קערין שבת דיא שטוב מיט א בעזים אפילו עס איז דארט דא א פאדלאגע:

י מיט א פלעדיר װיש אדער מיט א שמאטע מעגין אויס קערין דיא שטוב:

יא מען טאר ניט שבת פאר רײבין מיט דעם פוס דאס שפײעכץ אדער לײכעטץ װאס ליגט אויף דער ערד אדער אויף א פאדלאגע. אבער ארויף שטעלין דעם פוס דארויף און ניט צו פאר רײבין מעגין יוא שבת:

יב מען טאר ניט שבת גײן מיט א פראסאל װאס איז פאר דעם רעגין אדער פאר דער זון:

יג מען טאר ניט שבת ארויף גײן אויף א בױם אדער עפיס אנדער לײגען אויף איהם אדער עפיס אראפ נעמין פון איהם אדער אן בינדען אן איהם א בהמה חאטשי מען שאקעלט איהם ניט:

יד אן דירען מעגין אן א בױם נאר מען זאל ניט טוהן קײן שאקיל:

טו א שלאפער בױם װאס אז מען לענט זיך אן איהם אן שאקעלט ער זיך טארין ניט אן לענין זיך אן איהם:

טז מען טאר ניט שבת גיסען װאסער אדער משקה אויף גראז אדער װאו עס איז גיזײעט:

יז מען טאר ניט שבת שרײבין אדער עפיס אויס מאהלין אפילו מיט דעם פינגער מיט משקה אויף דעם טיש. אדער אויף דעם פענצטער װען עס איז פײכט:

יח אויך טאר מען ניט מאכין אין ערגיץ קײן צײכען מיט דעם נאגיל אזוי װיא דער שטײגער איז צו מאכין פאר א סימן:

יט אז עס האט ארויף גיטריפט װאקס אויף אײן אות טארין ניט אפ קראטצין. אויך טאר מען ניט שבת אפ מעקין קײן שום כתב:

כ מען טאר ניט שבת שפײען אויף דעם ארט װוא דער װינט צו שפרײט דאס שפײעכטץ. אפילו אויף דעם ארט װאס מען מעג שבת טראגין:

כא מען טאר ניט פלעכטין אדער אויף פלעכטין דיא האר אום שבת. אויך טארין ניט קעמין דיא האר אום שבת:

כב אז עס ליגען עטליכע מיני כלים און מען װיל צינדערט ניטצען מיט אײנע טאר מען ניט ארויס נעמין א כלי און אװעק לײגען אויף שפעטער. נאר מען דארף ארויס נעמין דיא כלי װאס מען װיל צינדערט ניטצען. אזויא װיא מיר האבין גישריבען אין אן הײב סימן נ"ב בײא עכין װארק:

כג אײן אשה טאר ניט שבת אפ ציען מילך פון דיא בריסטען אין א כלי ארײן. אדער צו װעלכע זאך:

כד אבער אויף דער ערד ארויף מעג זיא אפ ציען אביסעל מילך אז דאס קינד װיל אנדערש ניט זײגען. דערסט גלײכען אז דיא מילך איז זיא שטארק מצער מעג זיא אויך אפ ציען אביסעל מילך מיט דער האנט אויף דער ערד ארויף:

כה א באנק װאס עס האט זיך ארויס גינומען פון איהר אײן פוס טארין ניט שבת איהם

ארײן

אריין זעצין. אויך טאר מען ניט דיא באנק נעמין אין דער האנט אריין אונ ארויף לייגען זיא אויף איין אנדערע באנק צו זיצען אויף איהר צייטשען מען איז איינמאל פראטיג אויף איהר אזוי גיזעסין אן פים:

כו א זייגער וואס גייט ניט טארין ניט איהם אן דרייען שבת אדער יום טוב. בשעת ער גייט זאל מען איהם אויך ניט אן דרייען צאטין מען דארף פון א שלאפין וועגין:

כז דעם אנדערין טאג יום טוב מעגין אן דרייען א זייגער וואס גייט ער זאל ניט דעם טאג אויף הערין צו גיין:

כח מען טאר ניט שבת שפילען אדער קלינגען מיט א גלעקיל אדער קלאפין איין זאך אונ דער אנדערער כדי עס זאל קלינגען:

כט אז מען וואשט אפ שבת כלים וואס זענין פאר פעצט טארין ניט אויף גיסען אויף זייא ווארים וואסער. נאר מען זאל פריער אריין גיסען דאס וואסער אין א כלי אריין. דער נאך זאלין אריין לייגען דיא כלים:

ל מען טאר ניט שבת אפ וואשין נאר דיא כלים וואס מען דארף דעם שבת צו עסין אדער טרינקען אין זייא:

לא מען טאר ניט אן גרייטען קיין שום זאך פון שבת אויף אין דער וואכין. היינו צוא בעטין דאס בעט שבת אויף מוצאי שבת אדער ברענגין וואסער אדער ויין אויף מוצאי שבת אונ נאך אזא שטייגער טאר מען אלטין ניט:

לב מען טאר ניט אויס רייסין אדער אויס ברעכין א ריטעל פון בעזים אום שבת:

סימן נה. דינים וואס מען דארף שבת גיווארינט צוא זיין ווען מען איז זיך טובל אונ ווען מען וואשט זיך. ער האלט פערצען סעיפים:

א מען טאר ניט זיך באדין שבת אין ווארים וואסער. אז מען באד זיך נישט נאר מען וויל אפ וואשין דאס פנים מיט דיא הענט מעגין מיט ווארים וואסער וואס איז פראטיג דער ווארימט גיווארין:

ב מען טאר ניט שבת שטיין אין באד אויף דער באנק וואס מען קען צינדערט דארט שוויצען:

ג אז מען איז זיך טובל שבת אין מקוה טאר מען ניט שוויכען. אויך טאר מען ניט מאכין שווימען דיא שפענדליך וואס אויף דעם וואסער. אפילו אוועק שארין זייא אונ מאכין שווימען כדי דאס וואסער זאל זיין ריין טארין אויך ניט:

ד אויך טארין ניט אויס קוועטשין דיא האר פון וואסער:

ה אז מען דארף שבת אין דער פריא זיך טובל צו זיין אונ מען איז זיך טובל אין טייך וואו מען טאר ניט נתראגין דארפין גיווארינט צו זיין אין דעם אויך. אז איידער מען גייט ארויס פון וואסער זאלין אפ ווישען פון זיך דאס וואסער מען זאל עס ניט טראגין אויף זיך קיין פיר איילין אדער אין שטוב אריין:

ו דעסט גלייכען אין טייך אליין זאל מען אויך נישט טראגין אויף זיך דאס וואסער קיין פיר איילין:

ז אז מען שטייט לעבין טייך מעגין וואשין דיא הענט אין טייך נאר מען זאל זייא גוט אפ ווישען איידער מען וועט גיין פיהר איילין:

ח מען טאר נישט שבת רייבען שנייא אדער אייז מיט דיא הענט כדי עס זאל זיין פון זייא וואסער:

ט אז מען דארף וואסער מעגין עס שטעלין לעבין אויבען דא וואו עס וועט ניט קענין דער ווארימט ווערין נאר עס זאל צו גיין פון זיך זעלבערט:

י עס איז ניט גליך צו וואשין זיך שבת מיט וואסער וואס עס איז דרינען דא שנייא אדער אייז:

יא אז מען וואשט זיך דער מיט זאל מען געווארינט זיין מען זאל דאס שנייא אדער אייז ניט צו רייבען מיט די הענט :

יב מען זאל זיך ניט וואשין שבת אויף שנייא. אונ ניט אויף ליים. אונ ניט אויף זאמד. אונ ניט אויף צו רייבענע ערד :

יג מען טאר ניט זיך וואשין שבת אויף גראז אדער וואו עס איז גיזייעט :

יד סייא מען איז זיך טובל סייא מען וואשט זיך נאר די הענט טאר מען ניט זיך ווארימען דער נאך ביי דעם הייכען אויבען ביז מען ווישט גוט אפ דאס וואסער :

(נשא) סימן נו. דינים וואס מען דארף שבת גיווארינט צוא זיין ביי בהמות אונ עופות אונ אנדערע לעבעדיקע זאכען. ער האלט פערציג סעיפים :

א אז א בהמה אדער א חיה אדער איין עוף אנטלויפט טארין עס ניט חאפין אום שבת :

ב מען דארף צו ווארינען די ווייבער זייא זאלין ניט האפין שבת איין עוף וואס אנטלויפט. דען דאס איז אזא גרויסע עבירה גלייך מען צינט אן שבת א לעכט ח"ו :

ג זייא דארפין זיך צו בארעכינען אז דער שבת קאסט זייא אסך מעהר ווי דאס עוף אונ פאר וואס זאלין זייא אזוי שטארק מחלל שבת זיין דורך די פאר גילדען וואס דאס עוף איז ווערט :

ד דער אייבערשטער וואס גיט אונז אויף שבת וועט בוודאי אונז גוט אפ געבין פאר דעם עוף אדער פאר דער בהמה וואס אנטלויפט שבת אונ מיר חאפען עס ניט ווייל אונז ווילען מקיים זיין זיינע מצות צו דינען איהם וואס דאס איז אונזער גאנץ לעבין :

ה די בהמות וואס זענין גיוואינט מיט דעם מענטש. אונ זייא דרייען זיך ציגעדערט ארום אין דראסען. אונ מען האט מורא טאמער וועט מען זייא אוועק גנבנין מעג מען זייא אריין טרייבין אין הויז אריין אויב זייא אנטלויפען ניט :

ו נאר מען זאל ניט נעמין זייא אין דער האנט אריין. דען מען טאר ניט שבת נעמין אין דער האנט אריין קיין שום בהמה אדער א חיה אדער איין עוף. אפילו אין שטוב :

ז אז עס איז דא אין שטוב א בהמה אדער א חיה אדער איין עוף וואס זענין ניט גיוואונט אליין אהיים צו קומען טארין ניט פאר מאכין די טיהר. דען אז מען וועט ניט פאר מאכין די טיהר וועלין זייא ארוים ממילא הייסט מיט דעם וואס מען פאר מאכט די טיהר גלייך מען פאנגט זייא :

ח דעסט גלייכען אז דאס עוף איז אין דער שטייג אונ דאס טירעל עפינט זיך טארין עס ניט פאר מאכין איבער דעם טעם :

ט מען טאר ניט שבת פאנגין קיין שום לעבידיקע זאך. אפילו א פלויא טאר מען ניט שבת חאפין. נאר אז זיא בייסט איהם מעג ער זיא חאפען אונ אוועק ווארפין. אבער הרגנין זיא טאר מען נישט. דען מען טאר ניט שבת הרגנין קיין שום לעבעדיקע זאך אפילו א שפין :

י חוץ א כינה מעגין הרגנין שבת אז מען גיפינט זיא גראט. אבער אז מען זוכט זייא אין די קליידער טאר מען ניט הרגנין אפילו די כינים וואס מען גיפינט. נאר מען זאל זייא אוועק ווארפין :

יא מען טאר ניט שבת אויף שטעלין די וויענטקע זיא זאל חאפין עכברים :

יב אז מען פאר מאכט שבת א כלי וואס איז אין איהר דא פליגען זאלין פריער ארויס יאגען די פליגען וואס מען זעהט אין דער כלי. כדי די פליגען זאלען נישט גיפאנגען ווערין :

יג מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת לָאזִין בְּלוּט פוּן קֵיין שׁוּם לֶעבֶּעדִיקֶע זַאךְ. אויךְ טָארִין נִיט מַאכִין קֵיין בַּאהֹל אִין אַ מֶענְטְשׁ אָדֶער אִין אַ בְּהֵמָה אָדֶער אִין אַ חַיָה אָדֶער אִין אֵיין עוֹף אָדֶער אִין אֵיין עַכְבָּר אָדֶער אִין אַנְדֶערִי שְׁרָצִים אַזַא שְׁטֵייגֶער:

יד אויךְ טָארִין נִיט שַׁבָּת גָאגִין קֵיין בְּלוּט אֲפִילוּ פוּן דִיא צֵיין:

טו אויךְ טָאר מֶען נִיט אַרוֹיף לֵייגִין אוֹיף דֶער מַכָּה אַ פְּלַאסְטֶער וָואס צִיעֶט אוֹיס בְּלוּט אָדֶער אַנְדֶער פַאסְגִיכְטִוֶוע:

טז וֶוער שְׁבוּכְט אַז מֶען טָאר נִיט קְוֶועטְשִׁין דִיא מַכָּה עֶס זָאל אַרוֹיס גֵיין דָאס בְּלוּט אָדֶער פַאסְגִיסְטִוֶוע. (זֶעה אֵיין בְּסִימָן ס׳):

יז אַ יוּד טָאר נִיט מֶעלְקִין קֵיין בְּהֵמָה אוּם שַׁבָּת. (נָאר וַוייל דִיא מִילֶעךְ אִיז מְצַעֵר דִיא בְּהֵמָה אַז מֶען וֶועט נִיט מֶעלְקִין דַארִיבֶּער) מֶעגִין הֵייסֶען אַגוֹי מֶעלְקִין דִיא בְּהֵמָה:

יח דִיא מִילֶעךְ טָאר מֶען נִיט טְרִינְקֶען שַׁבָּת אוּנ נִיט נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרֵיין. נָאר דֶער גוֹי זָאל זִיא נָאךְ דֶעם מֶעלְקִין אַוֶועק שְׁטֶעלִין אִין אַ וִוינְקֶעל:

יט מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת מֶעסְטִין תְּבוּאָה צוּ גֶעבִּין דֶער בְּהֵמָה. נָאר מֶען זָאל זִיךְ מְשַׁעֵר זַיין וִויא פִיהֹל מֶען דַארְף אִיהְר צוּ גֶעבִּין:

כ אַז מֶען גִיט קְלַייֶען דִיא בְּהֵמוֹת טָאר מֶען נִיט שַׁבָּת אַרֵיין גִיסֶען וַואסֶער:

כא אַז מֶען הָאט פְּרַאטִיג אַרֵיין גִיגָאסֶען דָאס וַואסֶער טָאר מֶען נִיט קְנֶעטִין זֵייא שַׁבָּת. נָאר מֶען מֶעג דִיא קְלַייֶען אִיבֶּער מִישֶׁען פוּן אֵיין כֵּלִי אִין דֶער אַנְדֶערֶער אַרֵיין:

כב יֶעדֶער יוּד אִיז מְחוּיָב גִיוָוארִינְט צוּ זַיין זַיינֶע בְּהֵמוֹת אוּנ חַיוֹת אוּנ עוֹפוֹת זָאלִין רוּעֶן שַׁבָּת פוּן אַ מְלָאכָה. דַארִיבֶּער אַז אַ יוּדְס בְּהֵמָה טְרָאגְט עֶפִּיס אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען טָאר נִיט טְרָאגִין שַׁבָּת הָאט עֶר אֵיין עֲבֵירָה. דֶען עֶר אִיז מְחוּיָב צוּ זֶעהְן זִיא זָאל רוּעֶן אַזוֹי וִויא עֶר אַלֵיין:

כג חוּץ וָואס מֶען מֶעג שַׁבָּת לָאזִין דִיא בְּהֵמָה רַייסֶען גְרָאז אוּנ עֶסִין וַוייל דָאס אִיז נִיט בַּייא אִיהְר קֵיין מְלָאכָה. דֶען זִיא הָאט נָאךְ הֲנָאָה דֶער פוּן:

כד אַזַא זַאךְ וָואס דִיא בְּהֵמָה גֵייט דְרִינֶען פוּן רְפוּאָה וֶועגֶען הַיינוּ אַ טִיכֶעל אוֹיף אִיהְר מַכָּה מֶעגִין זִיא לָאזֶען טְרָאגִין:

כה דֶערְכְט גְלַייכֶען וָואס דִיא בְּהֵמָה דַארְף צוּ גֵיין אָן גִיטוּהְן זִיא זָאל וֶוערִין דוּרְךְ דֶעם גִיהִיטֶען אַזוֹי וִויא מִיר וֶועלִין שְׁרַייבֶּען מֶעגִין אויךְ זִיא לָאזִין טְרָאגִין:

כו בְּשַׁעַת אַ בְּהֵמָה טוּהְט אַ מְלָאכָה אָדֶער זִיא שְׁלֶעפְּט עֶפִּיס אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען טָאר נִיט טְרָאגִין טָאר נִיט קֵיין שׁוּם יוּד יָאגִין זִיא אָדֶער שְׁרַייֶען אוֹיף אִיהְר זִיא זָאל גֶעהְן גֵיין. אֲפִילוּ דִיא בְּהֵמָה אִיז נִיט זַיין:

כז מֶען מֶעג לָאזִין אַרוֹיס גֵיין אַ פֶערְד מִיט אַ צוֹים. דֶען דָאס אִיז נוּר אַז דָאס פֶערְד זָאל זַיין גִיהִיטֶען עֶס זָאל נִיט אַנְטְלוֹיפֶען (זֶעה אֵיין בְּסָעִיף ל״ב):

כח אָבֶּער עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ טָאר מֶען נִיט לָאזֶען עֶס טְרָאגִין אָדֶער שְׁלֶעפִּין אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען טָאר נִיט טְרָאגִין:

כט מֶען מֶעג דֶעם עֶק פוּן צוֹים אַרוּם וִוִיקֶלֶען דֶעם פֶערְד אַרוּם הַאלְדְז. נָאר עֶס זָאל זַיין לוֹיז אַרוּם גִיוִויקֶעלְט מֶען זָאל קֶענִין אַרֵיין שְׁטֶעקִין דִיא הַאנְט צְוִוישֶׁען דֶעם צוֹים צְוִוישֶׁען דֶעם הַאלְדְז אַז עֶס וֶועט וֶוערִין אַנְטְלוֹיפֶען:

ל בְּשַׁעַת מֶען לֵייגְט אַרוֹיף דִיא צוֹים אוֹיף דֶעם פֶערְד זָאל מֶען גִיוָוארִינְט זַיין מֶען זָאל זִיךְ נִיט אָן שְׁפַּארִין דַארוֹיף. דֶען מֶען טָאר זִיךְ נִיט שַׁבָּת אָן שְׁפַּארִין אָן קֵיין לֶעבֶּעדִיגֶע זַאךְ. (חוּץ אָן אַ מֶענְטְשׁ):

לא אֵיין אָקְס אָדֶער אַ קוּה טָאר מֶען נִיט לָאזֶען אַרוֹיס גֵיין מִיט אַ שְׁטְרִיק אוֹיף דֶעם הַאלְדְז. דֶען מֶען דַארְף זֵייא נִיט צוּ הַאלְטִין מִיט קֵיין שְׁטְרִיק. אָבֶּער אַז זֵייא זֶענִין גִיוואוֹינְט צוּא אַנְטְלוֹיפֶען מֶעגִין זֵייא לָאזֶען אַרוֹיס גֵיין מִיט אַ שְׁטְרִיק אוֹיף דֶעם הַאלְדְז:

לב בְּשַׁעַת מֶען פִיהְרְט דָאס פֶערְד מִיט דֶעם צוים אָדֶער מִיט דֶעם שְׁטְרִיק וָואס דָאס פֶערְד גֵייט דְרִינֶען זָאל דֶער שְׁטְרִיק נִישְׁט אַרוֹיס שְׁטַארִין פוּן דֶער הַאנְט. נָאר מֶען זָאל הַאלְטִין אִיז עֶק שְׁטְרִיק :

לג דֶעסְט גְלַייכִין צְווֵייעִין זַיין הַאנְט צְווִישִׁין פֶערְד זָאל נִישְׁט אַרָאפּ שְׁטַארִין אֵיין פויסְט נָאהֶנְט פוּן דֶער עֶרְד. אַז דֶער שְׁטְרִיק אִיז לַאנְג זָאל עֶר עֶהְם אַרוּם וִויקְלֶען אַרוּם דֶעם הַאלְדְז פוּן פֶערְד :

לד מֶען טָאר נִיט אִין דֶער וָואכִין פַאר דִינְגֶען אָדֶער אַנְטְלַייעֶן אַ בְּהֵמָה צוּ אַגוֹי צַייטִין מֶען נֶעמְט אוֹיס מִיט עֶהְם עֶר זָאל זִיא אָפּ גֶעבִּן פַר שַׁבָּת. דֶען אַז דִיא בְּהֵמָה וֶועט זַיין שַׁבָּת בַּייא דֶעם גוֹי אוּנ עֶר וֶועט טוּעֶן שַׁבָּת מִיט אִיהְר אַ מְלָאכָה וֶועט דֶער יוּד הָאבִּין אֵיין עֲבֵירָה :

לה אַז דֶער יוּד הָאט אוֹיס גֵינוּמֶען מִיט דֶעם גוֹי עֶר זָאל זִיא עֶהְם אָפּ גֶעבִּין פַאר שַׁבָּת אוּנ דֶער גוֹי וִויל זִיא נָאךְ נִישְׁט פְרַייטִיג אָפּ גֶעבִּין זָאל דֶער יוּד פְרַייטִיג מַפְקִיר זַיין דִיא בְּהֵמָה. דְהַיְינוּ עֶר זָאל זָאגִין אִיךְ בִּין מַפְקִיר דִיא בְּהֵמָה. דָאס וָוארְט מַפְקִיר אִיז טַייטְשׁ אַז דֶער יוּד וִויל אַז דִיא בְּהֵמָה זָאל שׁוֹין נִישְׁט זַיין דֶעם יוּדְס אוּנ וֶוער עֶס וִויל מֶעג זִיא שׁוֹין נֶעמֶען. אוּנ אַז דֶער יוּד וֶועט מַפְקִיר זַיין דִיא בְּהֵמָה וֶועט דֶער יוּד שׁוֹין נִישְׁט הָאבִּין קֵיין עֲבֵירָה וָואס דֶער גוֹי טוּט מִיט אִיהְר שַׁבָּת אַ מְלָאכָה :

לו דֶער יוּד מֶעג מַפְקִיר זַיין שְׁטִילֶערְהֵייט קֵיינֶער זָאל נִישְׁט הֶערִין. נָאר עֶר זָאל מַפְקִיר זַיין מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְצִין כְּדֵי עֶר זָאל נִישְׁט הָאבִּין קֵיין עֲבֵירָה. אוּנ נָאךְ שַׁבָּת וֶועט מֶעגִין דֶער יוּד אָפּ נֶעמֶען דִיא בְּהֵמָה פוּן גוֹי :

לז דָאס אַלְץ אִיז נָאר אַז דֶער גוֹי וִויל נִישְׁט פְרַייטִיג אָפּ גֶעבִּין דִיא בְּהֵמָה. אָבֶּער מֶען טָאר נִישְׁט אַנְטְלַייעֶן אָדֶער פֶערְדִינְגֶען צוּ אַגוֹי אַ בְּהֵמָה אִיבֶּער שַׁבָּת אוּנ פַאר לָאזִין זִיךְ אוֹיף דֶעם וָואס דֶער יוּד וֶועט פְרַייטִיג מַפְקִיר זַיין דִיא בְּהֵמָה :

לח דֶעסְט גְלַייכִין אַ יוּד וָואס הַאלְט פֶערְד אוּנ אַגוֹי אַ בַּעַל עֲגָלָה אוּנ הָאט עֶהְם גִישִׁיקְט פַאר שַׁבָּת מִיט דֶער פוּהְר אוּנ דֶער יוּד זֶעהְט פְרַייטִיג פַארִין נַאכְט אַז דֶער גוֹי קוּמְט נִישְׁט אוֹיף שַׁבָּת זָאל עֶר מַפְקִיר זַיין דִיא פֶערְד אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין כְּדֵי עֶר זָאל נִישְׁט הָאבִּין קֵיין עֲבֵירָה פוּן דֶעם וָואס דִיא פֶערְד שְׁלֶעפִּין שַׁבָּת דֶעם וָואגִין :

לט אָבֶּער צוּ שִׁיקִין דֶעם גוֹי עֶר זָאל פָארִין שַׁבָּת אוּנ זִיךְ פַאר לָאזִין אוֹיף דֶעם וָואס עֶר אִיז פְרַייטִיג מַפְקִיר דִיא פֶערְד טָארִין בְּוַודַאי נִישְׁט :

מ אַז אַ בְּהֵמָה אִיז שְׁלַאף אוּנ מֶען הָאט מוֹרָא טָאמֶער וֶועט זִיא פַּיינֶערִין מֶעג מֶען הֵייסִין אַגוֹי עֶר זָאל אִיהְר לָאזִין בְּלוּט אָדֶער טוּעֶן אֵיין אַנְדֶערֶע רְפוּאָה. אָבֶּער דֶער יוּד אַלֵיין טָאר נִישְׁט דָאס אִיהְר טוּעֶן :

(בהעלתך) סימן נז. דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען טָאהְר נִישְׁט נֶעמֶען אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אוּם שַׁבָּת. עֶר הַאלְט דְרַייא אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א יֶעדֶער זַאךְ וָואס אִיז נִישְׁט קֵיין כְּלִי צוּ נִיצִין דֶער מִיט. דְהַיְינוּ הָאלְץ. פֶעל. בְּהֵמוֹת. חַיוֹת. עוֹפוֹת. אַנְדֶערֶע לֶעבֶּעדִיגֶע זַאכִין. שָׁאהְלִין פוּן נִיס אָדֶער פוּן אֵייעֶר. אָדֶער הַארְטֶע בֵּיינֶער וָואס אֲפִילוּ אַ הוּנְט קֶען נִישְׁט זֵייא עֶסִין. טִירִין אָדֶער פֶענְסְטֶער פוּן דִיא הֵייזֶער וָואס זֶענֶען אַרָאפּ גִינוּמֶען גִיוָוארִין פוּן זֵייא. שְׁטִיקְלִיךְ פוּן צוּ בְּרָאכֶענֶע כֵּלִים וָואס מֶען הָאט פְרַייטִיג אַוֶועק גִיוָוארְפִין אוֹיף דֶעם מִיסְט אָדֶער זֵייא טוֹיגִין שׁוֹין נִישְׁט צוּ נִיצִין מִיט זֵייא. רוֹיעֶ עֶסִין וַוארְק וָואס מֶען דַארְף עֶס צוּ קָאכִין פוּן מֶענְטְשִׁין וֶועגִין אוּנ עֶס אִיז נִישְׁט דֶער שְׁטֵייגֶער אַוֶועק צוּ גֶעבִּין עֶס דִיא הִינְט אָדֶער דִיא בְּהֵמוֹת. דִיא אַלֶע זַאכִין טָאר מֶען נִישְׁט שַׁבָּת נֶעמֶען אִין דֶער הַאנְט אַרַיין :

ב נור אז עס איז צו בראכין געווארין גלאז ווארק אויף דעם ארט וואס מען קען געשעדיגט ווערין מעגין זייא אוועק לייגין :

ג אש פון דעם האלץ וואס איז דעם שבת פאר ברענט געווארין . דעסט גלייכין איין איי וואס דאס עוף האט עס געלייגט דעם שבת . אדער מילעך וואס איז געמאלקין געווארין דעם שבת . אדער פירות וואס זענען דעם שבת אראפ געפאלין פון בוים . אדער אגוי האט זייא היינט אפגעריסין . טאר מען אלץ דעם שבת נישט עסין אונ נישט נעמען אין דער היינט אריין :

ד דיא כלים וואס דער נוץ פון זייא איז אונ דער וואכין צוא אזא זאך וואס מען טאר ניט טוען אום שבת . היינו א האמער . א האק . א בעזעם א שופר . א נאדיל אונ נאך אזא שטייגער אונ מען וויל מיט זייא שבת ניצין אזא זאך וואס מען מעג דהיינו מען וויל מיט דעם האמער אדער מיט דער האק צו קנאקין ניס אדער מען דארף דאס ארט וויא זייא ליגין מעגין זייא נעמען אונ דער האנט אריין :

ה אבער צו באהאלטין זייא כדי זייא זאלין ניט צו בראכין ווערין אדער מען זאל זייא ניט אוועק גנבנען טארין ניט נעמען זייא אין דער האנט אריין :

ו א לאכטער וואס מען האט נישט גיברענט אין עהם דעם שבת האט דעם אייגענעם דין וויא דיא כלים וואס מיר האבין געשריבין בסעיף ד״ ה״ :

ז אבער דיא לאכטער וואס מען ברענט אין זייא ליכט פרייטיג צו נאכט טאר מען ניט נעמען אין דער האנט אריין גאנץ שבת אויף קיין שום פאל :

ח תפילין טאר מען ניט נעמען שבת אונ דער האנט צייטין מען דארף דאס ארט וויא זייא ליגין . אדער זייא ליגין אויף אזייא ארט וואס קענען איין גירעכט ווערין :

ט אלע כלים וואס מען איז מקפיד מען זאל ניט ניצען מיט זייא נור דיא זאך וואס מען טאר ניט טוען אום שבת . דהיינו א כלי פון א בעל מלאכה וועלכים ער לאזט ניט טוען מיט איהר קיין אנדערע זאך כדי זיא זאל ניט קאלע ווערין . אדער א חליף פון דעם שוחט . אדער שרייב פאפיר . אדער וועקסלין . קאנטראקטין . רעכינונגים . בריף פון משא ומתן וועלכים מען דארף זייא נאך . אדער כלים וואס מען האלט צו פאר קויפען אין מען איז מקפיד ניט צו ניצען מיט זייא . אדער א באטיל פון געלט . דיא אלע זאכין טאר מען ניט שבת נעמין אין דער האנט אריין אויף קיין שום פאל :

י דיא זאכין וואס זענין גאר קיין כלים ניט . דהיינו העלצער . שטיינער . געלט . שטיקער אייזין . אונ נאך אזייא שטייגער טאר מען ניט נעמין שבת אין דער האנט אריין אויף קיין שום פאל :

יא נור אז מען האט פרייטיג אן גיבריט א האלץ אדער א שטיין מען זאל ניצען דער מיט וועלכי זאך תמיד . הייסט דאס שוין א כלי אונ מען מעג עס נעמין שבת אין דער האנט אריין :

יב דיא כלים וואס דער ניטין פון זייא איז צו אזייא זאך וואס מען מעג טוען אום שבת . דהיינו א בעכעריל . אדער א שיסעל אין נאך אזייא שטייגער מעגין זייא נעמין אין דער האנט אריין אפילו צו באהאלטין זייא כדי זייא זאלין ניט צו בראכין ווערין אדער כדי מען זאל זייא ניט אוועק גנבנין . אבער אז מען דארף גאר ניט צו זייא אונ ניט צוא זייער ארט טארין ניט זייא נעמין אין דער האנט אריין :

יג עסין ווארק אדער משקה אדער היילגע ספרים מעגין נעמין אין דער האנט אריין אפילו מען דארף גאר ניט :

יד מען טאר אנדערש ניט נעמין קיין זאך שבת אין דער האנט אריין צאמען מען האט עס אן גיבריט פאר שבת אויף א באזונדער ארט אדער אין א כלי :

טו בשעת מען נעמט דאס זאך זאלין געווארינט זיין מען זאל ניט נעמין פון מיטען . דען

עס ווערט אויף דעם ארט אזוי וויא א גריבעל. אונ דאס טאר מען ניט מאכען אום שבת אפילו דאס זאמד ליגט אין א כלי. דאריבער זאלין אפ שארען גלייך פון אויבען:

טז יעדער זאך וואס מען טאר נישט נעמין שבת אין דער האנט אריין טאר מען עס ניט געבין קיין שאקעל:

יז איבער דעם טאר מען ניט אן רירען אין דעם הענגיל לייכטער. דען מיט דעם אן רירען שאקעלט מען איהם אביסעל:

יח אז עס פאלט עפיס ארויף אויף א לאכטער מעגין עס אראפ נעמין:

יט מען טאר ניט שטופען מיט א מעסיר אדער מיט עפיס אנדערש דיא זאך וואס מען טאר ניט נעמין אין דער האנט אריין:

כ אז דאס איז א גרינגע זאך מעגין עס בלאזין עס זאל אוועק פליען:

כא אז עס ליגט אויף דער ערד מעגין עס צו שארין מיט דיא פיס אזוי וויא מען גייט. אויך מעגין זיצען דארויף חאטשי עס שאקעלט זיך אונטער איהם:

כב אז אגוי ברענגט שבת געלט זאל ער עס אליין אריין לייגען אין שופלעדיל. אבער אז ער לייגט עס אזוי אנידער טאר ניט דער יוד אריין ווארפין עס דורך דעם טישטוך כדי עס זאל ניט פאר לוירען ווערין:

כג מען טאר ניט פראטיג צו נאכט שלעפין דאס טישטוך מיט דיא לעכט צו זיך כדי עס זאל זיין לעכטיגער דא וווא מען זיצט. אפילו מען האט פאר לעכט צינדען גילייגט דיא חלות אויף דעם טישטוך:

כד אז איינער האט פרייטיג פאר געסין געלט אין א קעשינע פון א מלבוש אונ שבת דארף ער דאס מלבוש אדער דאס ארט פון מלבוש זאל ער אוים שאקלין דאס געלט פון קעשינע דער נאך מעג ער נעמין דאס מלבוש וואו ער דארף:

כה אז ער דארף דאס ארט אונ קען ניט דא אוים שאקלען מעג ער טראגין דאס מלבוש מיט דעם געלט אויף דעם ארט וואס ער וויל. אונ דארט מעג ער אוים שאקלין:

כו אז ער דארף ניט דאס מלבוש אונ ניט דאס ארט נאר ער האט מורא טאמער וועט מען דאס געלט דא אוועק גנבענין. פון דעם וועגין טאר ער ניט נעמין אין דער האנט אריין דאס מלבוש. אויך טאר ער ניט עס שאקלען כדי דאס געלט זאל ארונטער פאלען מען זאל עס ניט אוועק גנבענין:

כז דאס שמועסט אלץ נאר אז ער האט פראטיג פאר געסין דאס געלט אין קעשינע. אבער אז ער האט פראטיג אריין גילייגט דאס געלט אין קעשינע עס זאל דארט ליגען שבת. אונ דיא קעשינע איז אין גאנצען אן גינייט אן מלבוש (אונ עס ליגט ניט אין קעשינע בעסערי זאכין פון געלט וועלכעם מען מעג זייא נעמין אין דער האנט אריין) טאר מען ניט רירען שבת דאס גאנצע מלבוש אויף קיין שום פאהל אזוי וויא דאס געלט אליין:

כח דעסט גלייכען אז איינער האט פראטיג פאר נאכט אנידער גישטעלט איין אן גיצונדען לעכט אויף א טיש עס זאל דארט שטיין שבת. אונ ווען עס איז פראטיג נאכט גיווארין איז אויף דעם טיש ניט גילעגין דיא חלות פון שבת אדער אנדערי זאכין וואס מען מעג זייא שבת נעמין אין דער האנט אריין וועלכים זיינען מעהר חשוב פון לעכט. טאר מען ניט דעם טיש רוקען אדער רירען גאנץ שבת. אזוי וויא דאס לעכט אליין. אפילו ווען מען האט שוין שבת אראפ גינומען דעם לאכטער:

כט דעסט גלייכען אז ער האט פראטיג אריין גילייגט געלט אין א שופלעדיל דאס געלט זאל דארט ליגען שבת. אונ דאס שופלעדיל איז גימאכט אז מען קען עס אין גאנצין ארויס נעמין פון טיש טאר מען ניט דאס שופלעדיל רירען גאנץ שבת פונקט אזוי וויא דאס געלט אליין. אונ אז עס איז ניט אויף דעם טיש גילעגין דיא חלות פון שבת אדער אנדערי זאכין בעסערי פון געלט וועלכעם מען מעג זייא נעמין אין דער האנט אריין טאר מען ניט

דעם

דעם נאנצין טיש גענומין שבת אין דער האנט אריין :

ל אז מען האט אבער פראטיג פאר געסין דאס געלט אין שופלעדיל . אדער ווען עס איז פראטיג נאכט געווארין איז אין דעם שופלעדיל געלעגין אנדערי זאכין בעסערי פון געלט וועלכעס מען מעג זייא גענומין אין דער האנט אריין . מעגין שבת רוקען דאס שופלעדיל אדער דעם טיש . נאר אז מען קען ארויס שאקלין דאס געלט פון שופלעדיל מען זאל קיין היזק ניט האבין דארפין פריער ארויס צו שאקלין דאס געלט :

לא דעסט גלייכין אז מען האט ניט אריין גילייגט דאס געלט פרייטיג פאר נאכט נאר אגוי אדער א קינד האט שבת אריין גילייגט דאס געלט אין שופלעדיל מעגין אויך גענומין אין דער האנט אריין דאס שופלעדיל און דעם טיש אזויא וויא מיר האבען פריער גישריבען :

לב איבער דעם מעגין אפ שאקלין דאס טישטוך פון דיא שאהלין פון ניס חאטשי מען טאר ניט דיא שאהלין גענומין אין דער האנט אריין אזוי וויא מיר האבען גישריבען בסעיף א׳ :

לג כי איינער דער מאנט זיך אום שבת אז ער טראגט ביא זיך אזאך וואס מען טאר ניט גענומין אין דער האנט אריין . מעג ער גיין אין א ווינקעל אריין און דארט עס אויס שאקלען :

(שלה) סימן נח. דינים וואס מען דארף שבת גיווארינט צו זיין בשעת דעם גיין און בשעת דעם רעדין. ער האלט זיבען און דרייסיג סעיפים :

א מען טאר ניט לויפען אום שבת אפילו מיט שמאלע טריט :

ב אויך טאר מען ניט מאכין קיין גרויסע שפרייזען אפילו מען לויפט נישט . היינו דער גאנג זאל זיין אז צווישען איין פוס צווישען אנדערין זאל ניט זיין מעהר וויא א האלב איל :

ג אפילו אין דער וואכין איז אויך ניט גיזונד צו מאכין גרויסע שפרייזין :

ד אז עס איז אשטיקעל א בלאטע און עס איז איהם שלעכט איין צו רעכטין דעם פוס מעג ער אפילו שבת מאכין אגרויסען שפרייז איבער דער בלאטע :

ה פון א מצוה וועגען דהיינו אין שול אריין אדער אין בית המדרש אריין איז א מצוה צו לויפען אפילו אום שבת :

ו מען טאר ניט ארום גיין שבת אין זיין פעלד אדער אין דעם הויז וואס מען שטעלט זיך צו זעהן וואס מען דארף נאך שבת צו טוהן דרינגען אזעלכע זאכין וואס מען טאר ניט טוהן אום שבת :

ז דעסט גלייכען צו גיין שבת וועגין אנדערי זאכין אזא שטייגער טארין אלץ ניט :

ח מען טאר ניט גיין שבת אויף אזא ארט וואס מען קען זיך אויס גלישען און פאלין אין וואסער אריין :

ט מען מעג גיין אויף גראז אום שבת :

י אזא זאך וואס מען טאר ניט טוהן אום שבת . דהיינו קאכען אדער וואשין אדער קויפען אדער דינגען טארין ניט זאגין שבת איך וועל דיא זאך טוהן נאך שבת :

יא אויך טאר מען ניט שבת זאגין איך וועל פארין מארגען אין דער שטאט אריין . נאר מען מעג זאגין איך וועל גיין מארגען אין דער שטאט אריין :

יב אפילו פראסטע רייד טאר מען אויך ניט שבת רעדין קיין סך :

יג אויך טארין ניט שבת שמועסין פון אזא זאך וואס מען האט דער פון עגמת נפש :

יד אויך טאר מען ניט שבת רעכינען מיט דעם מויל אזעלכע חשבונות וואס מען דארף

פון

טו פון אַ מצוה וועגן מעגן רעדן שבת פון אַזעלכע זאַכן וואָס מען טאָר ניט טוהן שבת. היינו מען זאָל צו זאָגן צדקה (זעה איין בסימן מ׳ סעיף ב׳). אָדער שמועסן מיט אַ מלמד אויב ער וויל צו נעמען אַ קינד צו לערנען. אָדער שמועסן מיט אַ בעל מלאכה אויב ער וויל צו נעמען אַ קינד צו לערנען די מלאכה. דען דאָס איז אויך אַ מצוה וואָרען אַז דאָס קינד וועט גרויס ווערן און וועט נישט האָבן מיט וואָס זיך מפרנס צו זיין קען ער ח״ו ווערן אַ גזלן.

טז נאָר מען טאָר ניט שבת אָן דינגען דאָס קינד ביי דעם מלמד אָדער ביי דעם בעל מלאכה האָטשי עס איז אַ מצוה:

יז מען טאָר ניט אַפילו מיט איהם שמועסן פון געלט וויא פיהל מען וויל געבן אָדער וויא פיהל ער וויל נעמען:

יח אַז מען האָט עגמת נפש דורך דעם וואָס מען טראַכט אין דיא וואָכידיגע עסקים טאָר מען ניט טראַכטן פון זיא אום שבת:

יט עס איז אַ מצוה שבת ניט צו טראַכטען פון קיין שום עסק. נאָר עס זאָל שבת זיין ביי איהם גלייך ער האָט שוין אַלדינג אָפּ געטוהן:

כ וועקסלין. קאָנטראַקטין. רעכענונגען. האַנדיל בריף. טאָר מען אַליין ניט לייענען שבת. אַפילו נאָר צו קוקען אין זיא האָטשי מען זאָגט ניט מיט דעם מויל טאָרן אויך ניט:

כא דאָס וואָס שטייט אויף געשריבען ביי דיא פּאָטרעטין פון וועמען דער פּאָטרעט איז טאָר מען אויך ניט קוקען דרינען שבת:

כב אַז עס קומט צו אייניעם אַ בריף און ער ווייסט ניט וואָס עס שטייט אין איהם מעג ער אַריין קוקען אין איהם. נאָר ער זאָל ניט לייענען מיט דעם מויל:

כג אַז מען ווייסט אַז עס שטייט ניט אין דעם בריף אַזעלכע זאַכן וואָס מען באַרף פון גוף וועגען טאָר מען ניט אַריין קוקען אויך אין איהם:

כד יעדער כתב וואָס מען טאָר ניט אַריין קוקען דרינען שבת און ער דאַרף עס צוא האָבן נאָך שבת וועלכעם ער איז מקפיד מען זאָל ניט דער מיט עפּיס פאַר שטופּען אָדער איין וויקלען עפּיס דרינען טאָר מען עס ניט נעמען שבת אין דער האַנט אַריין:

כה ביכלעך פון אַזעלכע זאַכן וואָס שטייט ניט אין זיא פון תורה לערנען און מען לערנט ניט אָפּ פון זיא קיין יראת שמים טאָר מען ניט אַריין קוקען אין זיא שבת:

כו אַפילו אין דער וואָכין טאָר מען אויך ניט קוקען אין אַזעלכע ביכלעך וועלכעם זיא נוטצען ניט אַפילו צום האַנדיל. אַפילו זיא זענען געשריבען אָדער געדרוקט אויף לשון קודש:

כז אַלדינג וואָס דער יוד טאָר נישט טוהן שבת טאָר ער נישט זאָגען צוא אַגוי ער זאָל טוהן שבת:

כח אויך טאָרן ניט שבת זאָגן צו אַגוי אָדער צו אַ יוד ער זאָל טוהן נאָך שבת אַזאַ זאַך וואָס מען טאָר ניט טוהן שבת:

כט נאָר פון אַ מצוה וועגן מעגן יוא הייסען טוהן נאָך שבת ווייל מען הייסט דאָך ניט טוהן אום שבת זעלבסט:

ל אַז מען האָט ניט וואָס צו עסן אָדער צו טרינקען מעגן זאָגן צו אַגוי ער זאָל ברענגען פון אַזאַ אָרט וואָס אַ יוד טאָר ניט טראָגן אויב עס איז אין דיא צוויי טויזענד איילין:

לא נאָר מען זאָל ניט געבן איהם דיא כלי אין דער האַנט אַריין. נאָר דער גוי זאָל זיא אַליין נעמען. און ווען ער ברענגט זאָל דער יוד ניט נעמען פון איהם אויס דער האַנט נאָר דער גוי זאָל עס אַליין אַנידער שטעלין. דער אייגענער דין איז ביי אַלע זאַכען וואָס אַגוי ברענגט שבת:

לב אַז דיא לעכט זענען שבת אויס געגאַנגען פאַר דעם עסן מעגן הייסען אַגוי אַהער

ברענגען

בְּרֶענְגִּין אַיין אָן גִּיצוּנְדֶעןן לֶעכְט פוּן עֶרְגִיץ אַנְדֶערְשׁ :

לג אָבֶּער צוּ הַייסֶען אַ גוֹי אָן צִינְדֶען אַ לֶעכְט טָאר מֶען נִיט חָאטְשֶׁי מֶען הָאט נִיט קַיין לֶעכְט צוּ עֶסִין דֶער בַּייא :

לד דֶעסְט גְלַייכֶען טָאר מֶען נִיט הַייסֶען אַגוֹי אָן צִינְדֶען אַ לֶעכְט צוּ לֶערְנִין דֶער בַּייא :

לה אַז עֶס אִיז שַׁבָּת גוּט קאלְט מֶעגִין הַייסֶען אַגוֹי אַיין הַייצֶען . אָבֶּער אַז עֶס אִיז נִישְׁט אַזוֹי קאלְט טָאר מֶען נִיט הַייסֶען אַיין הַייצֶען צַייטֶען מֶען הָאט קְלֵיינֶע קִינְדֶער וָואס זֶענִין זִיךְ שְׁטַארְק מְצַעֵר :

לו מֶען טָאר נִיט הַייסֶען דֶעם גוֹי אַיין הַייצֶען שַׁבָּת אִין מִיטֶען טָאג עֶס זָאל זַיין וַוארִים כּוּצְאֵי שַׁבָּת :

לז מֶען מֶעג הַייסֶען אַגוֹי דֶער וַוארִימֶען אַיין עֶסִין פוּן אַ קִינְדִּם וֶועגֶען וָואס הָאט נִישְׁט שַׁבָּת עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ צוּ עֶסִין :

(קרח) סִימָן נט , דִינִים אַז מֶען טָאר נִיט פַאר קוֹיפֶען אָדֶער פַאר דִינְגֶען אוּם שַׁבָּת אוּנ וִויא אַזוֹי מֶען מֶעג בָּארְגִין אַיין עֶסִין וַוארְק אָדֶער מַשְׁקֶה . אוּנ נָאךְ דִינִים פוּן אַזֶעלְכֵי זַאכִין . עֶר הַאלְט צְוַואנְצִיג סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט קוֹיפֶען אָדֶער פַאר קוֹיפֶען אוּם שַׁבָּת . אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט דִינְגֶען אָדֶער פַאר דִינְגֶען . אֲפִילוּ עֶר אִיז הַיינְט נִיט זִיךְ מַשְׁוֶוה מִיט אִיהְם :

ב אַז מֶען וִויל שַׁבָּת בָּארְגֶען אַיין עֶסִין וַוארְק אָדֶער מַשְׁקֶה מוּז מֶען גִיוָוארְנְט זַיין אִין דִיא זַאכִין וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען . אַזַא זַאךְ וָואס מֶען וַוייסְט נִיט אַקְארַאט דֶעם מֶקַח דֶער פוּן טָאר מֶען נִיט גִידֶענְקִין דָאס וָוארְט גֶעלְט . דְהַיינוּ מֶען טָאר נִיט זָאגִין גִיבּ מִיר פַאר אַ פָּאר קָאפִּיק עֶפִּיל אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען וַוייסְט נִיט אַקְארַאט וִויא פִיהְל יֶענֶער וֶועט גֶעבִּין . נָאר מֶען זָאל זָאגִין גִיבּ מִיר צְוֵויי עֶפִּיל אָדֶער דְרַייא . וִויא פִיהְל מֶען דַארְף :

ג אַזַא זַאךְ וָואס מֶען וַוייסְט אַקְארַאט דֶעם מֶקַח דֶער פוּן מֶעג מֶען זָאגִין גִיבּ מִיר פַאר אַזוֹי פִיהְל :

ד נָאר מֶען טָאר נִיט זָאגִין לְמָשָׁל גִיבּ מִיר פַאר דְרַייא קָאפִּיק אוּנ פוּן לַאנְג קוּמְט דִיר אוֹיךְ דְרַייא קָאפִּיק וֶועט דִיר סַךְ הַכֹּל קוּמֶען זֶעקְס קָאפִּיק . אֲפִילוּ עֶר לַייעֶט זִיךְ פוּן אַנְדֶערִין טָאר עֶר אוֹיךְ נִיט אַזוֹי זָאגִין :

ה אַזַא זַאךְ וָואס מֶען וַוייסְט נִיט דִיא מָאס דֶער פוּן טָאר מֶען נִיט זָאגִין גִיבּ מִיר אַזַא מָאס פוּן דֶער זַאךְ . הַיינוּ מֶען טָאר נִיט זָאגִין גִיבּ מִיר אַקְוָוארְט עֶפִּיל אוֹיף דִיא עֶרְטֶער וָואס אִיז נִיט דֶער שְׁטֵייגֶער זֵייא צוּ מֶעסְטִין אוֹיף דֶער קְוָוארְט . אוּנ אַנְדֶערֵי זַאכִין אַזַא שְׁטֵייגֶער וָואס אִיז נִיט דֶער שְׁטֵייגֶער זֵייא צוּ מֶעסְטִין :

ו אַזַא זַאךְ וָואס דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז עֶס צוּ מֶעסְטִין אוֹיף דֶער קְוָוארְט הַיינוּ וַויין אָדֶער בְּרָאנְפִּין אָדֶער בִּיער מֶעג מֶען זָאגִין גִיבּ מִיר אַהַאלְבֶּע קְוָוארְט אָדֶער אַ קְוָוארְט דֶער פוּן :

ז נָאר עֶר זָאל נִיט זָאגִין מִיט דֶעם לָשׁוֹן מֶעסְט מִיר אָפּ אַ קְוָוארְט אָדֶער אַפָּאר קְוָוארְט :

ח דֶער וָואס בָּארְגְט זָאל נִיט שַׁבָּת גֶעבִּין דִיא מָאס פוּנְקְט גְלַייךְ נָאר עֶר זָאל גֶעבִּין אַבִּיסֶעל מֶעהְר אָדֶער אַבִּיסֶעל וֶוינְצִיגֶער :

ט הָאטְשֶׁי אִין דֶער וָואכִין טָאר מֶען נִיט גֶעבִּין וֶוינְצִיגֶער פוּן דֶער מָאס . אָבֶּער שַׁבָּת וַוייסְט שׁוֹין דֶער וָואס נֶעמְט אַז מֶען אִיז זִיךְ אַזוֹי נוֹהֵג שַׁבָּת וַוייל מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת מֶעסְטִין פוּנְקְט גְלַייךְ :

י אוֹיךְ טָאר נִיט זָאגִין דֶער וָואס בָּארְגְט מִיט דֶעם לָשׁוֹן גִיבּ מִיר דְרַייא קְוָוארְט בִּיער אוּנ פוּן לַאנְג קוּמְט דִיר אוֹיךְ פַאר דְרַייא קְוָוארְט וֶועט דִיר סַךְ הַכֹּל קוּמֶען פַאר זֶעקְס קְוָוארְט . אֲפִילוּ עֶר לַייעֶט זִיךְ פוּן אַנְדֶערִין טָאר עֶר אוֹיךְ נִיט אַזוֹי זָאגֶען :

יא מען מעג זאגין שבת צום אנדערין גיב מיר צוואנציג נים אדער פופציג. נאר מען
טאר ניט זאגין מיט דעם לשון עס קומט דיר שוין ביא מיר פאר פופציג נים גיב מיר
נאך פופציג וועט דיר קומען פאר הונדערט:

יב ביא דעם אלימען טאר מען ניט זאגין דאס לשון פאר קויף מיר. נאר מען זאל זאגען
דאס לשון גיב מיר אזוי וויא מיר האבין גישריבען:

יג אז מען נעמט עפים פון אגוי טאר מען ניט בצאלין שבת דאס געלט. אפילו מען ווייזט
דעם גוי וואו דאס געלט ליגט ער זאל זיך אליין נעמין טאר מען אויך ניט. אפילו דורך
איין אנדערין גוי טאר מען ניט בצאלין שבת:

יד דעסט גלייכען אז דער גוי נעמט עפים ביי א יוד און ער לייגט אנידער דאס געלט.
חאטשי ער לייגט עם אליין אריין אין יודם טיש קעסטיל. טאר מען אליין ניט:

טו מען טאר ניט שענקין שבת איינער דעם אנדערין נאר אזא זאך וואס איז פון
שבת וועגען:

טז אויך טאר מען ניט שבת געבען דעם אנדערין א משכון נאר (פון א מצוה וועגין אדער
פון שבת וועגען און ער זאל איהם ניט זאגין נאדיר א משכון נאר ער זאל עם איהם
אזוי געבין:

יז אז איינער פאר דינגט דעם אנדערין אין מיטען דער וואך אדירה אדער כלים אויף טעג
דהיינו ער זאגט איהם פאר יעדערין טאג וואס דוא וועסט זיצען אין דער דירה אדער
ניטצען מיט דער כלי זאלסטו מיר געבין אזוי פיהל טאר ער גיט נעמין פון איהם קיין
גיצאלט פאר דעם שבתדיגען טאג. אפילו ער גיט איהם אין איינעם מיט דעם געלט פון
דיא רעשט טעג. סייא ער פאר דינגט צו איוד סייא צו אגוי איז אלץ דער איינער דין:

יח איבער דעם דארפין גיווארינט צו זיין אין דיא נאכט הייזער אז מען פאר דינגט
א נומער אויף שבת מען זאל ניט רעכינען פאר יעדערין טאג באזונדער. נאר מען זאל
פאר דינגען צו געבין פאר יעדערי צוויי טעג אזוי פיהל. אדער פאר יעדער וואך אזוי פיהל.
אויף אזא אופן מעגין אלע זאכין פאר דינגען:

יט אז איינער דינגט פראטינ א יוד ער זאל איהם שבת היטען וועלכע זאך זאל ער איהם
דינגען ער זאל היטען פרייטיג און מוצאי שבת אויך א פאר שעה. און ער וועט איהם
אין איינעם געבין דער פאר אזוי פיהל:

כ אבער פאר דעם וואס ער היט שבת אליין טאר ער ניט נעמין קיין גיצאלט:

(חקת) סימן ס. דינים פון א שלאפין אדער דער וואס איז עפים ניט גיזונד. און פון א קימפעטארין. ער האלט דרייא און דרייסיג סעיפים:

א אז איינער איז עפים ניט גיזונד און ער גייט ארום טאר ער ניט טוהן שבת קיין שום
רפואה. אפילו צו שמירען זיך מיט עפים א רפואה:

ב און אנדערי טארין אויך ניט טוהן פון זיינעט וועגען. אפילו דורך אגוי טארין אויך ניט
טוהן קיין מלאכה:

ג אויך אזא עסין וארק אדער משקה וואס גיזונטע מענטשין עסין ניט און טרינקען ניט
דאס. טאר ער עס ניט עסין אדער טרינקען אום שבת פון רפואה וועגין:

ד אז איינער איז עפים ניט גיזונד אויף דיא אויגין טאר ער ניט ארויף לייגען אויף זייא
קיין ניכטערין שפייעכטץ פון רפואה וועגין:

ה אבער אז מען קען ניט עפינען דיא אויגען מעגין זייא איין נעצין מיט ניכטערין שפייעכטץ
מען זאל זייא קענין עפינען:

ו אז איינער האט צו פיהל גיגעסין און איז זיך מצער און וואלט עס גערין אפ גיבראכין

מעג

מעג ער איין שטעקין דעם פינגער אין מויל אריין ער זאל אפ ברעכין :

ז אבער איין נעמין א רפואה צו ברעכין טאר מען ניט צייטען ער איז שלאף באופן וויא מיר וועלין שרייבען בסעיף כ"ב כ"ג :

ח אז איינער האט ח"ו א מכה וואס איז ניט קיין סכנה טאר ער ניט שבת ארויף לייגען קיין פלאסטער אפילו ער האט איהם פראטיג גימאכט :

ט אויך טאר ער ניט שבת ארויף לייגען קיין שום זאך וואס היילט . היינו בלעטליך וואס היילען אדער א שטיקעל אלט קלייד וואס איז נאך קיינמאל ניט גיוועזן אויף דער מכה . דען דאס היילט אויך די מכה :

י אבער אזא זאך וואס איז נאר צו היטען וויא זאל זיך ניט רייבען מעג ער ארויף לייגען :

יא אז עס ליגט אויף איהר א פלאסטער פון פראטיג מעג ער אויף דעקין א שטיקעל פלאסטער און אפ וויזען די זייט מכה . דער נאך אויף דעקין דאס אנדערי שטיקעל פלאסטער און אפ ווישען די אנדערי זייט מכה :

יב אבער דעם פלאסטער זעלבערט טאר מען ניט אפ וויזען דען ער פאר גלעט דעם פלאסטער . און צוא פאר גלעטין שבת א פלאסטער איז אזוי גוט איין עבירה גלייך מען צינט אן אליכט ח"ו :

יג אז ער האט דעם פלאסטער אראפ גינומען טאר ער איהם שוין ניט שבת צוריק לייגען אויף דער מכה :

יד אז דער פלאסטער פאלט שבת אליין אראפ אויף דער ערד טאר ער איהם אויך נישט צוריק לייגען אויף דער מכה . אבער אז ער פאלט ארויף אויף א כלי מעג ער איהם צוריק לייגען :

טו אז ער איז זיך שטארק מצער פון דעם וואס דער פלאסטער ליגט ניט אויף דער מכה מעג ער זאגין צו א גוי ער זאל דעם פלאסטער ארויף לייגען :

טז נאר ער טאר ניט זאגין דעם גוי ער זאל אן שמירען שבת דעם פלאסטער צייטין ער איז שלאף באופן וויא מיר וועלין שרייבען בסעיף כ"ב :

יז מען טאר ניט ארויף לייגען א פארטשיילע אדער א שטיקעל לאווינט אויף א מכה וואס גייט פון איהר בלוט . דען דאס בלוט פארבט די זאך אום שבת . האטשי די פארטשיילע איז אזוי אויך רויט טאר מען אלין ניט :

יח אויך טאר מען ניט קוועטשין די מכה עס זאל ארויס גיין פון איהר דאס בלוט :

יט נאר מען זאל אפ וואשין דאס ארט מיט וואסער כדי דאס בלוט זאל אויף הערין צו גיין און דער נאך מעג מען ארום וויקלען א טיכעל :

כ אז דאס בלוט הערט ניט אויף צו גיין מעג מען ארום וויקלען שפינוועבאכטין אויף דעם ארט . אז עס איז דא א גוי זאל מען היסען דעם גוי ארויף לייגען דאס שפין וועבאכטין . און דער נאך מעג מען שוין אליין ארויף לייגען דאס טיכעל :

כא דעסט גלייכין אז מען טוהט זיך א שניט און עס גייט בלוט דארף מען אויך גיווארינט צו זיין אין דעם אלימען :

כב אז איינער איז אזוי שלאף אז ער קען ניט ארום גיין נאר ליגט אין בעט . אדער ער האט אזא שלאפקייט וואס זיין גאנצער גוף איז קראנק פון דעם מעג מען היסען א גוי אלדינג טוען פון זיינעט וועגין אפילו קאכען וואס ער דארף שבת . נאר נאך שבת דארף מען פרעגין א שאלה אויף די כלים און אויף דעם עסין וואס איז גיבליבען פון דעם קאכען :

כג אויך מעג דער שלאפער עסין אדער טרינקען אלע רפואות וואס ער דארף :

כד אז מען דארף איהם צו לייגען א רפואה זאל מען היסען א גוי צו לייגען . אז עס איז ניט דא קיין גוי זאל א יוד צו לייגען אנדערש וויא ער לייגט צו אין דער וואכין .

משל מיט דיא אנדערע זאט פינגער און נאך אזא שטייגער:

כה אבער פראסטי צו לייגען און ווער שמועסט מאכין דיא רפואה טאר ניט קיין יוד. נאר דורך אגוי:

כו דאס אלץ שמועסט נור אז עס איז ניט קיין סכנת נפשות. אבער אז א רופא אפילו א גוי אדער דער יוד וואס ווייסט זאגט אז עס איז סכנת נפשות איז א מצוה יעדער יוד זאל אויף איהם מחלל שבת זיין. פייער צו ברענין און אלדינג צו טוען וויא ווייט מען קען נאר איהם ראטיווען. אויב מען האט ניט תיכף אגוי דאס צו טוען:

כז אז מען ווייסט ניט אזוי אויב עס איז סכנת נפשות זאל מען אלץ טוען דורך א גוי אדער אנדערש פון א ן דער וואכין אזוי וויא מיר האבען פריער גישריבען:

כח א קימפעטארין האט אויך דעם דין וויא א שלאפער וואס איז סכנת נפשות. איבער דעם מעג מען ביי איהר מחלל שבת זיין אז מען דארף און מען האט ניט קיין גוי:

כט אז מען קען טוען דיא מלאכות אנדערש פון אין דער וואכין זאל מען טוען:

ל זיא ווערט אן גירופין קייגען דעם א קימפעטארין ביז סוף דעם זיבעטין טאג פון קינד האבין:

לא נאך דעם זיבעטין טאג ביז דרייסיג טאג האט זיא דעם דין וויא א שלאפער וואס איז ניט קיין סכנת נפשות. דאריבער טוט מען וואס זיא דארף דורך אגוי:

לב נאר מען מוז גיווארינט זיין מען זאל זיא ניט פאר קילען. דען דאס איז ביי איהר סכנת נפשות:

לג איבער דעם אז מען דארף צו הייצען און מען קריגט ניט קיין גוי מעג דער יוד הייצען אום שבת פון דיא דרייסיג טאג פון קינד האבין:

(בלק) סימן סא. דינים פון דעם ארט וואס מען טאר ניט טראגין. ער האלט זיבען און צוואנציג סעיפים:

א אויף דעם ארט וואס איז ניט דא קיין ערובין אדער דער ערוב איז איבער גריסען גיווארין טאר מען ניט טראגין שבת קיין שום זאך אפילו אין קעשינע:

ב אויך טאר מען ניט דארט ווארפין קיין שום זאך און ניט שלעפין קיין שום זאך:

ג נאר ווינציגער פון פיהר איילין מעגין טראגין אין דראסין אליין. איין איל ווערט גירעכינט זעקס פאסטען. מען קער זיך אבער היטען פון דעם. דען עס איז דא אין דעם חילוקי דינים:

ד אין רשות היחיד מעגין יוא טראגין. רשות היחיד הייסט א שטוב אדער א הויף וואס איז ארום גיצוימט מיט פיהר ווענט וואס דיא ווענט זענין ניט נידריגער פון צעהן פאסטען מעגין טראגין אין דער שטוב אדער אין דעם הויף. (זעה איין בסימן ס"ב):

ה פון רשות היחיד ארויס אדער פון דראסין אין רשות היחיד אריין טאר מען ניט טראגין אדער ווארפען אדער שלעפין קיין שום זאך:

ו איבער דעם טאר מען ניט שבת שעפין קיין וואסער פון דער ברונען וואס שטייט אויף דעם ארט וואס מען טאר ניט טראגין. דען דיא ברונען הייסט א רשות היחיד. ווייל דער גרוב איז ארום מיט פיהר ווענט פון דער ערד ממילא טאר מען ניט ארויס טראגין פון גרוב ארויס:

ז א הויז אדער א הויף וואס אז מען קומט ארויס דער פון איז מען שוין אין דראסין און דיא טיהר עפינט זיך אריין טאר מען ניט טראגין קיין שום זאך פון דער שוועל ארויס. און ניט פון דראסען אויף דער שוועל ארויף. און ניט פון דער שוועל אין הויז אריין. און ניט פון הויז אויף דער שוועל ארויף:

ח מען טאר ניט טראגין פון הויז אויף דער פאטשינע ארויס ווייל דיא פאטשינע איז אונטער איין דאך מיט דעם הויז. דען דיא פאטשינע האט ניט קיין ווענט. דאריבער

טאָר מען אויך ניט טראָגין אויף דער פּאַטשינע זעלבערט :

ט אַז מען דאַרף זאָל מען פרעגין דעם וואָס קען לערנען וויא אַזוי מען זאָל דיא פּאַטשינע פאַר שבת פאַרעכטין מען זאָל מעגין אויף איהר טראָגין :

י אין אַ גאָרטען אָדער אין אַ פעלד אָדער וואו עס איז גיזייעט טאָר מען ניט טראָגין חאַטשי עס איז אַרום גיצוימט מיט ווענט. נאָר אַז זייא זענין ניט גרויס איז דאָ איין אופן וואָס מען מעג דאָרט טראָגין טייל זאַכין. אַז מען דאַרף זאָל מען פרעגין אַ שאלה :

יא יעדער זאַך וואָס איז ניט קיין מלבוש און נישט קיין צירונג טאָר מען ניט טראָגין אויף זיך וואו מען טאָר ניט טראָגין :

יב דאַריבער טאָר ניט דער מאַנצבול אַרויס טראָגין אויף זיך קיין נאָדעל און ניט קיין שפּילקע. אַפילו דאָס מלבוש איז מיט איהר פאַר שפּילעוויט :

יג דיא ווייבער מעגין אַרויס גיין מיט דיא שפּילקעס וואָס זענין פאַר שפּילעוויט. אָבער ניט מיט מעהר וויא זייא דאַרפין צו פאַר שפּילעווין. און אויך נור מיט אַ שפּילקע וואָס האָט ניט קיין לעכיל. אָבער ניט מיט קיין נאָדיל חאַטשי זיא איז פאַר שפּילעוויט :

יד מען טאָר ניט טראָגין אַפילו אַ זייגערל אין קעשינע אָדער אַבריל אויף דער נאָז אויף דעם אָרט וואָס מען טאָר ניט טראָגין :

טו מען טאָר ניט אַרויף לייגין אַ פערטשיילע אויף דער הויב אָדער אויף דעם היטעל כדי זייא זאָלין ניט באַרעגינט ווערין :

טז אַ לאָמער אָדער אַ שלאַפער אָדער איין אַלטער מאַן וואָס קען ניט גיין אָן קיין שטעקין און אַפילו ער גייט אַרום אין שטוב מוז ער אויך גיין מיט אַ שטעקין מעג ער גיין אַרויס מיט דעם שטעקין :

יז אָבער אַז ער גייט אין שטוב אָן אַ שטעקין טאָר ער ניט גיין מיט דעם שטעקין וואו מען טאָר ניט טראָגין. אַ בלינדער טאָר אויך ניט דאָרט גיין מיט אַ שטעקין :

יח אַז עס איז אַ בלאָטע מעגין זיך אויף הייבען אַביסעל דאָס מלבוש עס זאָל ניט איין גירעכט ווערין. אָבער שטאַרק אויף הייבען טאָרין ניט :

יט אַז מען גייט נור דאָס מלבוש אויף זיך אויף גיהאָנגין אָדער מען גייט אין אַ טלית וואָס ער האָט גאָר ניט קיין אַרבּיל טאָר מען ניט אויף הייבען אַפילו אַביסעל פאַר דער בלאָטע. וואו מען טאָר ניט טראָגין :

כ אויך מוז מען דאָרט גיין אָן גיטוען אין טלית וויא עס קער צו זיין. אָבער ניט אַרום וויקלען איהם אַרום האַלדז :

כא אויף דעם אָרט וואָס מען טאָר ניט טראָגין טאָר מען ניט גיין אין צווייא גאַרטלין איינער אויף דער אַנדערע אַז דער אויבערשטער איז ניט אַזוי צו גיין :

כב אָבער אַז עס איז אַ מלבוש אַ צווישען שייר דהיינו איין גאַרטעל איז אויף דיא הויזען און דיא אַנדערע איז אויף דער קאַפּיטע מעגין יוא גיין אַזוי :

כג אַז מען וויקעלט אַרום דיא נאָז פאַרטשיילע אויף דיא הויזען זאָל מען ניט מיט קיין אַנדערע זאַך דענכאָלט זייא אַרום גאַרטלין :

כד רעכט גלייכין אָן צו טוען דיא נאָז פאַרטשיילע אויף דעם האַלדז מעגין נאָר אַז מען גייט ניט אין קיין אַנדערע פאַרטשיילע אויף דעם האַלדז און דער שטייגער איז דאָרט צו גיין אָן גיטוען אַפאַרטשיילע אויף דעם האַלדז :

כה מען טאָר ניט אַרום וויקלען דיא פאַרטשיילע אויף דעם פוס אָדער אַרום דער האַנט און אַזוי גיין וואו מען טאָר ניט טראָגין :

כו דיא מענטשין וואָס טראָגין פאַפּיר ווען זייא דאַרפין צו האָבין נקיות וואו מען טאָר ניט טראָגין זאָלין זייא האָטש ניט מיט נעמין נאָר וויא פיהל זייא דאַרפען צינדערט און אויך נור ווען מען גייט האָבין נקיות. אָבער צו טראָגין תמיד פאַפּיר טאָמער וועט

מען

מען דארפין טארין ניט וויא מען טאר ניט טראגין :

כז אויף דעם ארט וואס מען טאר ניט טראגין טארין ניט טראגין קיין קינד ביז סייא עס קען אליין גיין סייא ניט :

(פנחס) סימן סב . דינים פון עירובי חצרות. ער האלט פינף אונ צוואנציג סעיפים :

א אז צווייא יודען אדער מעהר וואונען אין איין הויז יעדערער אין א באזונדער שטיבעל אונ צווישען דיא שטיבלעך איז דא אפעדער הויז וואס מען גייט דער פון אריין אין יעדערען שטיבעל . טארין ניט טראגין פון קיין שום שטיבעל אין פעדער הויז אריין . אונ ניט פון פעדער הויז אין וועלכין שטיבעל אריין . צאטען מען האט פראטיג גימאכט איין עירובי חצירות :

ג אפילו עס איז דארט ניט דא קיין פעדער הויז אין קיין הויף נאר זייא וואונען אין צווייא שטיבלעך אונ איינער האט דעם גאנג דארך דעם אנדערין . טאר מען אויך ניט טראגין פון איין שטיבעל אין אנדערין אריין צאטען מען האט פראטיג גימאכט איין עירובי חצירות :

ד דאס שמועסט אלטץ נאר אויף דעם ארט וואס מען טאר ניט טראגין. אבער אין דער שטאט וואס איז מיט עירובין מען זאל מעגין טראגין איז גינוג וואס דער רב מאכט איין עירובי חצירות פאר דער גאנצער שטאט :

ה נאר אז דער עירוב איז פראטיג איבער גריסען גיווארין טאר מען ניט טראגין אפילו פון איין שטוב אין דער אנדערער אריין (וואס וואונט דארט איין אנדערער) אין אלע הייזער וואס מען האט ניט דארט פראטיג גימאכט איין עירובי חצירות . אזוי וויא מיר האבין פריער גישריבען :

ו דעם עירובי חצירות זאל מען אזוי מאכין . איינער פון דיא בעלי בתים וואס וואונען דארט זאל נעמין פראטיג א חלה אדער א ברויט וואס איז אזוי גרויס האטש וויא זעקס היגערני אייער . אונ זאל עס געבין איין אנדערין אין דער האנט אריין (נאר ניט איינעם פון זיינע קינדער) . אונ זאל זאגין איהם נעם דיא חלה אונ זייא זוכה פון אלע יודען וועגען וואס וואונען אין דעם הויף (אדער אין דעם הויז) . דיא חלה זאל קערין צו אלע יודען וואס וואונען אין דעם הויף אדער אין דעם הויז :

ז אונ דער אנדערער נעמט פון איהם אונ הייבט עס אויף א פאסט הויך . אונ זאל אין זינען האבען אז ער וויל עס זוכה זיין פון דיא אלע מענטשין וועגין :

ח דער נאך זאל דער וואס מאכט דעם עירוב נעמין פון איהם דיא חלה אונ זאל זאגין אזוי „בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל ישראל הדרים בבתים שבחצר זה":

ט דיא טייטש פון דיא ווערטער איז אז דורך דעם עירוב זאלין מיר אלע מעגין ארויס טראגין אונ אריין טראגין פון דיא שטובען אין הויף אריין אדער אין פעדער הויז אריין . אונ פון הויף אדער פון פעדער הויז אין דיא שטובען אריין . אונ פון איין שטוב אין דער אנדערער אריין . דאס אלץ זאל זיין מותר צו אלע יודען וואס וואונען אין דעם הויף אדער אין דעם הויז :

י דיא חלה דארף צו ליגען אין א שטוב וואס האלט האטש פיר איילין דיא ברייט אונ פיר איילין דיא לענג :

יא דיא חלה דארף צו ליגען ביז פראטיג צו נאכט ווען עס איז שוין גוט נאכט . דער נאך מעג ער שוין איבער איהר א מוציא מאכין בנאכט אדער שבת בטאג :

נאר

יב נאר עס זאל זיין ביי איהם אין דער דיעה אז ער וועט ניט מקפיד זיין אז יענער וואס וואוינט דארט וועט זיא עסין. דען דער עירוב איז טייטש אז דאס גאנצע הויז זענען שותפות אין דער חלה:

יג אז פרייטיג איז יום טוב טאר מען ניט מאכין קיין עירובי חצירות. נאר מען זאל מאכין ערב יום טוב:

יד אז צוויי יודען וואוינען מיט אגוי אין איין הויף אדער אין איין הויז יעדערער אין א באזונדער שטיבעל. איז הוין וואס זייא דארפין צו מאכין איין עירובי חצירות דארפין זייא צו דינגען פון דעם גוי דאס רשות וואס ער האט אין דעם הויז. און אז ניט טאר מען זייא ניט טראגין אין דעם הויז אזוי וויא מיר האבין גישריבען:

טו אז עס וואוינען אין דעם הויז עטליכע גוים יעדערער אין א באזונדער שטיבעל דארפין צו דינגען פון יעדערין גוי:

טז אז עס וואוינט ניט מיין וויא איין יוד אין דעם הויז דארף ער ניט צו מאכין קיין עירובי חצירות און ניט צו דינגען פון גוי:

יז אפילו דער גוי וואוינט אין איין אנדערין הויף נאר ער האט ניט קיין אנדערין דורך גאנג ארויס נאר דורך דעם יודישען הויף. אדער דער גוי וואוינט אויף שטיגען און גייט אראפ דורך דעם יודישען הויף אדער דורך דעם יודישען פעדער הויז. טאר מען אויך ניט טראגין דארט צאטען מען דינגט דאס רשות פון גוי:

יח אז דיא דירה וואס דער גוי וואוינט איז א יודס נאר דער גוי האט זיא פון איהם גידונגען; דארפין ניט צו דינגען דאס רשות פון גוי:

יט בשעת דער יוד וויל דינגען פון גוי זאל ער נעמין א מטבע אדער אנאנדערי זאך. און זאל זאגין צום גוי פאר דינג מיר דיין רשות וואס דוא האסט אין דעם הויף אדער אין דעם הויז. און זאל איהם געבין דיא זאך:

כ אבער אז דער יוד גיט ניט דעם גוי עפים פאר דעם פועלט ניט האטשי דער גוי שענקט איהם דאס רשות:

כא מען דארף ניט צו דינגען ביים דעם גוי אליין נאר אפילו מען דינגט פון גוים וואיב זיין רשות איז אויך גינוג:

כב אפילו מען דינגט נאר דעם גוים רשות פון דעם גוים משרת פועלט אויך שוין כל זמן דער משרת איז דארט ביי דעם גוי:

כג אז דער גוי שטארבט אדער ער ציעט זיך אוים פון דער דירה דארפין דער נאך צוא דינגען דאס רשות פון דעם גוי וואס וואוינט זינדערט אין דער דירה:

כד אז עס וואוינט אין דעם הויף א משומד ר"ל אדער א פושעי ישראל וואס איז מחלל שבת פאר א סך יודען דארפין פון איהם צוא דינגען דאס רשות אזוי וויא פון אגוי:

כה דאס וואס מיר האבין ביז אהער גישריבען צו דינגען פון דעם גוי איז אויף אזא ארט וואס מען טאר ניט טראגין. אבער אין דער שטאט וואס דער רב מאכט זיא ארום מיט עירובין מען זאל מעגין דארט טראגין קער דאס אליין צום רב. און ער בווארינט שוין על פי דין וואס עס וואוינען גוים אויך אין דער שטאט:

(מצות) סימן סג. דינים וויא ווייט מען מעג גיין אום שבת. און פון עירובי תחומין. און פון דעם וואס איז שבת אויף דעם וואסער. ער האלט דרייא און דרייסיג סעיפים:

א מען טאר ניט גיין שבת (פון דעם ארט וואס ער איז גיוועזן אין אן הייב שבת) מיין וויא צווייא טויזענט איילין אין יעדער זייט פון דעם ארט:

ב זעקס פאסטען פון א מיטעל מענטש ווערט גירעכינט איין אייל. דיא אלע דינים פון דעם סימן גייען אויך אן בייא יום טוב :

ג דער וואס איז אין אן היים שבת אין שטאט מעג שבת גיין צווייא טויזענד איילען פון עק שטאט אן. אויף יעדער זייט פון דער שטאט :

ד אז איינער איז ניט אין אן היים שבת אין שטאט און ער וויל שבת גיין אין שטאט אריין טאר ער ניט מיין גיין נאר צווייא טויזענט איילין פון דעם ארט וואס ער איז גיוועזין אין אן היים שבת :

ה דאריבער אז דיא צווייא טויזענט איילין לאזען זיך אויס אין מיטען דער שטאט טאר ער נישט מעהר גיין נאר ביז צו דעם ארט וואס זיינע צווייא טויזענט איילען לאזען זיך דארט אויס :

ו אז מען לייגט איין עירוב אזוי וויא מיר וועלין שרייבען בסעיף י"ב מעגין גיין צווייא טויזענט איילען פון עירוב אן. דאריבער אז איינער דארף שבת צו גיין פיהר טויזענט איילען זאל ער פראטיג לייגען איין עירוב אויף דעם ארט וויא עס לאזען זיך אויס זיינע צווייא טויזענט איילין. וועט הייסען אזוי גוט גלייך ער וואלט גיוועזן אין אן היים שבת אויף דעם ארט וויא דער עירוב ליגט. ממילא וועט ער שבת מעגין גיין דיא צווייא טויזענט איילען פון דעם ארט וואס ער איז גיוועזן אין אן היים שבת ביז צו דעם עירוב. און נאך צווייא טויזענט איילען פון עירוב אן :

ז אבער צו גיין שבת מעהר פון פיהר טויזענט איילין פועלט ניט קיין עירוב :

ח דער מענטש וואס לייגט איין עירוב צו גיין פיהר טויזענט איילין למשל אויף מזרח זייט מאר ער ניט גיין אויף מערב זייט אפילו איין טריט ווייטער פון דעם ארט וואס ער איז אין אן היים שבת. דען עס הייסט דאך אזוי גוט גלייך ער איז גיוועזן אין אן היים שבת אויף דעם ארט ווא דער עירוב ליגט. ממילא האט ער ניט מיין צו גיין נאר ארום דעם עירוב צווייא טויזענט איילען. און דאס ארט וואס ער איז אין אן היים שבת איז דאך שוין ווייט צווייא טויזענט איילען פון דעם עירוב. ער מעג נאר גיין צו דעם עירוב און פון דעם עירוב ווייטער צווייא טויזענט איילען :

ט דער מענטש וואס איז אין אן היים שבת אין שטאט מעג גיין אין דער גאנצער שטאט האטשי ער האט פרייטיג גילייגט איין עירוב צווייא טויזענט איילען פון דער שטאט. נאר ער טאר ניט גיין ארויס אויס דער שטאט אין קיין שום זייט נאר אין דער זייט וואס ער האט גילייגט דעם עירוב :

י דער וואס איז אין אן היים שבת ניט גיוועזן אין שטאט און האט פרייטיג גילייגט איין עירוב ער זאל מעגין שבת גיין אין שטאט אריין טאר ער ניט מיין גיין נאר צווייא טויזענט איילין פון דעם ארט וואס דער עירוב ליגט. ממילא אז דיא צווייא טויזענט איילין לאזען זיך אויס אין מיטען דער שטאט טאר ער ניט גיין ווייטער :

יא אז איינער לייגט איין עירוב מעהר וויא צווייא טויזענט איילען פון דעם ארט וואס ער איז אין אן היים שבת. דעסט גלייכען אז דער וואס וואונט אין שטאט לייגט איין עירוב מעהר וויא צווייא טויזענט איילען פון דער שטאט. איז דער עירוב קיין עירוב ניט. און זייא האבין דעם איינגענעם דין וויא דער וואס האט גאר ניט גילייגט קיין עירוב :

יב דער עירובי תחומין דארף אזוי גימאכט צו ווערין. מען זאל נעמין ברויט אדער חלה וואס איז האטש אזוי גרויס וויא זעקס אייער. אדער ציבעלע וואס איז אזוי גרויס וויא צווייא אייער און מען זאל פראטיג גיין צו דעם ארט וואס מען וויל עס לייגען און מען זאל עס דארט אנידער לייגען און מען זאל זאגין דיא ווערטער „דורך דעם עירוב זאל איך מעגין גיין פון דעם ארט אן צווייא טויזענט איילין אין אלע זייטען פון דעם ארט" און זאל

דאס לאזען ליגען אויף דעם ארט אביסעל צו גידעקט כדי דאס זאל ליגען דארט חאטשי ביז עס וועט זיין גוט נאכט:

יג און נאך דעם אנידער ליגען מעג ער שוין צוריק אהיים גיין. און שבת וועט ער שוין מעגין גיין ביז דעם עירוב און צוויי טויזענט איילין ווייטער פון עירוב:

יד אז מען לייגט אנידער דעם עירוב און מען זאגט גאר ניט איז דאס קיין עירוב ניט:

טו עס מעג אנאנדערער מענטש אויך לייגען איין עירוב פון זאנעט וועגען. נאר יענער מענטש זאל שוין אלט זיין דרייצעהן יאהר:

טז בשעת יענער לייגט דעם עירוב זאל ער זאגין דאס לשון „דורך דעם עירוב זאל דער מענטש מעגין גיין פון דעם ארט אן צווייא טויזענט איילען אין אלע זאטען פון דעם ארט„:

יז אז מען לייגט איין עירוב פאר עטליכע מענטשין וועגען זאל מען זאגין דאס לשון „דורך דעם עירוב זאל דער און דער מעגין גיין פון דעם ארט אן צווייא טויזענט איילין אין אלע זאטין פון דעם ארט„:

יח מען דארף גיווארינט צו זיין דער עירוב זאל אזוי גרויס זיין עס זאל זיין פון יעדערין מענטשים וועגין אזוי גרוים וויא מיר האבין גישריבען בסעיף י"ב. און אויך יעדער עירוב זאל זיין דעם מענטשים זעלבערט וואס מען לייגט פון זאנעט וועגען. און ניט קיין אנדערינס:

יט אויך זאל מען יעדערין פון זייא זאגין בראטיג אז מען לייגט פון זיינעט וועגען איין עירוב:

כ דיא איינענע דינים גייען אן בייא דעם וואס לייגט פון איין מענטשם וועגען איין עירוב:

כא אז מען לייגט דעם עירוב אריין אין א גריבעל און דעקט איהם צו מיט ערד איז דאס קיין עירוב נישט. אבער אז מען דעקט איהם צוא מיט א שטיין איז דאס יוא אגוטער עירוב:

כב אז מען לייגט דעם עירוב אויף א בוים איז אויך גוט. אבער אז מען לייגט איהם אויף א ווייך שטעקעלי וואס וואקסט פון דער ערד איז דאס ניט קיין עירוב:

כג מען זאל ניט לייגען קיין עירוב נאר ווען מען דארף שבת צו גיין פון א מצוה וועגען:

כד אז פראטיג איז יום טוב זאל מען לייגען דעם עירוב ערב יום טוב. אבער נישט אום יום טוב:

כה אז זונטאג איז יום טוב און מען וויל לייגען איין עירוב מען זאל מעגין גיין שבת אדער יום טוב זאל מען לייגען פראטיג:

כו אז מען וויל גיין שבת און יום טוב אדער ביידע טעג יום טוב דארף דער עירוב צו ליגען אויף דעם ארט ביז עס איז שוין גוט נאכט פון דעם מעת לעת וואס מען וויל גיין אין איהם. הוינ ראש השנה איז גינוג (אויף יום טוב) אז עס ליגט ביז דער ערשטע נאכט פון ראש השנה:

כז אז איינער וויל שבת אוועק גיין אויף דעם וואסער אויף טראמוועס טאר ער אנדערש ניט צאטען ער איז דארט אריין גיגאנגען פראטיג פאר נאכט און איז דארט גיוועזען ביז עס איז גיווארין גוט נאכט. חאטשי ער איז דער נאך אהיים גיגאנגען מעג ער שבת אין דער פריא צוריק אריין גיין און דיא גוים זאלין מיט איהם אוועק שווימען אויב זייא שווימען ניט דער עיקר פון זיינעט וועגען:

כח נאר נאך דעם וואס ער שווימט אפ צוויי טויזענט איילין טאר ער ניט דעם שבת ארוים גיין פון דארט אזוי וויא מיר וועלין שרייבען בסעיף ל׳:

כט אז דיא טראמוועס גייען אויף נידריג וואסער וואס איז ניט הויך פון גרונט צעהן פאהסטען טאר ער ניט שבת שווימען דארט מעהר וויא צווייא טויזענט איילין צאטען ער איז דארט אריין גיגאנגען דינסטאג אדער פריער:

ל אַז אֵיינֶער שְׁווִימְט אוֹיף טְרַאמְווֶעס אוּנ אִיז שַׁבָּת אַרוֹיס גִיגַאנְגֶען אוֹיף דֶער טְרִיקֶענִישׁ
אוּנ אִיז דֶער נָאךְ צוּרִיק אַרַיין גִיגַאנְגֶען אוּנ אִיז וַוייטֶער אָפּ גִישְׁווִימֶען צְווַייא טוֹיזֶענְט
אֵיילֶען אוּנ קוּמְט וַוייטֶער צוּ אֵיין אָרְט. טָאר עֶר שׁוֹין נִיט דֶעם שַׁבָּת אַרוֹיס גֵיין:
לא אָבֶּער אַז עֶר אִיז דֶעם שַׁבָּת נָאךְ נִיט אַרוֹיס גִיגַאנְגֶען פוּן דִיא טְרַאמְווֶעס מֶעג עֶר
אַרוֹיס גֵיין וֶוען עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ אוּנ גֵיין אוֹיף דֶעם אָרְט צְווַייא טוֹיזֶענְט אֵיילֶען גְלַייךְ
וִויא אַנְאַנְדֶערֶער:
לב אַז מֶען וַוייסְט אַז דִיא טְרַאמְווֶעס זֶענֶען גִיוֶוען דֶעם שַׁבָּת אוֹיף אַזַא אָרְט וָואס אִיז
נִיט גִיוֶוען קֵיין צֶעהְן פָּאסְטֶען פוּן דֶעם גְרוּנְד בִּיז דִיא טְרַאמְווֶעס הָאט עֶר דֶעם אֵייגִינֶעם
דִין גְלַייךְ עֶר וָואלְט אוֹיף דֶעם אָרְט אַרוֹיס גִיגַאנְגֶען וָואס מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען:
לג דִיא אֵייגֶענֶע דִינִים גֵייעֶן אָן בַּייא דֶעם וָואס גֵייט יוֹם טוֹב אוֹיף דֶעם וַואסֶער. יֶעדֶערִין
טָאג יוֹם טוֹב וָואס עֶר גֵייט:

(מסעי) סִימָן סד. דִינִים פוּן מוֹצָאֵי שַׁבָּת אוּנ פוּן הַבְדָלָה. עֶר הַאלְט צְווַייא אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים:

א מֶען טָאר נִיט מוֹצָאֵי שַׁבָּת טוּעֶן קֵיין מְלָאכָה צַאטֶען מֶען זֶעהְט אִין הִימֶעל דְרַייא
קְלֵיינֶע שְׁטֶערִין אוֹיף אֵיין אָרְט. אוּנ נִיט צוּ שְׁפְּרֵייט:
ב אַז עֶס אִיז אַ חְמָארְנֶע טָאג טָאר מֶען נִיט טוּעֶן קֵיין מְלָאכָה בִּיז מֶען וַוייסְט זָעכִיר
אַז וֶוען דֶער הִימֶעל וָואלְט גִיוֶוען לוֹיטֶער וָואלְט מֶען שׁוֹין גִיזֶעהְן דְרַייא קְלֵיינֶע
שְׁטֶערִין בְּנַאנְט:
ג וֶוען מֶען זֶעהְט שׁוֹין דְרַייא קְלֵיינֶע שְׁטֶערִין בְּנַאנְט אִיז דֶער מִנְהָג נָאךְ אַבִּיסֶעל צוּ
וַוארְטִין מִיט מַעֲרִיב כְּדֵי מֶען זָאל צוּ לֵייגֶען נָאךְ אַבִּיסֶעל פוּן דֶער נַאכְט צוּם שַׁבָּת.
(זֶעה אֵיין בִּסְעִיף י״ א):
ד בַּייא דֶער שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פוּן מַעֲרִיב זָאגְט מֶען אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ. אַז מֶען פַאר גֶעסְט צוּ
זָאגִין אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ אוּנ מֶען דֶער מַאנְט זִיךְ אֵיידֶער מֶען הָאט גִיזָאגְט דֶעם שֵׁם פוּן
חוֹנֵן הַדָּעַת זָאל עֶר זָאגִין אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ כו׳ וְחָנֵנוּ מֵאִתְּךָ כו׳:
ה אָבֶּער אַז עֶר דֶער מַאנְט זִיךְ הֶערְשְׁט נָאךְ דֶעם שֵׁם זָאל עֶר וַוייטֶער דַאוִוינֶען אוּנ שׁוֹין
נִיט זָאגִין אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ:
ו דֶעסְט גְלַייכִין אַז עֶר דֶער מַאנְט זִיךְ הֶערְשְׁט נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאל עֶר שׁוֹין נִיט נָאךְ
אַמָאל דַאוִוינֶען:
ז נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאגְט דֶער חַזָּן חֲצִי קַדִּישׁ. דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען וִיהִי נוֹעַם אוּנ
וְאַתָּה קָדוֹשׁ כו׳. דֶער נָאךְ זָאגְט דֶער חַזָּן גַאנְץ קַדִּישׁ:
ח אַז עֶס גִיפַאלְט יוֹם טוֹב אִין מִיטֶען דֶער וָואךְ זָאל מֶען נִיט זָאגִין וִיהִי נוֹעַם וְאַתָּה קָדוֹשׁ:
ט שַׁבָּת פַאר נַאכְט אַ פֶערְטִיל שָׁעָה אֵיידֶער עֶס שְׁטֵייט שְׁטֶערִין טָאר מֶען נִיט עֶסִין
אָדֶער טְרִינְקֶען בִּיז דֶער הַבְדָלָה. אָבֶּער דֶער וָואס הֵייבְּט אָן צוּ עֶסִין דִיא סְעוּדָה פוּן
שָׁלשׁ סְעוּדוֹת וֶוען עֶס אִיז נָאךְ טָאג אוּנ זִיצְט אִין דֶער נַאכְט אַרַיין מֶעג עֶר עֶסִין אוּנ
טְרִינְקֶען בִּיז צוּם בֶּענְטְשִׁין:
י אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט טוּעֶן קֵיין מְלָאכָה אֲפִילוּ עֶס אִיז שׁוֹין גוּט נַאכְט צַאטֶען מֶען
מַאכְט הַבְדָלָה אָדֶער מֶען דַאוִוינְט מַעֲרִיב אוּנ מֶען זָאגְט אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ:
יא אַז מֶען בַּארְף אָן צוּ צִינְדֶען לֶעכְט פַאר מַעֲרִיב אָדֶער מֶען הָאט פַאר גֶעסִין צוּ זָאגִין
אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ זָאל מֶען זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער. בָּרוּךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל״ וֶועט
מֶען שׁוֹין מֶעגִין אָן צִינְדֶען לֶעכְט:
יב דִיא וַוייבֶּער מוּזֶען אוֹיךְ זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער אֵיידֶער זַייא צִינְדֶען אָן אַ לֶעכְט:

יג עֶס אִיז אָבֶּער גְלַייכֶער נִיט צוּ טוּעֶן קֵיין מְלָאכָה חָאטְשֵׁי מֶען הָאט גִיזָאגְט הַמַּבְדִיל בִּיז מֶען זָאגְט אָפּ וְאַתָּה קָדוֹשׁ נָאךְ מַעֲרִיב:

יד אַז מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִיז יוֹם טוֹב אוּנ מֶען וִויל טוּעֶן אַ מְלָאכָה וָואס מֶען מֶעג יוֹם טוֹב דַארְפֶען צוּ זָאגֶען דִיא וֶוערְטֶער „בָּרוּךְ הַמַּבְדִיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְקוֹדֶשׁ":

טו אַז מֶען וִויל יוֹצֵא זַיין מִיט וָואס מֶען הֶערְט הַבְדָלָה מוּז מֶען גוּט אוֹיס הֶערִין דִיא בִּרְכַּת הַבְדָלָה אוּנ נִיט אֲפִילוּ זָאגֶען קֵיין בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. נָאר אָמֵן אַלֵיין:

טז אוֹיךְ מוּזֶען דִיא וַוייבֶּער גוּט אוֹיס הֶערִין דִיא הַבְדָלָה כְּדֵי זַייא זָאלִין יוֹצֵא זַיין:

יז אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס וַואקְסְט נִיט קֵיין וַויינְטְרוֹיבֶּען וֶועלְכִים דֶער וַויין אִיז דָארְט טַייעֶר מֶעגִין מַאכִין הַבְדָלָה אִיבֶּער בִּיעֶר אָדֶער אַנְדֶערֶע מַשְׁקֶה אַזוֹי וִויא מִיר הָאבֶּען גֶעשְׁרִיבֶּן בְּסִימָן ל' סְעִיף ב'. זֶעה אַיין דָארְט וּבִסְעִיף ד' ה' ו' ז' ח' וּבְסִימָן מ"ט סְעִיף י"א י"ב דִיא זַאכֶען וָואס מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט צוּ זַיין בַּייא דֶעם כּוֹס פוּן הַבְדָלָה:

יח בְּשַׁעַת מֶען גִיבְּט אָן דֶעם כּוֹס זָאל אַבִּיסֶעל אִיבֶּער גֵיין. דֶען דָאס אִיז אַסִימָן בְּרָכָה:

יט בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אָדֶער שֶׁהַכֹּל זָאל מֶען הַאלְטֶען דֶעם כּוֹס אִין דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט. אוּנ בְּשַׁעַת מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים זָאל מֶען הַאלְטֶען דִי בְּשָׂמִים אִין דֶר רֶעכְטֶע הַאנְט. דֶער נָאךְ מַאכְט מֶען בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:

כ דֶער נָאךְ זָאל מֶען צוּרִיק נֶעמִין דֶעם כּוֹס אִין דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט אַרַיין אוּנ הַאלְטֶען אִיהם בִּיז מֶען מַאכְט אָפּ דִיא הַבְדָלָה:

כא דֶער נָאךְ זָאל מֶען זִיךְ אַנִידֶער זֶעצִין אוּנ אוֹיס טְרִינְקֶען דֶעם כּוֹס אוּנ מַאכִין אַ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה נָאךְ וַויין אָדֶער בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת נָאךְ מַשְׁקֶה. (זֶעה אַיין בְּסִימָן ל"ב אוֹת ו'):

כב דָאס בִּיסֶעל וָואס בְּלַייבְּט זָאלִין פַאר גִיסֶען אוּנ פַאר לֶעשִׁין דְרִינֶען דִיא הַבְדָלָה אוֹיךְ זָאלִין דֶער מִיט אַיין נֶעצִין דִיא אוֹיגִין צוּ וַואזִין דָאס לִיבְּשַׁאפְט פוּן דֶער מִצְוָה:

כג וַוייבֶּער זָאלִין נִיט טְרִינְקֶען פוּן דֶער הַבְדָלָה:

כד עֶס אִיז אַמִצְוָה צוּ מַאכִין אוֹיס וַואקְס אַ גִידְרֵייטֶע הַבְדָלָה אַזוֹיא ווִי דֶער מִנְהָג אִיז. אַז מֶען הָאט נִיט זָאל מֶען צוּ נַאנְט קְלֶעבִּין צְוַויי לֶעכְט אַז דֶר פְלַאם זָאל זַיין בְּנַאנְט:

כה אַ בְּלִינְדֶער זָאל נִיט מַאכִין קֵיין בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:

כו דֶער וָואס פִילְט נִיט קֵיין רֵיחַ בְּשַׁעַת עֶר שְׁמֶעקְט זָאל עֶר נִיט מַאכִין קֵיין בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים:

כז דֶער וָואס קֶען זָאל עֶסִין דִיא סְעוּדַת מְלַוֶּה מַלְכָּה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין. דֶער וָואס קֶען נִיט זָאל מְקַיֵּם זַיין מְלַוֶּה מַלְכָּה מִיט אַיין אַייעֶר קִיכֶעל. אָדֶער לֶעקִיךְ. אָדֶער חָאטְשׁ מִיט פֵּירוֹת:

כח וָואס עֶר עֶסְט זָאל עֶר אַלְטִיץ דֶעקִין דֶעם טִישׁ גְלַייךְ עֶר עֶסְט אַ גַאנְצֶע סְעוּדָה:

כט דֶער וָואס הָאט שׁוֹין גִימַאכְט הַבְדָלָה אָדֶער גִיהֶערְט פוּן אַנַאנְדֶערִין טָאר עֶר שׁוֹין נִיט נָאךְ אַמָאהל מַאכִין פוּן וַוייבֶּערְס וֶועגִין:

ל דַארִיבֶּער אַז אֵיינֶער הֶערְט מַאכִין הַבְדָלָה אוּנ זַיין וַוייבּ הָאט נָאךְ נִיט גִיהֶערְט. זָאל עֶר אִין זִינֶען הָאבִּין עֶר זָאל נִיט יוֹצֵא זַיין מִיט דֶעם הֶערִין. מִמֵּילָא וֶועט עֶר מְחוּיָב זַיין אַלֵיין צוּ מַאכִין הַבְדָלָה. וֶועט עֶר שׁוֹין קֶענִין דֶער נָאךְ מַאכִין אִין דֶער הֵיים הַבְדָלָה:

לא אַז אֵיינֶער הָאט מוֹצָאֵי שַׁבָּת נִיט גִימַאכְט קֵיין הַבְדָלָה זָאל עֶר מַאכִין הַבְדָלָה זוּנְטָאג אָדֶער מָאנְטָאג אָדֶער דִינְסְטָאג. אוּנ פוּן דִינְסְטָאג אוֹיף דֶער נַאכְט אָן טָאר עֶר שׁוֹין נִיט מַאכִין קֵיין הַבְדָלָה:

לב אַז מֶען מַאכְט הַבְדָלָה פוּן זוּנְטָאג אָן זָאל מֶען נִיט זָאגִין דִי בְּרָכָה בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים אוּנ נִיט דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. נָאר דִיא בְּרָכָה בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אִיבֶּער וַויין אָדֶער שֶׁהַכֹּל אִיבֶּער מַשְׁקֶה. אוּנ דִיא בְּרָכָה הַמַּבְדִיל:

סימן סה. דינים פון ראש חודש און פון קידוש לבנה. ער האלט זעכצען סעיפים:

א טייל מענטשין זענין זיך נוהג צו פאסטען ערב ראש חודש. אויך זאגין זייא יום כפור קטן דען דענמאלט דארפין תשובה טוהן אויף דיא זינד פון א גאנצען חודש. וואָרען דענמאלט איז א גוטע צייט דער אייבערשטער זאל אונז מוחל זיין:

ב איבער דעם אפילו דער וואס זאגט ניט יום כפור קטן זאל זאגין עכ״פ ערב ראש חודש דיא וידוי או״א כו׳ אשמנו. און זאל פאר שטיין דיא טייטש. און זאל האבין חרטה אויף דיא זינד. און נעמין אויף זיך שוין גוט צו זיין (זעה איין בסימן ק״ז סעיף ח׳):

ג מען טאר ניט פאסטען ראש חודש. עס איז א מצוה צו עסין ראש חודש בעסער וויא אנאנדערין טאג. אז ראש חודש גיפאלט אום שבת זאל מען אן גרייטען לכבוד ראש חודש איין עסין וואָרק מעהר פון אלע שבתים. אָדער מען זאל בייא מלוה מלכה עפים עסין לכבוד ראש חודש:

ד דיא ווייבער זענין זיך נוהג אז זייא טוהן ניט קיין מלאכה אום ראש חודש. עס איז דא טעמים דער צו. דאריבער זאלין זייא ניט מיקל זיין אין דעם:

ה הלל דארפין צו זאגין שטייענדיגע הייט. אויך טאר מען ניט אויס רעדין אין מיטען:

ו מען דארף צו זאגין הלל בנאנט מיט דעם עולם אויב עס איז מיגליך. דאריבער אז דער עולם זאגט הלל בשעת ער האלט נאך פאר ברוך שאמר דארף ער צו זאגען דעם הלל מיט זייא. דער נאך זאל ער דאווינען:

ז ראש חודש זאגט מען האלב הלל. און דיא טעג זאגט מען גאנץ הלל. דער סימן איז בבט״ח. דיא ב׳ איז דיא ערשטע צווייא טעג פסח. דיא אנדערי ב׳ איז צווייא טעג שבועות. דיא ט׳ איז ניין טאג סוכות מיט שמחת תורה. דיא ח׳ איז אכט טעג חנוכה:

ח אלע חודש איז מען מחויב מחדש צו זיין דיא לבנה. מען איז זיא ניט מחדש נאר דענמאלט ווען עס איז שוין גוט נאכט. וואס מען קען דאס שאנין אויף דער ערד. ווייל עס איז א שאטען אויף טייל ערטער און מען קען הנאה האבין פון איהר לייכטען:

ט אויך דארף זיא צו זיין לויטער און ניט אונטער קיין וואָלקין:

י מען דארף זיא מחדש זיין בשעת מען שטייט אונטער דעם הימעל. אויך מוז מען אכטונג געבין דאס אָרט זאל זיין ריין אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסימן ב׳:

יא אז מען האט ניט קיין ריין אָרט אין דראסען אָדער מען קען ניט ארויס גיין מעגין זיא מחדש זיין אין פעדער הויז אָדער אין שטוב אז מען עפינט דאס פענצטער:

יב בשעת מען וויל מחדש זיין דיא לבנה זאל מען זעהן דיא לבנה פאר דער ברכה און זיך גלייך שטעלין און מאכין דיא ברכה:

יג זינט מען הייבט אן צו מאכין דיא ברכה זאל מען שוין ניט קוקען אויף דער לבנה:

יד בשעת מען זאגט דיא ווערטער כשם שאני רוקד זאל מען זיך אויף שטעלין אויף דיא שפיץ פים דרייא מאהל קיגען דער לבנה. נאר מען זאל ניט איין בייגען דיא קניען עס זאל ניט אויס זעהן אז ער קניט צו דער לבנה ח״ו:

טו מען זאל ניט מחדש זיין דיא לבנה פאר זיבען טאג פון מולד. צייטען עס גיפאלט מוצאי שבת נאך דרייא טאג פון מולד:

טז אויך זאלין זיא ניט מחדש זיין נאר ביז פערצעהן מעת לעת און אכטצעהן שעה און צווייא און צוואנציג מינוט פון מולד:

סימן סו. דינים פון יום טוב. ער האלט צוויא און פופציג סעיפים:

א עס איז א מצוה אויף יעדערין יוד ער זאל פאר יום טוב לערנין דיא דינים וואס קערין צו יום טוב. כדי ער זאל וויסען וואס מען טאר ניט טוען יעדערין יום טוב:

ב אלדינג וואס מען טאר ניט טוהן שבת טאר מען ניט טוהן יום טוב אפילו דורך א גוי. נאר דיא זאכין וואס גייען אן אין עסין ווארק. דהיינו קנעטין. באקין. שעכטין. קאכען. פייער ברענין. ארוים טראגין. דיא זאכין מעגין טוהן יום טוב אז מען דארף אזוי וויא מיר וועלין שרייבען:

ג אז מען דארף צו שטויסען פעפער אדער בשמים אום יום טוב זאל מען איין בייגען דעם מערדזאר אין דער זייט בשעת מען שטויסט כדי עס זאל זיין אנדערש פון אין דער וואכין:

ד קאווע זאל מען ניט מאהלין אין א מילעכין. נאר שטויסען אין א מערדזאר און איין בייגען דעם מערדזאר אויף דער זייט:

ה עס איז אבער גלייכער דאס אליין צו טוהן ערב יום טוב. אויך טאר מען ניט יום טוב שטויסען א סך עס זאל בלייבען אויף בנאכט אדער אויף מארגען:

ו אז מען וויל יום טוב קנעטין זאל מען ניט מעסטין דאס מעהל. נאר מען זאל נעמען אביסעל ווינציגער פון דער מאס אדער אביסעל מעהר:

ז לאקשין אדער פערפיל וואס ווערין ניט קאליע אז זייא זענין גיקנעטין ערב יום טוב זאל מען זייא קנעטין ערב יום טוב:

ח אז מען האט ניט גיקנעטין ערב יום טוב זאל מען זייא קנעטין יום טוב אנדערש פון אין דער וואכין. דהיינו אז דער שטייגער איז צו קנעטין אויף א ברעט זאל מען יום טוב קנעטין אויף עפיס אנדערש:

ט דעסט גלייכען פירות וואס ווערין ניט קאליע אז מען זאל זייא קאכען ערב יום טוב דארפין זייא צו קאכען ערב יום טוב. אדער צו קאכען יום טוב אביסעל אנדערש פון אין דער וואכין:

י פון דעם טייג וואס מען האט גיקנעטין יום טוב מעגין יום טוב נעמין חלה. נאר מען זאל דאס שטיקעל טייג באלד אוועק לייגען אין א ווינקעל. און ניט פאר ברענין עס אום יום טוב. און אויך ניט נעמין עס דער נאך אין דער האנד אריין. נאר נאך יום טוב זאל מען עס פאר ברענין:

יא אז מען האט ניט גינומען קיין חלה פון דעם טייג וואס מען האט גיקנעטין ערב יום טוב זאל מען פרעגין א שאלה:

יב דיא עופות וואס דרייען זיך ארום אין שטוב אדער אין הויף און זייא זענין שוין דא־ט גיוואוינט אז אפילו זייא גייען ארוים קומען זייא בנאכט אהיים מעג מען זייא חאפען צוא שעכטין פון סעודות יום טוב וועגען. אבער אז נישט פון דעם וועגען טאר מען ניט חאפען זייא:

יג דיא עופות וואס מען האט הערשט גיקויפט וואס זענין נאך ניט גיוואוינט אליין אהיים צו קומען טאר מען ניט יום טוב חאפין אפילו פון שעכטין וועגען:

יד נאר אז זייא זענין אויף אזא ארט וואס מען קען זייא חאפען אז מען וועט זיך נאר איינמאל איין בייגין אדער הענער וואס זיצען בנאכט וועלכעס זייער שטייגער איז דערנאכאלט זיך ניט צו רירען מעגין זייא נעמין צו שעכטין פון סעודת יום טוב וועגען:

טו בייא דיא אינים וואס מען מעג נעמין דיא עופות זאל מען ערב יום טוב אן גרייטען וועלכע עופות מען וויל שעכטין. און ניט צו קלייבען יום טוב וועלכע צו שעכטין:

טז דיא עופות וואס מיר שרייבען אז מען טאר ניט נעמען זייא צו שעכטין טאר מען ניט

זַייא גֶעבִּין צוּ עֶסִין אָדֶער צוּא טְרִינְקֶען צַייטֶען מֶען שְׁטֵייט אַבִּיסֶעל וַוייט פוּן זַייא. טָאמֶער וֶועט מֶען פַאר גֶעסִין אוּנ מֶען וֶועט זַייא גֶעמִין:

יז טוּבֶּען אָדֶער פֵייגֶעל טָאר מֶען נִיט יוֹם טוֹב נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אֲפִילוּ זַייא זֶענִין שׁוֹין גִיוְואוֹנְט אַלַיין צוּרִיק צוּ קוּמֶען. אַז זַייא זֶענִין גָאר קְלֵיין זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה:

יח אַז מֶען דַארְף יוֹם טוֹב צוּ פַאר גֵייעֶן אַ מֶעגַאלִי מִיט מֶעהְל אַזוֹי וִויא דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז טָאר מֶען נִיט פַאר גֵייעֶן נָאר צַייטֶען מֶען הָאט עֶרֶב יוֹם טוֹב אַרַיין גִיצוֹגֶען דֶעם פָאדִים אִין דֶער נָאדִיל. אוֹיךְ דַארְפֶען עֶרֶב יוֹם טוֹב צוּ זֶעהְן דֶער פָאדִים זָאל נִיט זַיין צוּא לַאנְג:

יט אַז מֶען הָאט אַזוֹי גִיטוּהְן נָאר עֶס בְּלַייבְּט יוֹם טוֹב נָאךְ דֶעם צוּא גֵייעֶן אַ שְׁטִיקֶעל פָאדִים מֶעגִין עֶס אָפּ בְּרֶענִין:

כ אַ לֶעכְט אוֹיס וַואקְס אָדֶער אוֹיס חֵלֶב טָארִין נִיט עֶס דֶער וַוארִימֶען אוּנ אָן קְלֶעבִּין אִין לַייכְטֶער אָדֶער אִין דֶער וַואנְט:

כא אַז דָאס רֶערִיל אִיז פוּהְל מִיט חֵלֶב מֶעגִין עֶס אוֹיס מַאכִין מִיט אַזַא זַאךְ וָואס מֶען מֶעג יוֹם טוֹב נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין:

כב מֶען טָאר נִיט פַאר לֶעשִׁין פַייעֶר אוֹם יוֹם טוֹב. אוֹיךְ טָארִין נִיט גוֹרֵם זַיין עֶס זָאל פַאר לָאשִׁין וֶוערִין. דְהַיְינוּ צוּ שְׁטֶעלִין דָאס לֶעכְט אוֹיף דֶעם וִוינְט:

כג אֲפִילוּ עֶס אִיז צִינְדֶערְט נִיט קֵיין וִוינְט טָארִין אוֹיךְ נִיט הַאלְטֶען דָאס לֶעכְט אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס אַז עֶס וָואלְט גִיוֶוען אַ וִוינְט וָואלְט דָאס לֶעכְט פַאר לָאשִׁין גִיוָוארִין:

כד אוֹיךְ טָארִין נִיט עֶפִינֶען קֵיין פֶענְצְטֶער אָדֶער אַ טִיר קֶיגֶען דֶעם לֶעכְט אַז עֶס אִיז אַזוֹי נָאהֶנְט אַז עֶס וָואלְט פַאר לָאשִׁין גִיוָוארִין וֶוען דֶער וִוינְט וֶועט בְּלָאזִין אִין דְרָאסֶען טָארִין נִיט עֶפִינֶען אֲפִילוּ דֶער וִוינְט בְּלָאזְט נִיט צִינְדֶערְט:

כה אַז מֶען צִינְט אָן אַ לָאמְפּ פוּן נַאפְט מוּז מֶען גִיוָוארִינְט זַיין מֶען זָאל נִיט אַרַיין דְרֵייעֶן דָאס קְנֵייטֶעל אוֹם יו"ט. דֶען דָאס הֵייסְט גְלַייךְ מֶען פַאר לֶעשְׁט אַבִּיסֶעל פַייעֶר פוּן קְנֵייטֶעל. דַארִיבֶּער זָאל מֶען יוֹם טוֹב פַאר דֶעם אָן צִינְדֶען אַרָאפּ נֶעמִין דָאס קֵיינְמֶענְדִיל אוּנ גוּט אַרַיין דְרֵייעֶן עֶס זָאל נָאר בְּלַייבֶּען עֶטְוָואס אַז דָאס פַייעֶר זָאל זִיךְ קֶענִין אָן הַאפִּין. אוּנ מֶען זָאל אָן צִינְדֶען אוּנ אַרוֹיף זֶעצִין דָאס קֵיינְמֶענְדִיל מִיט דֶעם גְלֶעזִיל. דֶער נָאךְ מֶעגִין אַרוֹיס דְרֵייעֶן וִויא פִיהְל מֶען דַארְף עֶס זָאל זַיין לֶעכְטִיגֶער נָאר נִיט אַרַיין דְרֵייעֶן:

כו אוֹיךְ טָארִין נִיט אַוֶועק נֶעמִין פוּן פַייעֶר אַזַא הָאלְץ וָואס הָאט זִיךְ שׁוֹין אָן גִיהוֹיבֶּען צוּ בְּרֶענִין. דֶען מִיט דֶעם וָואס מֶען נֶעמְט עֶס אַוֶועק גֵייט עֶס אוֹיס:

כז אָבֶּער אַז מֶען נֶעמְט עֶס אַוֶועק צוּ לֵייגֶען עֶס אִין דֶער אַנְדֶערֶער זַאט פַייעֶר אָדֶער אִין אַנְדֶער פַייעֶר אַרַיין אִיז נִיט קֵיין אִיסוּר:

כח מֶען טָאר נִיט יוֹם טוֹב אַיין הֵייצֶען אִין שְׁטוּבּ אַז מֶען קָאכְט נִיט דֶער בַּייא צַאטִין עֶס אִיז גוּט קַאלְט אָדֶער דוּרְךְ אַגוֹי:

כט אַז מֶען הָאט נִיט קֵיין גוֹי אוּנ דִיא קְלֵיינֶע קִינְדֶער זֶענִין זִיךְ מְצַער פוּן דֶער קֶעלְט מֶעגִין אַיין הֵייצֶען. אוֹיבּ מֶען קֶען זָאל מֶען דֶער בַּייא עֶפִּיס קָאכִין. הַיינְט צוּ עֶסִין:

ל מֶען טָאר נִיט זִיךְ בָּאדִין יוֹם טוֹב אִין וַוארִים וַואסֶער. נוּר דָאס פָּנִים מִיט דִיא הֶענְט מֶעגִין אָפּ וַואשִׁין אִין דֶער הֵיים מִיט וַוארִים וַואסֶער:

לא מֶען טָאר נִיט יוֹם טוֹב מַאכִין פַייעֶר פוּן אַרַייבּ קִינְדֶעל אָדֶער פוּן אַ בְּרֶענְגְלָאז אָדֶער פוּן שְׁטֵיינֶער:

לב מֶען טָאר נִיט יוֹם טוֹב לֵייגֶען בְּשָׂמִים אוֹיף קוֹילֶען אוֹיס צוּ רֵייכֶערִין דִיא שְׁטוּבּ אָדֶער מַלְבּוּשִׁים. אוֹיךְ טָארִין נִיט לֵייגֶען בְּשָׂמִים אוֹיף אַ מַלְבּוּשׁ דָאס כְּלָבוּשׁ זָאל שְׁמֶעקִין:

לג טַייל פוֹסְקִים שְׁרַייבֶּען אַז מֶען טָאר נִיט רֵייכֶערִין קֵיין טִיטוּן אָדֶער צִיגַארִין אוֹם יוֹם טוֹב. דֶער וָואס רֵייכֶערְט תָּמִיד מֶעג זִיךְ פַאר לָאזֶען אוֹיף דִיא פוֹסְקִים וָואס זֶענִין

מתיר

בַּתִּיר נור מֶען זָאל נִיט פַאר רֵייבֶערִין מִיט אַזַא פַּאפִּיר וָואס שְׁטֵייט דַארוֹיף אוֹתִיוֹת. דֶען אַז עֶר פַאר בְּרֶענְט עֶס הֵייסְט גְלַייךְ עֶר מֶעקְט אָפּ דִיא אוֹתִיוֹת:

לד אוֹיךְ זָאל מֶען גִיוָוארִינְט זַיין בְּשַׁעַת מֶען פַאר רֵייבֶערְט מִיט אַ קוֹיל אָדֶער מִיט פַּאפִּיר מֶען זָאל זֵייא נִיט אַוֶועק וַוארְפֶען נָאךְ דֶעם פַאר רֵייבֶערִין. דֶען זֵייא וֶוערִין דָארְךְ דֶעם פַאר לָאשִׁין. דַארִיבֶּער זָאל מֶען זֵייא נָאךְ דֶעם פַאר רֵייבֶערִין וָואלְגֶע אַנִידֶער לֵייגִין:

לה אוֹיךְ טָארִין נִיט צוּ שְׁנַיידֶען דֶעם פִּיטוּם אוֹם יוֹם טוֹב. אוֹיךְ טָארִין נִיט אָפּ בַּייסִין דָאס שְׁפִּיצֶעל פוּן דִיא צִיגַארִין. (נוּר מֶען זָאל פַאר רֵייבֶערִין פוּן דֶער זַאט) אוֹיךְ טָארִין נִיט קְלֶעבִּין דִיא פַּאפִּירָאסִין:

לו אוֹיךְ אִיז נִיט גְלַייךְ יוֹם טוֹב צוּ רֵייבֶערִין אוּנ אִין אַ נַייעַ סְטַאנְבָּאלְקִי אוֹיס שַׁארְבִין וָואס אִיז נִיט גִיגְלֵייזְט:

לז דֶעסְט גְלַייבֶען אִיז נִיט גְלַייךְ יוֹם טוֹב צוּ קָאכִין אִין נַייעַ עֶרְדֶערְנֶע טֶעפּ וָואס זֶענֶען נִיט גִיגְלֵייזְט. אוֹיבּ מֶען הָאט נָאךְ נִיט גִיקָאכְט אִין זֵייא פַאר יוֹם טוֹב:

לח מֶען טָאר נִיט אָפּ שְׁנַייצֶען אַ לֶעכְט וָואס בְּרֶענְט זִיךְ. אָבֶּער אַז מֶען וִויל אָן צִינְדֶען אַ לֶעכְט וָואס הָאט זִיךְ שׁוֹין גִיבְּרֶענְט אוּנ עֶס אִיז שׁוֹין לַאנְג פַאר לָאשִׁין גִיוָוארִין מֶעגִין עֶס אָפּ שְׁנַייצֶען אֵיידֶער מֶען צִינְט עֶס אָן:

לט אוֹיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין מֶעגִין נָאר יוֹם טוֹב טְרָאגִין אַז מֶען דַארְף הַיינְט אַזַא הֲנָאָה פוּן גוּף וֶועגִין וָואס יֶעדֶערֶער דַארְף אַזֶעלְכֶע זַאךְ. אָדֶער מֶען דַארְף צוּ טְרָאגִין אַ סֵפֶר צוּ דַאוִוינֶען. אָדֶער צוּ לֶערְנֶען דְרִינֶען דֶעם טָאג:

מ אָבֶּער אַזַא זַאךְ וָואס מֶען דַארְף נִיט הַיינְט חָאטְשִׁי מֶען טְרָאגְט עֶס בַּייא זִיךְ ווַייל מֶען דַארְף עֶס צוּ הִיטֶען. טָארִין אוֹיךְ נִיט:

מא אִיבֶּער דֶעם דַארְף מֶען גִיוָוארִינְט צוּ זַיין אַז מֶען וִויל גֵיין יוֹם טוֹב אוֹיף אַזַא אָרְט וָואס מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין. זָאל מֶען אַוֶועק לֵייגֶען פוּן זִיךְ דִיא שְׁלִיסֶלֶעךְ פוּן דִיא קֶעסְטְלִיךְ וָואס עֶס לִיגֶען נִיט אִין זֵייא אַזֶעלְכֵי זַאכִין וָואס מֶען דַארְף יוֹם טוֹב:

מב אָבֶּער דָאס שְׁלִיכֶעלִי פוּן דֶעם קֶעסְטִיל וָואס לִיגֶען דְרִינֶען דִיא מַלְבּוּשִׁים אָדֶער עֶסִין וַוארְק וָואס מֶען דַארְף הַיינְט מֶעגִין הָאבֶּען בַּייא זִיךְ אַז מֶען הָאט עֶס מוֹרָא אִיבֶּער צוּ לָאזֶען אִין דֶער הֵיים:

מג אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט טְרָאגִין קֵיין גְרוֹיסֶע מַשָּׂאוֹת אוֹיף דִיא עֶרְטֶער וָואס עֶס דְרֵייעֶן זִיךְ מֶענְטְשִׁין:

מד אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט טְרָאגִין אוֹיף דֶעם רוּקֶען אָדֶער אוֹיף דֶעם אַקְסִיל אַזוֹי וִויא אִין דֶער וָואכֶען. נוּר אִין דֶער הַאנְט אוֹיבּ עֶס אִיז מֶיגְלֶעךְ:

מה פוּן אַגוֹי וֶועגִין טָארִין נִיט יוֹם טוֹב קָאכֶען אָדֶער בַּאקֶען אָדֶער טְרָאגִין וִוא מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין:

מו דָא וִוא מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין טָארִין נִיט יוֹם טוֹב טְרָאגִין פוּן בְּהֵמוֹת וֶועגִין:

מז אוֹיךְ טָארִין נִישְׁט טוּעֶן פוּן בְּהֵמוֹת וֶועגִין קֵיין שׁוּם זַאךְ וָואס מֶען טָאר נִיט טוּעֶן אוֹם שַׁבָּת:

מח אַלֶע מְלָאכוֹת וָואס מֶען מֶעג טוּעֶן יוֹם טוֹב מֶעגִין נוּר פוּן דֶעם אֵיינִינֶעם טָאג וֶועגִין אָבֶּער צוּ קָאכֶען אָדֶער טוּעֶן וֶועלְכֶע מְלָאכָה אוֹיף בַּנַאכְט אָדֶער אוֹיף מָארְגִין טָארִין נִיט. חָאטְשִׁי דֶער אַנְדֶערֶער טָאג אִיז אוֹיךְ יוֹם טוֹב. וֶוער שְׁטוּעֶסְט אַז מֶען טָאר נִיט יוֹם טוֹב טוּעֶן אוֹיף אִין דֶער וָואכֶען:

מט אֲפִילוּ אַזַא זַאךְ וָואס אִיז נִיט קֵיין מְלָאכָה הַיְינוּ צוּ בְּרֶענְגִין וַואסֶער אוֹיף בַּנַאכְט אָדֶער וַויין אוֹיף קִידוּשׁ פוּן בַּנַאכְט אָדֶער אוֹיף הַבְדָּלָה אָדֶער אָפּ צוּ וַואשִׁין כֵּלִים אוֹיף בַּנַאכְט טָארִין אַלֶץ נִיט:

נוּר אַז עֶס אִיז יוֹם טוֹב פַאר נַאכְט אַבִּיסֶעל פִינְצְטֶער מֶעגִין שׁוֹין אָן צִינְדֶען אַ לֶעכְט.

דֶען דָאס אָן צִינְדֶען אִיז עֶס זָאל צִינְדֶערְט זַיין לֶעבְּטִיג :

נא עֶרֶב יוֹם טוֹב פַאר נַאכְט דַארְף מֶען צוּ פַאר מַאכֶען דִיא גִיוָועלְבִּין חָאטְשׁ אַ הַאלְבִּי שָׁעָה פַאר נַאכְט :

נב אוֹיךְ מוּז מֶען גִיוָוארִינְט זַיין מֶען זָאל חָאטְשׁ פוּן אַ הַאלְבִּי שָׁעָה פַאר נַאכְט אָן שׁוֹין נִיט טוֹעֶן ..קֵיין שׁוּם זַאךְ וָואס מֶען טָאר נִיט טוֹעֶן אוּם יוֹם טוֹב :

סִימָן סז . דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען טָאר נִיט נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אוּם יוֹם טוֹב . עֶר הַאלְט זִיבֶּעצִין סְעִיפִים :

א דִיא דִינִים וָואס מִיר הָאבֶּען גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן נ"ז פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען טָאר נִיט נֶעמִין שַׁבָּת אִין דֶער הַאנְט אַרַיין . אָדֶער דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין דָארְט גִישְׁרִיבֶּען אַז מֶען מֶעג זַייא נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין וֶועגִין דֶער זַאךְ אוּנ נִיט וֶועגִין דֶעם . גֵייעֶן אוֹיךְ דָארְט אָן אוּם יוֹם טוֹב :

ב נוּר וַוייל עֶס אִיז דָא זַאכִין וָואס מֶען מֶעג טוֹעֶן יוֹם טוֹב אוּנ נִיט שַׁבָּת לְמָשָׁל בְּרֶענִין אָדֶער קָאכִין אָדֶער שֶׁעכְטִין דַארִיבֶּער אִיז דָא אַזֶעלְכֶע זַאכִין וֶועלְכִים מֶען מֶעג זַייא יוֹם טוֹב נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אוּנ שַׁבָּת נִיט . לְמָשָׁל פַייעֶר אָדֶער לַאכְטֶער אָדֶער אַיין עוֹף צוּ שֶׁעכְטִין וֶועלְכֶעם מֶען מֶעג יוֹם טוֹב . אָבֶּער חוּץ דִיא זַאכֶען הָאט יוֹם טוֹב דִיא דִינִים פוּן שַׁבָּת :

ג מִיט דִיא זַאכִין אִיז יוֹם טוֹב הַארְבֶּער פוּן שַׁבָּת . דְהַיְינוּ אַז מֶען שַׁיילְט אָפּ יוֹם טוֹב אַ פְּרִי אוּנ דִיא שָׁאהְל נוּטְץ נָאךְ פוּן בְּהֵמוֹת וֶועגִין . אָדֶער מֶען עֶסְט יוֹם טוֹב פְלֵייש אוּנ עֶס בְּלַייבְּט בֵּיינֶער וָואס אַ הוּנְט קֶען זַייא עֶסִין . אָדֶער כֵּלִים וָואס זֶענִין יוֹם טוֹב צוּ בְּרָאכִין גִיוָוארִין אוּנ זַייא טוֹיגֶען נָאךְ צוּ עֶפִּים נָאר נִיט צוּ דֶעם וָואס זַייא הָאבִּין פְרִיעֶר גִינוּצְט . דָאס אַלְטִיץ זָאל מֶען נִיט יוֹם טוֹב נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין . אוּנ שַׁבָּת יוֹא :

ד אָבֶּער שָׁאהְלִין פוּן נִיס אוּנ פוּן אַייעֶר אוּנ הַארְטֶע בֵּיינֶער אוּנ שְׁטִיקְלֶעךְ צוּ בְּרָאכְעֶנִי כֵּלִים וָואס טוֹיגֶען גָאר נִיט הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן נ"ז סְעִיף א' אַז טָאר נִיט אֲפִילוּ שַׁבָּת זַייא נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין :

ה הָאלְץ מֶעגִין נָאר נֶעמִין יוֹם טוֹב אִין דֶער הַאנְט אַרַיין צוּ בְּרֶענִין דֶער מִיט פַייעֶר . אָבֶּער נִיט צוּ פַאר שְׁטֶעקִין דֶער מִיט דִיא טִיהר אָדֶער צוּ שַׁארִין דֶער מִיט דָאס פַייעֶר . אוּנ נָאךְ אַזַא שְׁטַייגֶער אַז מֶען דַארְף נֵייטִיג זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה :

ו דָאס אַשׁ פוּן דֶעם הָאלְץ וָואס אִיז עֶרֶב יוֹם טוֹב פַאר בְּרֶענְט גִיוָוארִין מֶעגִין יוֹם טוֹב נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין :

ז אָבֶּער דָאס אַשׁ פוּן דֶעם הָאלְץ וָואס אִיז יוֹם טוֹב פַאר בְּרֶענְט גִיוָוארִין מֶעגִין עֶס נָאר נֶעמֶען אִין דֶער הַאנְט אַרַיין וֶוען עֶס אִיז וַוארִים אַז מֶען קֶען דַארוֹיף עֶפִּים בְּרָאטֶען . אָבֶּער וֶוען עֶס אִיז קָאלְט טָאר מֶען עֶס נִיט נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין :

ח מֶען טָאר נִיט יוֹם טוֹב אָפּ רַייסֶען פֵּירוֹת אָדֶער הַאפִּין פִישׁ פוּן טַייךְ אָדֶער פוּן סַאזִיפְּקֶע :

ט אַז אַ גוֹי בְּרֶענְגְט יוֹם טוֹב פֵּירוֹת וָואס אִיז צוּא קְלֶערִין אַז עֶר הָאט זַייא הַיינְט אָפּ גִירִיסֶען אָדֶער עֶר בְּרֶענְגְט פִישׁ וָואס אִיז צוּא קְלֶערִין אַז עֶר הָאט זַייא הַיינְט גִיהַאפְּט טָאר מֶען נִיט עֶסִין זַייא אוּנ נִיט נֶעמֶען אִין דֶער הַאנְט אַרַיין דֶעם טָאג . אוּנ אוֹיבּ זַייא זֶענִין מוּתָּר דֶעם אַנְדֶערִין טָאג יוֹם טוֹב אָדֶער שַׁבָּת אִיז דָא חִילוּקֵי דִינִים . דַארִיבֶּער זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה :

י אַזַא זַאךְ וָואס דֶער גוֹי הָאט נִיט גִיטוֹהְן דֶער בַּייא ..קֵיין מְלָאכָה אוּם יוֹם טוֹב נָאר עֶר הָאט עֶס גִיבְּרֶענְגְט פוּן יוֹדֶענְס וֶועגֶען פוּן דֶעם אָרְט וָואס אִיז וַוייטֶער פוּן צְוַוייא טוֹיזֶענְט אֵיילֶען . דַארְפִין צוּ פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה אוֹיבּ מֶען מֶעג עֶס עֶסִין הַיינְט בַּטָאג אָדֶער בַּנַאכְט :

יא מֶען טָאר נִיט יום טוב מֶעלְקִין אַ בְּהֵמָה . אַז אַ גוי מֶעלְקְט זָיא טָאר מֶען נִישְׁט הַיינְט טְרִינְקֶען דִיא מִילֶעךְ אוּנ נִיט גֶעמֶען אִין דֶער הַאנְט אַרַיין . נָאר בַּנַאכְט מֶעגִין זָיא שׁוֹין טְרִינְקֶען אוֹיבּ אַ יוּד הָאט גִיזֶעהְן דָאס מֶעלְקִין . הָאטְשֶׁי בַּנַאכְט אִיז דֶער אַנְדֶערֶער טָאג יום טוב :

יב אַז עֶס אִיז פְרַאטִיג יום טוב טָאר מֶען נִיט שַׁבָּת אוֹיךְ נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין דִיא מִילֶעךְ וָואס עֶר הָאט פְרַאטִיג גִימָאלְקִין . דֶעסְט גְלַייכֶען אַז יום טוב אִיז זוּנְטָאג אוּנ עֶר הָאט גִימָאלְקִין שַׁבָּת טָאר מֶען נִיט גֶעמֶען זָיא אִין דֶער הַאנְט אַרַיין שַׁבָּת אוּנ זוּנְטָאג :

יג אַז עֶר הָאט גִימָאלְקִין דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג רֹאשׁ הַשָּׁנָה טָאר מֶען נִיט נֶעמִין זִיא אִין דֶער הַאנְט אַרַיין בֵּיידֶע טֶעג רֹאשׁ הַשָּׁנָה :

יד אַז רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִיז דָאנֶערְשְׁטִיג אוּנ פְרַאטִיג טָאר מֶען נִיט־נֶעמִין זִיא אִין דֶער הַאנְט אַרַיין בִּיז נָאךְ שַׁבָּת :

טו אַז אַיין עוֹף לֵייגְט יום טוב אֵיין אֵיי טָאר מֶען עֶס נִיט עֶסִין אוּנ נִיט נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט דֶעם טָאג :

טז אַז מָארְגֶען אִיז שַׁבָּת אָדֶער רֹאשׁ הַשָּׁנָה טָאר מֶען עֶס נִיט נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אֲפִילוּ דֶעם אַנְדֶערִין טָאג . דָאס אֵיי הָאט דִיא אֵייגֶענֶע דִינִים פוּן דֶער מִילֶעךְ וָואס מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען :

יז אָבֶּער אַז מֶען שֶׁעכְט יום טוב אֵיין עוֹף אוּנ מֶען גִיפִינְט דְרִינֶען אֵיין אֵיי מֶעגִין עֶס עֶסִין אֲפִילוּ דֶעם אֵייגִינֶעם טָאג :

סִימָן סח. דִינִים פוּן עֵירוּב תַּבְשִׁילִין . עֶר הַאלְט פוּפְצֶען סְעִיפִים :

א אַז עֶס גִיפַאלְט יום טוב עֶרֶב שַׁבָּת טָאר מֶען נִיט בַּאקִין אָדֶער קָאכֶען אוֹיף שַׁבָּת צַייטִין מֶען מַאכְט עֶרֶב יום טוב אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

ב דְהַיְינוּ מֶען זָאל נֶעמִין עֶרֶב יום טוב אַשְׁטִיקֶעל גִיקָאכְט פְלֵייש אָדֶער פִישׁ וָואס אִיז הָאטְשׁ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי אוּנ עֶס אִיז שׁוֹין גוּט גִיקָאכְט אָדֶער גִיבְּרָאטִין אַז מֶען קֶען עֶס עֶסִין . אוֹיךְ זָאל מֶען נֶעמִין חַלָּה אָדֶער בְּרוֹיט וָואס אִיז נִיט קְלֶענֶער פוּן אֵיין אֵיי . אוּנ מֶען זָאל מַאכִין דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵירוּב . אוּנ מֶען זָאל זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער „בְּדֵין עֵירוּבָא יְהֵא שָׁרֵי לָנָא לַאֲפוּיֵי וּלְבַשּׁוּלֵי וּלְאַטְמוּנֵי וּלְאַדְלוּקֵי שְׁרָגָא וּלְמֶעְבַּד כָּל צָרְכָנָא מִיּוֹמָא טָבָא לְשַׁבַּתָּא :

ג דִיא מַיְיטְשׁ פוּן דִיא וֶוערְטֶער אִיז אַזוֹי . דוּרךְ דֶעם עֵירוּב זָאלִין מִיר מֶעגִין בַּאקִין אוּנ קָאכֶען אוּנ אָן גְרֵייטֶען וַוארִימְס אוּנ אָן צִינְדֶען לֶעכְט אוּנ טוּהְן אַלְדִינְג וָואס מִיר בַּדַארְפֶען פוּן יום טוב אוֹיף שַׁבָּת :

ד גִּשַׁעַת מֶען זָאגְט דַארְפִין אִין זִינֶען צוּ הָאבִּין דִיא מַיְיטְשׁ . אָדֶער מֶען זָאל זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער אוֹיף דֵייטְשׁ אַזוֹי וִויא מִיר שְׁרַייבֶּען :

ה אַז מֶען נֶעמְט אַשְׁטִיקֶעל פְלֵייש מִיט אַ בֵּיין אוֹיף אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין דַארְף צוּא זַיין הָאטְשׁ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי פְלֵייש חוּץ דֶעם בֵּיין :

ו עֶס אִיז גְלַייךְ צוּ נֶעמִין אַ שֵׁיין שְׁטִיקֶעל פְלֵייש עֶס זָאל זַיין אַכָּבוֹד צוּ דֶער מִצְוָה :

ז אַז מֶען הָאט נִיט קֵיין גִיקָאכְט פְלֵייש אָדֶער פִישׁ מֶעגִין מַאכִין דֶעם עֵירוּב תַּבְשִׁילִין מִיט אַ גִיקָאכְט אֵיי :

ח אוֹיךְ אִיז גְלַייךְ דִיא חַלָּה זָאל זַיין גַאנְץ . אוּנ שַׁבָּת זָאל מֶען אִיבֶּער אִיהְר אַ מוֹצִיא מַאכִין :

ט דֶער עֵירוּב תַּבְשִׁילִין פֶעגְט נָאר צוּ טוּהְן יום טוב אוֹיף שַׁבָּת וֶוען עֶס אִיז נָאךְ גְרוֹיסֶער טָאג אַז עֶס וָוארְט גִיקוּמֶען מֶענְטְשִׁין וָואלְט עֶר זֵייא גִיקֶענְט גֶעבִּין צוּ עֶסִין פַאר לֶעכְט צִינְדֶען דָאס וָואס עֶר הָאט גִיקָאכְט פוּן שַׁבָּת וֶועגֶען . אָבֶּער אַז מֶען קֶען נִיט עֶסִין דֶער

פון

פון יום טוב פַאר נַאכְט דְהַיינוּ צוּ קָאכֶען שְׁפֶּעט פַאר נַאכְט טָאר מֶען נִיט חָאטְשֶׁי מֶען הָאט גִימַאכְט אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

י דָאס טְשָׁאלִינְט דַארְף מֶען אַרַיין שְׁטֶעלִין פְרִיא עֶס זָאל חָאטְשׁ זַיין הַאלְב גִיקָאכְט פַאר לֶעכְט צִינְדֶען :

יא דֶער עֵירוּב תַּבְשִׁילִין פֶעלְט נָאר צוּ טוּהְן פוּן פְרַאטִיג אוֹיף שַׁבָּת. אָבֶער אַז דָאנֶערְשְׁטִיג אִיז אוֹיךְ יוֹם טוֹב טָאר מֶען נִיט טוּהְן דָאנֶערְשְׁטִיג קֵיין שׁוּם זַאךְ אוֹיף שַׁבָּת חָאטְשֶׁי מֶען הָאט מִיטְוָואךְ גִימַאכְט אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

יב דֶער עֵירוּב תַּבְשִׁילִין דַארְף צוּ לִיגֶען בִּיז פְרַאטִיג נָאךְ לֶעכְט צִינְדֶען :

יג יֶעדֶערֶער בַּעַל הַבַּיִת דַארְף צוּ מַאכִין אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין. עֶר טָאר נִיט זִיךְ פַאר לָאזֶען אוֹיף דֶעם וָואס דֶער רַב מַאכְט פוּן דֶער שְׁטָאט וֶועגֶען. דֶען דָאס וָואס דֶער רַב מַאכְט פוּן דֶער שְׁטָאט וֶועגֶען פֶעלְט נָאר פוּן דֶעמְס וֶועגֶען וָואס הָאט גְרָאד פַאר גֶעסִין צוּ מַאכִין אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין. אָדֶער פוּן דֶעמְס וֶועגֶען וָואס אִיז אִיהְם פַאר לוֹירֶען גִיוָוארִין דֶער עֵירוּב תַּבְשִׁילִין פְרַאטִיג פַאר לֶעכְט צִינְדֶען :

יד דֶער עֵירוּב תַּבְשִׁילִין וָואס דֶער בַּעַל הַבַּיִת מַאכְט פֶעלְט פוּן זַיין גַאנְץ הוֹיז גִיזִינְד וֶועגֶען וָואס עֶסִין בַּייא אִיהְם. אָבֶער אַז עֶס אִיז דָא צְווִישֶׁען זֵייא טֵייל וָואס עֶסִין נִיט בַּייא אִיהְם אֲפִילוּ זֵייא עֶסִין נִיט פַאר זֵייעֶר גֶעלְט נָאר עֶר גִיט זֵייא גֶעלְט אָדֶער מֶעהְל מִיט פְלֵייש זֵייא זָאלִין זִיךְ בַּאזוּנְדֶער קָאכֶען אוּנ בַּאקִין. וֶוענִין זֵייא נִיט יוֹצֵא מִיט זַיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין. נָאר זֵייא מוּזֶען בַּאזוּנְדֶער מַאכִין אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

טו אֲפִילוּ מֶען מַאכְט אֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין מֶעגִין נָאר טוּהְן יוֹם טוֹב אוֹיף שַׁבָּת דִיא זַאכִין וָואס קֶערִין צוּם עֶסִין. אָבֶער דִיא זַאכִין וָואס קֶערִין גָאר נִיט צוּם עֶסִין. דְהַיְינוּ צוּא ווִיקְלֶען יוֹם טוֹב דִיא סֵפֶר תּוֹרָה ווּא מֶען דַארְף שַׁבָּת צוּ לֵייעֶנִין. אָדֶער צוּ טוּהְן אַנְדֶערֶע זַאכִין אַזוֹא שְׁטֵייגֶער. פֶעלְט נִיט קֵיין עֵירוּב תַּבְשִׁילִין :

סִימָן סט. דִינִים וִויא אַזוֹי מֶען זָאל עֶרְלִיךְ הַאלְטִין יוֹם טוֹב. עֶר הַאלְט זֶעכְצֶען סְעִיפִים :

א עֶס אִיז אַ מִצְוָה זִיךְ אָפּ צוּ שֶׁערִין אוּנ אָפּ שְׁנַיידֶען דִיא נֶעגִיל עֶרֶב יוֹם טוֹב לְכָבוֹד יוֹם טוֹב :

ב אוֹיךְ אִיז אַ מִצְוָה צוּ גֵיין אִין מֶרְחַץ אַרַיין אוּנ אוֹיס קֶעמִין זִיךְ לְכָבוֹד יוֹם טוֹב אוּנ נִיט צוּ עֶסִין עֶרֶב יוֹם טוֹב דָאס לֶעצְטֶע פֶערְטִיל טָאג. אַלְץ אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן מ"ו בַּייא עֶרֶב שַׁבָּת. זֶעה אַיין דָארְט :

ג אַז עֶס גִיפַאלְט שַׁבָּת עֶרֶב יוֹם טוֹב אָדֶער דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג יוֹם טוֹב זָאל מֶען עֶסִין דִיא דְרִיטֶע סְעוּדָה פַאר דֶעם לֶעצְטִין פֶערְטִיל טָאג. אַז מֶען הָאט זִיא נִיט גִיגֶעסִין דַאפֶער זָאל מֶען זִיא עֶסִין דֶער נָאךְ :

ד מֶען אִיז מְחוּיָב יֶעדֶערִין טָאג יוֹם טוֹב צוּ עֶסִין צְווֵיי סְעוּדוֹת אֵיינֶע בַּנַאכְט אוּנ דִיא אַנְדֶערִי בַּטָאג :

ה אוֹיךְ אִיז מֶען מְחוּיָב קִידוּשׁ צוּ מַאכִין בַּנַאכְט אוּנ בַּטָאג פַאר דֶער סְעוּדָה אוּנ אַמוֹצִיא מַאכִין אִיבֶּער צְווֵיי חַלוֹת אַזוֹי וִויא שַׁבָּת :

ו דִיא דִינִים וָואס מִיר הָאבִין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן מ"ט בַּייא דֶעם קִידוּשׁ פוּן שַׁבָּת גֵייעֶן אוֹיךְ אָן בַּיי יוֹם טוֹב :

ז אוֹיךְ זָאלִין עֶסִין פְלֵייש אוּנ גוּטֶע מַאֲכָלִים אוּנ טְרִינְקֶען וַויין. יֶעדֶערֶער וִויא וַוייט עֶר קֶען :

ח אַ מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב יוֹם טוֹב אוּנ חוֹל הַמּוֹעֵד צוּא פְרֵייעֶן זִיךְ אוּנ צוּ דֶער פְרֵייעֶן זַיין

ווייב

ווייב און די קינדער און זיין גאנץ הויז געזינד. יעדערן אזוי ווי עס קער צו איהם:

ט דהיינו די קינדער זאל מען געבין ניס און אנדערי זאכין וואס איז גוט פאר זיי. דעם ווייב זאל מען מאכין אויף יום טוב קליידער אדער צירונג ווי ווייט מען קען. די מאנטשביל דארפין צו עסין פלייש און טרינקען ווייןן לכבוד יום טוב:

י האטשי עס איז א מצוה יום טוב צו עסין און טרינקען זאל מען ניט עסין און טרינקען א גאנצע טאג. נאר מען דארף אויך צו לערנין. אדער תהלים זאגין:

יא אויך בדארפין געווארינט צו זיין צו געבין די ארימע לייט מיט די יתומים און אלמנות אויך צו עסין יום טוב. יעדער מענטש ווי ווייט ער קען. דען אז ניט איז דאס עסין און טרינקען קיין מצוה ניט און מען ווערט ח"ו געשטראפט אז מען וויל נישט יום טוב זיך אום קוקען אויף די ארעמע לייט זיי זאלין האבין צו עסין ווי עס קער צו זיין:

יב אז מען פרייעט זיך יום טוב מיט עסין און טרינקען זאל מען ניט זיך אן שיכערין און שטיפען. דען מיר זענין געבאטין געווארין צו פרייען זיך יום טוב און צו דינען גאט ברוך הוא מיט דער שמחה. אבער ניט צו לאכען און שטיפען דורך איהר:

יג יעדער מענטש איז מחויב אכטונג צו געבין אויף זיין הויז געזינד זיי זאלין נישט גיין שפאצירען אדער זיין אויף אזעלכע ערטער וואס קענין זיך אוים מישען מאנטצבול מיט ווייבער. כדי מען זאל ניט קומען צו קיין עבירה ח"ו. דען יודען דארפין זיין הייליג און אפ געהיטען פון די זאכין:

יד מוצאי יום טוב זאגט מען אין דער שמונה עשרה ביי אתה חונן אתה חוננתנו אזוי ווי מוצאי שבת. אויך זאל מען מאכין מוצאי יום טוב הבדלה. נאר מען זאל ניט מאכין קיין בורא מאורי האש און ניט קיין בורא מיני בשמים:

טו ביי דעם אלימען איז ניט קיין חילוק סיי מוצאי יום טוב איז חול המועד סייא עס איז שוין אין דער וואכין:

טז אסרו חג קער אויך אביסעל צו יום טוב. דאריבער זאל מען דעם טאג אביסעל בעסער עסין פון אין דער וואכין. אויך זאל מען ניט פאסטען דעם טאג. אפילו דער וואס האט יאר צייט. אדער חתן וכלה וואס האבין דעם טאג חתונה:

סימן ע. דינים פון כהנים דוכענין. ער האלט זעקס און דרייסיג סעיפים:

א פאר דעם דוכענין זאל דער כהן ניט טרינקען קיין ווייןן אדער אנדערע משקה וואס מאכט שיכור:

ב דער כהן דארף זיך צו וואשין פאר דעם דוכענין די הענט ביז דעם ארביל:

ג די לוים וואשין די כהנים. און זיי וואשין זיך פריער די הענט איידער זיי וואשין די כהנים:

ד מען טאר ניט דוכענין אין די שיך:

ה בשעה די כהנים שטייען שוין אויף דעם ארט ווא זיי דוכענין זאלין זיי שטיין מיט דעם פנים צוא מזרח ביז דעם דוכענין. און בשעת דער חזן זאגט מודים זאלין זיי זאגין מודים דרבנן בנאנט מיט דעם ציבור:

ו דער נאך זאלין זיי זאגין די תפלה "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא הברכה הזאת שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלימה ולא יהיה בה שום מכשול ועון מעתה ועד עולם:

ז זיי זאלין אוים לאזען די תפלה בשעת דער חזן לאזט אוים הטוב שמך ולך נאה להודות. כדי דער אמן וואס דער עו"ם זאגט זאל זיין אויף דער תפלה אויך:

ח דער נאך זאגט דער חזן אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה כו' שטילער הייט. און

דָאס וואָרְט כֹּהֲנִים זאָגְט עֶר הויך. מִיט דֶעם וואָרְט כֹּהֲנִים הֵייסְט עֶר דִיא כֹּהֲנִים דוכֶענִי, אוּנ זָאגְט שְׁטִילֶער הַיינְט עֶם קְדוּשָׁה כָּאָמוּר:

ט דֶער נָאךְ זָאלִין דִיא כֹּהֲנִים זָאגִין אַלֶע בְּנַאנְט דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בִּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן כו'. בְּשַׁעַת זֵייא הַאלְטִין בַּייא דֶעם וָוארְט וְצִוָּנוּ זָאלִין זֵייא זִיךְ אוּים דְרֵייעֶן מִיט דֶעם פָּנִים צוּם עוֹלָם אוּנ זָאלֶען אוּים לָאזֶען וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ כו':

י נָאךְ דֶער בְּרָכָה זָאל דָאס צִיבּוּר זָאגִין אָמֵן. אָבֶּער דֶער חַזָן זָאל נִיט זָאגִין אָמֵן נָאךְ דֶער בְּרָכָה:

יא דָאס וָואס מֶען לָאזְט אוּיס אִין דֶער בְּרָכָה דָאס וָוארְט בְּאַהֲבָה אִיז דִיא טַייטְשׁ מֶען זָאל בֶּענְטְשִׁין דִיא יוּדֶען מִיט לִיבְּשַׁאפְט. אָבֶּער דֶער כֹּהֵן וָואס וֵוייסְט אַז דָאס צִיבּוּר הָאט אִיהְם פַיינְד אָדֶער עֶר הָאט פַיינְד דָאס צִיבּוּר טָאר עֶר נִיט דוּכֶענִין בַּייא דֶעם צִיבּוּר. נָאר עֶר זָאל גֵיין צוּ אַנְאַנְדֶער מִנְיָן:

יב אוּיף דֶעם אָרְט וָואס אִיז נִיט מֵיין דָא וִויא אֵיין כֹּהֵן זָאל נִיט דֶער חַזָן זָאגִין דָאס וָוארְט כֹּהֲנִים הוּיכֶע הַייט. נָאר דֶער כֹּהֵן אַלֵיין מַאכְט דִיא בְּרָכָה בְּשַׁעַת דֶער חַזָן הַאלְט דָארְט:

יג נָאךְ דֶער בְּרָכָה דַארְפִין דִיא כֹּהֲנִים אוּיף צוּ הֵייבֶּען דִיא הֶענְט פַאר דֶעם פָּנִים קֵיינֶען דִיא אַקְסְלִין. וִויא אַזוֹי דִיא פִינְגֶער זָאלִין זַיין צוּ טֵיילְט וֵוייסֶען שׁוֹין דִיא כֹּהֲנִים אוּיךְ זָאל דִיא רֶעכְטֶע הַאנְט זַיין אַבִּיסֶעל הֶעכֶער פַאר דֶער לִינְקֶער הַאנְט:

יד דִיא כֹּהֲנִים זָאלִין פַאר זֵיעם דוּכֶענִין אַרָאפּ לָאזֶען דֶעם טַלִית אִיבֶּער דֶעם פָּנִים כְּדֵי זֵייא זָאלִין נִיט קוּקֶען אוּיף דִיא הֶענְט אָדֶער עֶרְגֶיץ אַנְדֶערְשׁ. נָאר זֵייא זָאלִין אִין זִינֶען הָאבִּין וָואס זֵייא רֶעדִין:

טו דֶעסְט גְלַייכֶען דָאס צִיבּוּר זָאלִין זִיךְ אוּיךְ אַרָאפּ לָאזֶען דִיא טַלֵיתִים פַארִין פָּנִים זֵייא זָאלִין נִיט קוּקֶען אוּיף דִיא הֶענְט פוּן דִיא כֹּהֲנִים. נָאר זֵייא זָאלִין גוּט אוּיס הֶערִין דָאס דוּכֶענִין. אוּיךְ זָאלִין זֵייא שְׁטֵיין מִיט דֶעם פָּנִים צוּ דִיא כֹּהֲנִים:

טז דֶער חַזָן זָאגְט פֶער דִיא כֹּהֲנִים פוּן סִידִירֶעל אַרוּיס. אוּנ דִיא כֹּהֲנִים זָאגֶען נָאךְ יֶעדֶער וָוארְט:

יז נָאךְ דֶעם וָוארְט וְיִשְׁמְרֶךָ אוּנ נָאךְ דֶעם וָוארְט וִיחֻנֶּךָּ, אוּנ נָאךְ דֶעם וָוארְט שָׁלוֹם זָאל דֶער עוֹלָם עֶנְטְפֶערִין אָמֵן:

יח בְּשַׁעַת דִיא כֹּהֲנִים זָאגִין דִיא וֶוערְטֶער יְבָרֶכְךָ. וְיִשְׁמְרֶךָ. אֵלֶיךָ. וִיחֻנֶּךָּ. אֵלֶיךָ. לְךָ. שָׁלוֹם. זָאלִין זֵייא אַבִּיסֶעל אוּיס דְרֵייעֶן דָאס פָּנִים צוּ דָרוֹם זַייט אוּנ צוּ צָפוֹן זַייט:

יט בְּשַׁעַת דִיא כֹּהֲנִים דוּכֶענִין זָאל דָאס צִיבּוּר נִיט זָאגִין קֵיין שׁוּם פְּסוּקִים. נָאר זֵייא זָאלִין גוּט אוּיס הֶערִין דִיא וֶוערְטֶער:

כ דֶעם רבש"ע זָאל דָאס צִיבּוּר זָאגִין בְּשַׁעַת דִיא כֹּהֲנִים וַוארְטִין בַּייא וְיִשְׁמְרֶךָ וִיחֻנֶּךָּ שָׁלוֹם. דֶער חַזָן טָאר נִיט זָאגִין דֶעם רבש"ע:

כא נָאךְ דֶעם דוּכֶענִין זָאל דֶער חַזָן אָן הֵייבֶּען שִׂים שָׁלוֹם. דֶער נָאךְ זָאלִין דִיא כֹּהֲנִים זִיךְ צוּרִיק דְרֵייעֶן מִיט דֶעם פָּנִים צוּ מִזְרָח אוּנ זָאגִין דִיא תְּפִלָּה. „רִבּוֹן הָעוֹלָמִים עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ עָלֵינוּ כו'" אַדִּיר בַּמָּרוֹם כו" אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר:

כב דִיא כֹּהֲנִים זָאלִין אוּיס לָאזִין דִיא תְּפִלָּה בְּשַׁעַת דֶער חַזָן לָאזְט אוּיס הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם. כְּדֵי דֶער אָמֵן וָואס דֶער עוֹלָם זָאגְט זָאל זַיין אוּיף זֵייעֶר תְּפִלָּה אוּיךְ:

כג דִיא כֹּהֲנִים טָארִין נִיט אָן הֵייבֶּען דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בִּקְדוּשָּׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן בִּיז דֶער חַזָן וֶועט הָאבִּין גִיזָאגְט דָאס וָוארְט כֹּהֲנִים:

כד דֶער חַזָן טָאר נִיט אָן הֵייבֶּען דָאס וָוארְט יְבָרֶכְךָ בִּיז דֶער עוֹלָם וֶועט הָאבִּין גִיזָאגְט אָמֵן נָאךְ דֶער בְּרָכָה פוּן דִיא כֹּהֲנִים:

כה דֶעסְט גְלַייכֶען בַּייא דֶעם אָמֵן וָואס דֶער עוֹלָם זָאגְט נָאךְ וְיִשְׁמְרֶךָ אוּנ נָאךְ וִיחֻנֶּךָּ אוּנ

נאך שלום טאר ניט דער חזן אן הייבן דאס ווארט דער נאך ביז דער עולם ! האבין גיזאגט דעם אמן :

כו אויך טאר ניט דער עולם זאגין אמן ביז דאס גאנצע ווארט לאזט זיך אויס פון די כהנים :

כז די כהנים זאלין ניט אן הייבן יעדער ווארט ביז דער חזן וועט האבין אפ גיזאגט דאס גאנצע ווארט :

כח אויך טארין ניט די כהנים זיך דרייען מיט דעם פנים צו דער וואנט ביז דער חזן הייבט אן שים שלום :—

כט אויך טארין זייא ניט אראפ נעמין די הענט וויא זייא האלטען בשעת דעם דוכענין ביז זייא האבען זיך שוין צוריק גידרייט מיט דעם פנים צו דער וואנט :

ל אויך טארין זייא ניט אוועק גיין פון דעם ארט וואו זייא האבין גידוכענט ביז דער עולם האט שוין גיענטפערט אמן נאך הכברך את עמו ישראל בשלום:

לא בשעת די כהנים דרייען זיך איבער מיט דעם פנים פאר דעם דוכענין פון מזרח צו מערב זאלין זייא זיך דרייען דורך דרום זייט. און בשעת זייא דרייען זיך נאך דעם דוכענין צוריק צו מזרח זייט זאלין זייא זיך דרייען דורך צפון זייט :

לב בשעת זייא גייען אוועק פון דעם דוכענין זאל זייער פנים אביסעל זיין קיגען ארון קודש :

לג בשעת זייא טוען אן די שיך זאלין זייא ניט אן רירען אין זייא. אז זייא רירען אן דארפין זייא זיך צו וואשין די הענט :

לד אז דער כהן איז איין אבל ח"ו זאל ער ניט דוכענין:

לה אז ער איז שוין נאך דער שבעה נאר אין די שלשים אדער אין די צוועליף חדשים אויף פאטער און מוטער זאל ער אויך ניט דוכענין צאמען עס איז דארט ניט דא קיין אנדערע צוויא כהנים :

לו די אלע וואס דוכענין ניט דארפין ארויס צו גיין פון שוהל איידער מען גייט וואשין די כהנים. און זאלין ניט אריין קומען ביז נאך דעם דוכענין :

סימן עא. דינים פון חול המועד. ער האלט פערציג סעיפים :

א מען דארף ערליך צו האלטין חול המועד און פרייען זיך מיט גוטע מאכלים און משקות און שיינע מלבושים וויא ווייט מען קען :

ב דער וואס איז מבזה חול המועד און האלט איהם ניט ערליך מיט דיא זאכין האט אגרויסע עבירה :

ג חול המועד איז פאר האנין טייל מלאכות וואס מען טאר ניט טוען און טייל וואס מען מעג טוען. מען דארף גיווארינט צו זיין מען זאל ניט טוען חול המועד דיא זאך וואס מען טאר ניט. דען עס איז אגרויסע עבירה:

ד בספר מסגרת השלחן האבין מיר גישריבען אלע חילוקי דינים וועלכי זאכין מען מעג טוען חול המועד און וועלכי מען טאר ניט. נור דא וועלין מיר שרייבען בקיצור :

ה אזעלכי גרינגע זאכין וואס יעדער מענטש טוהט ביא זיך. דהיינו פייער ברענין. קאכין. באקען. פאר לעשין פייער. צו רייכען. קעמין זיך. אוים קערין דיא שטוב. און נאך אזא שטיינער זאכין מעגין אלץ טוען חול המועד פון יום טוב וועגין. נור מען טאר ניט אם לייגען פון אין דער וואכין אויף חול המועד. ווער שכועכט דיא מלאכות פון עסין ווארק מעגין בוודאי אלץ טוען אויף יום טוב :

ו רעכטי מלאכות אזעלכי וואס מען טוהט געלט צו פאר דינען זאל מען ניט טאהן צאמען מען האט ניט וואס צו עסין מעגין טוען צו פאר דינען אויף עסין פון יום טוב וועגין. און אנאנדערער יוד מעג איהם געבין צו טוען אזא מלאכות כדי ער זאל האבין צו עסין. נור וויא ווייט ער קען זאל

ער טוען שטילער הייט קיין אנדערער זאל ניט זעהן:

ז אז איינער דארף צו טוען וועלכע מלאכה וואס אז מען וועט עס ניט טוען חול המועד וועט ער האבן א שטארקן היזק ווייל דיא זאך וועט איבער יום טוב אסאך קאלע ווערן מעג ער טוען חול המועד. נור ער זאל טוען וואס ווינציקער ער קען:

ח אז ער וויל דאס טוען דורך אנדערע זאל ער דינגען אזעלכן וואס האט ניט צו עסן אדער א גוי. אז ער קריגט ניט. מעג ער דינגען וועלכן יוד עס איז:

ט אז ער האט געקענט טוען דיא זאך פאר יום טוב נור ער האט אפ געלייגט אויף חול המועד. טאר ער ניט טוען חול המועד אפילו דורך א גוי:

י אז ער וועט ניט האבן קיין היזק פון קרן נור אז ער וועט ניט טוען חול המועד וועט דיא זאך קאלע ווערן און וועט ניט קענען אין איהר פאר דינען. טאר ער ניט טוען דיא מלאכה. האטשע דער ריוח טרעפט אן אסך:

יא אלדינג וואס א יוד טאר ניט טוהן חול המועד טאר ער ניט הייסען א גוי טוהן. ציי טען דיא זאך איז פון א מצוה וועגען מעג ער הייסען א גוי זיא טוהן:

יב מען טאר ניט חול המועד קויפען סחורה אדער פאר קויפען סחורה:

יג נאר דער מענטש וואס איז ארעם און דורך דעם איז ער קארג אויס צו געבן לכבוד יום טוב מעג ער פאר קויפען סחורה ער זאל מעהר אויס געבן אויף שמחת יום טוב. נאר דאס געוועלב זאל זיין צו. נאר אביסעל אפען ווען דער קונה גייט אריין:

יד דער עולם איז מיקל און האלטן אין גאנצען אפען דאס געוועלב. מען קער אבער צו טוהן וויא ווייט מען קען אזוי וויא מיר האבן געשריבען. חוץ דיא וואס פאר קויפען עסן ווארק וואס עס ווערט קאלע אז עס שטייט לאנג אדער בשמים פון יום טוב וועגען מעגן האלטן אין גאנצן אפען דאס געוועלב. ממילא אז זייא האלטן אפען מעגן זייא דעם גוי אויך פאר קויפען:

טו אפילו דער מענטש וואס איז ניט ארעם נאר עס טרעפט זיך איהם גראד אגרויסען ריוח מעג ער קויפען אדער פאר קויפען שטילער הייט. און זאל אויס געבן לכבוד יום טוב מער וויא פיהל ער וואלט אזוי אויס געגעבן:

טז אז עס טרעפט זיך אזא יריד וואס איז ניט שכיח. אדער פאר זייערע פייערטעג וואס מען לייזט אסך מעגן פאר קויפען:

יז אויך איז פאר האנין טיינמאהל קימען סוחרים מיט סחורה און פאר קויפען וואלוויל. אדער פאר קערט זייא דארפן גראט סחורה ווילען זייא געבן אסך צוא פאר דינען. מעגן קויפען אדער פאר קויפען:

יח בייא דיא אלע זאכן דארפן געווארנט צוא זיין אז מען וויל אפ שניידען איין אייל ציינג אדער טוהן איין אנדערע מלאכה זאל מען חאטש טוהן אנדערש פון אין דער וואכן:

יט אזא סחורה וואס אז מען וועט זיא ניט ציגעדערט פאר קויפען וועט מען נאך יום טוב מוזען היזק האבן פון קרן וואס זיא קאסט אליין מעגן זיא פאר קויפען חול המועד:

כ צו דיא מענטשין וואס זענין געוואונט צו קויפען בייא איהם מעג ער פאר קויפען. זייא זאלין ניט זיך געוויינען צו קויפען ערגיץ אנדערש:

כא דיא זאכן וואס מען דארף פון יום טוב וועגען מעגן פאר קויפען חול המועד שטילער הייט. (זעה איין בסעיף י"ג):

כב דעסט גלייכען אז דער וואס וויל פאר קויפען האט ניט אויף יום טוב מעגן אלדינג בייא איהם קויפען. פון אגוי מעגין אויך אלדינג קויפען:

כג חשבונות וואס אז מען וועט ניט זייא אויף שרייבען וועט מען זייא פאר געסין מעגין אויף שרייבען חול המועד:

כד דעסט גלייכען א זעלכעס וואס מען דארף פון חול המועד וועגען מעגין אויך שרייבין.

אבער

אבער אנדערי זאכין טאר מען ניט שרייבען חול המועד :

כה אז מען דארף א בריוועל צו שרייבען זאלין שרייבען קרומע שורות צו טוהן אנדערש ווי מען שרייבט אין דער וואכין :

כו צו די זאכין וואס מען מעג שרייבען מעגין די פענע אויך מאכין :

כז אז איינער דארף צו אנטליי'ען זיך געלט און יענער וויל איהם ניט אנטליי'ען צייטען ער זאל איהם געבין א וועקסיל מעג ער שרייבען א וועקסיל חול המועד :

כח אז ער דארף הערשט דאס געלט נאך יום טוב טאר ער ניט שרייבען חול המועד דאס וועקסיל צייטען ער וועט נאך יום טוב ניט קריגען צו אנטליי'ען :

כט אז מען אנטלייעט איינעם חול המועד אויף פראצענט זאל מען אוים געבין אביסעל דער פון אויף יום טוב (זעה איין בסימן ל"ט אז מען טאר ניט אנטליי'ען א יוד אויף פראצענט נאר על פי היתר עיסקא) . אויך זאל מען ציילין דאס געלט אנדערש פון אין דער וואכין :

ל מען טאר ניט חול המועד זיך אפ גאלען אדער אפ שערין אדער אפ שניידין די נעגיל :

לא אז איינער האט ניט געקענט פאר יום טוב דהיינו ער איז געוועןאין א תפיסה אדער איין אבל ח"ו זאל ער פרעגין א שאלה :

לב איין אשה וואס דארף צו גיין טבילה מעג זיך אפ שניידען די נעגיל חול המועד :

לג מען טאר ניט וואשין חול המועד קיין גרעט אדער אנדערי מלבושים אפילו פון חול המועד וועגען :

לד די זאכין וואס איז ניט מיגליך געוועןבשום אופן צו וואשין פאר יום טוב דהיינו איין אשה האט געפונען א פלעק אום יום טוב . אדער איינער האט ח"ו געזעהן קרי אום יום טוב . אדער חול המועד . מעגין עס פאר וואשין חול המועד :

לה דעסט גלייכען די העמדליך מיט די פלאכטעליך פון די קינדער וואס רעכטין זיך איין אלע מאהל . מעגין אויך פאר וואשין חול המועד :

לו ביי דעם אלימען דארפין געווארינט צו זיין ניט צו וואשין נאר איינציג וויים וואס מען דאַרף און ניט עטליכע מיט א מאהל :

לז נאר די קינדער וואס זענין גאר קליין וואס מען וויקעלט זייא נאך מעגין וואשין פון זייא עטליכע ווינדעליך מיט אמאהל :

לח ביי דעם אלימען זאל מען וואשין שטילער הייט ווען קיינער זעהט ניט :

לט אלדינג וואס איז פון רפואה וועגען מעגין טוהן חול המועד . סייא צו א מענטש סייא צו א בהמה :

מ מען מעג חול המועד דינגען מענטשין זייא זאלין ארבייטען נאך יום טוב :

הלכות פסח

סימן עב. דינים פון חדש ניסן און פון מעהל וועגין די מצות פון פסח . ער האלט פינף סעיפים :

א דעם גאנצין חודש ניסן זאגט מען ניט קיין תחנון . און ניט קיין צדקתך צדק שבת פאר נאכט :

ב אז מען נעמט ווייץ אויף די מצות פון פסח דארפין איהם פאר דעם מאהלין צו ווייזען דעם רב אויב ער איז כשר . אזוי ווי דער מנהג איז :

ג אז ער איז עפים פאר נעצט געווארין . אדער דאס מעהל איז עפים פאר נעצט געווארין . אדער עכברים האבין געגעסין דער פון . דארפין צו פרעגין א שאלה :

ד מען זאל ניט באקין דיא מצות צייטין עס איז שוין האטש פיהר אונ צוואנציג שעה זינט מען האט גימאלין דעם ווייץ :

ה מען זאל ניט לייגען עמליכע זעק מעהל איינס אויף דעם אנדערין . דען דאס מעהל ווערט דער וואריםט . קען עס ח"ו חמעצדיק ווערין בשעת דעם קנעטין :

סימן עג. דינים פון דעם וואסער וואס מען קנעט דער מיט דיא מצות . ער האלט זיבען סעיפים :

א דאס וואסער וואס מען קנעט דער מיט דיא מצות דארפין אן צו שעפין פון דער ברונען צווישען טאג אונ נאכט . נאך זוהן זעצין איידער עס שטייט שטערין :

ב אונ מען זאל עס לאזען שטיין איבער נאכט אויף א קאלט ארט . אונ ווען עס ווערט טאג מעגין הערשט דער מיט קנעטין אויב עס איז שוין צוועליף שעה זינט מען האט עס אן גישעפט :

ג דאס הייסט "מים שלנו" דען דאס האט גינעכטיגט איבער נאכט . מען דארף גיווארינט צו זיין אין דיא אלע זאכין . ניט אנדערש צו טוהן נאר אזוי וויא מיר שרייבען :

ד אויך זאל מען זייען דאס וואסער . אונ האלטען עס צו גידעקט . ווער שמועסט אז מען טראגט עס אין דער פריא אין דרויסין . אבער קייגען דער זוהן . דארף עס בוודאי צוא זיין צוא גידעקט :

ה מען טאר ניט אריין נעמין דאס וואסער אין א חמעצדיגי כלי . עס איז דא טייל כלים וואס פועלט ניט ביי זייא אפילו צוא כשרין . דאריבער אז מען וויל אריין נעמין אין א כלי וואס איז עפים פריער גישטאנין אין איהר זאל מען פרעגין א שאלה :

ו מען דארף צווישען טאג אונ נאכט אן שעפין א סך וואסער מען זאל גינוג האבין דעם טאג דער נאך צו באקין וויא פיהל מען דארף . אז מען זעהט צו מארגענס אז דאס וואסער וועט ניט גינוג זיין מעגין צו גיסען אביסעל וואסער וואס מען שעפט צינדערט אן . נאר דיא גרעסטע העלפט וואסער מוז זיין פון דעם וואס מען האט אן גישעפט צווישען טאג אונ נאכט . דען אז ניט טאר מען ניט קנעטין דער מיט :

ז אז מען באקט זונטאג דארפין אן צו שעפין דאס וואסער דאנערשטיג צווישען טאג אונ נאכט . אונ האלטין עס אויף א קאלט ארט ביז צו דעם באקין :

סימן עד . דינים פון קנעטין אונ באקין דיא מצות . ער האלט זעקס אונ צוואנציג סעיפים :

א אז מען וויל באקין מצות אין א חמצדיקען אויבען דארפין איהם פריער צו גליען עס זאל שפריצען פונקען פון דעם דנאי . מען דארף גיווארינט צו זיין צו צו שפרייטען דיא קוילען אויף דעם גאנצען אויבען :

ב נאך דעם גליען איז גלייך צו לאזען איהם אביסעל אפ קילען אונ איבער נייס אונטער הייצען צו באקען דיא מצות :

ג אויך טארין ניט לייגען דיא מצות פון אויבען ארויס אויף דעם קוימען אין דער זייט צאטען מען האט דארט אויך גוט גגליעט :

ד מען טאר ניט קנעטין אדער וועלגערין קייגען איין אפען פענצטער :

ה אז דאס פענצטער איז פאר מאכט מעגין דארט קנעטין . אז דיא זון שיינט אריין דארפין צו פאר הענגין מיט עפים :

ו אויך זאל ניט זיין אין דער שטוב גיהייצט אין ריבע :

ז דיא כלי וואס מען קנעט אין איהר טאר ניט זיין אין איהר קיין שום שפאלט וואס עס קען דארט בלייבען עטוואס טייג :

ח אויך זאל מען נעמין אלע מאהל איין אנדערין בעקין צו קנעטין . אונ דער ווייל זאל אנאנדער איבער שווענקין דעם בעקין אונ גוט אויס ריינקען איהם עס זאל ניט בלייבין אין איהם קיין טייג :

ט דעסט גלייכען דיא טישען וואס מען וועלגערט אויף זייא . אונ דיא ווייל גער העלצער אונ רעדליך . אונ דאס מעסיר וואס מען שנייט דער מיט דאס טייג . דארפין אלט'ץ צו זיין אן א שפאלט :

י אויך זאל מען זייא אפ קראטצין פון טייג אז מען רוהט זיך נאר עטוואס אפ פון טוען מיט זייא :

יא אז דאס טייג איז שיטער טארין ניט צו שיטען מעהל דער צו :

יב אז מען הערט נאר אביסעל אויף צו קנעטין אדער וועלגערין מוז מען תיכף אפ וואשין דיא הענט :

יג דעסט גלייכין אז מען פיהלט אז דיא הענט זענין דער ווארימט געווארין דארפין זייא תיכף אפ צו וואשין :

יד דיא לאפיטע דארף זיין גלאטיג אן א שום שפאלט :

טו אז מען באקט אפ דיא מצות אונ מען ברענט איבער דעם אויבען דארף מען גוט אפ צו וואשין אונ אפ קראטצין אלע כלים עס זאל ניט בלייבען אויף זייא קיין שטיקעל טייג :

טז מען טאר ניט לאזין ליגען דאס טייג אדער דיא מצות פארין באקין קיין רגע ליידיק :

יז טייל מענטשין זענין זיך נוהג אז זייא קוועטשין מיט דער האנט דיא מצה וואס בלייבט ליגען . טוען זייא ניט גלייך . דען מיט דעם דער ווארימט מען נאך דאס טייג :

יח דאריבער איז ניט גלייך ארויף צו לייגען דיא האנט אויף דעם טייג ווען מען דארף ניט :

יט נאך דעם וועלגערין דיא מצות דארפין זייא גיך צו רעדלין אונ באלד ארייון געבין אין אויבען ארייון :

כ מען דארף געווארינט צו זיין ניט צו האלטין דיא מצה קיגען אויבען אפילו איין רגע . דען דארף דער היטץ פון אויבען קען זיא חמצדיק ווערין :

כא דער וואס רוקט ארייון דיא מצות דארף געווארינט צו זיין עס זאל ניט אן ריהרען איין מצה אן דער אנדערער :

כב אויך זאל זיך ניט פאר לייגען קיין שום מצה . אז עס האט זיך פאר לייגט א שטיקעל דארפין אפ צו ברעכין דאס פאר לייגטע אונ ארום דעם פאר לייגטין דיא ברייט פון גראבין פינגער :

כג אז עס איז גילעגין אין אויבען איין מצה אויף דער אנדערער דארפין אויך אפ צו ברעכין פון זייא דיא שטיקלעך וואס איז גילעגין איינס אויף דעם אנדערין . אונ ארום דעם דיא ברייט פון גראבין פינגער :

כד אויך דארפין גיווארינט צו זיין עס זאל ניט אויף גיבלאזין ווערין קיין שום מצה . דען אז דיא מצה איז אויף גיבלאזין געווארין איז דיא גאנצע מצה חמצדיק . אפילו דאס שטיק וואס איז ניט אויף גיבלאזין געווארין :

כה מען דארף געווארינט צו זיין ניט ארויס צו נעמין קיין מצה פון אויבען איידער זיא ווערט גיבאקין . אפילו מען וויל זיא באלד צוריק ארייון רוקען טארין אויך ניט :

כו עס קער יעדער מענטש צו זיין בשעת מען באקט זיינע מצות אונ אכטונג געבין מען זאל געווארינט זיין אין דיא זאכין וואס מיר האבין גישריבען :

סִימָן עָה. דִינִים פוּן בּוֹדֵק חָמֵץ זַיין. אוּנ פוּן חָמֵץ פַאר קוֹיפֶען. עֶר הַאלְט זֶעקְס אוּנ צְוַואנְצִיג סְעִיפִים:

א דִיא נַאכְט וָואס קֶער צוּ עֶרֶב פֶּסַח דַארְפִין בּוֹדֵק חָמֵץ זַיין. בַּאלְד תְּחִלַּת הַלַּיְלָה. מֶען טָאר נִיט עֶסִין אָדֶער טוּעֶן אַ שׁוּם מְלָאכָה פוּן אַ הַאלְבֵּי שָׁעָה פַאר נַאכְט בִּיז נָאךְ דֶער בְּדִיקָה:

ב מֶען זָאל בּוֹדֵק זַיין מִיט אֵיין אֵיינְצִיג לֶעכְטִיל אוֹיס וַואקְס. אַז מֶען הָאט נִיט זָאל מֶען בּוֹדֵק זַיין מִיט אַ לֶעכְטִיל אוֹיס חֵלֶב:

ג מֶען דַארְף בּוֹדֵק זַיין אוֹיף אַלֶע עֶרְטֶער וָואס אִיז נָאר צוּ קְלֶערִין אַז מֶען הָאט דָארְט אַרַיין גִיבְּרֶענְגְט חָמֵץ:

ד אֲפִילוּ דִיא הָאלְטְץ קַאמֶער אוּנ דֶעם בּוֹידֶעם אוּנ דִיא גִיוָועלְבִּין אוּנ דִיא קֶעלֶערְס דַארְפִין אַלְטְץ בּוֹדֵק צוּ זַיין. אַז עֶס אִיז נָאר צוּ קְלֶערִין אַז מֶען הָאט אִין זֵייא אַרַיין גִבְּרֶענְגְט חָמֵץ:

ה אֲפִילוּ מֶען הָאט דָארְט וֶועלְכִין טָאג פְרִיעֶר אוֹיס גִיקֶערְט פוּן חָמֵץ. אוּנ פוּן דֶענְמָאלְט אָן אִיז מֶען שׁוֹין גִיוָוארְנְט גִיוֶועןְ נִיט אַרַיין צוּ בְּרֶענְגִין אִין זֵייא קֵיין חָמֵץ. דַארְפִין אִיבֶּער נַייס בּוֹדֵק זַיין דָארְט דִיא נַאכְט וָואס קֶער צוּ עֶרֶב פֶּסַח:

ו פַאר דֶער בְּדִיקָה דַארְפִין אוֹיס קֶערִין כְּדֵי מֶען זָאל קֶענִין גוּט בּוֹדֵק זַיין:

ז דָאס בְּדִיקַת חָמֵץ אִיז טַייטְשׁ מֶען זָאל זוּכֶען דָאס חָמֵץ אוֹיף אַלֶע עֶרְטֶער וָואס קֶען זַיין אַז מֶען הָאט דָארְט גִינִיצְט חָמֵץ:

ח אוֹיךְ דַארְפִין זוּכֶען אִין אַלֶע לֶעכִיר וָואס קֶען זַיין אַז עֶס לִיגְט דָארְט חָמֵץ וִויא וַוייט מֶען קֶען נָאר אַרַיין שְׁטֶעקִין דִיא הַאנְט:

ט אֵייא אֵייא מֶען הֵייבְּט אָן בּוֹדֵק צוּ זַיין זָאל מֶען מַאכִין דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוּר חָמֵץ. דֶער נָאךְ זָאל מֶען בַּאלְד אָן הֵייבֶּען בּוֹדֵק צוּ זַיין:

י מֶען טָאר נִיט אוֹיס רֶעדִין נָאךְ דֶער בְּרָכָה פַאר דֶעם בּוֹדֵק זַיין. אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט אוֹיס רֶעדִין אִין מִיטֶען בּוֹדֵק זַיין מִיט אַנְדֶערֶע זַאכִין:

יא אַז מֶען דַארְף בּוֹדֵק זַיין עֶטְלִיכֶע שְׁטוּבֶּען זָאל מֶען נוּר מַאכִין אֵיין בְּרָכָה:

יב פַאר דֶער בְּדִיקָה דַארְפִין צוּ בַּהַאלְטֶען דָאס חָמֵץ וָואס מֶען וִויל עֶסִין אָדֶער גוּט צוּ דֶעקִין אַז קֵיין עַכְבָּרִים אָדֶער קִינְדֶער זָאלִין עֶס נִיט קֶענִין פַאר שְׁלֶעפִּין:

יג דֶער מִנְהָג אִיז צוּ לֵייגִין שְׁטִיקְלֶעךְ בְּרוֹיט פַאר דֶער בְּדִיקָה אוּנ בִּשְׁעַת דֶעם בּוֹדֵק זַיין נֶעמְט מֶען זֵייא צוּ. מֶען דַארְף אָבֶּער צוּ ווִיסֶען אַז דָאס אִיז נִיט דֶער עִיקַר מִצְוָה:

יד דֶען דִיא פְּרָאסְטֵי מֶענְטְשִׁין וָואס נֶעמִין נוּר צוּ דִיא שְׁטִיקְלֶעךְ אוּנ זוּכֶען נִיט קֵיין חָמֵץ מַאכִין אַ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. אוּנ זֶענִין גָאר נִיט מְקַיֵּים דִיא מִצְוָה. דֶען דִיא מִצְוָה אִיז נוּר צוּ זוּכֶען. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען:

טו אוֹיךְ זָאל מֶען לֵייגִין הַארְטֶע שְׁטִיקְלֶעךְ עֶס זָאל זִיךְ נִיט עֶפִּיס אָפּ בְּרֶעקְלִין פוּן זֵייא:

טז אוֹיךְ זָאל מֶען זֵייא לֵייגֶען אוֹיף דֶעם אָרְט וְוא קִינְדֶער אָדֶער עַכְבָּרִים קֶענִין נִיט גְרֵייכֶען צוּ זֵייא. כְּדֵי זֵייא זָאלִין עֶס נִיט פַאר שְׁלֶעפִּין:

יז דֶעם טָאג גְלַייכִין דָאס חָמֵץ וָואס מֶען גִיפִינְט בִּשְׁעַת דֶעם בּוֹדֵק זַיין דַארְפִין צוּ פַאר בִּינְדֶען עֶס זָאל גָאר נִיט פַאר לוֹירֶען וֶוערִין דֶער פוּן:

יח בַּאלְד נָאךְ דֶעם בּוֹדֵק זַיין דַארְף עֶר צוּ זָאגִין כָּל חֲמִירָא וָואס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. דִיא טַייטְשׁ פוּן כָּל חֲמִירָא אִיז, יֶעדֶער וַוייעֶר טֵייג אוּנ יֶעדֶער חָמֵץ וָואס אִיז דָא אִין מַיין רְשׁוּת וָואס אִיךְ הָאבּ עֶס נִיט גִיזֶעהִין אוּנ אִיךְ הָאבּ עֶס נִיט אוֹיס גִירוֹימְט אוּנ אִיךְ ווייס נִיט דֶער פוּן זָאל זַיין בָּטֵל אוּנ עֶס זָאל זַיין הֶפְקֵר אַזוֹי וִויא דִיא שְׁטוֹיבּ פוּן דֶער עֶרְד:

יט אִין דֶער פְרִיא דַארְף עֶר צוּ פַאר בְּרֶענִין דָאס חָמֵץ בַּאלְד וֶוען מֶען טָאר עֶס שׁוֹין

נִיט

ניט עסין . און באלד נאך דעם פאר ברענין זאל ער זאגין דעם אנדערין כל חמירא :
כ דיא טייטש פון דעם אנדערין כל חמירא איז . יעדער זוער טייג אונ יעדער חמץ וואס איז דא אין מיין רשות . סייא וואס איך האב יוא געזעהין . סייא וואס איך הא ניט געזעהין . סייא וואס איך האב יוא גירוימט . סייא וואס איך האב ניט אויס גירוימט . זאל אלטין זיין בטל אונ עס זאל זיין הפקר אזוי וויא דיא שטויב פון דער ערד :
כא מען דארף אין זינען האבין בייא יעדערין כל חמירא דיא טייטש :
כב דיא מענטשין וואס פאר שטייען ניט דיא טייטש אונ מיינען אז זייא זאגין וועלכען יהי רצון זענין גאר נישט יוצא :
כג דען דער עיקר פון דעם זאגין איז ער זאל זיך אפ פאסין מיט דעם גאנטצין הארצין אז דאס חמץ וואס גיפינט זיך אין זיין רשות זאל זיין בטל אונ הפקר אזוי וויא דיא שטויב פון דער ערד :
כד האטשי מען זאגט כל חמירא טאר מען ניט האבין פסח קיין חמץ . אז מען האט יוא איז אגרויסע עבירה . דער צו טאר מען שוין נישט קיינמאהל הנאה האבין פון דעם חמץ :
כה איבער דעם דארפין צו פאר קויפען דאס חמץ בייא דעם רב צו אגוי . דער רב ווייסט שוין צו פאר קויפען צו דעם גוי וויא עס קער צו זיין . נאר יעדער מענטש דארף אפ פאסין ביי זיך אז ער פאר קויפט מיט דעם גאנצין הארצין :
כו אז דער יוד דארף אויך עפיס צו ניטצען פסח אין דעם שטיבעל וואס דאס חמץ ליגט דרינען דארף ער צו פרעגין דעם רב וויא אזוי צו טוהן :

סימן עו . דינים פון כשרין דיא כלים אויף פסח . ער האלט זיבען אונ צוואנציג סעיפים :

א כלים וואס זענין אויס האלץ אדער אייזין . צין . מעש . קופער . זילבער . גאלד . ביין . פועלט אלין צו כשרין זייא :
ב אבער צו ערדערני כלים אדער כלים פון הארען אדער גלעזערנע כלים פועלט נישט קיין כשרין :
ג אכלי וואס איז גיקלעפט אפילו עס איז נאר דיא שטיל צו גיקלעפט צו דער כלי פועלט ניט קיין כשרין :
ד פאר דעם כשרין דארפין גוט אפ צו פוטצען דיא כלי זיא זאל זיין ריין פון דזאווער אונ פון אנדערי זאכין :
ה אז עס איז דא גריבלעך אין דער כלי דארפין זייא גוט אויס קראטצען זייא זאלין זיין גאר ריין . אז מען קען ניט גוט אויס קראטצען דארפין צו לייגען קוילען אויף דעם ארט עס זאל דארט גוט גיגליט ווערין וועלכעס אשטרויא וועט פאר ברענט ווערין אויף דער אנדערער זייט כלי . דער נאך מעגין הערשט כשרין דיא כלי . אז דיא כלי איז אויס האלץ וועלכים מען קען ניט דאס טוהן טאר מען ניט כשרין זיא :
ו אכלי וואס איז פאר גאסין מיט צין אדער זילבער אזוי וויא דער שטייגער איז צוא פארעכטין אכלי וואס ריינט מעגין זיא כשרין :
ז דיא פענדליך וואס מען ווייכט אויס מיט בלייא זאל מען אויך כשרין . אז אגוי האט זיא גיווייכט דארפין זיא טובלין אן אברכה :
ח אכלי וואס איז אויך איהר דא אלאטע זאל מען פרעגין אשאלה :
ט מעקערס זאל מען ניט כשרין אויף פסח אזוי וויא דער מנהג איז :
י גיפארבטע כלים טאר מען ניט כשרין :

יא כלים וואס מען ניצט אין פייער טרוקעני היטז דהיינו בעקינס וואס מען באקט אין זייא חמץ דארפין צו גליען עס זאל פון זייא שפריצען פונקען. אבער כשרין אין הייס וואסער פועלט ניט צו זייא :

יב דיא פיסלעך וואס מען שטעלט ארויף אויף זייא אפענדיל דארפין צו גליען עס זאל שפריצען פונקען :

יג כלים וואס מען האלט אין זייא בראנפין דארף מען זייא גוט אויס קאכען אין לויג אידער מען כשרת זייא :

יד אז מען כשרת א פעסיל דארפין אריין צוא לייגען גגליטע שטיינער אונ ארויף גיסען קאכעדיג וואסער אונ קאלערין דאס פעסיל עס זאל אויף יעדערין ארט ווערין גיכשרת :

טו א פעסיל וואס מען האלט דרינען ביער אדער בראנפין אדער מעהל טאר מען ניט כשרין אויף פסח :

טז יעדערי כלי וואס מען קען זיא ניט גוט אויס ריינינקען פון חמץ דהיינו א זיפ אדער א קויבער אדער אנדערי כלים אזא שטיינער פועלט ניט צו זייא קיין כשרין :

יז קעכטליך אדער בענק אדער טישען וואס מען ניצט אויף זייא חמץ דארפין צו כשרין מיט קאכעדיק וואסער אונ גגליטע שטיינער אונ מען זאל פיהרען דיא שטיינער אויף דעם גאנצען ארט וואס מען דארף צו כשרין :

יח א מעת לעת פאר דעם כשרין דארפין זייא גוט אפ וואשין אונ אפ קראטצין זייא זאלין זיין גאר ריין. דער נאך זאל מען ווארטין פיהר אונ צוואנציג שעה זייא זאלין זיך גוט אפ טריקענין. דער נאך זאל מען זייא כשרין :

יט מען זאל ניט כשרין אין קיין שום משקה אדער אין לויג. נאר אין בלוס וואסער :

כ אז מען האט גכשרת א סך כלים אין קעסיל ביז דאס וואסער איז גיווארין גידעכט אזוי וויא זאפט זאל מען שוין ניט כשרין אין דעם וואסער :

כא דיא כלים וואס מען כשרת אין קעסיל דארפין אריין צוא לייגען איינציג ווייס אין א שיטשיק אונ אריין לאזין אין קעסיל אריין כדי דאס קאכעדיגע וואסער זאל זיין ארום דער גאנצער כלי :

כב מען זאל ניט אריין לייגען עטליכע כלים בנאנט אין דער שיטשיק. ווען אז דיא כלים רירען אן איינס אין אנדערין קען ניט קאכען דאס וואסער ארום דער גאנצער כלי אזוי וויא עס דארף צו זיין :

כג מען זאל ניט כשרין קיין שום כלי ציימען מען ווארט פיהר אונ צוואנציג שעה זינט מען האט זיא גיניצט :

כד דער קעסיל וואס מען כשרת אין איהם זאל אויך ניט זיין גיניצט פון חמץ אין דיא פיהר אונ צוואנציג שעה פון כשרין :

כה ביא יעדערי כלי וואס מען כשרת אין קעסיל זאל דאס וואסער זידען. דהיינו עס זאל זיך בלעזלין. אזוי וויא דער שטיינער איז פון וואסער בשעת עס זיעט :

כו ערב פסח זאל מען נאר כשרין כל זמן מען מעג נאך עסין חמץ. בשעת הדחק מעגין כשרין ביז אין האלבען טאג :

כז נאך דעם וואס דיא כלי ווערט גיכשרת דארפין זיא באלד אפ צוא שווענקין מיט קאלט וואסער :

סימן עז. דינים פון ערב פסח. ער האלט דרייצען סעיפים :

א ערב פסח זאגט מען ניט קיין מזמור לתודה אונ ניט קיין למנצח :

ב ערב פסח טאר מען ניט עסין קיין חמץ נאך דעם ערשטין דריטעל טאג. דער טאג

ווערט

ווערט גירעכינט זינט עס הייבט אן צו טאגין ביז עס שטייט שטערין . למשל אז עס הייבט דענמאלט אן צוא טאגין זייגער פיהר אונ עס ווערט נאכט זייגער זיבען האלט דער טאג פופצען שעה מעגין עסין חמץ ביז זייגער ניין אבער ניט מעהר :

ג הנאה האבין פון חמץ דהיינו צו פאר קויפען עס צו אגוי אדער געבין דיא בהמות צוא עסין מעגין ביז א שעה נאך דעם דריטעל טאג . אונ פון דענמאלט אן ביז נאך פסח טאר מען שוין ניט קיין הנאה האבין פון קיין שום חמץ :

ד באלד ווען מען טאר שוין ניט עסין קיין חמץ דארפין צוא פאר ברענין דאס חמץ אונ זאגין דעם אנדערין כל חמירא וואס שטייט אין סידור אונ אין זיינען האבין דיא טייטש אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסימן ע"ה סעיף כ' זעה איין דארט :

ה אז עס איז שבת ערב פסח פאר ברענט מען פראטיג אין דער פריא דאס חמץ וואס מען האט גיפונען דאנערשטיג בנאכט ביא דער בדיקה . נאר דעם אנדערין כל חמירא זאגט מען העריסט שבת אין דער פריא ווען מען הערט אויף צו עסין חמץ :

ו מען דארף ערב פסח אין דער פריא אויס שאקלען דיא קעשינעס אונ דיא קינדערס קעשינעס פון חמץ :

ז אלע חמצדיגי כלים וואס מען כשרת ניט אויף פסח דארפין ערב פסח אין דער פריא גוט אפ קראצען אונ אפ וואשין עס זאל ניט קלעבין אין זייא קיין חמץ . אונ מען זאל זייא בהאלטין אויף אזא ארט וואס מען קומט ניט דארט אריין פסח :

ח דיא כלים וואס מען קען ניט אפ קראטצין פון חמץ היינו א מילטער א לאקשין ברעט אונ נאך אזא שטייגער דארפין צו פאר קויפען זייא צוא דעם גוי אין חמץ אריין ביא דעם רב :

ט פון האלבין טאג אן טאר מען ניט טוהן קיין מלאכה . אז עס האט זיך איהם איין גריסען דאס מלבוש מעג ער עס אביסעל פארעכטין אז ער דארף יום טוב דריגען צוא גיין . אבער פון יענעם ווענין טאר ער ניט פארעכטין אז ער נעמט דער פאר גיצאלט :

י אויך טאר מען ניט טוהן קיין שום מלאכה נאר דאס וואס מען מעג טוהן חול המועד אגוי מעגין הייסען טוהן א מלאכה ערב פסח :

יא מען דארף זיך אפ שערין אונ אפ שניידין דיא נעגיל פארין האלבין טאג אבער נאך דעם האלבין טאג טאר מען ניט זיך לאזען אפ שערין נאר דורך אגוי . אבער דיא נעגיל שאט ניט אפ צו שניידען דער נאך :

יב מען טאר ניט עסין ערב פסח קיין מצה . אפילו א קליין יונגעל אדער א מיידעל אז פאר שטייט נאר דאס ענין וואס מען ווערט עס דער ציילען בנאכט אז דער איבערשטער האט אונז אויס גיצויגען פון מצרים טארין עס שוין ניט געבין ערב פסח קיין מצה :

יג דיא גיקעכצין וואס מען מאכט פון צוא שטויסענע מצה מעגין עסין ביז דעם לעצטין פערטיל טאג . אבער פון דענמאלט אן טאר מען שוין ניט עסין נאר עטוואס פירות אדער א שטיקעל פלייש אדער פיש . אויך זאל מען ניט טרינקען פון דענמאלט אן קיין ביסעל וויין :

סימן עח . דינים פון דיא זאכין וואס מען דארף אן גרייטען צום סדר . ער האלט צעהן סעיפים :

א מען זאל האבין גוטען וויין אויף ארבע כוסות :

ב אויף כרפס זאלין אן גרייטען רעטיך אדער יונגע ציבעלע אדער א גיקאכטע קארטאפלע :

ג עס איז גלייך צו נעמען שלאטין אויף מרור . אז מען האט ניט זאל מען נעמין חריין .

אונ ווייל ער איז שְׁטאַרְק האַרְבּ מֶעגִין אִיהְם רייבִּין אויף אַרִיבּ אַייזִין מֶען זָאל קֶענִין עֶכִין אַזוֹי פִיהְל וִויא מֶען דאַרְף :

ד מֶען זָאל נִיט רייבֶּען אִיהְם אַלַאנְגֶע צַייט פַאר דֶעם סֵדֶר דֶען עֶר וֶועט דֶער ווייל שְׁטאַרְק אויס גִיוֶועבְּט וֶוערִין . נָאר מֶען זָאל אִיהְם הֶערְשְׁט רייבֶּען בַּנאַכְט וֶוען מֶען קוּמְט פוּן דאַוִונֶען . נָאר נִיט אִין אַ שִׁיסֶעל אַריין אַזוֹי וִויא אִין דֶער וָואכִין . נָאר אויף אַ טִישְׁטוּךְ עֶס זָאל זַיין יוֹם טוֹב אַנְדֶערְשׁ פוּן אִין דֶער וָואכִין :

ה אַז פֶּסַח גִיפאַלְט אוּם שַׁבָּת זָאלִין אִיהְם רייבִּין פַאר נאַכְט אוּנ צוּ דֶעקִין בִּיז נאַכְט :

ו דיא חֲרוֹסֶת זָאלִין זַיין גִידֶעכְט אוּנ בְּשַׁעַת מֶען דאַרְף אַיין צוּ טוּנְקֶען דֶעם מָרוֹר זָאל מֶען אַריין גִיסֶען ווַיין עֶס זָאל זַיין שִׁיטֶער מֶען זָאל קֶענִין אַיין טוּנְקֶען :

ז דיא חֲרוֹסֶת זָאלִין זַיין אויס עֶפִּיל . מאַנְדְלִין . נִיס . אויךְ דאַרְפִין אַריין צוּ טוּהְן צִימְרִינְג :

ח אַז עֶס גִיפאַלְט אוּם שַׁבָּת זָאל מֶען פְרַאטִיג אַריין גִיסֶען דֶעם ווַיין אִין דיא חֲרוֹסֶת . דֶעסְט גְלַייכֶען דָאס זַאלְץ וואַסֶער זָאל מֶען אויךְ מאַכִין פְרַאטִיג . אַז מֶען הָאט פַאר גֶעסִין זָאל מֶען בַּנאַכְט פַארִין סֵדֶר מאַכִין זַאלְטְץ וואַסֶער גאַנְץ ווֶוינִיג . דֶען מֶען טָאר נִיט מאַכִין שַׁבָּת קֵיין זַאלְטְץ וואַסֶער נָאר אַבִּיסֶעל וִויא פִיהְל מֶען דאַרְף צִינְדֶערְט צוּם עֶסִין :

ט מֶען דאַרְף צוּ בְּרָאטִין דיא זְרוֹעַ אוּנ קָאכֶען דָאס אֵיי עֶרֶב יוֹם טוֹב . אַז מֶען הָאט פַאר גֶעסִין מֶעגִין דָאס טוּהְן יוֹם טוֹב . נָאר מֶען זָאל זֵיי אויף עֶסִין דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג פֶּסַח אִין דֶער פְרִיא . אוּנ דיא אַנְדֶערִי נאַכְט סֵדֶר זָאל מֶען ווִידֶער בְּרָאטִין אַ זְרוֹעַ אוּנ קָאכֶען אַיין אֵיי צוּם סֵדֶר . אוּנ אויף עֶסִין זֵייא דֶעם אַנְדֶערִין טָאג פֶּסַח :

י אָבֶּער אַז מֶען גְרֵייט זֵייא אָן עֶרֶב יוֹם טוֹב מֶעגִין זֵייא האַלְטִין אויף בֵּיידֶע נֶעכְט פֶּסַח :

סִימָן עט . דִינִים פוּן סֵדֶר . עֶר האַלְט דְרַייא אוּנ פֶערְצִיג סְעִיפִים :

א אֵיידֶער מֶען גֵייט צוּם סֵדֶר זָאל מֶען אַרויף לֵייגֶען דְרַייא מַצּוֹת אויף אַ טֶעלִיר אוּנ צוּ דֶעקִין זֵייא מִיט אַ שֵׁיין טִישְׁטִיכֶעל :

ב דֶער נָאךְ לֵייגְט מֶען פוּן אויבֶען אויף אַטֶעלִירֶעל דיא זְרוֹעַ אויף דֶער רֶעכְטֶער זַייט . דָאס אֵיי אויף דֶער לִינְקֶע זַייט . דֶעם מָרוֹר אַבִּיסֶעל אַרָאפּ צוּ צְוִוישֶׁער פוּן דֶער מִיט אַזוֹי וִויא אַ סֶגוֹל :

ג דֶער נָאךְ ווִידֶער חֲרוֹסֶת אִין דֶער רֶעכְטֶע זַייט . כַּרְפַּס אִין דֶער לִינְקֶער זַייט . מָרוֹר אויף כּוֹרֵךְ אַקֵיינֶען דֶער מִיט . נָאךְ אַמָאל וִויא אַ סֶגוֹל אַזוֹי וִויא דָא שְׁטֵייט אויס גִימָאלְט :

ביצה	זרוע
מרור	
כרפס	חרוסת
מרור	

ד דיא כּוֹסוֹת דאַרְפִין זַיין גאַנְץ אָן שְׁטְשֶׁערְבּ אוּנ גוּט אויס גִיוַואשִׁין :

ה יֶעדֶער כּוֹס דאַרְף הָאטְשׁ צוּ האַלְטִין אַזוֹי פִיהְל וִויא עֶס קֶען אַריין אִין צְוַוייא שָׁאהְלִין פוּן הִינֶערְנֶע אֵייעֶר . אֲפִילוּ דיא כּוֹסוֹת פוּן דיא ווַייבֶּער מוּזֶען אויךְ האַלְטֶען אַזוֹי פִיהְל וִויא מִיר שְׁרַייבִּין . אַז עֶר האַלְט נִיט אַזוֹי פִיהְל אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

ו אַ יוּנְגֶעל אָדֶער אַ מֵיידֶעל וָואס ווַייסֶען שׁוֹין פוּן דֶער קְדוּשָּׁה פוּן יוֹם טוֹב אוּנ פַאר שְׁטֵייעֶן דָאס עִנְיָן וָואס גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט אוּנְז אויס גִיצוֹיגִין פוּן מִצְרַיִם וָואס מֶען שְׁמוּעֶסְט דיא נאַכְט דאַרְף דֶער פָאטֶער צוּ גֶעבִּין זֵייא אַ כּוֹס עֶר זָאל האַלְטִין אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען אוּנ זֵייא זָאלִין טְרִינְקֶען דיא פִיהְר כּוֹסוֹת . אוּנ אויס טְרִינְקֶען פוּן יֶעדֶערִין כּוֹס אַזוֹי וִויא אַ גְרוֹיסֶער מֶענְטְשׁ :

ז אַז זֵייא קֶענִין נִיט טְרִינְקֶען אַזוֹי פִיהְל ווַיין זָאל מֶען זֵייא גֶעבִּין רָאזִינְקִים ווַיין אויף דיא פִיהְר כּוֹסוֹת :

ח בְּשַׁעַת מֶען טְרִינְקְט דִיא פִּיהְר כּוֹסוֹת אוּנ בְּשַׁעַת מֶען עֶסְט דִיא מַצָּה פוּן דֶער מוֹצִיא אוּנ דִיא מַצָּה פוּן כּוֹרֵךְ אוּנ בְּשַׁעַת מֶען עֶסְט דֶעם אַפִּיקוֹמָן דַארְפִין אַלְטִין צוּ זִיצֶען אָן גִילֶעהְנְט אוֹיף דֶער לִינְקֶער זַייט. אַז נִיט אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא:

ט אֲפִילוּ אַ יוּנְגֶעל דַארְף אוֹיךְ צוּ זִיצֶען אָן גִילֶעהְנְט. אוּנ דֶער פָאטֶער זָאל פַאזְוָאלִין:

י דֶער וָואס אִיז אַיין אָבֶל ר"ל זָאל פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה וִויא אַזוֹי עֶר זָאל זִיךְ נוֹהֵג זַיין מִיט דֶעם זִיצֶען אָן גִילֶעהְנְט אוּנ מִיט דֶעם קִיטֶעל אָן טוּעֶן:

יא פַאר דֶעם קִדּוּשׁ זָאל עֶר זָאגִין יֶעדֶערִין וָואס עֶסְט בַּייא אִיהְם סַייא מַאנְצְבִּיל סַייא ווייבֶּער זִייא זָאלִין אוֹיס טְרִינְקֶען פוּן יֶעדֶערִין כּוֹס דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט מִיט אֵיין מָאהְל אוּנ דֶעם פֶערְדִין כּוֹס זָאלִין זִייא אוֹיס טְרִינְקֶען אִין גַאנְצֶען מִיט אַמָאהְל אוּנ מַאכִין דֶער נָאךְ אַבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:

יב אוֹיךְ זָאלִין זִייא גוּט אוֹיס הֶערִין דִיא גַאנְצֶע הַגָּדָה אָדֶער אַלַיין זָאגִין. אוּנ אוֹיךְ מְקַיֵּים זַיין דִיא מִצְוָה פוּן עֶסִין מַצָּה אוּנ מָרוֹר. דֶען בַּייא אַלֶע מִצְוֹת פוּן דֶער נַאכְט אִיז נִיט קֵיין חִילּוּק צְווִישֶׁען מַאנְצְבִּיל צְווִישֶׁען ווייבֶּער. חוּץ צוּ זִיצֶען אָן גִילֶעהְנְט וֶוענִין דִיא ווייבֶּער נִיט נוֹהֵג:

יג עֶר זָאל מַאכִין קִדּוּשׁ אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר אוּנ זָאל זִיךְ אָן לֶעהְנִין אוֹיף דֶער לִינְקֶער זַייט אוּנ טְרִינְקֶען דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט פוּן כּוֹס:

יד אוֹיךְ זָאלִין אַלֶע טְרִינְקֶען יֶעדֶערֶער פוּן זַיין כּוֹס דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט מִיט אַמָאהְל אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען:

טו נָאךְ דֶעם קִדּוּשׁ וַואשְׁט מֶען זִיךְ אַזוֹי וִויא צוּ עֶסִין. נוּר מֶען זָאגְט נִיט דִיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם. אוּנ מֶען ווִישְׁט זִיךְ אָפּ דִיא הֶענְט. אוּנ מֶען שְׁנַייט אָפּ כַּרְפַּס יֶעדֶערִין נָאר אַקְלֵיין שְׁטִיקֶעלֶע אוּנ מֶען טוּנְקְט אַיין אִין זַאלְטִין וַואסֶער אוּנ מֶען מַאכְט אַ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה אוּנ מֶען עֶסְט אִיהְם:

טז דֶער נָאךְ נֶעמְט מֶען דִיא מִיטֶעלְסְטֶע מַצָּה אוּנ מֶען צוּ בְּרֶעכְט אוֹיף צְווייא הֶעלְפְטִין אוּנ דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְפְט ווִיקֶעלְט מֶען אַיין אִין אַ טִישְׁטוּךְ אִינ מֶען בַּאהַאלְט אוֹיף אֲפִיקוֹמָן. אוּנ דִיא קְלֶענֶערֶע הֶעלְפְט לֵייגְט מֶען צוּרִיק צְווִישֶׁען דִיא צְווייא מַצּוֹת:

יז דֶער נָאךְ דֶעקְט מֶען אַבִּיסֶעל אוֹיף דִיא מַצּוֹת אוּנ מֶען הֵייבְּט אוֹיף דֶעם טֶעלִיר מִיט דִיא מַצּוֹת אוּנ מֶען זָאגְט הָא לַחְמָא עַנְיָא דִיא אֲכָלוּ. בִּיז. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין. דֶערְנָאךְ גִיסְט מֶען אָן דִיא כּוֹסוֹת. אוּנ דָאס קִינְד פְרֶעגְט מַה נִּשְׁתַּנָּה:

יח דֶער פָאטֶער זָאל עֶנְטְפֶערִין דֶעם קִינְד אוֹיף דַייטְשׁ דֶעם תִּירוּץ. אַז מִיר זֶענִין גִיוֶועזֶען קְנֶעכְט צוּ פַּרְעֹה אִין מִצְרַיִם אוּנ גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט אוּנז אוֹיס גִילֵייזְט פוּן דָארְט אוּנ הָאט אוּנְז גִיבָּאטִין זַיינֶע מִצְוֹת:

יט יֶעדֶער פָאטֶער אִיז מְחוּיָּב דָאס אַלְטִין צוּ גֶעבִּין פַאר שְׁטֵיין דֶעם קִינְד. אוֹיךְ נָאךְ יֶעדֶערִין שְׁטִיקֶעל הַגָּדָה דַארְף עֶר עֶס צוּ גֶעבִּין פַאר שְׁטֵיין דֶעם קִינְד אוֹיף דַייטְשׁ וִויא וַוייט מֶעגְלֶעךְ אִיז:

כ אַז עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין קִינְד זָאל אַנַאנְדֶערֶער פְרֶעגִין דִיא פִּיהְר קֻשְׁיוֹת. אָדֶער דִיא טָאכְטֶער אָדֶער דָאס ווייבּ:

כא דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען עֲבָדִים הָיִינוּ. נָאךְ יֶעדֶערִין שְׁטִיקֶעל זָאל עֶר גֶעבִּין צוּ פַאר שְׁטֵיין דֶעם בְּנֵי בַּיִת דֶעם פְּשַׁט. אַז עֶר אַלַיין פַאר שְׁטֵייט נִיט דִיא הַגָּדָה זָאל עֶר זָאגִין אִין אַיין הַגָּדָה מִיט עִבְרִי טַייטְשׁ:

כב מֶען זָאגְט דִיא הַגָּדָה זִיצֶענְדִיקֶע הַיינְט אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. אוּנ בְּשַׁעַת מֶען הַאלְט שׁוֹין גָּאַל יִשְׂרָאֵל מַאכְט מֶען בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. אוּנ מֶען טְרִינְקְט דֶעם כּוֹס אָן גִילֶעהְנְטֶע הַיינְט:

כג דֶער נָאךְ וַואשְׁט מֶען זִיךְ צוּ עֶסִין אוּנ מֶען מַאכְט עַל נְטִילַת יָדַיִם:

בשעת

כד בְּשַׁעַת עֶר וִויל מַאכִין דִיא מוֹצִיא זָאל עֶר נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַריין דִיא צְווייא גַאנְצֶע מַצוֹת אוּנ דִיא הַאלְבֶּע דֶער צְווִישֶׁען אוּנ מַאכִין דִיא מוֹצִיא:

כה נָאךְ דֶער מוֹצִיא זָאל עֶר אָפּ לָאזִין דִיא אוּנְטֶערְשְׁטֶע מַצָה אוּנ הַאלְטֶען דִיא אֵייבֶּערְשְׁטִי מַצָה מִיט דֶער מִיטֶעלְסְטֶער אוּנ מַאכִין דִיא בְּרָכָה עַל אֲכִילַת מַצָה:

כו אוּנ זָאל אָפּ בְּרֶעכִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי פוּן דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער מַצָה אוּנ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי פוּן דֶער מִיטֶעלְסְטֶער מַצָה אוּנ עֶסִין אָן גִילֶעהְנְטֶע הַייט. אוּנ נִיט בַּאלְמִיטְשֶׁען דֶער צְווִישֶׁען:

כז אוֹיךְ זָאל עֶר גֶעבִּין יֶעדֶערִין הָאטְשׁ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי מַצָה זַייא זָאלִין יוֹצֵא זַיין דִיא מִצְוָה פוּן מַצָה:

כח דֶער נָאךְ זָאל עֶר נֶעמִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי מָרוֹר אוּנ אַיין טוּנְקֶען אִין חֲרוֹסֶת. אוּנ בַּאלְד אַרוֹיס נֶעמִין. אוּנ אָפּ שָׁאקְלִין דִיא חֲרוֹסֶת פוּן מָרוֹר. אוּנ זָאל מַאכִין דִיא בְּרָכָה עַל אֲכִילַת מָרוֹר אוּנ עֶסִין זִיצֶענְדִיקֶע הַייט:

כט אוֹיךְ זָאל עֶר גֶעבִּין יֶעדֶערִין הָאטְשׁ אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַדְרִיטֶעל אֵיי מָרוֹר:

ל דֶער נָאךְ זָאל עֶר נֶעמִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי פוּן דֶער אוּנְטֶערְשְׁטֶער מַצָה אוּנ אַזוֹי גְרוֹיס הָאטְשׁ וִויא אַדְרִיטֶעל אֵיי מָרוֹר. אוּנ אַיין טוּנְקֶען דֶעם מָרוֹר אִין חֲרוֹסֶת. אוּנ אָפּ שָׁאקְלֶען אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּען. אוּנ אַריין לֵייגֶען דֶעם מָרוֹר צְווִישֶׁען דֶער מַצָה אוּנ זָאל זָאגִין כֵּן עָשָׂה הִלֵּל אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. אוּנ זָאל עֶסִין אָן גִילֶעהְנְטֶע הַייט. אוּנ אַזוֹי זָאל עֶר גֶעבִּין יֶעדֶערִין בַּזוּנְדֶער:

לא מֶען זָאל נִיט אוֹיס רֶעדִין אַזֶעלְכֵי רֵייד וָואס קֶערִין נִיט צוּם עֶסִין זִינְט מֶען מַאכְט דִיא בְּרָכָה עַל אֲכִילַת מַצָה בִּיז מֶען עֶסְט אָפּ דֶעם כּוֹרֵךְ פוּן מַצָה מִיט מָרוֹר וָואס מִיר שְׁרֵייבֶּען:

לב דֶער נָאךְ עֶסְט מֶען דִיא סְעוּדָה. מֶען טָאר נִיט עֶסִין דִיא נֶעכְט פוּן סֵדֶר גִבְּרָאטִין פְלֵייש:

לג אַז מֶען עֶסְט שׁוֹין אָפּ אַלְדִינְג זָאל מֶען עֶסִין דֶעם אֲפִיקוֹמָן. עֶס אִיז גְלַייךְ יֶעדֶערֶער זָאל עֶסִין פוּן אֲפִיקוֹמָן אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַיין אֵיי. אַז מֶען קֶען נִיט מוּז מֶען הָאטְשׁ עֶסִין אַזוֹי גְרוֹיס וִויא אַהַאלְבּ אֵיי:

לד מֶען זָאל אִיהְם עֶסִין אָן גִילֶעהְנְטֶע הַייט. אוּנ נִיט אִיבֶּער דַאנְק. דֶען דָאס אִיז אַיין טַייעֶרִי מִצְוָה. דָאס אִיז אוֹיף דֶעם אָרְט פוּן קָרְבָּן פֶּסַח וָואס מֶען הָאט גִיגֶעסִין וֶוען דָאס בֵּית הַמִקְדָשׁ אִיז גִישְׁטַאנִין. גָאט בָּרוּךְ הוּא זָאל הֶעלְפֶען דָאס בֵּית הַמִקְדָשׁ זָאל גִיבּוֹיעֶט וֶוערִין בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

לה נָאךְ דֶעם אֲפִיקוֹמָן טָארִין נִיט עֶסִין קֵיין שׁוּם זַאךְ. אוּנ נִיט טְרִינְקֶען קֵיין שׁוּם מַשְׁקֶה חוּץ דִיא צְווייא כּוֹסוֹת וָואס מֶען דַארְף נָאךְ צוּ טְרִינְקֶען. נוּר וַואסֶער אָדֶער לַאקְרִיץ מֶעגִין טְרִינְקֶען אַזוֹי וִויא מִיר וֶועלִין שְׁרֵייבֶּען בְּסָעִיף מ״א זֶעה אַיין דָארְט:

לו נָאךְ דֶעם אֲפִיקוֹמָן גִיסְט מֶען אָן אַ כּוֹס צוּם בֶּענְטְשִׁין. אוּנ יֶעדֶערֶער זָאל דֶערְמָאנְט אָן גִיהֶען זַיין כּוֹס. דֶען דָאס אִיז דֶער דְרִיטֶער כּוֹס. אַז עֶס לִיגְט אִין אִיהְם קְרִישֶׁעלִיךְ פוּן עֶסִין דַארְפִין אִיהְם אִיבֶּער שְׁוֶוענְקִין:

לז נָאךְ דֶעם בֶּענְטְשִׁין מַאכְט מֶען אַ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אוּנ מֶען טְרִינְקְט דֶעם כּוֹס אָן גִילֶעהְנְטֶע הַייט:

לח מֶען דַארְף גִיוָוארְנְט צוּ זַיין אָפּ צוּ רֶעכְטִין דֶעם גַאנְצִין סֵדֶר פַאר הַאלְבֶּער נַאכְט:

לט דֶער נָאךְ גִיסְט מֶען אָן דֶעם פֶערְדִין כּוֹס. אוּנ אַ כּוֹס פוּן אלי״ הַנָבִיא וֶועגִין. אוּנ מֶען עֶפִינְט דִיא טִיהְר. אוּנ מֶען זָאגְט שְׁפוֹךְ חֲמָתְךָ:

מ דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען לֹא לָנוּ כְּסֵדֶר אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. דֶעם פֶערְדִין כּוֹס זָאל מֶען אוֹיס טְרִינְקֶען אִין גַאנְצֶען מִיט אַמָאהְל אוּנ. מַאכִין דֶער נָאךְ דִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַגֶּפֶן:

מא מֶען טָאר נִיט טְרִינְקֶען נָאךְ דִיא פִיהר כּוֹסוֹת קֵיין וַויין אָדֶער אַנְדֶערֶע מַשְׁקֶה. נוּר וואַסֶער אָדֶער לַאקְרִיץ אָדֶער בַּארֶענְדְלִיךְ יוּךְ מֶעגִין טְרִינְקֶען. אַז מֶען דַארְף נֵייטִיג מֶעגִין טְרִינְקֶען קַאווֶע אָדֶער טֵייא:

מב נָאךְ דֶער הַגָּדָה אַז עֶס שְׁלֶעפֶערְט נִיט זָאל מֶען זָאגִין שִׁיר הַשִּׁירִים. דֶען מֶען אִיז מְחוּיָב דִיא נֶעכְט פוּן סֵדֶר עוֹסֵק צוּ זַיין אִין דֶעם וָואס גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט אוּנְז אוֹיס גִיצוֹיגִין פוּן מִצְרַיִם אוּנ אִין דִיא נִיסִים וָואס גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט גִיטוֹהְן אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערְן בִּיז עֶס וֶועט שְׁטַארְק שְׁלֶעפֶערְן:

מג אֵיידֶער מֶען לֵייגְט זִיךְ דִיא נֶעכְט פוּן סֵדֶר זָאגְט מֶען נִיט דִיא מִזְמוֹרִים וָואס מֶען זָאגְט אַלֶע נַאכְט פַארִין לֵייגִין. נוּר דִיא בְּלוֹיזֶע קְרִיאַת שְׁמַע אוּנ דִיא בִּרְכַּת הַמַּפִּיל:

סִימָן פ. דִינִים פוּן צֵיילֶען סְפִירָה. אוּנ וֶועלְכֶע זַאכֶען מֶען טָאר נִיט טוּהְן אִין דִיא טֶעג פוּן סְפִירָה. עֶר הָאלְט אַכְט סְעִיפִים:

א דִיא אַנְדֶערֶע נַאכְט פֶּסַח הֵייבְּט מֶען אָן צוּא צֵיילֶען סְפִירָה. סְפִירָה צֵיילְט מֶען נָאךְ מַעֲרִיב. שְׁטֵייעֶנְדִיגֶע הַייט:

ב אַז אֵיינֶער הָאט פַאר גֶעסִין בַּנַאכְט צוּ צֵיילֶען סְפִירָה אוּנ עֶר דֶער מַאנְט זִיךְ בַּטָאג וָואס קֶער צוּ דֶער נַאכְט זָאל עֶר צֵיילִין בַּטָאג אָן אַבְּרָכָה. אַז עֶר הָאט אָבֶּער בַּטָאג אוֹיךְ פַאר גֶעסִין כּוּ׳ עֶר שׁוֹין אַלֶע נַאכְט צֵיילֶען אָן אַבְּרָכָה:

ג אַז אֵיינֶער פְרֶעגְט דֶעם אַנְדֶערִין וִויא פִיהל אִיז הַיינְט אִין דֶער סְפִירָה. אַז עֶר הָאט נָאךְ נִיט גִיצֵיילְט זָאל עֶר עֶנְטְפֶערִין נֶעכְטִין אִיז אַזוֹי פִיהל גִיוֶועזֶען מִמֵּילָא וֶועט יֶענֶער פַאר שְׁטֵיין וִויא פִיהל הַיינְט אִיז:

ד אַז עֶר עֶנְטְפֶערְט אָבֶּער הַיינְט אִיז אַזוֹי פִיהל טָאר עֶר שׁוֹין נִיט מַאכִין קֵיין בְּרָכָה בְּשַׁעַת דֶעם צֵיילִין פוּן דֶער נַאכְט:

ה אִין דִיא טֶעג פוּן דֶער סְפִירָה אִיז גִיוֶועזֶען ר״ל אַ שְׁטַארְקֶע מַגֵּפָה פוּן גְרוֹיסֶע לַייט. דַארִיבֶּער מַאכְט מֶען נִיט חֲתוּנָה אִין דִיא טֶעג. נָאר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִיָּיר אָדֶער ל״ג בָּעוֹמֶר:

ו שְׁרַייבֶּען תְּנָאִים אוּנ מַאכִין דִיא סְעוּדָה מֶעגִין גַאנְץ סְפִירָה. נָאר מֶען זָאל נִיט מַאכִין:

ז אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט זִיךְ שֶׁערִין אָדֶער גָאלֶען אִין דֶער סְפִירָה בִּיז עֶרֶב שָׁבוּעוֹת. ל״ג בָּעוֹמֶר שַׁאט נִיט צוּ גָאלִין אָדֶער שֶׁערִין:

ח אוֹיף טֵייל עֶרְטֶער זֶענִין אַנְדֶערְשׁ דִיא מִנְהָגִים קֵייגֶען דִיא זַאכִין דַארְפִין דָארְט צוּא טוּהְן וִויא דֶער מִנְהָג אִיז:

הִלְכוֹת תַּעֲנִית וּבֵין הַמְּצָרִים.

סִימָן פא. דִינִים פוּן תַּעֲנִיתִים. אוּנ דִיא זַאכִין וָואס מֶען טָאר נִיט טוּהְן פוּן שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז בִּיז תִּשְׁעָה בְּאָב. עֶר הָאלְט אַכְטְצֶען סְעִיפִים:

א דֶער יוּד אִיז מְחוּיָב צוּ פַאסְטֶען דִיא פִיהר גִיבָּאטֶענֶע תַּעֲנִיתִים. דְהַיְינוּ צוֹם גְּדַלְיָה. עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת. שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז. תִּשְׁעָה בְּאָב. דֶען אִין דִיא טֶעג הָאבִּין יוּדֶען גִיהַאט פִיהל צָרוֹת. אוּנ זֵייא זֶענִין פַאר טְרִיבֶּען גִיוָוארִין פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ דָאס בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז חָרוּב גִיוָוארִין:

ב דַארִיבֶּער זֶענִין מִיר מְחוּיָב צוּ פַאסְטֶען אִין דִיא טֶעג מִיר זָאלִין זִיךְ דֶער מַאנִין תְּשׁוּבָה צוּ טוּהְן פוּן אוּנְזֶערֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים. וָואס דִיא צָרוֹת קוּמֶען דוּרְךְ דִיא זִינְד:

ג יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב דֶעם טָאג פוּן תַּעֲנִית צוּ בַּארֶעכְטִין זִיךְ זַיינֶע מַעֲשִׂים אוּנ

תְּשׁוּבָה טוּהְן אוֹיף דִּיא עֲבֵירוֹת . דֶען דֶער עִיקָר דָאס פַאסְטֶען אִיז נָאר מֶען זָאל תְּשׁוּבָה טוּהְן . אָבֶּער נִיט וַויא דִּיא מֶענְטְשִׁין וָואס בַּאלְמִיטְשֶׁען דֶעם טָאג מִיט שְׁמוּעֶסִין דְבָרִים בְּטֵלִים . תַּעֲנִית אֶסְתֵּר וֶועלִין מִיר שְׁרַייבֶּען בְּסִימָן צ"א :

ד פוּן שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז בִּיז נָאךְ תִּשְׁעָה בְּאָב מַאכְט מֶען נִיט קֵיין חֲתוּנָּה אוּנ מֶען שֶׁערְט זִיךְ נִיט . אוּנ מֶען טוּט נִיט אָן קֵיין נַייֶעם מַלְבּוּשׁ . אוּנ מֶען עֶסְט נִיט קֵיין נַייֶע פֵּרִי וָואס מֶען דַארְף צוּ מַאכִין שֶׁהֶחֱיָינוּ :

ה נָאר אַז מֶען וֶועט נִיט קְרִיגֶען דִּיא פֵּרִי נָאךְ תִּשְׁעָה בְּאָב מֶעגִין זַיא עֶסִין שַׁבָּת :

ו מֶען זָאל נִיט שְׁלָאגִין דִּיא קִינְדֶער אִין דִּיא טֶעג :

ז פוּן רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אָב בִּיז נָאךְ תִּשְׁעָה בְּאָב זָאל מֶען נִיט עֶסִין קֵיין פְלֵייש אוּנ נִיט טְרִינְקֶען קֵיין וַויין :

ח שַׁבָּת מֶעגִין יוא עֶסִין פְלֵייש אוּנ טְרִינְקֶען וַויין . אוֹיף אַ סְעוּדַת מִצְוָה הַיינוּ אַ בְּרִית אָדֶער אַ סִיּוּם מֶעגִין אוֹיךְ . נָאר מֶען זָאל פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה וַויא פִיהְל מֶענְטְשִׁין מֶען מֶעג בֶּעטִין אוֹיף דֶער סְעוּדָה :

ט אַ שְׁלַאפֶער מֶעג עֶסִין פְלֵייש :

י מֶען טָאר נִיט וַואשִׁין גְרֶעט אִין דִּיא נַיין טֶעג . אוֹיךְ טָארִין נִיט גֶעבִּין אַגוֹי צוּ וַואשִׁין . אַז מֶען דַארְף נֵייטִיג זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה :

יא דִּיא וִוינְדְלִיךְ וָואס מֶען וִויקֶעלְט דִּיא קִינְדֶער מֶעגִין וַואשִׁין עֶטְלִיכֶע :

יב מֶען טָאר נִיט קוֹיפֶען אִין דִּיא נַיין טֶעג נַייֶע מַלְבּוּשִׁים אָדֶער נַייֶע שִׁיךְ . אוֹיךְ טָארִין נִיט זַייא אָן טוּהְן . אוֹיךְ טָארִין נִיט זַייא גֶעבִּין צוּ מַאכִין . אוֹיךְ טָארִין נִיט אַרְבֵּייטֶען זָאכִין . אֲפִילוּ דוּרְךְ אַגוֹי טָאר מֶען אַלְטִ'ן נִיט :

יג אַז מֶען גִיט צוּ מַאכִין פַאר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ מֶעגִין זַייא אַרְבֵּייטֶען אִין דִּיא נַיין טֶעג :

יד אַז מֶען דַארְף גֶעבִּין צוּ מַאכִין נָאךְ רֹאשׁ חוֹדֶשׁ וֶועגִין אַ חֲתוּנָּה וָואס וֶועט זַיין נָאךְ תִּשְׁעָה בְּאָב זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה :

טו מֶען טָאר נִיט זִיךְ בָּאדִין אִין דִּיא נַיין טֶעג . אָבֶּער פוּן רְפוּאָה וֶועגִין מֶעגִין זִיךְ בָּאדִין .

טז אַ נִדָּה מֶעג גֵיין טְבִילָה :

יז דֶער וָואס אִיז גִיוְואוּנְט צוּא גֵיין אַלֶע פְרַאטִיג אִין מִקְוָה אַרַיין מֶעג עֶרֶב שַׁבָּת חָזוֹן אוֹיךְ גֵיין :

יח דֶער וָואס אִיז גִיוְואוּנְט פְרַאטִיג אָפּ צוּ וַואשִׁין דָאס פָּנִים מִיט דִּיא הֶענְט אוּנ צְוָואגִין זִיךְ מִיט וַוארִים וַואסֶער מֶעג דֶעם פְרַאטִיג אוֹיךְ . נָאר נִיט מִיט זֵייף אָדֶער לוֹיג :

הלכות תשעה באב

סִימָן פב . דִּינִים פוּן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב . עֶר הַאלְט זִיבֶּען סְעִיפִים :

א עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב נָאךְ דֶעם הַאלְבִּין טָאג זָאל מֶען נִיט לֶערְנִין נָאר דָאס וָואס מֶען מֶעג לֶערְנִין תִּשְׁעָה בְּאָב (זֶעה אַיין בְּסִימָן פ"ג סְעִיף ח') :

ב עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב פַארִין נַאכְט טָאר מֶען נִיט עֶסִין מֵיין וִויא אֵיין גִיקֶעכְטִ'ץ . לְמָשָׁל פֶערְפִיל מִיט בִּיבְּלֶעךְ טָאר מֶען נִיט עֶסִין וַוייל עֶס אִיז צְווייא גִיקֶעכְטִ'צִין . דַארִיבֶּער עֶסְט מֶען פֶערְפִיל אַלֵיין :

ג דֶער נָאךְ זֶעצְט מֶען זִיךְ אוֹיף אַ קְלֵיין בֶּענְקֶעלֶע אוּנ מֶען עֶסְט דִּיא סְעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת . בְּרוֹיט מִיט פּוּטֶער מֶען זָאל זַיין זַאט . אוּנ אַ בֵּייגֶעל מִיט אַשׁ :

ד מֶען מֶעג דֶער נָאךְ טְרִינְקֶען קַאוֶוע כְּדֵי צוּ לֶעשִׁין דֶעם דָארְשְׁט :

ה דִיא וָואס עֶסְן אֵיין אֵיי מִיט. אַש דַארְפְן צוּ עֶסְן דִיא פֶערְפִיל פַאר מִנְחָה (זֶעה אַיין בְּסִימָן מ״ב סְעִיף ד׳ ה׳ ו׳) :

ו אַז מֶען עֶסְט אָפּ וֶוען עֶס אִיז נָאךְ גְרוֹיסֶער טָאג אוּנ מֶען וִויל נָאךְ דֶעם בֶּענְטְשְׁן עֶסְן אָדֶער טְרִינְקֶען טָאר מֶען נִיט צַייטֶען מֶען הָאט אִין זִינֶען גִיהַאט פַאר דֶעם בֶּענְטְשְׁן צוּ טְרִינְקֶען דֶער נָאךְ :

ז אַ פֶּערְטִיל שָׁעָה אֵייְדֶער עֶס שְׁטֵייט שְׁטֶערְן טָאר מֶען נִיט עֶסְן אָדֶער טְרִינְקֶען. אוּנ נִיט גֵיין אִין דִיא שׁוּהּ אַזוֹי וִויא תִּשְׁעָה בְּאָב זֶעלְבְּסְט. אִיבֶּער דֶעם מוּז מֶען דֶערְמָאלְט אוֹיס טוּהְן דִיא שׁוּהּ. הָאטְשֶׁי מֶען דַאוִוינְט נָאךְ נִיט קֵיין מַעֲרִיב (זֶעה אַיין בְּסִימָן פ״ג סְעִיף כ״ה קֵיינֶען שַׁבָּת) :

סִימָן פג. דִינִים פוּן תִּשְׁעָה בְּאָב. עֶר הַאלְט דְרַייא אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א תִּשְׁעָה בְּאָב בְּנַאכְט דַאוִוינְט מֶען שְׁטִילֶער הַייט בַּייא אֵיין לֶעכְט :

ב נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאגְט מֶען קַדִּישׁ תִּתְקַבֵּל. דֶער נָאךְ זֶעצְט מֶען זִיךְ אוֹיף דֶער עֶרְד אָדֶער אוֹיף אַ קְלֵיין בֶּענְקאלֶע אוּנ מֶען זָאגְט אֵיכָה מִיט קִינוֹת מִיט גִיוַויין :

ג דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען וְאַתָּה קָדוֹשׁ. קַדִּישׁ אָן תִּתְקַבֵּל :

ד אִין דֶער פְרִיא דַאוִוינְט מֶען אָן טַלִּית וּתְפִלִּין. אוּנ מֶען לֵייעֶנְט. דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען קִינוֹת :

ה בְּשַׁעַת דִיא קִינוֹת טָאר מֶען נִיט שְׁמוּעֶסְן אָדֶער אַוֶועק גֵיין. וֶוער שְׁמוּעֶסְט דִיא בֶּענְטְשְׁן וָואס מַאכְן גִילֶעכְטֶער בַּייא דִיא קִינוֹת אָדֶער וַוארְפְן שְׁטֵיינֶער טוּהְן בְּוַודַּאי אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה :

ו נָאךְ דִיא קִינוֹת זָאגְט מֶען אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיּוֹן אוּנ נִיט קֵיין לַמְנַצֵּחַ. אוֹיךְ פַאר פֶעלְט מֶען דֶעם פָּסוּק וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי. קַדִּישׁ אָן תִּתְקַבֵּל. עָלֵינוּ :

ז מֶען זָאגְט נִיט דֶעם יוֹם אוּנ נִיט פִּיטוּם הַקְּטוֹרֶת אוּנ קֵיין מַעֲמָדוֹת :

ח תִּשְׁעָה בְּאָב טָאר מֶען נִיט לֶערְנֶען נָאר אֵיכָה אוּנ מִדְרָשׁ פוּן אֵיכָה. אוּנ אִיוֹב. אוּנ דִיא גְמָרָא פוּן חוּרְבָּן. אוּנ דִיא גְמָרָא פוּן אֲבֵילוּת ר״ל :

ט אַ שְׁלַאפֶער וָואס קֶען נִיט פַאסְטֶען זָאל פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה :

י מֶען טָאר נִישְׁט תִּשְׁעָה בְּאָב זִיךְ וַואשְׁן בִּיז נַאכְט דָאס פָּנִים אוּנ קֵיין שׁוּם אֵבֶר. נָאר וֶוען מֶען הֵייבְּט זִיךְ אוֹיף פוּן שְׁלָאף אָדֶער מֶען הָאט נְקִיּוֹת אָדֶער פַאר'ן דַאוִוינֶען מֶעגִין זִיךְ וַואשְׁן דִיא פִינְגֶער :

יא אַז מֶען רֶעכְט זִיךְ אַיין דִיא הַאנְט מֶעגִין אָפּ וַואשְׁן דָאס אָרְט :

יב מֶען טָאר נִיט תִּשְׁעָה בְּאָב גֵיין בִּיז נַאכְט אִין קֵיין שִׁיךְ אָדֶער שְׁטִיוֶועל אוֹיס לֶעדֶער :

יג אַז עֶס אִיז אַ בְּלָאטֶע אָדֶער מֶען דַארְף צוּ גֵיין אִין בֵּית הַכִּסֵּא אַרַיין אוּנ מֶען קֶען זִיךְ אַיין רֶעכְטִין מֶעגִין גֵיין אִין דִיא שִׁיךְ בִּיז מֶען קוּמְט צוּ אַרַיין אָרְט :

יד דִיא וָואס גֵייעֶן צְווִישֶׁען דִיא גוֹיִם אִין שִׁיךְ דַארְפְן חָאטְשׁ אַרַיין לֵייגֶען זַאמְד אִין זֵייא. אָבֶּער דִיא וָואס זִיצֶען אִין גִיוֶועלְבּ טָארִין נִיט גֵיין אִין שִׁיךְ :

טו דֶער וָואס פָארְט אִין וֶועג טָאר נִיט גֵיין אִין שִׁיךְ אוֹיף דֶער פוּהְר. אָבֶּער דֶער וָואס גֵייט אִין וֶועג מֶעג גֵיין אִין דִיא שִׁיךְ בִּיז דֶער שְׁטָאט :

טז תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אִיז אָסוּר. מֶען זָאל אֲפִילוּ נִיט אָן רִירֶען אִין אִיהְר בְּנַאכְט :

יז תִּשְׁעָה בְּאָב טָאר מֶען נִיט גֶעבִּין קֵיין שָׁלוֹם אוּנ נִיט זָאגִין גוּט מָארְגֶען :

יח אֲפִילוּ דִיא וָואס טוּהְן נָאךְ דֶעם הַאלְבֶּען טָאג אַ מְלָאכָה אָדֶער מַשָּׂא וּמַתָּן זָאל מֶען נִיט טוּהְן כְּסֵדֶר אַ גַאנְצֶע טָאג נָאר מֶען דַארְף זִיךְ אָפּ רוּעֶן אוּנ דֶער מַאנִין זִיךְ אִין חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ :

יט בַּייא מִנְחָה לֵייגְט מֶען טַלִית וּתְפִילִין אוּנ מֶען זָאגְט קְרִיאַת שְׁמַע אוּנ דֶעם יום אוּנ
וָואס מֶען הָאט נִיט גְיזָאגְט אִין דֶער פְרִיא. אוּנ מֶען דַאווִינְט מִנְחָה אוּנ מֶען לֵייעֶנְט
אַזוֹי וִויא אַנְאַנְדֶערִין תַּעֲנִית:
כ בַּייא שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאגְט מֶען נַחֵם בַּייא וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ אוּנ עֲנֵנוּ בַּייא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה
אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר (זֶעה אַיין בְּסוֹף סִימָן י"ד):
כא בַּייא דֶער הוֹיכֶע שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאגְט דֶער חַזָן עֲנֵנוּ נָאךְ גוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. אוּנ בִּרְכַּת
כֹּהֲנִים פַאר שִׂים שָׁלוֹם. נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה קַדִּישׁ תִּתְקַבֵּל. אוּנ מֶען טוּהְט אוֹיס
טַלִית וּתְפִילִין אוּנ מֶען דַאווִינְט מַעֲרִיב:
כב מוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב אוּנ צוּ מָארְגֶענְס בִּיז דֶעם הַאלְבֶּען טָאג עֶסְט מֶען נִיט קֵיין
פְלֵייש אוּנ מֶען טְרִינְקְט נִיט קֵיין וַויין (צַייטֶען בַּייא אַ סְעוּדַת מִצְוָה). אוּנ מֶען מַאכְט
נִיט קֵיין שֶׁהֶחֱיָינוּ אוּנ מֶען שֶׁערְט זִיךְ נִיט אוּנ מֶען וַואשְׁט נִיט קֵיין גְרֶעט:
כג אַז תִּשְׁעָה בְּאָב גִיפַאלְט דָאנֶערְשְׁטִיג מֶעגִין פְרַאטִיג אִין דֶער פְרִיא זִיךְ שֶׁערִין אוּנ גְרֶעט
וַואשִׁין לִכְבוֹד שַׁבָּת:
כד אַז תִּשְׁעָה בְּאָב גִיפַאלְט אוֹם שַׁבָּת אוּנ מֶען פַאסְט זוּנְטָאג מֶעגִין מָאנְטִיג אִין דֶער
פְרִיא דָאס אַלְדִינְג:
כה אַז תִּשְׁעָה בְּאָב גִיפַאלְט אוֹם שַׁבָּת אָדֶער זוּנְטָאג עֶסְט מֶען שַׁבָּת פְלֵייש אוּנ מֶען
טְרִינְקְט וַויין. אַ פֶּערְטִיל שָׁעָה פַאר נַאכְט טָאר מֶען שׁוֹין נִיט עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ
וַואשִׁין זִיךְ. נָאר דִיא שִׁיךְ זָאל מֶען נִיט אוֹיס טוּהְן בִּיז נָאךְ בָּרְכוּ חוּץ דֶער חַזָן זָאגְט
דִיא וֶוערְטֶער בָּרוּךְ הַמַבְדִיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. אוּנ טוּהְט אוֹיס דִיא שִׁיךְ פַאר וְהוּא רַחוּם:
כו אַז תִּשְׁעָה בְּאָב גִיפַאלְט אוֹם שַׁבָּת טָארִין נִיט פְרַאטִיג צוּ נַאכְט מְשַׁמֵשׁ הַמִטָּה זַיין
צַייטֶען עֶס אִיז אַ לֵיל טְבִילָה:
כז בַּייא מִנְחָה זָאגְט מֶען נִיט קֵיין צִדְקָתְךָ צֶדֶק אוּנ נִישְׁט קֵיין פֶּרֶק. מֶען זָאל נִישְׁט
לֶערְנִין דֶעם שַׁבָּת נָאר דִיא זַאכִין וָואס מֶען מֶעג לֶערְנִין תִּשְׁעָה בְּאָב. מֶען מֶעג
מַעֲבִיר זַיין דִיא סֶדְרָה:
כח אֲפִילוּ דָא וִויא מֶען מֶעג טְרָאגִין טָאר מֶען נִיט שַׁבָּת טְרָאגִין דִיא קִינָה צוּא זָאגִין
אִין אִיהְר בְּנַאכְט:
כט מוֹצָאֵי שַׁבָּת זָאגְט מֶען בָּרוּךְ הַמַבְדִיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל אוּנ מֶען צִינְט אָן אַ לֶעכְט
אוּנ מֶען מַאכְט בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:
ל בַּייא דֶער שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאגְט מֶען אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ אוּנ מֶען זָאגְט נִיט וִיהִי נוֹעַם נִיט וְיִתֶּן
לְךָ. אוּנ מֶען מַאכְט נִיט קֵיין הַבְדָּלָה:
לא נָאר זוּנְטָאג בְּנַאכְט מַאכְט מֶען הַבְדָּלָה אִיבֶּער אַ כּוֹס. אוּנ מֶען זָאגְט נִיט דִיא בִּרְכַּת
בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים אוּנ נִיט דִיא בִּרְכַּת בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:
לב זִינְט דָאס בֵּית הַמִקְדָשׁ אִיז חָרוּב גִיוָוארִין טָארִין נִיט זַיין צוּ לוּסְטִיג. אוּנ נִיט לַאכֶען
אָדֶער שְׁטִיפֶען. אוּנ נִיט זִינְגֶען אָדֶער שְׁפִּילֶען. נָאר בַּייא אַ מִצְוָה זַאךְ מֶעגִין זִיךְ
אַבִּיסְעל פְרֵייעֶן לַיְּים שָׂמֵחַ אוּנ זִינְגֶען אָדֶער שְׁפִּילֶען:
לג דָאס וָואס וֶועלְכֶע מַארְשַׁאלִיק אוֹיף אַ חֲתוּנָה זָאגְט גִילֶעכְטֶערִין אוּנ מִישְׁט אַרַיין פוּן
דֶער גְמָרָא אָדֶער פְסוּקִים אִיז אַגְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. דֶען מֶען טָאר נִיט מַאכִין קֵיין גִילֶעכְטֶערִין
אוֹים דִיא וֶוערְטֶער פוּן דֶער הֵיילִיגֶער גְמָרָא. אָדֶער פוּן הֵיילִיגֶע פְסוּקִים. אוּנ דֶער בַּעַל
שִׂמְחָה מִיט דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זִיצֶען דָארְט זֶענִין מְחוּיָב נִיט צוּ לָאזִין דָאס:
דינים

סימן פד. דינים פון ראש השנה. ער האלט דרייסיג סעיפים:

א חאטשי דער מענטש האט תמיד צייט תשובה צו טוהן אונ ווען ער טוט תשובה מיט דעם גאנצן הארצן איז איהם גאט ברוך הוא מוחל. דאצופארט איז די בעסטע צייט פון ראש חודש אלול ביז נאך יום כפור. דען אין די טעג געכט גאט ברוך הוא געבער א די תשובה:

ב אויך איז זייער גוט אין די טעג צו געבן צדקה. אונ צו בעטן גאט ברוך הוא ער זאל מוחל זיין די זינד פון ביז אהער. אונ זאל העלפן מען זאל שוין ניט זינדיגען. אונ מען זאל האבין וואס מען בדארף. מען זאל קענין איהם דינען באמת:

ג דער מנהג איז צו בלאזין שופר אנאנציו חודש אלול. אלע טאג נאך דעם דאווענען. חוץ ערב ראש השנה. דער טעם פון דעם בלאזין איז צו דער מאנין די מענטשן זייא זאלין תשובה טוהן:

ד אז איינער שרייבט א בריף צום אנדערין פון ראש חודש אלול ביז יום כפור זאל ער איהם שרייבען צום סוף ער זאל האבין א כתיבה וחתימה טובה:

ה ערב ראש השנה זאל מען זיך אפ שערין לכבוד יום טוב. עס איז גלייך זיך אפ צוא שערין פאר דעם האלבען טאג. אונ פאר נאכט זאל מען גיין אין מקוה אריין:

ו דער מנהג איז צוא מאכין התרת נדרים ערב ראש השנה. מען מוז אבער פאר שטיין די טייטש פון די ווערטער בשעת מען זאגט:

ז דער וואס ווייסט ניט דארף צו בעטן דעם וואס ווייסט ער זאל איהם גוט אוים טייטשען די ווערטער פון התרת נדרים. אונ פון דער מסירת מודעה וואס מען זאגט דער נאך. כדי ער זאל קענין אין זינען האבין דעם פשט בשעת ער זאגט:

ח פון ראש השנה ביז נאך יום כפור זאגט מען אין דער שמונה עשרה המלך הקדוש. אז מען איז זיך טועה אונ מען זאגט האל הקדוש אונ מען דער מאנט זיך תיכף זאל מען זאגין די ווערטער המלך הקדוש אונ דאווענען ווייטער. אבער אז מען האט שוין אן גיהויבען אתה חונן דארפין איבער נייעם אן צו הייבען פון אן הייב שמונה עשרה:

ט אז מען איז מסופק צו מען האט גיזאגט המלך הקדוש דארפין אויך נאך אמאל צוא דאווענען שמונה עשרה:

י פון ראש השנה ביז נאך יום כפור זאגט מען אין דער שמונה עשרה המלך המשפט. אז מען פאר געסט אונ מען זאגט מלך אוהב צדקה ומשפט אונ מען דער מאנט זיך תיכף זאל מען זאגין די ווערטער המלך המשפט. אבער אז מען האט שוין אן גיהויבען ולמלשינים דאווענט מען ווייטער. אונ מען דארף ניט נאך אמאהל אן צו הייבען:

יא אז מען פאר געסט צו זאגין זכרנו לחיים אדער מי כמוך אדער וכתוב אדער בספר חיים אונ מען האט זיך דער מאנט בשעת מען האט שוין גיזאגט דעם שם פון ברוך אתה ה' זאל מען אוים זאגין די ברכה אונ ווייטער דאווענען ווּא מען האלט:

יב די נאכט פון ראש השנה איז דער מנהג צוא מאכין בייא דער סעודה גוטע סימנים מען זאל האבין א גוט יאהר. מען טונקט איין די מוציא אין האניק אונ מען עסט א שטיקעל. דער נאך זאגט מען יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה:

יג דער נאך טונקט מען איין א שטיקעל זיסען עפעל אין האניק אונ מען מאכט א בורא פרי העץ אונ מען עסט א שטיקעל אונ מען זאגט דעם יהי רצון:

יד אויך זאל מען עסין קאפ פון א שעפסיל אדער פון א פיש אונ זאגען יהי רצון שנהיה לראש:

טו אויך זאל מען עסין מייערין אונ מען זאל זאגין יהי רצון שירבו זכיותינו:

מען

טז מֶען עֶסְט נִיט ראש הַשָּׁנָה קֵיין זוֹיעֶרֶע זַאכֶין אָדֶער בִּיטֶערֶע זַאכֶין. אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט עֶסִין ראש הַשָּׁנָה קֵיין נִיס:

יז בְּשַׁעַת מֶען זָאגְט ראש הַשָּׁנָה אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָאל מֶען פַאר פֶעלִין דֶעם אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ:

יח בְּשַׁעַת דֶער בַּעַל תּוֹקֵעַ מַאכְט דִיא בְּרָכוֹת פַאר שׁוֹפָר בְּלָאזִין זָאל דֶער עוֹלָם נִיט זָאגִין קֵיין בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. נָאר זֵייא זָאלִין גוּט אוֹיס הֶערִין דִיא בְּרָכוֹת אוּנ עֶנְטְפֶערִין אָמֵן:

יט אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט אוֹיס רֶעדִין זִינְט דֶער בַּעַל תּוֹקֵעַ מַאכְט דִיא בְּרָכוֹת בִּיז נָאךְ אַלֶע תְּקִיעוֹת פוּן דֶער הוֹיכֶע שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה:

כ אַז מֶען דַארְף אוֹיס רֶעדִין פוּן דִיא תְּקִיעוֹת וֶועגֶען אָדֶער פוּן דַאוְוינֶען וֶועגִין מֶעגִין אוֹיס רֶעדִין נָאךְ דִיא תְּקִיעוֹת פוּן פַאר שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה:

כא דֶער מִנְהָג אִיז צוּ זָאגִין דִיא יְהִי רָצוֹן צְווִישֶׁען דִיא סְדָרִים פוּן דִיא תְּקִיעוֹת. נָאר מֶען זָאל נִישְׁט אַרוֹיס זָאגִין מִיט דֶעם מוֹיל דִיא נֶעמִין פוּן דִיא מַלְאָכִים וָואס שְׁטֵייט דָארְט:

כב מֶען דַארְף גִיוָוארְנְט צוּ זַיין מֶען זָאל נִיט אָן הֵייבֶּען יֶעדֶערִין יְהִי רָצוֹן צַייטֶען דֶער בַּעַל תּוֹקֵעַ וֶועט אוֹיס לָאזִין דִיא גַאנְצֶע תְּקִיעָה וָואס עֶר הַאלְט צִינְדֶערְט בַּיי אִיהְר. דֶען יֶעדֶער מֶענְטְשׁ דַארְף צוּ הֶערִין דִיא גַאנְצֶע תְּקִיעָה פוּן אָן הֵייבּ בִּיז צוּם סוֹף. אֲפִילוּ דֶער בַּעַל תּוֹקֵעַ צִיהְט זִיא לַאנְג:

כג אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים שְׁרַייבֶּען אַז דֶער שׁוֹפָר אִיז אוּנְז מְרַמֵּז מִיר זָאלִין תְּשׁוּבָה טוּהְן. גְלַייךְ אֵיינֶער וֶועקְט אוֹיף דֶעם אַנְדֶערִין פוּן שְׁלָאף. אַזוֹי דֶער וֶועקְט דֶער שׁוֹפָר מֶען זָאל זִיךְ בַּארֶעכֶענֶען דִיא מַעֲשִׂים אוּנ תְּשׁוּבָה טוּהְן אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת. אוּנ שׁוֹין נִיט אָפּ פִיהְרֶען דִיא וֶועלְט מִיט נַארוֹשֶׁקֵייטֶען אוּנ עֲסָקִים פוּן דֶער וֶועלְט וָואס בְּלֵייבְּט גָאר נִיט דֶער פוּן אוּנ זֵייא קֶענִין גָאר נִיט הֶעלְפִין. דֶען עֶס אִיז אַלְדִינְג פוּן גָאט בָּרוּךְ הוּא. דַארִיבֶּער דַארְפִין מִיר אַוֶועק צוּ וַוארְפִין דִיא שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים. אוּנ טוּהְן גוּטֶע מַעֲשִׂים. וֶועט גָאט בָּרוּךְ הוּא הֶעלְפִין אַז עֶס וֶועט אוּנְז זַיין גוּט אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט:

כד מֶען זָאל תְּשׁוּבָה טוּהְן אִין דֶער מַחֲשָׁבָה צְווִישֶׁען דִיא סְדָרִים. דֶען דֶענְמָאלְט וֶוערְט דִיא תְּשׁוּבָה גֶעבֶּער אָן גִינוּמֶען:

כה נָאךְ מִנְחָה גֵייט מֶען צוּ תַּשְׁלִיךְ. אוּנ מֶען זָאגְט דִיא פְּסוּקִים אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. דֶער נָאךְ שָׁאקֶעלְט מֶען אוֹיס דִיא קְלֵיידֶער מְרַמֵּז צוּא זַיין מִיר זָאלִין זִיךְ נֶעמִין צוּם הַארְצִין אַוֶועק צוּ וַוארְפִין דִיא זִינְד אוּנ טוּהְן גוּטְץ פוּן הַיינְט אָן:

כו אַז דֶער עֶרְשְׁטֶער טָאג ראש הַשָּׁנָה גִיפַאלְט אוֹם שַׁבָּת גֵייט מֶען צוּא תַּשְׁלִיךְ דֶעם אַנְדֶערִין טָאג ראש הַשָּׁנָה:

כז דִיא אַנְדֶערֶע נַאכְט ראש הַשָּׁנָה זָאל מֶען אַנִידֶער לֵייגֶען פַאר דֶעם קִידוּשׁ אַנַייעֶ פְּרִי אָדֶער מֶען זָאל אָן טוּהִין אֵיין נַייעֶ מַלְבּוּשׁ אוּנ מִיט דֶער שֶׁהֶחֱיָנוּ פוּן קִידוּשׁ זָאל מֶען יוֹצֵא זַיין אוֹיף דֶער פְּרִי אָדֶער אוֹיף דֶעם מַלְבּוּשׁ:

כח אַז מֶען נֶעמְט וַויין טְרוֹיבֶּען אוֹיף אַ שֶׁהֶחֱיָנוּ מוּז מֶען זֶעהְן זֵייא זָאלִין זַיין שְׁטַארְק גְרוֹיס אוּנ גוּט צַייטִיג. דֶען אַז נִיט אִיז גְלַייכֶער נִיט צוּ נֶעמִין זֵייא (זֶעה אֵיין בְּסִימָן ל"ב אוֹת ו' סָעִיף א' וּבְאוּת ש' סְעִיף ז' ח'):

כט אַז מֶען הָאט נִיט קֵיין פְּרִי אוּנ נִיט קֵיין מַלְבּוּשׁ מֶעגִין אַזוֹי מַאכִין שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּיי דֶעם קִידוּשׁ:

ל עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה זָאל מֶען נִיט אַזוֹי פִיהְל הַאנְדְלִין אוּנ טוּהְן מְלָאכוֹת וִויא אַגַאנְצִין יָאהְר. נָאר מֶען זָאל זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין עֶטְלִיכֶע שָׁעָה אִין טָאג תְּשׁוּבָה צוּ טוּהְן אוּנ חֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף יֶעדֶער זִינְד. אוּנ נֶעמִין אוֹיף זִיךְ צוּא זַיין גוּט פוּן הַיינְט אָן. אוֹיךְ זָאל מֶען גֶעבִּין אַסַךְ צְדָקָה אִין דִיא טֶעג אוּנ עוֹסֵק זַיין בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים:

סימן פה. דינים פון ערב יום כפור. ער האט צוועלף סעיפים:

א ערב יום כפור זאגט מען ניט קיין מזמור לתודה אונ קיין תחנון אונ קיין למנצח. אויך זאגט מען ניט אבינו מלכנו. נור אז יום כפור געפאלט אום שבת זאגט מען ערב יום כפור אין דער פריה אבינו מלכנו:

ב ערב יום כפור איז א מצוה גוט צו עסין. אויך זאל מען עסין פיש אין דער סעודה פון דער פריא:

ג אז א מענטש זינדיקט קייגען אנדערין איז תשובה טוען מיט יום כפור ניט מכפר צאמען ער האט יענים איבער געבעטין. דאריבער דארף מען זיך פאר יום כפור צו באהרכינגען אויב מען האט גיזינדיגט אין געלט זאכין קייגען א מענטש זאל מען איהם אפ געבין אונ איבער בעטין:

ד אז מען איז מסופק צו מען דארף יענים אפ געבין דארפין יענים צו זאגין אז מען וועט נאך יום כפור האבין מיט איהם א דין תורה. אונ מען וועט מקיים זיין וואס דאס ב"ד וועט פסקנין:

ה אז איינער האט גיזידעלט דעם אנדערין דארף ער איהם איבער צו בעטין. אונ דער אנדערער דארף איהם מוחל זיין מיט דעם גאנצען הארצין. דער וואס לאזט ניט יום כפור אוועק דיא שנאה ווערט זיין תפלה ניט דער הערט ח"ו. אבער דער וואס איז מוחל דעם אנדערין איז גאט ברוך הוא איהם מוחל אויף זיינע זינד:

ו יעדער מענטש זאל גיין אין מקוה אריין ערב יום כפור:

ז בייא מנחה ווען מען האלט המברך את עמו ישראל בשלום זאל מען זאגין דעם פסוק יהיו לרצון אמרי פי. דער נאך זאל מען זאגין דיא ווידוי או"א תבא לפניך. ביז והלאים רעים דער נאך זאגט מען אלהי נצור:

ח פארין נאכט עסט מען דיא סעודה המפסקת. אין דער סעודה זאל מען ניט עסין קיין פיש אונ קיין רינדערין פלייש אונ קיין אייער:

ט מען דארף אויף הערין צו עסין אונ טרינקען ווען דיא זון שיינט נאך אביסעל:

י אז מען עסט אפ ווען עס איז גרויסער טאג דארף מען זאגין אדער האטש אין זינען האבין פאר דעם בענטשין אז מען נעמט נאך ניט אויף זיך דעם תענית. כדי מען זאל מעגין טרינקען נאך דעם בענטשין:

יא איידער דיא זון גייט אונטער צינט מען לעכט אונ מען מאכט דיא ברכה להדליק נר של יום הכפורים. אז יום כפור געפאלט אום שבת מאכט מען להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים:

יב דער מנהג איז צו בענטשין דיא קינדער איידער מען גייט אין שול אריין. אונ דיא קינדער נעמין אויף זיך צו גיין אין גוטען וועג.

סימן פו. דינים פון יום כפור. ער האט אכטצען סעיפים:

א אלדינג וואס מען טאר ניט טוען אום שבת טאר מען ניט טוען אום יום כיפור. אויך טארין ניט יום כיפור עסין אונ טרינקען. אונ ניט משמש המטה זיין. אונ ניט שמירען זיך.

ב אויך טארין ניט יום כפור זיך וואשין דאס פנים אונ קיין שום אבר. נאר ווען מען הייבט זיך אויף פון שלאף אדער מען האט געקיות אדער פארין דאווינען מעגין זיך וואשין דיא פינגער.

ג אז מען רעכט זיך איין דיא הענט מעגין אפ וואשין דאס ארט. ווען דיא כהנים גייען

דוכענין זאלין זייא זיך וואשין דיא גאנצע הענט אזוי וויא תמיד

ד מען טאר ניט גיין יום כפור אין שיך אדער שטיוועל.

ה אז עס איז א שטארקע בלאטע אדער מען דארף צו גיין אין בית הכסא אריין אונ מען קען זיך איין רעכטין מעגין אן טוען דיא שיך ביז מען קומט צוא א ריין ארט:

ו ווען מען מוז גיין אין דיא שיך זאל מען אן טוען דעם לינקען שוך אויף דעם רעכטין פוס אונ דעם רעכטין שוך אויף דעם לינקען פוס. אונ איידער מען קומט אריין אין שול מוז מען זייא אויס טוען אונ טראגין זייא ביז דעם ארט ווא מען דאווינט אונ בהאלטין זייא:

ז ווען מען רירט אן מיט דיא פינגער אין דיא שיך דארפין זיך צוא וואשין דיא פינגער:

ח א שלאפער אדער א קימפעטארין אין דיא דרייסיג טאג פון קינד האבין מעגין גיין אין שיך:

ט מען טאר ניט יום כפור אן רירען אין ווייב אפילו בטאג. גלייך וויא איין נדה:

י א יונגעל אדער א מיידעל וואס זענין שוין אלט ביין יאהר אונ זייא זענין גיזונד. זאלין זייא יום כפור עסין עמליכע שעה שפעטיר פון דער צייט וואס זייא עסין אנאנדערין טאג. לויט וויא זייא קענין זיך גיוויינען:

יא אז זייא ווערין שוין אלט עליף יאהר איז גלייך זייא זאלין פאסטען א גאנצע טאג אויב זייא זענין גיזונד אונ קענין פאסטען. אז זייא זענין איידילע קינדער אונ עס איז זייא שווער צו פאסטען מעגין זייא עסין:

יב אבער אז דאס מיידעל איז שוין אלט צוועליף יאהר אונ דאס יונגעל איז שוין אלט דרייצען יאהר מוזען זייא פאסטען א גאנצי טאג גלייך וויא אגרויסער מענטש:

יג קיינען אן טוען דיא שיך האבין קינדער דעם דין פון אגרויסען מענטש:

יד א שלאפער אדער א קימפעטארין וואס דארפין צו עסין זאל מען פרעגין א שאלה:

טו תמיד ווען מען זאגט דיא ווידוי מוז מען אין זינען האבין דיא טייטש פון דיא ווערטער. אונ נעמין אויף זיך מען זאל שוין נישט טוען דיא עבירות. אונ בעטין גאט ברוך הוא ער זאל מוחל זיין פון ביז אהער. אויך טארין ניט זינדיגען קיינמאל אויף דער קאנטע וואס מען וועט יום כפור תשובה טוען:

טז איבער דעם זענין פאר נארט דיא מענטשין וואס נאך נעילה חאפין זייא באלד דעם מעריב אונ זענין שוין וויא פריער. אבער דער ערליכער יוד דארף צו גיין תמיד מיט דעם אמת. אונ אזוי וויא מען איז מקבל אויף זיך יום כפור צו זיין גוט דארפין צו וועלין נאך יום כפור אויך אזוי זיין. ממילא וועט גאט ברוך הוא העלפין אז מען וועט אלע מאל בעסיר ווערין. אונ מען וועט זוכה זיין צו דעם רעכטין גוטין:

יז בייא דער שמונה עשרה פון מעריב זאגט מען אתה חוננתנו:

יח בייא דער הבדלה זאל מען אן צינדען א לעכט בייא דעם לעכט וואס ברענט זיך פון נעכטין אונ מאכין איבער ביידע בורא מאורי האש. אבער א בורא מיני בשמים מאכט מען ניט נאר צאטען יום כפור איז גיפאלין אום שבת:

הלכות סוכה.

סימן פז. דינים פון סוכה. ער האלט פיהר אונ צוואנציג סעיפים:

א עס איז א מצוה צו מאכין דיא סוכה באלד נאך יום כפור אויף א ריין ארט אונ אוים הענגין זיא מיט שיינע פארהאנגין:

ב מען טאר ניט מאכין דיא סוכה אויף דעם ארט וואס איז ניט זיין אייגינס נאר צאטען

צאַמין יענער האָט פּאַזוואָלעט:

ג דער וואָס האָט אַ גיבויעטע סוכה מיט פליגעל איז בוודאי גלייך:

ד אויף דעם סכך זאָל מען ניט לייגן קיין צו גיבונדענע בינטליך שטרויא. אונ ניט קיין כלים אפילו צו בראָכענע כלים זאָל מען אויך ניט לייגן:

ה מען זאָל לייגן דעם סכך גידעכט. נאָר ניט שטאַרק גידעכט אַז מען וויל לייגן ברעטליך אויף טייל ערטער מען זאָל ניט זיצן דאָרט זאָל מען פרעגן אַ שאלה:

ו דיא סוכה וואָס איז מיט אַ פליגעל דאַרפין צו עפינען דעם פליגעל איידער מען לייגט אַרויף דעם סכך. אויך זאָל מען עם עפינען ערב סוכות פאַרין נאַכט ער זאָל זיין אָפען ביז אין דער נאַכט אַריין:

ז דענמאָלט ווען מען זיצט אין סוכה מוז דער פליגעל זיין גוט גיעפינט אונ שטיין גלייך. אָבער ניט גיבויגין:

ח ערב סוכות נאָך דעם האַלבין טאָג זאָל מען ניט עסין קיין ברויט אָדער חלה. כדי מען זאָל עסין בנאַכט מיט תיאבון. (זעה איין בסימן ע"ז סעיף י"ג נאָך דינים פון דעם):

ט אויך זאָל מען געבין צדקה ערב סוכות. ווער שטועסט צו שיקען דיא אָרימע לייט אויף יום טוב איז בוודאי אַגרויסע מצוה:

י דיא פראַכטי מענטשין וואָס מיינען אַז דיא מצוה פון סוכה איז נאָר אָפּ צו עסין אונ אַוועק גיין זענין זיך טועה. דען דיא מצוה פון סוכה איז מען זאָל גאַנצע זיבען טאָג וואוינען אין דער סוכה גלייך מען וואוינט אין שטוב אַ גאַנץ יאָהר. דאַריבער דאַרף מען דאָרט אַריין שטעלין שיינע כלים. אונ עסין. אונ טרינקען. אונ שלאָפין. אונ לערנין. אונ שמועסען וואָס מען דאַרף. אונ אַלדינג טוען אין סוכה:

יא דיא זאַך וואָס מען קען ניט טוען אין סוכה. למשל מענטשין שמועסען אין סוכה. קען ער ניט לערנין דאָרט. מעג ער לערנין אין שטוב:

יב אָבער אַז מען טוהט אין שטוב אַזאַ זאַך וואָס מען קען טוען אין סוכה. אפילו מען דרייט זיך אַזוי אַרום אין שטוב. אונ מען טוהט גאָר ניט. האָט מען איין עבירה פאַר וואָס מען איז ניט צינגערט אין סוכה.

יג בשעת מען איז אין סוכה דאַרפין אין זינען האָבין אַז מיר זענין מקיים דיא מצוה וואָס גאָט ברוך הוא האָט אונז גיבאָטען צו זיצען אין סוכה. צו דער מאַנין זיך אַז גאָט ברוך הוא האָט אויס גיצויגין אונזערי עלטערין פון מצרים אונ האָט זייא אַרום גערינגילט מיט וואָלקענים פון אַלע זייטין גלייך וויא איין סוכה. אונ ער האָט צו שאַפין איבער אַלע וועלטין. אונ מיר דאַרפין איהם צו דינען:

יד מען דאַרף צו האַלטין דיא סוכה בכבוד. דאַריבער זאָל מען ניט אַריין נעמין קיין טעפיל אָדער איין אַנדערי גימיינע כלי אין סוכה אַריין:

טו אויך זאָל מען באַלד נאָך דעם עסין אַרויס נעמין דיא טעליר. אויך זאָל מען דאָרט ניט וואַשין קיין גיפעס. ווער שטועסט אַז מען טאָר ניט דאָרטין מטהר זיין אָדער טוען אַנדערי פאַסגודנע זאַכין:

טז פרייטיג צו נאַכט מאַכט מען אויך לישב בסוכה באַלד נאָך דעם קידוש. אָבער יום טוב בטאָג אונ גאַנצין חול המועד מאַכט מען לישב בסוכה נאָך דער מוציא:

יז אַז מען פאַר געסט צו מאַכין לישב בסוכה מאַכט מען ווען מען דער מאַנט זיך. אונ מען זיצט דער נאָך אַביסעל אין סוכה:

יח אַז עס רעגינט שטאַרק מעגין עסין אין שטוב. אָבער דיא ערשטע צווייא נעכט סוכות מוז מען איבער וואַרטען דעם רעגין אונ עסין אין סוכה:

דער

יט דער וואָס עסט אין סוכה בשעת עס רעגנט טאָר ניט מאַכן די ברכה לישב בסוכה :

כ אַקליינינקייט מעגן עסן חוץ לסוכה . עס איז אָבער דאָ אין דעם הילוך דינים . דאָס גלייכסטע איז מען זאָל ניט טאָן אַפילו אַטרונק חוץ לסוכה :

כא נאָר אַז מען וויל טאָן אַטרונק אָדער עסן וועלכע פּרי און מען האָט ניט דאַלעבין קיין סוכה . מעגן דאָס טאָן וואו עס איז :

כב טייל מענטשן שלאָפן ניט אין סוכה איבער דער קעלט און אַנדערע תירוצים . אָבער די ערליכע יודען זוכן ניט קיין תירוצים . און שלאָפן אין סוכה אויף בעט געוואַנט און מלבושים . און האָבן נאָך הנאה דער פון :

כג אַ שלאָפער איז פּטור פון סוכה . ווייבער זענען אויך פּטור פון סוכה :

כד אַקליין יונגעל וואָס איז שוין אַלט פינעף יאָהר אָדער מער דאַרף עס דער פאָטער צו געוויינען ער זאָל עסן אין סוכה :

הלכות לולב

סימן פח . דינים פון אתרוג בענטשן . ער האַלט צעהן סעיפים :

א אויב מען קען איז אַ מצוה צו קויפן זיך אַ שיינעם אתרוג און אַלע מינים שיינע . עס איז דאָ אין זייא פיהל דינים . דאַריבער דאַרף מען צו ווייזען זייא דעם וואָס קען לערנען אויב מען מעג אַ ברכה מאַכען איבער זייא :

ב אויך זאָל מען אָן גרייטן אַ סך ערבות . דען דורך דעם בענטשן פאַלין יום טוב אַראָפּ פון זייא די בלעטליך טאָרין ניט בענטשין אתרוג ביז מען זעצט אַריין פרישע ערבות :

ג דעם ערשטין טאָג סוכות דאַרפין פריער בענטשין אתרוג די גרויסע מענטשין . און דער נאָך די קינדער . אָבער ניט פאַר קערט :

ד אויך אַז מען גיט וועלכין יוד צו בענטשין אתרוג זאָל מען אין זינען האָבין אַז מען גיט איהם ער זאָל יוצא זיין אַזוי וויא דער דין איז :

ה מען נעמט דעם לולב מיט די מינים אין דער רעכטע האַנט . די שדרה פון לולב זאָל זיין קייגען פּנים . און דעם אתרוג אין דער לינקער האַנט . דער אתרוג זאָל זיין מיט דער שושנתא פון הונטען . און מען מאַכט שטייענדיקע היט די ברכה על נטילת לולב . דעם ערשטין טאָג מאַכט מען דער נאָך אַ שהחיינו :

ו דער נאָך פאַר דרייט מען דעם אתרוג מיט דער שושנתא אַרויף און מען נעמט די לינקע האַנט מיט דעם אתרוג צו צום לולב . און מען מאַכט די נענועים . דרום . צפון . מזרח . מעלה . מטה . מערב . אויף טייל ערטער איז אַנדערש דער מנהג בייא די נענועים :

ז דער וואָס איז ניט גילינקט נעמט דעם לולב אין דער לינקער האַנט . און דעם אתרוג אין דער רעכטע האַנט :

ח דער וואָס האָט זיין אתרוג מיט אַלע מינים האַלט ער זייא אין די הענט בייא הלל מיט הושענות און מאַכט די נענועים בייא הלל אויך . היינו בייא הודו און בייא די צווייא מאָל אָנא ה' הושיעה נא און בייא דעם הודו פון פאַר יהללוך . און אַזוי טוהט דער בּוכשטאַב וואָס דאַווינט פאַרין עמוד :

ט בייא הודו איז דאָ זעקס ווערטער חוץ דעם שם שאָקעלט מען בייא יעדער וואָרט (דרייא מאָל) צו אַנאַדערע זייט . בייא אָנא איז דאָ דרייא ווערטער חוץ דעם שם שאָקעלט מען בייא יעדער וואָרט צו צווייא זאַמין . בייא דעם שם זאָל מען ניט שאָקלען :

שבה

י שַׁבָּת בֶּענְטְשְׁט מֶען נִיט קַיין אֶתְרוֹג. אוּנ מֶען טָאר נִיט שַׁבָּת נֶעמִין דֶעם לוּלָב אִין דֶער הַאנְט אַרַיין. אָבֶּער דֶעם אֶתְרוֹג מֶעגִין שַׁבָּת נֶעמִין אִין דֶער הַאנְט אַרַיין אוּנ שְׁמֶעקִין צוּ אִיהְם. נוּר אֵיידֶער מֶען שְׁמֶעקְט דַארְף מֶען צוּ מַאכִין דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּירוֹת. אַלֶע טָאג סוּכּוֹת זָאל מֶען נִיט שְׁמֶעקִין צוּם אֶתְרוֹג. אוּנ צוּם הֲדַס טָארִין נִיט שְׁמֶעקִין גַאנְץ סוּכּוֹת אֲפִילוּ אוּם שַׁבָּת:

סִימָן פט. דִינִים פוּן הוֹשַׁעְנָא רַבָּה. שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. שִׂמְחַת תּוֹרָה. עֶר הַאלְט צֶעהְן סְעִיפִים:

א דִיא נַאכְט פוּן הוֹשַׁעְנָא רַבָּה אִיז מֶען אוֹיף. אוּנ מֶען זָאגְט מִשְׁנֵה תּוֹרָה. אוּנ דִיא סֶדְרָה וְזֹאת הַבְּרָכָה זָאגְט מֶען שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען גַאנְץ תְּהִלִּים. אוּנ מֶען בֶּעט מֶען זָאל הָאבִּין אַ גוּט יָאהְר:

ב אִין דֶער פְּרִיא דַאוְוינְט דֶער חַזָן אִין קִיטֶעל אוּנ מֶען זָאגְט לַמְנַצֵּחַ כּוּ' הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים אַזוֹי וִויא יוֹם טוֹב. נָאר מֶען זָאגְט מִזְמוֹר לְתוֹדָה. אוּנ אוֹיךְ נִיט קַיין נִשְׁמַת. דִיא קְדוּשָׁה פוּן מוּסָף זָאגְט מֶען אַזוֹי וִויא יוֹם טוֹב:

ג דִיא הוֹשַׁעְנָא דַארְף זַיין לַאנְג דְרַייא פַאהְסְטֶען. עֶס אִיז גְלַייךְ עֶס זָאל זַיין אִין אִיהְר פִינְף רִיטְלֶעךְ אוּנ אַ סַךְ בְּלֶעטְלִיךְ. אוּנ אַרוּם בִּינְדֶען זַייא מִיט לוּלָב:

ד וֶוען מֶען זָאגְט אָפּ הוֹשַׁעְנוֹת אֵיידֶער מֶען קְלַאפְּט דִיא הוֹשַׁעְנָא דַארְף מֶען שָׁאקְלִין מִיט אִיהְר:

ה דֶער נָאךְ קְלַאפְּט מֶען זִיא אָן דֶער עֶרְד פִינְף מָאהְל. אוּנ נִיט מֶעהְר. אֲפִילוּ דִיא בְּלֶעטְלִיךְ פַאלִין נִיט אַרָאפּ דוּרְךְ דֶעם קְלַאפִּין שַׁאט נִיט:

ו דֶער נָאךְ זָאל מֶען זִיא בַּהַאלְטֶען אוּנ נִיט טְרֶעטִין אוֹיף אִיהְר ח"ו. טַייל פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשִׁין וַוארְפִין זִיךְ דֶער נָאךְ מִיט דִיא הוֹשַׁעְנוֹת גְלַייךְ עֶס אִיז אַיין גִילֶעכְטֶער ח"ו. אִיז דָאס אַיין עֲבֵירָה. דֶען עֶס אִיז דָא אִין דֶער מִצְוָה גְרוֹיסֶע סוֹדוֹת:

ז שְׁמִינִי עֲצֶרֶת בַּנַאכְט זָאגְט מֶען בַּייא קִידוּשׁ אֶת יוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַחַג הַזֶּה אוּנ שֶׁהֶחֱיָנוּ. אוּנ מֶען זָאגְט שׁוֹין נִיט דִיא בְּרָכָה לֵישֵׁב בַּסוּכָּה. נָאר מֶען עֶסְט אַזוֹי אִין סוּכָּה דִיא סְעוּדָה פוּן בַנַאכְט אוּנ פוּן בַּטָאג:

ח שִׂמְחַת תּוֹרָה בַּנַאכְט עֶסְט מֶען שׁוֹין אִין שְׁטוּב. אוּנ מֶען מַאכְט בַּייא קִידוּשׁ שֶׁהֶחֱיָנוּ:

ט אִין דֶער פְּרִיא נָאךְ דִיא הַקָּפוֹת לֵייעֶנְט מֶען וְזֹאת הַבְּרָכָה. אוּנ בְּרֵאשִׁית בִּיז לַעֲשׂוֹת. אוּנ מַפְטִיר. אוּנ מֶען דַאוְוינְט מוּסָף:

י דֶער נָאךְ פְרֵייעֶט מֶען זִיךְ אַגַאנְצֶע טָאג בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ זָאל הֶעלְפִין מִיר זָאלִין זוֹכֶה זַיין לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת:

הלכות חנוכה

סִימָן צ. דִינִים פוּן חֲנוּכָּה. עֶר הַאלְט זִיבֶּען אוּנ דְרַייסִיג סְעִיפִים:

א וֶוען דָאס בֵּית הַמִקְדָשׁ אִיז גִישְׁטַאנִין אוּנ דִיא אוּמָה פוּן יְוָנִים הָאבִּין גִישְׁאפְּט אִיבֶּער יוּדֶען. הָאבִּין זַייא גוֹזֵר גִיוֶוען אוֹיף יוּדֶען שְׁלֶעכְטֶע גְזֵירוֹת. אוּנ הָאבִּין נִיט גִילָאזְט הַאלְטֶען שַׁבָּת אוּנ מִילָה. אוּנ זֶענִין אַרַיין גִיגַאנְגֶען אִין בֵּית הַמִקְדָשׁ אוּנ הָאבִּין אַלְדִינְג מְטַמֵּא גִיוֶועןְ:

ב הָאבִּין דִיא יוּדֶען פוּן גְרוֹיס עֶנְגְשַׁאפְט גִיבֶּעטִין צוּ גָאט בָּרוּךְ הוּא. הָאט עֶר זִיךְ דֶער בַּארִימְט אִיבֶּער זַייא אוּנ הָאט זַייא גִיהָאלְפִין אַז דִיא כֹּהֲנִים בְּנֵי חַשְׁמוֹנַאי מִיט וֶוייניג

מענטשין

מֶענְטְשְׁין הָאבִּין אוים גִיהַרְגֶת פון דיא יְוָנִים זֵייעֶר אַ סַךְ בִּיז זֵייא הָאבִּין אַלֶע פַאר טְרִיבֶּען :

ג אוּנ דיא יוּדֶען זֶענִין אַרֵיין גִינַאנְגֶען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אַרֵיין דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג חֲנוּכָּה אוּנ הָאבִּין נִיט גִיהַאט קֵיין כָּשֵׁרִין בּוֹימֶעל צוּ צִינְדֶען דיא מְנוֹרָה פוּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. דֶען דיא יְוָנִים הָאבִּין אַלְטְץ מְטַמֵּא גִיוֶועזֶען :

ד הָאבִּין זֵייא גִיפוּנֶען אַ קְלֵיינֶע כְּלִי מִיט בּוֹימֶעל פַאר חַתְמִית מִיט דֶער חֲתִימָה פוּן כֹּהֵן גָדוֹל. נָאר עֶס אִיז נִיט גִיוֶועזֶען דְרִינֶען צוּ בְּרֶענִין נָאר אוֹיף אֵיין טָאג. הָאט גָאט בָּרוּךְ הוּא אַרֵיין גִישִׁיקְט דיא בְּרָכָה אוּנ מֶען הָאט דֶער פוּן גִיבְּרֶענְט אַכְט טָאג. בִּיז מֶען הָאט גִיקְרִיגֶען פְרִישֶׁען בּוֹימֶעל כָּשֵׁרִין :

ה אִיבֶּער דֶעם הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים מְתַקֵּן גִיוֶועזֶען מֶען זָאל דיא אַכְט טֶעג בַּנַאכְט בְּרֶענִין חֲנוּכָּה לֶעכְט. אוּנ בַּטָאג זָאגִין הַלֵּל אוּנ לוֹיבֶּען גָאט בָּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְחָה אוֹיף דיא נִסִּים וָואס עֶר טוּט מִיט אוּנְז. צוּ גִידֶענְקִין אַז דֶער בֶּעסְטֶער תַּכְלִית אִיז נָאר צוּ בֶּעטִין גָאט בָּרוּךְ הוּא אוֹיף אַלְדִינְג. וֶועט מֶען גִיהָאלְפִין וֶוערִין אִין אַלִימֶען :

ו אוֹיךְ זָאל מֶען חֲנוּכָּה גֶעבִּין אַ סַךְ צְדָקָה. וֶוער שְׁמוּעֶסְט אַז מֶען גִיט דיא אָרִימֶע לַייט וָואס לֶערְנִין תּוֹרָה אִיז דֶער שָׂכָר זֵייעֶר גְרוֹיס :

ז חֲנוּכָּה טָאר מֶען נִיט פַאסְטִין. אַ מְלָאכָה מֶעגִין טוּהְן חֲנוּכָּה. נָאר דיא וַוייבֶּער זָאלִין נִיט טוּהְן בַּנַאכְט קֵיין מְלָאכָה בִּיז דיא חֲנוּכָּה לֶעכְט גֵייעֶן אוֹיס :

ח עֶס אִיז אַ מִצְוָה צוּ הָאבִּין אַ שֵׁיין חֲנוּכָּה לֶעמְפִּיל אוּנ נֶעמִין גוּטֶען בּוֹימֶעל אוֹיף חֲנוּכָּה לֶעכְט. אַז מֶען הָאט נִיט מֶעגִין נֶעמִין לוּיטֶערִין אֵייל. אָדֶער וֶועקְסִינֶע לֶעכְטְלִין. נָאר עֶס זָאל נִיט זַיין צוּ נָאנְט גִידְרֵייט. נָאר יֶעדֶער לֶעכְטִיל בַּאזוּנְדֶער :

ט דיא לֶעכְטְלִיךְ דַארְפִין זִיךְ בְּרֶענִין הָאטְשׁ אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה. אַז נִיט אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

י דיא חֲנוּכָּה לֶעכְט שְׁטֶעלְט מֶען אוֹיף אַ בֶּענְקִיל בַּייא דֶער טִיהְר. בַּיי דֶעם בַּאשְׁטִידֶעל וָואס קֵייגֶען דֶער מְזוּזָה. אָדֶער מֶען שְׁטֶעלְט זֵייא אוֹיף דֶעם פֶענְצְטֶער וָואס גֵייט אִין מַארְק אַרֵיין. אוֹיבּ עֶס אִיז נִיט שְׁטַארְק הוֹיךְ פוּן מַארְק :

יא בַּאלְד וֶוען עֶס וֶוערְט נַאכְט דַארְפִין צוּ דַאוִוינֶען מַעֲרִיב אוּנ צִינְדֶען חֲנוּכָּה לֶעכְט. מֶען טָאר נִיט פְרִיעֶר טוּהְן קֵיין שׁוּם זַאךְ. אֲפִילוּ לֶערְנִין :

יב אַז מֶען הָאט נִיט גִיצוּנְדֶען בַּאלְד מוּז מֶען זֶעהְן הָאטְשׁ צוּ צִינְדֶען כָּל זְמַן דָאס בְּנֵי בַּיִת זֶענִין אוֹיף. אָבֶּער מִיט דיא חֲנוּכָּה לֶעכְט וָואס מֶען צִינְט אִין שׁוּל אִיז מֶען נִישְׁט יוֹצֵא :

יג מֶען זָאל אַרֵיין גִיסֶען בּוֹימֶעל עֶס זָאל זִיךְ בְּרֶענִין הָאטְשׁ אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה. אַז נִיט אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא. הָאטְשִׁי מֶען גִיסְט דֶער נָאךְ צוּ בּוֹימֶעל פֶּועלְט אוֹיךְ נִיט :

יד אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט צִינְדֶען וְוא דֶער וִוינְט קֶען אוֹיס לֶעשִׁין :

טו דיא עֶרְשְׁטֶע נַאכְט מַאכְט מֶען פַאר דֶעם אָן צִינְדֶען דְרַייא בְּרָכוֹת. לְהַדְלִיק נֵר חֲנוּכָּה. שֶׁעָשָׂה נִסִּים. שֶׁהֶחֱיָינוּ. דיא רֶעשְׁט נֶעכְט מַאכְט מֶען נִיט קֵיין שֶׁהֶחֱיָינוּ נָאר צְווייא בְּרָכוֹת :

טז בְּשַׁעַת דֶעם צִינְדֶען זָאל דָאס גַאנְצֶע בְּנֵי בַּיִת זַיין דֶער בַּייא :

יז תֵּיכֶּף נָאךְ דיא בְּרָכוֹת צִינְט מֶען דיא לֶעכְטְלִיךְ. אוּנ נָאךְ דֶעם צִינְדֶען זָאגְט מֶען הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ כו' :

יח מֶען דַארְף אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין עֶס זָאל נִיט זַיין גָאר נָאהְנְט אֵיין לֶעכְטִיל פוּן אַנְדֶערִין. דֶען אַז עֶס הַאפְּט זִיךְ צוּ נָאנְט דֶער פְלַאם אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

יט דיא עֶרְשְׁטֶע נַאכְט צִינְט מֶען אָן דָאס לֶעכְטִיל בַּייא דֶער רֶעכְטִי הַאנְט. דיא אַנְדֶערֶע נַאכְט צִינְט מֶען אָן פְרִיעֶר דָאס אַנְדֶערֶע לֶעכְטִיל. דֶער נָאךְ דָאס עֶרְשְׁטֶע. אוּנ אַזוֹי אִיז אַלֶע נַאכְט צִינְט מֶען פְרִיעֶר אָן דָאס לֶעכְטִיל וָואס אִיז הַיינְט מֶער :

כ דִיא אַכְטֶע נַאכְט הַייבְּט מֶען אָן בַּייא דֶעם אַכְטֶען לֶעכְטִיל אוּנ מֶען צִינְדְט בִּיז דֶעם עֶרְשְׁטִין :

כא מֶען דַארְף זִיךְ אַלֶע נַאכְט צוּ שְׁטֶעלִין מִיט דֶער רֶעכְטֶע הַאנְט בַּייא דֶעם לֶעכְטִיל וָואס מֶען הַייבְּט הַיינְט אָן צוּ צִינְדֶען :

כב מֶען טָאר נִיט נִיטְצֶען קֵיין שׁוּם זַאךְ בַּייא דִיא חֲנוּכָּה לֶעכְט . דַארִיבֶּער לָאזְט מֶען בְּרֶענִין דֶעם שַׁמָשׁ אַז מֶען וֶועט וֶועלִין עֶפִּיס נִיטְצֶען זָאל מֶען זִיךְ צוּא בַּייגֶען צוּם שַׁמָשׁ :

כג אָן צִינְדֶען אַ לֶעכְט זָאל מֶען אוֹיךְ בַּייא דֶעם שַׁמָשׁ . דֶער שַׁמָשׁ זָאל נִיט שְׁטֵיין אִין אֵיין שׁוּרָה מִיט דִיא לֶעכְטְלִיךְ :

כד אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט אַוֶועק נֶעמֶען דִיא חֲנוּכָּה לֶעכְט פוּן דֶעם אָרְט וָואס מֶען הָאט גִיצוּנְדֶען . אָבֶּער וֶוען זֵייא הָאבִּין שׁוֹין גִיבְּרֶענְט אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה מֶעגִין זֵייא אַוֶועק נֶעמִין אַז מֶען דַארְף נֵייטִיג :

כה פְרַאטִיג צִינְדְט מֶען פְרִייעֶר חֲנוּכָּה לֶעכְט דֶער נָאךְ דִיא לֶעכְט פוּן שַׁבָּת . מֶען מוּז אַרַיין גִיסֶען בּוֹימֶעל דִיא לֶעכְטְלִיךְ זָאלִין זִיךְ בְּרֶענִין בִּיז אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה נָאךְ דֶעם וָואס שְׁטֵייט שׁוֹין דְרַייא שְׁטֶערִין . אַז נִיט אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא :

כו מוֹצָאֵי שַׁבָּת מַאכְט מֶען הַבְדָלָה בַּאלְד וֶוען מֶען קוּמְט אַהֵיים פוּן מַעֲרִיב . דֶער נָאךְ צִינְדְט מֶען חֲנוּכָּה לֶעכְט . דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען וְיִתֶּן לְךָ :

כז אֵיין אִשָּׁה וָואס הָאט נִיט קֵיין מַאן דַארְף זִיא אַלֵיין צִינְדֶען חֲנוּכָּה לֶעכְט . אַז זִיא קֶען נִיט זָאל אַנְאַנְדֶערֶער מַאכִין דִיא בְּרָכוֹת אוּנ צִינְדֶען . אוּנ זִיא זָאל שְׁטֵיין דֶער בַּייא . אָבֶּער אַז זִיא גֵייט אִין אַנְאַנְדֶערֶע שְׁטוּבּ אַרַיין הֶערִין פוּן יֶענֶעם אִיז זִיא נִיט יוֹצֵא :

כח חֲנוּכָּה לֶעכְט דַארְפִין צִינְדֶען דָא ווּא מֶען עֶסְט שְׁטֶענְדִיג . אָבֶּער אַז אֵיינֶער עֶסְט גְרָאט אַ סְעוּדָה בַּייא יֶענֶעם מוּז עֶר גֵיין אַהֵיים צִינְדֶען חֲנוּכָּה לֶעכְט :

כט נָאר דֶער וָואס אִיז אִין וֶועג צִינְדְט חֲנוּכָּה לֶעכְט ווּא עֶר שְׁטֵייט אַיין . אוּנ אִין דֶער הֵיים צִינְדְט אֵיינֶער פוּן בְּנֵי בַּיִת פוּן וַוייבְּס וֶועגִין :

ל אוּנְזֶערִי חֲכָמִים שְׁרַייבֶּען אַז דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס שְׁפִּילֶען אִין קָארְטִין חֲנוּכָּה אָדֶער וֶוען עֶס אִיז . טוּהֶן אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה . אֲפִילוּ אִין קְווִיטְלֶעךְ טָארִין אוֹיךְ נִיט שְׁפִּילֶען :

לא אוֹיךְ דַארְפִין מְבַטֵל צוּ זַיין דֶעם שְׁלֶעכְטִין מִנְהָג וָואס אִיז אוֹיף טַייל עֶרְטֶער אַז דִיא קִינְדֶער מַאכִין גִילֶעכְטֶערִין אוּנ גִישְׁרֵייעֶן בִּשְׁעַת מֶען צִינְדְט אִין שׁוּל אָדֶער אִין בֵּית הַמִדְרָשׁ דִיא חֲנוּכָּה לֶעכְט . גְלַייךְ דִיא זַאךְ אִיז אֵיין גִילֶעכְטֶער ח״ו . דַארְפִין זֵייא וִויסֶען אַז דָאס אִיז אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה . דֶער הֵיילִיגֶער מַלְאָךְ אֵלִיָהוּ הַנָבִיא ז״ל שְׁרַייבְּט אִין זַיין סֵפֶר (פֶּרֶק י״ג) אַז דִיא עֲבֵירָה פוּן לֵיצָנוּת אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס . מֶען וֶוערְט ח״ו שְׁטַארְק גִישְׁטְרָאפְט דֶער פַאר . בִּפְרַט אִין שׁוּל אָדֶער אִין בֵּית הַמִדְרָשׁ . בִּפְרַט בִּשְׁעַת מֶען טוּהְט דִיא טַייעֶרֶע מִצְוָה פוּן חֲנוּכָּה לֶעכְט צִינְדֶען . דַארִיבֶּער דַארְפִין צוּא זֶעהְן וִויא וַוייט מִיגְלֶעךְ אִיז מְבַטֵל צוּא זַיין דֶעם שְׁלֶעכְטִין מִנְהָג פוּן דִיא גִילֶעכְטֶערִין . וֶועט מֶען בְּוַודַאי הָאבִּין אַ גְרוֹיסֶען שְׂכַר פוּן דֶער מִצְוָה :

לב אַז מֶען פַאר גֶעסְט חֲנוּכָּה צוּ זָאגִין עַל הַנִסִים אִין דֶער שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ מֶען הָאט זִיךְ דֶערְשְׁט דֶער מַאנְט וֶוען מֶען הָאט שׁוֹין גִיזָאגְט דֶעם שֵׁם פוּן בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ הַטּוֹב שִׁמְךָ דַאוְוינְט מֶען וַוייטֶער . אוּנ מֶען דַארְף נִיט נָאךְ אַמָאל אִיבֶּער צוּ דַאוְוינֶען :

לג אַז מֶען פַאר גֶעסְט צוּא זָאגִין בַּייא דֶעם בֶּענְטְשִׁין עַל הַנִסִים הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען דִיא דִינִים בְּסִימָן כ״ט סְעִיף כ״ה זֶעה אַיין דָארְט :

לד חֲנוּכָּה זָאגְט מֶען גַאנְץ הַלֵל אוּנ מֶען זָאגְט נִיט קֵיין תַּחֲנוּן אוּנ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם אוּנ קֵיין לַמְנַצֵחַ :

לה שַׁבָּת חֲנוּכָּה זָאגְט מֶען נִיט קֵיין אָב הָרַחֲמִים אוּנ נִיט קֵיין צִדְקָתְךָ צֶדֶק :

לו דיא ארבע פרשיות וואס מען לייענט פאר פורים און נאך פורים דארפין גוט אויס הערין לייענין :

לז דיא מענטשין פון דארף וואס האבין ניט קיין מנין דארפין פרשת זכור און פרשת פרה צו האלטען שבת בייא א מנין. זייא זאלין דארט הערין לייענין דיא פרשיות. דען זייא זענין גרויסע חיובים. אז עס איז ניט מיגליך. זאלין זייא אליין לייענין דיא פרשיות מיט דעם טראפ מיט גרויס כוונה :

הלכות פורים

סִימָן צא. דִינִים פוּן פּוּרִים. עֶר הַאלְט צְווייא און דְרַייסִיג סְעִיפִים :

א דרייצען טאג אין אדר האבען יודען גיפאסט און גיבעטין גאט ברוך הוא ער זאל זייא העלפין זייא זאלין זיך נוקם זיין פון זייערע פיינד. האט ער זייא גיהאלפין אזוי וויא זייא האבין גיוואלט. אזוי וויא עס שטייט אין דער מגלה קאפיטעל ט' :

ב דאריבער פאסט מען היינט אויך דעם טאג דאס איז תענית אסתר. כדי צו גידענקין אז גאט ברוך הוא הערט צו דיא תפלה פון יעדערין מענטש אין זיין ענגשאפט אז ער פאסט און טוט תשובה מיט דעם גאנצען הארץ :

ג אז פורים איז זונטאג פאסט מען דאנערשטיג :

ד אז איינער איז עפיס ניט גיזונד זאל ער פרעגין א שאלה :

ה דעם פערצטען טאג אין אדר איז פורים און מען לייענט דיא מגלה. און מען זאגט על הניסים בייא דער שמונה עשרה און בייא דעם בענטשין :

ו אז מען פארגעסט צו זאגין על הניסים איז דער דין אזוי וויא חנוכה וואס מיר האבין גישריבען בסימן צ' סעיף ל"ב ל"ג זעה איין דארט :

ז פאר דער מגילה גיט מען מחצית השקל געלט און איידער מען הייבט אן צו לייענין בנאכט אדער אין דער פריא מאכט דער בעל קורא דרייא ברכות. על מקרא מגילה. שעשה נסים. שהחיינו. יעדער מענטש מוז גוט אויס הערין דיא ברכות און זאל ניט זאגין קיין ברוך הוא וברוך שמו. נאר אמן אליין :

ח אז מען לייענט פון ווייבער וועגין און מען האט שוין אליין גיהערט לייענין זאל מען זאגין דיא ערשטע ברכה לשמוע מגילה :

ט אפילו ווייבער און בתולות דארפין אויך פורים צו הערין לייענין דיא מגילה. בנאכט און בטאג :

י דער בעל קורא דארף אין זינען האבין מוציא צו זיין דאס ציבור. און יעדער מענטש מוז אין זינען האבין יוצא צו זיין און הערין יעדערווארט. אבער אז מען פאר פעלט נאר צו הערין איין ווארט איז מען ניט יוצא. בשעת מען קלאפט המן טאר ניט דער בעל קורא לייענין ווייטער ביז עס ווערט שטיל :

יא דאריבער דארפין צו האבין פאר זיך א מגילה בשעת מען הערט. אז מען קען האבין א כשרי מגילה צו זאגין מיט יעדער ווארט שטילער הייט איז בוודאי גלייכער. אז ניט זאל מען האטש הערין אין וואסערי מגילה עס איז אדער אין א חומש וואס שטייט דרינען דיא מגילה (אז מען האט ניט קיין כשרי מגילה טארין גיט נאך זאגין יעדער ווארט נאר מען מוז הערין). און מען זאל גיווארינט זיין אז ווען מען וועט וועלכיס ווארט ניט דער הערין זאל מען תיכף זאגין דאס ווארט מיט דעם מויל פון דעם חומש. וועט מען שוין יוצא זיין :

יב אז בשעת ער זאגט צו דאס ווארט לייענט דער בעל קורא ווייטער דארף ער גיך

שטילער

שְׁטֶעלְט דֶער הַייט ווייטער צוּ זָאגְן בִּיז עֶר ווֶעט הַאלְטְן גְלַייךְ מִיט דֶעם ווָאס לֵיינְט. דֶערְנָאכְט זָאל עֶר שׁוֹין שְׁווַייגֶען אוּנ הֶערִין פוּן דֶעם בַּעַל קוֹרֵא:

יג אָבֶּער אַז עֶר דֶער יָאגְט נִיט דֶעם בַּעַל קוֹרֵא נָאר עֶר זָאגְט צוּ דָאס ווָארְט ווָאס עֶר הָאט נִיט דֶער הֶערְט ווֶען דֶער בַּעַל קוֹרֵא הָאט שׁוֹין ווייטער גִילֵייעֶנְט אִיז עֶר נִיט יוֹצֵא. סַייא מַאנְצְבִּיל סַייא ווַייבֶּער מוּזֶען אַלְמִין גִיווָארִינְט זַיין אִין דִיא זַאכֶען:

יד נָאךְ דֶעם לֵייעֶנְין ווִיקֶעלְט מֶען צוּ דִיא מְגִילָה. אוּנ יֶעדֶער מֶענְטְשׁ מַאכְט דִיא בְּרָכָה הָרָב אֶת רִיבֵנוּ ווָאס שְׁטֵייט אִין סִידוּר. (אוֹיבּ מֶען הָאט גִילֵייעֶנְט מִיט אַ מִנְיָן). דֶער נָאךְ אֲשֶׁר הֵנִיא כו':

טו דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען וְאַתָּה קָדוֹשׁ. אַז עֶס אִיז מוֹצָאֵי שַׁבָּת זָאגְט מֶען וִיהִי נוֹעַם וְאַתָּה קָדוֹשׁ. וְיִתֶּן לְךָ. עָלֵינוּ. אוּנ מֶען מַאכְט הַבְדָלָה:

טז אִין דֶער פְרִיא זָאגְט מֶען אוֹיךְ נָאךְ דֶער מְגִילָה דִיא בְּרָכָה הָרָב אֶת רִיבֵנוּ אַז מֶען הָאט גִילֵייעֶנְט מִיט אַ מִנְיָן. דֶער נָאךְ שׁוֹשַׁנַּת יַעֲקֹב כו'. דֶער נָאךְ זָאגְט מֶען אַשְׁרֵי. וּבָא לְצִיּוֹן:

יז יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב פּוּרִים צוּ שִׁיקֶען חָאטְשׁ צְווייא מַתָּנוֹת צוּ אֵיין מֶענְטְשׁ. אַזוֹי אִיז עֶר מְקַיֵּים דִיא מִצְוָה פוּן מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת. הָאט עֶר נָאךְ חֲבֵרִים שִׁיקְט עֶר נָאךְ:

יח דִיא צְווייא מַתָּנוֹת ווָאס עֶר שִׁיקְט דַארְפִין צוּ זַיין גִיקָאכְט עֶסִין ווַארְק אָדֶער פֵּירוֹת עֶס זָאל זַיין כְּדַאי מְכַבֵּד צוּ זַיין דֶער מִיט. אָדֶער גוּטֶע מַשְׁקֶה.

יט יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב פּוּרִים צוּ גֶעבִּין צְווייא מַתָּנוֹת צוּ צְווייא אָרִימֶע לַייט. הַיְינוּ יֶעדֶערִין אַ מַתָּנָה. עֶטְלִיכֶע קָאפִּיק אָדֶער עֶסִין ווַארְק. אֲפִילוּ דֶער אָרִימַאן ווָאס נֶעמְט אַלֵיין אִיז אוֹיךְ מְחוּיָב אִין דִיא מִצְוֹת:

כ דִיא מִצְוָה פוּן מַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס. ווָאס מֶער אֶבְיוֹנִים מֶען גִיט הָאט מֶען אַ גְרוֹיסֶען שָׂכָר. דֶען דֶער גוּטֶער ווִילֶען פוּן אֵייבֶּערְשְׁטֶען אִין דֶעם. דַארִיבֶּער זָאל מֶען אַזוֹי טוּעֶן ווִיא ווַייט מֶעגְלֶעךְ אִיז:

כא דֶער ווָאס אִיז אוֹיף דֶעם אָרְט ווָאס אִיז נִיט דָא קֵיין אָרִימֶע לַייט זָאל עֶר הַאלְטִין דָאס גֶעלְט בִּיז עֶס ווֶעט קוּמֶען אָרִימֶע לַייט. אָדֶער עֶר זָאל זֵייא שִׁיקֶען:

כב דִיא ווַייבֶּער דַארְפִין אוֹיךְ מְקַיֵּים צוּ זַיין מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת צוּ אַנְדֶערִי ווַייבֶּער. אוּנ מַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים צוּ אָרִימֶע לַייט. אֲפִילוּ דִיא קִינְדֶער גִיווֵיינְט מֶען אוֹיךְ אִין מִצְוֹת:

כג דֶער ווָאס אִיז ר"ל אֵיין אָבֵל מֶעג עֶר פּוּרִים אוּנ שׁוּשַׁן פּוּרִים זִיצֶען אוֹיף אַ בַּאנְק אוּנ גֵיין אִין דִיא שִׁיל. נָאר דִיא רֶעשְׁט דִינִים פוּן אֲבֵילוּת אִיז עֶר נוֹהֵג. דַארִיבֶּער טָאר עֶר נִיט זַיין בַּייא דִיא שִׂמְחוֹת. אַז עֶר הָאט נִיט קֵיין מִנְיָן אִין דֶער הַיים מֶעג עֶר גֵיין אִין שׁוּל אַרַיין הֶערִין דִיא מְגִילָה:

כד דֶער אָבֵל אִיז מְחוּיָב מְקַיֵּים צוּ זַיין מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אוּנ מַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים. נָאר מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת זָאל עֶר נִיט שִׁיקֶען קֵיין טַייעֶרִי זַאכֶען. אוּנ יֶענִיר טָאר נִיט אָפּ שִׁיקֶען דֶעם אָבֵל אֲפִילוּ עֶר אִיז שׁוֹין נָאךְ דֶער שִׁבְעָה נָאר אִין דִיא שְׁלֹשִׁים. (אָדֶער אִין דִיא צְווֶעלִיף חֳדָשִׁים פוּן פָאטֶער אוּנ מוּטֶער ר"ל):

כה אַז דֶער אָבֵל אִיז אֵיין אָרִימַאן מֶעגִין עֶס שִׁיקֶען גֶעלְט אָדֶער אַנְדֶערִי פְּרָאסְטֶע זַאכֶען דֶערְסְט גְלַייכֶען אַז יֶענִיר הָאט נִיט אוֹיף דֶעם אָרְט קֵיין אַנְדֶערִין צוּ שִׁיקֶען זָאל עֶר שִׁיקֶען דֶעם אָבֵל מְקַיֵּים צוּ זַיין מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת:

כו דִיא מֶענְטְשִׁין ווָאס ווַאשִׁין זִיךְ פּוּרִים צוּ דֶער סְעוּדָה שְׁפֶּעט פַארִין נַאכְט דַארְפִין אִין זִינֶען הָאבִּין בַּייא דֶער סְעוּדָה פוּן דֶער פְרִיא יוֹצֵא צוּ זַיין דִיא סְעוּדַת פּוּרִים. דֶען סְעוּדַת פּוּרִים אִיז מֶען נִיט יוֹצֵא נָאר בַּטָאג. אוֹיךְ ווֶען פּוּרִים אִיז פְרַאטִיג מַאכְט מֶען אִין דֶער פְרִיה דִיא סְעוּדָה:

כז מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אוּנ מַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים מוּז אוֹיךְ זַיין פּוּרִים בַּטָאג:

כח סעודת פורים זאלין עסין בנאנט דאס גאנצע בני בית. אונ חברים וועלכים מען קען אונ פרייען זיך בנאנט. נאר ניט מיט קיין ליצנות ח"ו:

כט עס איז גלייך צו לערנין אביסעל פאר דער סעודה אונ אין מיטען דער סעודה. אונ מען זאל זיך פרייען וואס גאט ברוך הוא העלפט אונז תמיד:

ל פורים בטאג דארפין צו טרינקען משקה מער וויא זיין שטייגער איז. אונ דער נאך שלאפין אביסעל. נאר אלץ לשם שמים:

לא שושן פורים זאגט מען אויך ניט קיין תחנון אונ אל ארך אפים אונ קיין למנצח. אונ מען פרייעט זיך אביסעל מיט עסין אונ טרינקען. אונ מען טאר ניט פאסטען. נאר מען זאגט ניט על הנסים:

לב קליין פורים דאס הייסט פערצען טאג אונ פופצען טאג פון אדר ראשון טארין אויך ניט פאסטין אונ מען זאגט ניט קיין תחנון אונ אל ארך אפים אונ קיין למנצח. דעם פערצעטין טאג עסט מען אביסעל בעסיר פון אנאנדערין טאג. השם יתברך זאל העלפין מיר זאלין תמיד האבין זיך צו פרייען מיט אלדים גוטין. אונ זוכה זיין צו דער גאולה שלמה במהרה בימינו אמן:

הלכות כיבוד אב ואם.

(דברים) סימן צב. דינים פון ערליך האלטען פאטער אונ מוטער. ער האלט צוויא אונ צוואנציג סעיפים:

א מען דארף שטארק גיווארנט צו זיין ערליך צו האלטען פאטער אונ מוטער:

ב דער הייליגער מלאך אלי' הנביא ז"ל שרייבט אין זיין ספר אז דער וואס וויל האבין גוטס אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט זאל ער ערליך האלטען פאטער אונ מוטער:

ג ערליך האלטען הייסט צו בארינגען זייא מיט אלדינג. אז זייא זענין ארעם אונ ער איז פאר מעגליך דארף ער זייא מפרנס זיין מיט א פרייליך פנים וויא ווייט מיגליך איז:

ד אויך זענין מיר גיבאטען גיווארען מורא צו האבען פאר פאטער אונ מוטער. היינו מען טאר ניט שטיין אדער זיצען אויף דעם פאטערס ארט אין שול. אויך טארין ניט זיצען אין דער היים אויף דעם פאטערס ארט אדער אויף דער מוטערס ארט:

ה אויך טארין ניט אפ ווענדין זייערע רייד אפילו זייא זענין ניט דער בייא:

ו מען טאר ניט אויף וועקין פאטער אונ מוטער פון שלאף. אפילו דער שליסעל פון זיין גיוועלב ליגט בייא זייא אונטערין קישען אונ ער וועט דער ווייל היזק האבען א סאך פאר דינסט טארין אויך ניט:

ז אבער אז עס טרעפט זיך דעם פאטער א פאר דינסט אונ אז ער וועט עס ניט אויף וועקען וועט דער פאטער האבין עגמת נפש זאל ער עס אויף וועקין:

ח דעסט גלייכען פון א מצוה וועגען היינו צו גיין דאווינען זאל ער עס אויך אויף וועקין. דען ער מיט דעם פאטער אונ מוטער זענען מחויב אין אייבערשטענס כבוד:

ט מען איז מחויב זיך אויף צו שטעלין פאר דעם פאטער אונ פאר דער מוטער. זינט מען זעהט זייא אדער מען הערט זייא גיין ביז מען זעהט זייא שוין ניט אדער ביז זייא קומען אויף זייער ארט;

י אז מען גידענקט דעם פאטער אין דיא צוועליף חדשים נאך זיין טויט דארפין צו

זָאגְן „הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ" דִיא טַייטְשׁ אִיז „אוֹיף מִיר זָאל קוּמֶען דָאס שְׁלֶעכְטְ׳ס וָואס דַארְף אוֹיף עֶם צוּ קוּמֶען" אַז מֶען גִידֶענְקְט עֶם נָאךְ דִיא צְוֶועלִיף חֳדָשִׁים זָאלִין זָאגְן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא :

יא אַז מֶען גִידֶענְקְט דִיא מוּטֶער אִין דִיא צְוֶועלִיף חֳדָשִׁים נָאךְ אִיהְר טוֹיט זָאל מֶען זָאגְן הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבָהּ. אַז מֶען גִידֶענְקְט זִיא נָאךְ דִיא צְוֶועלִיף חֳדָשִׁים זָאל מֶען זָאגְן זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה לְחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא :

יב אַז מֶען גִידֶענְקְט זֵייעֶר נָאמִין אִין שְׁרַייבִּין דַארְפִין אוֹיךְ צוּ שְׁרַייבִּין דִיא װֶערְטֶער וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען :

יג אַז דֶער פָאטֶער אָדֶער דִיא מוּטֶער הֵייסֶען עֶם טוּעֶן אֵיין עֲבֵירָה אֲפִילוּ גָאר אַקְלֵיינֶע עֲבֵירָה טָאר עֶר נִיט פָאלְגִין זֵייא :

יד אַיין אִשָׁה אִיז אַזוֹי גוּט מְחוּיָב עֶרְלִיךְ צוּ הַאלְטֶען דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער אוּנ מוֹרָא הָאבִּין פַאר זֵייא אַזוֹי וִויא אַ מַאנְסְבִּיל :

טו נָאר דִיא אִשָׁה וָואס הָאט אֵיין מַאן אוּנ דֶער מַאן לָאזְט זִיא נִיט אִיז זִיא פָּטוּר פוּן דִיא זַאכֶען וָואס עֶר לָאזְט נִיט. אָבֶּער אִין דִיא זַאכֶען וָואס דֶער מַאן אִיז נִיט מַקְפִּיד אִיז זִיא מְחוּיָב :

טז אַז דֶער פָאטֶער הֵייסְט זִיךְ בַּאדִינֶען לְמָשָׁל עֶר הֵייסְט זִיךְ גֶעבֶּען אַטְרוּנְק וַואסֶער אוּנ דִיא מוּטֶער הֵייסְט זִיךְ אוֹיךְ גֶעבֶּען אַטְרוּנְק וַואסֶער דַארְף עֶר פְרִיעֶר צוּ גֶעבֶּען דֶעם פָאטֶער. דֶען דִיא מוּטֶער אִיז אוֹיךְ מְחוּיָב צוּ בַּאדִינֶען דֶעם פָאטֶער :

יז דַארִיבֶּער אַז דֶער פָאטֶער הָאט גִיגֶעבֶּען דֶער מוּטֶער אַגֵט אוּנ זִיא אִיז שׁוֹין נִיט מְחוּיָב עֶם צוּ בַּאדִינֶען מֶעג דֶער זָאהְן גֶעבֶּען אִיהְר פְרִיעֶר דֶעם טְרוּנְק וַואסֶער :

יח מֶען טָאר נִיט מְבַזֶה זַיין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער אֲפִילוּ נָאר מִיט רֵייד אָדֶער אוֹיף דֶעם ווִינְק. אֲפִילוּ זֵייא שְׁלָאגִין עֶם טָאר עֶר נִיט זֵייא אַקְעגֶען רֶעדִין :

יט אַ מֶענְטְשׁ טָאר נִיט שְׁוֶוער מַאכֶען דֶעם עוֹל אוֹיף זַיינֶע קִינְדֶער מְדַקְדֵק זַיין מִיט זֵייא אִין זַיין כָּבוֹד. דֶען עֶר קֶען זֵייא בְּרֶענְגֶען צוּא אֵיין עֲבֵירָה. נָאר עֶר דַארְף זֵייא מוֹחֵל זַיין. אוּנ נִיט מַקְפִּיד זַיין אוֹיף זַיין כָּבוֹד :

כ אַז דֶער פָאטֶער ווֵייסְט אַז וֶוען עֶר וֶועט שְׁלָאגֶען דֶעם זָאהְן וֶועט עֶר אִיהְם מְבַזֶה זַיין אָדֶער שֶׁעלְטֶען טָאר עֶר אִיהְם נִיט שְׁלָאגֶען. כְּדֵי עֶר זָאל אִיהְם נִיט בְּרֶענְגֶען צוּא קֵיין עֲבֵירָה. נָאר עֶר זָאל אִיהְם שְׁטְרָאפֶען מִיט רֵייד :

כא אַ שְׁטִיף מוּטֶער אָדֶער אַ שְׁטִיף פָאטֶער. אֵיין עֶלְטֶערִין בְּרוּדֶער. אַ זֵיידֶען. שְׁוֶוער אוּנ שְׁוִיגֶער. מוּז מֶען אוֹיךְ עֶרְלִיךְ הַאלְטֶען :

כב דֶער וָואס ווִיל בֶּאֱמֶת עֶרְלִיךְ הַאלְטֶען פָאטֶער אוּנ מוּטֶער דַארְף צוּא לֶערְנִין אוּנ טוּעֶן גוּטֶע מַעֲשִׂים. דָאס אִיז אַ כָּבוֹד פַאר דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער אוֹיף דֶער ווֶועלְט. אוֹיךְ זֶענֶען זֵייא זוֹכֶה צוּא פִיהְל גוּטְס אוֹיף יֶענֶער וָועלְט אַז זֵייא לָאזֶען אִיבֶּער גוּטֶע קִינְדֶער :

סִימָן צג. דִינִים פוּן עֶרְלִיךְ הַאלְטֶען אַ רַבִּי אָדֶער אַ תַּלְמִיד חָכָם. אָדֶער אֵיין אַלְטִין מַאן. אָדֶער אַ כֹּהֵן. עֶר הַאלְט צֶעהְן סְעִיפִים :

א דֶעם רַבִּי וָואס מֶען לֶערְנְט בַּייא עֶם דַארְף מֶען שְׁטַארְק עֶרְלִיךְ צוּא הַאלְטֶען. אוּנ גְרוֹיס דֶרֶךְ אֶרֶץ הָאבִּין פַאר אִיהְם. אֲפִילוּ מֶען לֶערְנְט צִינְדֶערְט נִיט בַּייא אִיהְם :

ב מֶען אִיז מְחוּיָב זִיךְ אוֹיף צוּא שְׁטֶעלִין פַאר אַ מֶענְטְשׁ וָואס קֶען גוּט לֶערְנִין אֲפִילוּ מֶען הָאט נִיט בַּייא אִיהְם גִילֶערְנְט אֲפִילוּ עֶר אִיז נָאךְ גָאר יוּנְג :

ג אוֹיךְ אִיז מֶען מְחוּיָב זִיךְ אוֹיף צוּא שְׁטֶעלִין פַאר אֵיין אַלְטֶען מַאן וָואס אִיז עֶלְטֶער פוּן

זִיבְּצִיג יָאהְר. אֲפִילוּ עֶר קֶען גָאר נִיט לֶערְנֶען. נָאר עֶר אִיז נִיט קֵיין רָשָׁע:

ד פַאר דִיא וָואס מִיר הָאבֶּען גִישְׁרִיבֶּען דַארְפִין זִיךְ אוֹיף צוּא שְׁטֶעלִין אַז זֵייא קוּמֶען אַרִיין אִין זֵיינֶע פִיהְר אֵיילֶען. בִּיז זֵייא זֶעצִין זִיךְ אָדֶער זֵייא גֵייעֶן אַוֶועק פִיהְר אֵייגֶען:

ה אָבֶּער פַאר אַ גְרוֹיסֶען רַב דַארְפִין זִיךְ אוֹיף שְׁטֶעלִין וֶוען מֶען דֶער זֶעהְט אִיהְם וִויא וַויים עֶס אִיז. בִּיז עֶר זֶעצְט זִיךְ. אָדֶער בִּיז מֶען זֶעהְט אִיהְם שׁוֹין נִיט:

ו עֶס אִיז אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה מְבַזֶּה צוּא זַיין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. דֶער וָואס אִיז זֵייא מְבַזֶּה הָאט נִיט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא:

ז דִיא פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשֶׁען וָואס רֶעדִין שְׁלֶעכְטְס אוֹיף דִיא רַבָּנִים בַּארֶעכְנֶען זִיךְ נִיט אַז זֵייא אַלֵיין זֶענֶען פוֹהל מִיט עֲבֵירוֹת. נָאר רֶעדִין אוֹיף דִיא רַבָּנִים וָואס זֶעהְן טֵיינְמָאל פוּן זֵייא אַ זַאךְ וָואס דַאכְט זִיךְ אַז עֶס אִיז שְׁלֶעכְט. מֶען דַארְף אָבֶּער וִויא וַויט מֶעגְלֶעךְ אִיז צוּא זוּכֶען אַ זְכוּת אוֹיף דֶעם וָואס קֶען לֶערְנֶען:

ח אָבֶּער אַז מֶען זֶעהְט אַז דֶער וָואס קֶען לֶערְנֶען טוּהְט פִיהְל עֲבֵירוֹת. אוּנ הָאט נִיט קֵיין שׁוּם יִרְאַת שָׁמַיִם. דַארְפִין נִיט פַאר אִיהְם קֵיין דֶרֶךְ אֶרֶץ צוּא הָאבִּין. גְלַייךְ עֶר וָואלְט גִיוֶוען אַ פְּרָאסְטֶער גְרָאבֶּער יוּנְג. אֲפִילוּ עֶר קֶען גוּט לֶערְנֶען. מֶען טָאר נִיט זִיךְ אָפּ לֶערְנֶען פוּן אִיהְם קֵיין שׁוּם שְׁלֶעכְטֶע מִדָּה:

ט מֶען אִיז מְחוּיָב עֶרְלִיךְ צוּא הַאלְטֶען דֶעם כֹּהֵן. בַּייא אַ סְעוּדָה דַארְפִין אִיהְם הֵייסֶען צוּם עֶרְשְׁטֶען וַואשֶׁין אוּנ מַאכִין הַמּוֹצִיא. אוֹיךְ זָאל מֶען אִיהְם גֶעבִּין דָאס בֶּענְטְשִׁין. אוּנ אַזוֹי בַּייא יֶעדֶער זַאךְ דַארְף זַיין דֶער כֹּהֵן צוּם עֶרְשְׁטֶען:

י נָאר אַז עֶס אִיז דָא אַ יִשְׂרָאֵל וָואס קֶען לֶערְנֶען אִיז עֶר מֶעהְר חָשׁוּב פוּן כֹּהֵן. אוּנ עֶר דַארְף זַיין בַּייא דִיא זַאכֶען צוּם עֶרְשְׁטִין:

(ואתחנן) סִימָן צד. דִינִים פוּן מַאן אוּנ וַוייבּ. עֶר הַאלְט אַכְטְצֶען סְעִיפִים:

א יֶעדֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב צוּא נֶעמִין אַיין וַוייבּ צוּא הָאבִּין קִינְדֶער. דִיא מִצְוָה וֶוערְט דֶער מֶענְטְשׁ מְחוּיָב וֶוען עֶר אִיז אַלְט אִין אַכְצֶעטִין יָאהְר. אוּנ אַז עֶר הָאט נִיט חַתוּנָה בִּיז עֶר וֶוערְט עֶלְטֶער פוּן צְוַואנְצִיג יָאהְר הָאט עֶר אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה:

ב מֶען זָאל נֶעמִין אַיין אָרֶנְטְלֶעךְ וַוייבּ פוּן אַ שֵׁיינֶע מִשְׁפָּחָה. דְרַייא סִימָנִים גֶפִינְט זִיךְ בַּייא יוּדֶען. זֵייא זֶענֶען שֶׁעמִיפְדִיג אוּנ דֶער בַּארְמִין זִיךְ אֵיינֶער אוֹיף דֶעם אַנְדֶערִין. אוּנ זֶענֶען גּוֹמֵל חֶסֶד אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין. דֶער וָואס הָאט נִיט הָאטְשׁ אֵיינֶם פוּן דִיא סִימָנִים אִיז נִיט רֶעכְט זִיךְ מִיט אִיהְם מְשַׁדֵּךְ צוּא זַיין:

ג דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז אַ מֶענְטְשׁ זָאל פַאר קוֹיפֶען וָואס עֶר פַאר מָאגְט אוּנ זָאל נֶעמִין אַ וַוייבּ וָואס אִיהְר פָאטֶער אִיז אַ תַּלְמִיד חָכָם. דֶען אַז אִיהְר פָאטֶער אִיז אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד אוּנ קֶען לֶערְנֶען הָאט מֶען גוּטֶע קִינְדֶער:

ד עֶס אִיז אַ מִצְוָה אוֹיף אַ מֶענְטְשׁ עֶר זָאל חַתוּנָה מַאכִין זַיינֶע קִינְדֶער וֶוען זֵייא זֶענֶען נָאךְ יוּנְג. כְּדֵי זֵייא זָאלִין נִיט קוּמֶען צוּ קֵיין זְנוּת אָדֶער צוּ הִרְהוּר עֲבֵירָה ה״ו:

ה אוֹיךְ דַארְף מֶען תָּמִיד אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין אוֹיף זַיין הוֹיז גִיזִינְד זֵייא זָאלִין נִיט זִינְדִיגֶען. נָאר גֵיין אִין גוּטֶען וֶועג:

ו אַ מֶענְטְשׁ דַארְף שְׁטַארְק עֶרְלִיךְ צוּא הַאלְטֶען זַיין וַוייבּ. אוּנ זָאל רֶעדִין צוּ אִיהְר מִיט וַוייכֶע רֵייד אוּנ נִיט זִיךְ בֵּייזֶערִין. דִיא בְּרָכָה אִיז נָאר דָא אִין מֶענְטְשֶׁנְס הוֹיז אִיבֶּער דֶעם וַוייבּ. (זֶעה אַיין בְּסִימָן ל״ה סְעִיף ד׳):

ז דָאס וַוייבּ דַארְף שְׁטַארְק עֶרְלִיךְ צוּא הַאלְטֶען דֶעם מַאן. אוּנ זָאל מוֹרָא הָאבִּין פַאר אִיהְם. אוּנ זָאל טוּהְן אַלְדִינְג אַזוֹי וִויא עֶר הֵייסְט:

ח דֶער גְרוֹיסֶער מַלְאָךְ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל שְׁרַייבְּט אִין זַיין סֵפֶר אַז דִיא בֶּעכְטֶע אִשָּׁה

צווישען

צוּוִישֶׁען דִיא ווייבֶּער אִיז דִיא וָואס פָּאלְגְט אִיהְר מַאן. נָאר נִישְׁט ח"ו צוּא טוּהְן אֵיין עֲבֵירָה:

ט דִיא ווייבֶּער וָואס זֵייעֶרע מַאנְן קֶענְן לֶערְנֶען. אוּנ קֶענְן נִיט גֶעבְּן דִיא ווייבֶּער פַּרְנָסָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין. אוּנ דִיא ווייבֶּער טוּהְן זֵייא אָן גְרוֹיסֶע צָרוֹת. אוּנ זֶענְן זֵייא מְבַטֵּל פוּן לֶערְנֶען אוּנ פוּן דַאוְוינֶען. דַארְפְן זֵייא וִויסֶען אַז זֵייא פַאר זִינְדִיגֶען זִיךְ שְׁטַארְק דֶער מִיט:

י דֶען דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז ווייבֶּער זֶענְן זוֹכֶה צוּא עוֹלָם הַבָּא פַאר דֶעם וָואס זֵייא זֶעהְן דִיא קִינְדֶער זָאלְן לֶערְנֶען תּוֹרָה אוּנ דִיא מַאנְן זָאלְן לֶערְנֶען תּוֹרָה. אוּנ וַוארְטְן אוֹיף דִיא מַאנְן בִּיז זֵייא קוּמֶען פוּן לֶערְנֶען:

יא אוּנ קֵייגֶען פַּרְנָסָה דַארְפְן צוּ וִויסֶען אַז גָאט בָּרוּךְ הוּא גִיט יֶעדֶערְן מֶענְטְשׁ פַּרְנָסָה. נָאר דֶער מֶענְטְשׁ דַארְף עֶפִּיס טוּהְן. קֶען אִיהְם גָאט בָּרוּךְ הוּא הֶעלְפְן עֶר זָאל הָאבְּן מֶעהְר פוּן דֶעם וָואס אַרְבֵּייט שְׁטֶענְדִיג:

יב מֶען טָאר נִיט זַיין מִיט דֶעם ווייבּ אֲפִילוּ אֵיין שָׁעָה אָן אַ כְּתוּבָּה. אַז עֶס ווֶערְט פַאר לוֹירֶען דִיא כְּתוּבָּה מוּז מֶען תֵּיכֶף גֵיין צוּם רָב עֶר זָאל אִיהְר שְׁרייבֶּען אֵיין אַנְדֶערִי כְּתוּבָּה:

יג מֶען טָאר נִישְׁט מְשַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה זַיין בַּייא אֵיין לֶעכְט. אוּנ נִישְׁט בַּטָאג. נָאר אִין אַ פִינְצְטֶער שְׁטִיבֶּעל:

יד אַז מֶען וִויל מְשַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה זַיין אִין דֶעם שְׁטִיבֶּעל וָואס לִיגְט דְרִינֶען תְּפִילִין אָדֶער סְפָרִים אָדֶער כְּתָבִים פוּן דִבְרֵי תּוֹרָה דַארְפְן זֵייא צוּא דֶעקְן מִיט צְווייא לֵיילִיכֶער אָדֶער צְווייא מַלְבּוּשִׁים אֵיינְס אוֹיף דֶעם אַנְדֶערְן. אָדֶער מֶען זָאל זֵייא אַרַיין לֵייגֶען אִין צְווייא כֵּלִים הַיְינוּ אֵיין כְּלִי אִין דֶער אַנְדֶערֶער. דָאס פוֹעֶלְט נָאר אַז עֶס אִיז נִישְׁט דֶער שְׁטֵייגֶער פוּן דִיא תְּפִילִין אָדֶער סְפָרִים צוּא לִיגֶען אִין אֵיינְס פוּן דִיא צְווייא כֵּלִים:

טו אַז מֶען דֶעקְט צוּא מִיט עֶפִּיס דָאס קֶעסְטִיל וָואס דִיא סְפָרִים לִיגֶען דְרִינֶען אִיז אוֹיךְ גוּט:

טז אַז דִיא אַלְמֶער פוּן סְפָרִים הָאלְט אֵיין אֵייל דִיא לֶענְג אוּנ אֵיין אֵייל דִיא בְּרֵייט אוּנ דְרַייא אֵיילִין דִיא הֵייךְ דַארְפְן זֵייא גָאר נִיט צוּ דֶעקְן אַז זִיא אִיז פַאר מַאכְט אוּנ מֶען זֶעהְט נִיט דִיא סְפָרִים פוּן דְרוֹיסֶען:

יז דִיא מְזוּזָה וָואס אִיז אִין דֶעם שְׁטִיבֶּעל דַארְפְן אוֹיךְ צוּ דֶעקְן מִיט צְווייא זַאכְן אֵיינְס אוֹיף דֶעם אַנְדֶערְן. אוּנ אוֹיךְ נָאר אַז דָאמְטְשׁ אֵיינְס פוּן זֵייא אִיז נִיט דֶער שְׁטֵייגֶער דִיא מְזוּזָה זָאל לִיגֶען תָּמִיד דְרִינֶען. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבְּן גִישְׁרִיבֶּען בְּסָעִיף י"ד:

יח אַ שְׁטִיבֶּעל וָואס אִיז דָא דְרִינֶען אַ סֵפֶר תּוֹרָה טָאר מֶען נִיט דָארְט מְשַׁמֵּשׁ זַיין:

סִימָן צה. דִינִים פוּן תַּעֲנִית וָואס חָתָן וְכַלָּה פַאסְטְן דֶעם טָאג פוּן דֶער חוּפָּה. עֶר הָאלְט זֶעקְס סְעִיפִים:

א דֶעם טָאג פוּן דֶער חוּפָּה פַאסְט דֶער חָתָן אוּנ דִיא כַּלָּה. דֶען מֶען אִיז זֵייא דֶעם טָאג מוֹחֵל דִיא זִינְד:

ב בַּייא מִנְחָה זָאלְן זֵייא זָאגְן עֲנֵנוּ בַּייא שְׁמַע קוֹלֵנוּ. אַזוֹי וִויא אַנַאנְדֶערֶער תַּעֲנִית. אוּנ פַאר אֱלֹהַי נְצוֹר זָאלְן זֵייא זָאגְן דֶעם פָּסוּק יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי. דֶער נָאךְ זָאלְן זֵייא זָאגְן דִיא וִידּוּי או"א תָּבוֹא לְפָנֶיךָ. בִּיז וַחֲלָאִים רָעִים. דֶער נָאךְ אֱלֹהַי נְצוֹר. כּוּקְט אַזוֹי וִויא עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר:

ג אַז דֶער חוּפָּה טָאג אִיז רֹאשׁ חוֹדֶשׁ (חוּץ רֹאשׁ חוֹדֶשׁ נִיסָן) אָדֶער אִסְרוּ חַג. אָדֶער

חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב . אָדֶער חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט . אָדֶער חֲנוּכָּה אָדֶער שׁוּשַׁן פּוּרִים . דַארְפִין זַייא נִיט צוּ פַאסְטֶען :

ד אִין דִיא טֶעג וָואס זַייא פַאסְטֶען נִיט זָאלִין זַייא וַוייניג עֶסִין . אוּנ נִיט טְרִינְקֶען קֵיין שׁוּם מַשְׁקֶה וָואס מַאכְט שִׁיכּוֹר :

ה דִיא חָתָן וְכַלָּה דַארְפִין תְּשׁוּבָה טוּהְן דֶעם טָאג פוּן דֶער חוּפָּה . אוּנ חֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת וָואס זַייא הָאבִּין גִיטוּהְן בִּיז אַהֶער . אוּנ זָאלִין בֶּעטִין גָאט בָּרוּךְ הוּא עֶר זָאל זַייא מוֹחֵל זַיין . אוּנ זָאלִין נֶעמִין אוֹיף זִיךְ זַייא זָאלִין שׁוין דִינֶען גָאט בָּרוּךְ הוּא פוּן הַיינְט אָן מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ . אוּנ זָאלִין בֶּעטִין עֶס זָאל זַייא גוּט זַיין :

ו דִיא דִינִים פוּן דִיא קִידוּשִׁין מִיט דֶער חוּפָּה אוּנ דִיא שֶׁבַע בְּרָכוֹת דַארְפִין מִיר נִיט צוּא שְׁרַייבֶּען אוֹיף דַייטְשׁ . דֶען דָאס וַוייסְט שׁוין דֶער מְסַדֵר קִידוּשִׁין אוּנ דֶער וָואס זָאגְט שֶׁבַע בְּרָכוֹת . אוּנ זַייא זֶענִין שׁוין מוֹדִיעַ אַלֶע דִינִים פוּן דִיא זַאכִין :

סִימָן צו . דִינִים אַז מֶען טָאר נִיט טְרַאכְטִין קֵיין הִרְהוּר עֲבֵירָה . אוּנ מֶען מוּז זִיךְ הִיטֶען פוּן הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה . עֶר הַאלְט נַיין סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט מוֹצִיא זַיין קֵיין זֶרַע לְבַטָּלָה . דִיא זִינְד אִיז הַארְבֶּער פוּן אַלֶע עֲבֵירוֹת :

ב דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס זֶענִין מְנָאֵף מִיט דֶער הַאנְט אוּנ זֶענִין מוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה אִיז אַזוֹי גוּט גְלַייךְ זַייא הַרְגֶענִין מֶענְטְשִׁין . אִיבֶּער דֶעם שְׁטַארְבִּין טֵיינְמָאל דֶעם מֶענְטְשֶׁ'ס קִינְדֶער יוּנְגֶע הֵייט ח"ו אוּנ דִיא עֲבֵירָה בְּרֶענְגְט דֶעם מֶענְטְשׁ צוּא אָרוֹמְקֵייט ח"ו :

ג מֶען טָאר נִיט טְרַאכְטִין קֵיין הִרְהוּר פוּן נִיאוּף אָדֶער אַזֶעלְכֶע מַחֲשָׁבוֹת וֶועלְכִים דָאס אֵבֶר וֶוערְט בְּקוּשִׁי ח"ו . דִיא עֲבֵירָה פוּן דֶעם אִיז זַייעֶר גְרוֹיס . סַייא אַ הִרְהוּר פוּן אֵיין אִשָּׁה סַייא אַ הִרְהוּר פוּן אַ זָכָר סַייא מַאנְטְצְבּוּל סַייא וַוייבֶּער טָאר מֶען אַלְטְץ נִיט טְרַאכְטִין קֵיין שׁוּם הִרְהוּר פוּן דִיא זַאכִין :

ד אַז עֶס פַאלְט אַיין אִין דֶער מַחֲשָׁבָה עֶפִּיס פוּן דִיא זַאכִין אִיז מֶען מְחוּיָּב עֶס תֵּיכֶף אַוֶועק צוּ שְׁלָאגִין . אַז מֶען קֶען בַּאלְד טְרַאכְטִין מַחֲשָׁבוֹת פוּן דִבְרֵי תּוֹרָה אִיז בְּוַדַּאי גוּט . דֶען דִבְרֵי תּוֹרָה זֶענִין זַייעֶר גוּט אַוֶועק צוּ שְׁלָאגִין דִיא שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת . אַז נִיט זָאל מֶען זִיךְ נֶעמִין אִין זִינֶען אַרַיין מַחֲשָׁבוֹת פוּן וֶועלְט זַאכִין פוּן וָואס עֶס אִיז . כְּדֵי מֶען זָאל אוֹיף הֶערִין צוּ טְרַאכְטִין דִיא שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת :

ה מֶען דַארְף זִיךְ גוּט צוּ הִיטֶען מֶען זָאל גָאר נִיט אַרַיין קְלֶערִין אִין דִיא שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת . דֶען אַז מֶען קְלֶערְט נָאר אַרַיין דְרִינֶען אֲפִילוּ מֶען וִויל עֶס מְבַטֵּל זַיין מִיט דִיא קְלֶערִין מַאכְט עֶס שׁוין קַאלֶע דֶעם מֶענְטְשׁ . אוּנ עֶס קֶען אִיהְם בְּרֶענְגִין צוּ אַ זִינְד ח"ו . דַארִיבֶּער זָאל מֶען זַייא גָאר אַוֶועק שְׁלָאגִין פוּן דִיא גִידַאנְקִין נִיט צוּ קוּקֶען אִין זַייא אוּנ גָאר נִישְׁט אַרַיין קְלֶערִין אִין זַייא :

ו מֶען טָאר נִיט שְׁלָאפִין אוֹיף דֶעם רוּקֶען מִיט דֶעם פָּנִים אַרוֹיף . נָאר מֶען זָאל לִיגֶען אַבִּיסֶעל אוֹיף דֶער זַייט . כְּדֵי דָאס אֵבֶר זָאל נִיט וֶוערִין בְּקוּשִׁי :

ז אוֹיךְ זָאל מֶען נִיט קוּקֶען אוֹיף בְּהֵמוֹת אָדֶער חַיּוֹת אָדֶער עוֹפוֹת בְּשַׁעַת זַייא זֶענִין אֵיינֶער בַּייא דֶעם אַנְדֶערִין :

ח אוֹיךְ טָאר מֶען נִיט רַייטֶען אוֹיף אַ בְּהֵמָה אָן אַ זָאטֶעל :

ט דֶער יוּד בַּדַארְף זִיךְ הִיטֶען וִויא וַוייט מֶיגְלֶעךְ אִיז עֶס זָאל זִיךְ אִיהְם נִיט טְרֶעפִין קֵיין מִקְרֶה לַיְלָה ח"ו . דַארִיבֶּער זָאל מֶען נִיט עֶסִין בַּנַאכְט קֵיין סַךְ . אוּנ אֵיידֶער מֶען לֵייגְט זִיךְ שְׁלָאפִין זָאל מֶען לֶערְנִין תּוֹרָה . נָאר דֶער עִיקָר אִיז מֶען זָאל נִיט טְרַאכְטִין קֵיינְמָאל קֵיין הִרְהוּר עֲבֵירָה ח"ו . אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען :

(עקב) סִימָן צז. דִינִים אַז מֶען טָאר נִיט זַיין אַלֵיין מִיט אַ פְרֶעמְדֵי אִשָׁה. עֶר הָאלְט צְוֶועלִיף סְעִיפִים:

א מֶען טָאר נִיט זַיין אַלֵיין מִיט קֵיין שׁוּם נְקֵבָה. סַיְיא זִיא אִיז יוּנְג סַיְיא זִיא אִיז אַלְט. סַיְיא אַ יוּדִישֶׁע סַיְיא אַ גוֹיָה. סַיְיא זִיא אִיז זַיין קְרוֹבָה סַיְיא נִיט:

ב חוּץ דֶער מַאן מִיט דֶעם וַוייבּ אוּנ דֶער פָּאטֶער מִיט דֶער טָאכְטֶער אוּנ דִיא מוּטֶער מִיט דֶעם זוּהְן מֶעגִין זַיין אַלֵיין. מִיט דֶער שְׁוֶועסְטֶער מֶעגִין אוֹיךְ מֵיינְמָאל זַיין אַלֵיין:

ג דָא ווּא זַיין וַוייבּ אִיז מֶעג עֶר זַיין חָאטְשֶׁי עֶס אִיז דָארְט דָא אַנְאַנְדֶערֶע נְקֵבָה אוֹיךְ. אָבֶּער אַ נְקֵבָה טָאר נִישְׁט זַיין מִיט אַ גוֹי חָאטְשֶׁי דֶעם גוֹיִם וַוייבּ אִיז אוֹיךְ דָארְט דָא:

ד אֲפִילוּ עֶס אִיז דָא אַ סַךְ גוֹיִם מִיט זֵייעֶרֶע וַוייבֶּער זָאל אוֹיךְ נִיט זַיין קֵיין יוּדִישֶׁע נְקֵבָה מִיט זֵייא אַלֵיין צְוִוישֶׁען עֶס אִיז דָא דָארְט אֵיין יוּד:

ה אַ נְקֵבָה מֶעג זַיין אַלֵיין מִיט צְוֵוייא יוּדֶען בַּנַאנְט. דָאס אִיז נָאר אַז חָאטְשׁ אֵיינֶער פוּן זֵייא אִיז אֵיין עֶרְלִיכֶער יוּד. אָבֶּער אַז זֵייא זֶענִין נִיט עֶרְלִיךְ טָאר זִיא נִיט זַיין מִיט זֵייא אַלֵיין אֲפִילוּ זֵייא זֶענִין אַסַךְ נָאר צַייטֶען אֵיינֶעמְס וַוייבּ אִיז דָארְט דָא:

ו אוֹיף דֶעם פֶעלְד אָדֶער אוֹיף דֶעם וֶועג אָדֶער בַּנַאכְט אִין שְׁטָאט טָאר מֶען נִיט אֲפִילוּ צְוֵוייא עֶרְלִיכֶע יוּדֶען זֶענִין אַלֵיין מִיט אַ נְקֵבָה נָאר צַייטֶען עֶס אִיז דָא מִיט זֵייא אַ דְרִיטֶער. אֲפִילוּ דֶער דְרִיטֶער אִיז אַ גוֹי שַׁאט אֵייךְ נִיט:

ז אֵיין יוּד מִיט צְוֵוייא וַוייבֶּער טָאר נִיט זַיין אַלֵיין אֲפִילוּ בַּטָאג אִין שְׁטָאט. אָבֶּער אַז אֵיין אִשָׁה אִיז בַּנַאנְט מִיט אַ קְלֵיין מֵיידֶעל וָואס קֶען שׁוֹין גוּט רֶעדִין אוּנ אִיז נָאךְ נִיט אַלְט קֵיין נַיין יָאהְר מֶעג אַ יוּד זַיין מִיט זֵייא אַלֵיין:

ח אָבֶּער צוּא פָארִין אִין וֶועג מִיט אֵיין אִשָׁה זִיא זָאל זִיךְ מִיט נֶעמִין אַ יוּנְגֶעל אָדֶער אַ קְלֵיין מֵיידֶעל פַאר אַ שׁוֹמֵר טָאר מֶען נִיט נָאר צַייטֶען מֶען דַארְף אַ מָאהְל גַאנְץ בֵּייטִיג אוּנ מֶען הָאט נִיט נָאךְ אַ מַאנְטְצְבּוּל עֶר זָאל מִיט פָארִין:

ט דָאס שְׁבוּעֶסְט אַלְט'ין אַז עֶס אִיז דָא אַ גְרוֹיסֶע אִשָׁה מִיט דֶער מֵיידֶעל. אָבֶּער צוּא זַיין אַלֵיין מִיט אַ קְלֵיין מֵיידֶעל טָאר מֶען נִיט אַז דָאס מֵיידֶעל אִיז שׁוֹין אַלְט דְרַייא יָאהְר אָדֶער מֶעהְר:

י אַ יוּנְגֶעל וָואס אִיז שׁוֹין אַלְט נַיין יָאהְר טָאר נִיט זַיין אַ נְקֵבָה מִיט אִיהְם אַלֵיין:

יא אַ שְׁטוּבּ וָואס דִיא טִיהְר אִיז אָפֶען אִין מַארְק אַרַיין מֶעגִין דָארְט זַיין אַלֵיין מִיט אַ נְקֵבָה בַּטָאג אוּנ תְּחִילַת נַאכְט כָּל זְמַן מֶענְטְשִׁין דְרֵייעֶן זִיךְ אִין מַארְק:

יב דֶער מֶענְטְשׁ וָואס אִיז מִיט אִיהְר שְׁטַארְק בַּאֶקְעֶנְט אִיז נִיט גְלַייךְ עֶר זָאל זַיין מִיט אִיהְר אַלֵיין אֲפִילוּ דִיא טִיהְר אִיז אָפֶען אִין מַארְק אַרַיין:

סִימָן צח. דִינִים אַז מֶען דַארְף זִיךְ צוּ דֶער וַואטִירֶען פוּן אַ פְרֶעמְדֵי אִשָׁה. עֶר הָאלְט צֶעהְן סְעִיפִים:

א יֶעדֶער יוּד מוּז זִיךְ שְׁטַארְק דֶער וַואטִירֶען פוּן דִיא וַוייבֶּער. עֶר טָאר נִישְׁט שְׁטִיפֶּען אָדֶער לַאכֶען מִיט אַ פְרֶעמְדֶע אִשָׁה. אוֹיךְ טָאר עֶר נִיט קוּקֶען אוֹיף אִיהְר צוּא זֶעהְן אִיהְר שׁוֹינְקַייט:

ב אַז מֶען קוּקְט אֲפִילוּ אוֹיף דֶעם פִינְגֶער פוּן אַ פְרֶעמְדֵי אִשָׁה הֲנָאָה צוּ הָאבִּין דֶער פוּן הָאט מֶען אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵירָה. נָאר דִיא וָואס מֶען ווִיל נֶעמִין פַאר אֵיין וַוייבּ זָאל מֶען זֶעהְן פְרִיעֶר אוֹיבּ זִיא גִיפֶעלְט:

ג אַז מֶען בַּאגֶעגִינְט אֵיין אִשָׁה אִין מַארְק טָאר מֶען נִיט גֵיין אִינְטֶער אִיהְר נָאר מֶען דַארְף

גֶעה צוּ גֵיין בִּיז זִיא זָאל זַיין אָן דֶער זַייט אָדֶער אִינְטֶער אִיהְם :

ד אויך טָאר מֶען נִיט הֶערִין זִינְגֶען פוּן אֵיין אִשָׁה אָדֶער זֶעהְן אִיהְרֶע הָאר :

ה מֶען זָאל נִיט רֶעדִין אַ סַך מִיט קֵיין שׁוּם אִשָׁה. אֲפִילוּ מִיט זַיין אֵייגֶען וַוייבּ. נָאר וָואס וֶוינִצִיגֶער עֶס אִיז מֶיגְלֶעך :

ו מֶען טָאר נִיט שִׁיקֶען קֵיין גְרִיס צוּא אֵיין אִשָׁה. אִיבֶּער דֶעם אַז מֶען שְׁרַייבְּט צוּא אֵיינֶעם אַ בְּרִיף טָאר מֶען נִיט שְׁרַייבֶּען „צוּא לָאזִין גְרִיסֶען דַיין וַוייבּ" :

ז נָאר מֶען מֶעג פְרֶעגִין דֶעם מַאן וָואס זַיין וַוייבּ טוּט אָדֶער עֶר זָאל שְׁרַייבֶּען וָואס זַיין וַוייבּ טוּהְט :

ח מֶען טָאר נִיט אָן רִירֶען אִין קֵיין שׁוּם נְקֵבָה פוּן הַרְהוּר עֲבֵירָה וֶועגִין :

ט בַּייא דִיא אַלֶע זַאכִין אִיז נִיט קֵיין חִילוּק צְווִישֶׁען אֵיין אִשָׁה צְווִישֶׁען אַ בְּתוּלָה. אֲפִילוּ זִיא אִיז זַיין כַּלָה כָּל זְמַן זִיא הָאט נִיט מִיט אִיהְם חֲתוּנָה גִיהַאט הָאט זִיא דִיא אֵייגֶענֶע דִינִים פוּן אַ פְרֶעמְדֶע אִשָׁה :

י מֶען דַארְף אִין דִיא זַאכֶען שְׁטַארְק גִיוָוארִינְט צוּא זַיין. אוּנ אַנְדֶערֶע צוּא וָוארִינֶען וִויא וַוייט עֶס אִיז מֶיגְלֶעך :

הלכות נדה

סימן צט. דִינִים וִויא אַזוֹי דֶער מַאן דַארְף זִיך אָפּ צוּא הִיטֶען פוּן וַוייבּ וֶוען זִיא אִיז אַ נִדָה. עֶר הַאלְט צְווייא אוּנ צְוָואנְצִיג סְעִיפִים :

א דֶער יוּד אִיז מְחוּיָב זִיך אָפּ צוּ שֵׁיידֶען פוּן זַיין וַוייבּ וֶוען זִיא אִיז אַ נִדָה בִּיז זִיא צֵיילְט אָפּ שִׁבְעָה נְקִיִים אוּנ אִיז זִיך טוֹבֵל :

ב אָבֶּער כָּל זְמַן זִיא גֵייט נִיט קֵיין טְבִילָה אֲפִילוּ עֶס דוֹיעֶרְט וִויא פִיהְל יָאהְרִין הֵייסְט זִיא אַלֵיין אַ רֶעכְטֵי נִדָה :

ג עֶר טָאר נִיט שְׁטִיפֶען אָדֶער לַאכִין מִיט זַיין וַוייבּ אִין דֶער נִדָה. אוּנ זָאל נִיט שְׁמוּעֶסִין מִיט אִיהְר קֵיין רֵייד וָואס בְּרֶענְגִין חֵשֶׁק :

ד עֶר טָאר נִיט אָן רִירֶען אִין אִיהְר אֲפִילוּ מִיט דֶעם קְלֵיינֶעם פִינְגֶער :

ה אויך זָאל עֶר נִיט דֶער לַאנְגֶען צוּא אִיהְר אֲפִילוּ אֵיין לַאנְגֶע זַאךְ. אוּנ זָאל נִיט אַרֵיין וַוארְפִין אִין אִיהְר הַאנְט אַרֵיין קֵיין שׁוּם זַאךְ. דֶעסְט גְלַייכֶען זִיא צוּא אִיהְם טָאר אויך נִיט דָאס :

ו עֶר זָאל נִיט אָן רִירֶען אִין אִיהְרֶע קְלֵיידֶער וֶוען זִיא גֵייט אִין זֵייא. אָבֶּער וֶוען זִיא גֵייט נִיט אִין זֵייא מֶעג עֶר אָן רִירֶען אִין זֵייא :

ז עֶר טָאר נִיט עֶסִין מִיט אִיהְר אויף אֵיין טִישׁ. צַאמִין עֶס שְׁטֵייט עֶפִּיס צְווִישֶׁען זַיין שִׁיסֶעלֶע צְווִישֶׁען אִיהְר שִׁיסֶעלֶע צוּ וַוייזֶען אַז זִיא אִיז אַ נִדָה. הַיינוּ עֶס שְׁטֵייט דֶער צְווִישֶׁען אַ קְרִיגֶעל וָואס מֶען טְרִינְקְט נִיט דֶער פוּן. אָבֶּער אַז מֶען טְרִינְקְט פוּן דֶעם קְרִיגֶעל פוֹעֶלְט עֶס נִיט. אוּנ עֶר בַּדַארְף עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ אַנִידֶער צוּא לֵייגֶען דֶער צְוִישֶׁען :

ח עֶר טָאר נִיט עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען פוּן דֶעם וָואס זִיא לָאזְט אִיבֶּער נָאר אַז מֶען הָאט אִיבֶּער גִיגָאסֶען אִין אֵיין אַנְדֶערֶע כְּלִי אַרֵיין מֶעג עֶר שׁוֹין דֶער פוּן עֶסִין אָדֶער טְרִינְקֶען :

ט זִיא מֶעג עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען פוּן דֶעם וָואס עֶר לָאזְט אִיבֶּער :

י עֶר טָאר נִיט זִיצֶען אָדֶער לִיגֶען אויף אִיהְר בֶּעט אָדֶער אויף אִיהְר בֶּעט גִיוַואנְט. אֲפִילוּ וֶוען זִיא אִיז נִיט דָא. אָבֶּער אָן רִירֶען מֶעג עֶר אִין זֵייא :

יא זִיא מֶעג זִיצֶען אויף זַיין בֶּעט. אָבֶּער לִיגֶען דַארוֹיף טָאר זִיא נִיט. אֲפִילוּ אִין דִיא קְלֵיידֶער :

יב זיין בעט אדער זיין בעט געוואנט טאר זיך ניט אן רירען אן איהר בעט אדער אן איהר בעט געוואנט :

יג זייא טארין ניט פארין שפאצירען אויף איין וואגען אבער פון האנדלען וועגין אדער אנאנדערע עסק מעגין זייא פארין אויף איין וואגען. נאר זייא זאלען אזוי זיצען אז זייא זאלען ניט זיך אן רירען :

יד ער טאר ניט קוקען אויף קיין שום ארט פון איהר לייב וואו דער שטייגער איז אז זיא גייט דארט צוא גידעקט מיט מלבושים. אויך טאר ער ניט הערין זיא זינגען :

טו אז זיא ברענגט איהם איין כוס צוא טרינקען זאל זיא אנדערש מאכין פון דעמאלט ווען זיא איז ריין. היינו זיא זאל איהם אנידער שטעלין מיט דער לינקער האנט אז עס איז איהר שטייגער תמיד אנידער צוא שטעלין מיט דער רעכטי האנט. אדער זיא זאל איהם אנידער שטעלין אויף דער באנק. כדי עס זאל זיין אנדערש פון דעמאלט ווען זיא איז ריין :

טז אז עס איז דא מענטשין אונ זיא שעמט זיך אזויא צוא טוען זאל זיא אן גיסען דעם כוס דער מאן זאל ניט זעהן. וועט שוין ניט שאטען אז זיא וועט איהם אנידער שטעלין אויף דעם טיש גלייך וויא תמיד :

יז אז זיא ברענגט איהם איין שיסעלע אדער איין טעליר מיט עסין האט עס דיא זעלביגע דינים קיינען ארויף שטעלין אויף דעם טיש אזויא וויא דער כוס וואס מיר האבען גישריבען :

יח זיא טאר ניט לייגען דאס לייליך אדער דאס איבער בעט אויף זיין בעט ווען ער זעהט. אבער ווען ער זעהט ניט מעג זיא בעטין האטשע ער ווייסט אז זיא האט גיבעט :

יט זיא טאר ניט שטעלין פאר איהם וואסער צוא וואשען :

כ ער טאר אויך ניט איהר אנידער שטעלין א כוס. אונ ניט שיקען קיין כוס אפילו א כוס של ברכה :

כא דיא אלע דינים וואס איז גישטאנען אין דעם סימן דארפין גיווארינט צוא זיין זינט זיא איז טמא גיווארען ביז נאך דער טבילה :

כב אפילו זיא גיפינט נאר א פלעק אונ דער רב פסקנת אז זיא איז טמא דארפין זייא שוין גיווארינט צוא זיין אין דעם אלימען. ביז נאך דער טבילה :

(ראה) סימן ק. דינים אז מען דארף זיך אפ שיידין פון ווייב נאהנט פון איהר וסת. אונ דיא דינים פון דיא בדיקות פון דער אשה אונ דיא ריינע טעג. ער האלט צוויא אונ פופציג סעיפים ;

א דער שטייגער איז פון ווייבער אז זייא האבען איין גיזעצטע צייט צוא זעהן דם נדה. א טייל איז זייער צייט צוא זעהן אלע צוואנציג טאג. טייל זעהן אלע דרייסיג טאג. טייל האבען איין אויס גיזעצטע צייט אין חודש היינו ראש חודש אדער פינעף טאג אין חודש. אונ נאך אזא שטייגער :

ב ביי דיא אלע דארף זיך דער מאן אפ צוא שיידען פון איהר דיא נאכט פריער פון דעם טאג וואס קומט אויס זיא זאל ווערין א נדה טאמער וועט זיא בשעת מעשה טמא ווערין ח"ו :

ג מען דארף אין דעם שטארק גיווארינט צוא זיין. דען אז ער שייד זיך ניט אפ אין דער צייט אונ זיא ווערט טמא בשעת מעשה איז גלייך וויא ער וואלט גיווען ביי איהר ח"ו במזיד ווען זיא איז א נדה :

ד אין דער זינד וואס קען שייד זיך ניט אפ אין דער צייט שטארבין דיא קינדער ח"ו.

אבער

אבער דער וואס שייד זיך יוא אפ אין דער צייט האט קינדער וואס קענין גוט לערנין :

ה דיא אשה וואס האט א וסת קבוע דאס הייסט איין געזעצטע צייט. היינו זיא זעהט תמיד צעהן טאג אין חודש. אדער זיא זעהט תמיד גלייך וועלכין טאג אין חודש דארף זיך דער מאן אפ שיידען פון איהר דעם טאג אין חודש אונ דיא נאכט פריער. אז איהר שטייגער איז צוא זעהן בנאכט דארף ער זיך אפ שיידען דיא נאכט אונ אויך דעם טאג פריער (זעה איין בסימן צ"ד סעיף י"ג) :

ו אויך דארף זיא זיך גוט בודק צוא זיין דעם טאג אדער דיא נאכט פון דער וסת מיט א ווייס טיכעל פון אלטע לאווינט אדער באנוויל. אונ דאס טיכעל זאל דארט ליגען ענק דעם גאנצען טאג פון דער וסת. אז עס קען ניט אזויא לאנג ליגען זאל זיא זיך גוט בודק זיין דיא נאכט אדער דעם טאג פון דער וסת. אונ דיא נאכט נאך דער וסת זאל זיא זיך נאך א מאהל גוט בודק זיין :

ז אונ אז דאס טיכעל וועט זיין ריין אונ עס וועט ניט זיין בארויף קיין טראפין רויט אדער שווארץ וועט זיא שוין מותר זיין צום מאן נאך דעם טאג פון דער וסת. נאר דער מאן דארף זיא פרעגין אויב זיא האט זיך בודק געוועזן אונ האט ניט געזעהן קיין דם אזויא וויא מיר האבען געשריבען :

ח דיא אשה וואס איהר שטייגער איז אז עס גידויערט תמיד פון דעם לעצטין טאג פון דעם מאהל זעהן ביז דעם ערשטען טאג פון דעם מאהל זעהן א גלייכען חשבון למשל פינעף אונ צוואנציג טאג. ניט וויניציגער אונ ניט מעהר. הייסט דאס אז זיא האט א געזעצטי צייט צוא זעהן. אונ זיא איז נאר אסור דעם טאג פון דער וסת אונ דיא נאכט פריער. אדער דיא נאכט פון דער וסת אונ דעם טאג פריער. אונ אויך דארף זיא זיך בודק זיין דעם טאג אדער דיא נאכט פון דער וסת. אזויא וויא מיר האבען געשריבען בסעיף ו' :

ט דאס שמועסט אלעמיץ אז דיא אשה וואס מיר האבין געשריבען בסעיף ה' האט שוין געזעהן אין א גלייכען טאג אין חודש דרייא מאהל בנאכט אדער דרייא מאהל בטאג אונ פיהרט תמיד אזוי. אונ קיינמאהל ניט אנדערש. אדער דיא אשה וואס מיר האבען געשריבען בסעיף ח' האט שוין געזעהן דרייא מאהל בנאכט אדער דרייא מאהל בטאג אין גלייכע צייטען. אז פון לעצטין טאג פון דעם מאהל זעהן ביז דעם ערשטען טאג פון דעם מאהל זעהן איז געוועזן פונקט אזויא פיהל טעג דרייא מאהל דארך אנאנט. ניט וויניציגער אונ ניט מעהר. אונ פיהרט תמיד אזויא. אונ קיינמאהל ניט אנדערש :

י אבער דיא ווייבער וואס רוקען זייער וסת טיינמאהל עטליכע טעג פריער אונ טיינמאהל שפעטיר איז דא אין דעם פיהל חילוקי דינים. אויך קען זיא האבין גאר איין אנדערי וסת. בספר מסגרת השולחן סימן קנ"ה האבין מיר געשריבען אלע דינים פון דעם אונ אלע חשבונות וואס קער צוא דעם. יעדער זא: אקראט על פי דין. וועלכים מען קען ניט אויך עברי דייטש שרייבען אזויא פיהל מען זאל פאר שטיין :

יא איבער דעם שרייבט הרב הגאון הצדיק ר' משה זלה"ה בספר מעין טהור סימן ב' וסימן ז' אז זיא מוז האבין שאלת חכם וויא אזויא זיך נוהג צוא זיין מיט אפ שיידען נאהנט פון דער וסת :

יב נאר ווייל דאס איז היינט שכיח מחמת דיא שלאפי דורות אונ דער מאן שעמט זיך דיא זאכין צוא פרעגין וועלין מיר דא אביסעל פארעכטין אונ שרייבען וויא אזויא זייא זאלין זיך נוהג זיין :

יג איין אשה וואס איהר שטייגער איז צוא זעהן דם נדה אלע פיהר וואכין אונ ניט פונקט תמיד דעם איינעם טאג נאר טיינמאהל עטליכע טעג פריער אדער שפעטער

דאר

דאַרְף זִיךְ דֶער מַאן פוּן אִיהְר אָפּ שֵׁיידֶען וֶוען עֶס קוּמְט דִיא צַייט פוּן אִיהְר וֶסֶת דִיא עֶטְלִיכֶע טֶעג פְרִיעֶר אָדֶער שְׁפֶּעטִיר :

יד אויךְ דַארְף עֶר זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען פוּן אִיהְר דֶעם דְרַייסִיגְסְטֶען טָאג פוּן יֶענִים מָאהְל וֶעהְן אוּנ דֶעם אֵיינְדְרַייסִיגְסְטֶען טָאג. דָאס דַארְף עֶר נִיט צֵיילֶען אויף טֶעג. נָאר עֶר זָאל וִויסֶען אַ כְּלָל לְמָשָׁל זִיא אִיז גְוָוארִין בְּחוֹדֶש אָדֶר אַ נִדָּה זוּנְטָאג בַּנַאכְט וָואס קֶער צוּא מָאנְטִיג אָדֶער מָאנְטִיג בַּטָאג דַארְף עֶר זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען אִיבֶּער פִיהְר וָואכֶען בְּחוֹדֶשׁ נִיסָן מָאנְטִיג בַּנַאכְט וָואס קֶער צוּא דִינְסְטָאג אוּנ דִינְסְטָאג בַּטָאג אוּנ בַּנַאכְט אוּנ מִיטְוָואךְ בַּטָאג :

טו אוּנ אַזוֹיא אִיז תָּמִיד אַכְּלָל וֶועלְכִין טָאג זִיא אִיז גְוָוארִין אַ נִדָּה זָאל עֶר זִיךְ אַלְטְ׳ץ אָפּ שֵׁיידֶען אִיבֶּער פִיהְר וָואכֶען צְווייא מֵעֵת לְעֵת דֶער נָאךְ :

טז דֶעסְט גְלַייכֶען דִיא אִשָּׁה וָואס זֶעהְט אַלֶע פִינֶעף וָואכֶען אוּנ נִיט תָּמִיד גְלַייךְ הָאט אויךְ דִיא אֵייגֶענֶע דִינִים וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף י״ג. אוּנ עֶר דַארְף זִיךְ אויךְ אָפּ שֵׁיידֶען פוּן אִיהְר צְווייא מֵעֵת לְעֵת נָאךְ דִיא פִיהְר וָואכֶען פוּן יֶענִים מָאהְל וֶועהְן אַזוֹיא וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף י״ד :

יז דֶען דָאס אִיז אַ כְּלָל בַּייא יֶעדֶערִי אִשָּׁה וָואס הָאט נִיט תָּמִיד אַ גִיזֶעצְטִי צַייט וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף ה׳ וּבִסְעִיף ח׳. דַארְף זִיךְ דֶער מַאן אָפּ שֵׁיידֶען פוּן אִיהְר אִין דִיא טֶעג וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען אִין דִיא סְעִיפִים :

יח דֶער שְׁטֶייגֶער אִיז פוּן דִיא נָשִׁים אַז וֶוען זִיא וֶוערְט אַ נִדָּה זֶעהְט זִיא לְעֶרֶךְ פִינֶעף טָאג בַּנַאנְט. אִיז דִיא טֶעג וָואס גֵייט נִיט אַזוֹיא שְׁטַארְק פוּן אִיהְר נָאר עֶס הֶערְט טֵיינְמָאהְל אויף. אָדֶער זִיא אִיז זִיךְ בּוֹדֵק אוּנ גִיפִינְט רוֹיט אָדֶער שְׁווַארְץ דַארְף עֶר זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען פוּן אִיהְר דֶעם אַנְדֶערִין חוֹדֶשׁ אויךְ אִין דִיא אֵייגֶענֶע טֶעג פוּן חוֹדֶשׁ :

יט דֶעסְט גְלַייכֶען דֶעם חֶשְׁבּוֹן וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף י״ג. אַז מֶען דַארְף זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען וֶוען עֶס קוּמְט דִיא צַייט פוּן דֶער וֶסֶת אִיז פוּן סוֹף זֶעהְן בִּיז דֶעם אָן הֵייבּ זֶעהְן. דְהַיְינוּ זִיא זֶעהְט אֵיינְמָאהְל פִינֶעף טָאג דָארְךְ אַנַאנְט. דֶער נָאךְ גֵייט אַוֶועק צְוָואנְצִיג טָאג וָואס זִיא זֶעט נִיט. אוּנ דֶעם אֵיינְאוּנְצְוָואנְצִיגְסְטִין טָאג זֶעהְט זִיא דְרַייא טָאג דָארְךְ אַנַאנְט. אוּנ נִיט מֶעהְר. דַארְף עֶר וַוייטֶער אָפּ צֵיילֶען צְוָואנְצִיג טָאג וָואס זִיא זֶעהְט נִיט אוּנ דֶעם אֵיינוּנְצְוָואנְצִיגְדִיקֶען מֵעֵת לְעֵת דַארְף עֶר זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן אִיהְר :

כ מְמֵילָא פַאר שְׁטֵייט מֶען שׁוֹין אַז זִיא קֶען וֶוערִין אַ נִדָּה אַלֶע פִינֶעף אוּנ צְוָואנְצִיג טָאג אוּנ דַאצוּפָארְט דַארְף עֶר זִיךְ פוּן אִיהְר אָפּ שֵׁיידֶען טֵיינְמָאהְל צְווייא טָאג פְרִיעֶר. לוֹיט וִויא פִיהְל עֶס הָאט גִידָארְט פוּן דֶעם לֶעצְטִין טָאג פוּן יֶענִים מָאהְל זֶעהְן פַאר יֶענִים חוֹדֶשׁ בִּיז דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג פוּן דֶעם מָאהְל זֶעהְן וָואס אִיז גִיוֶוען אִין יֶענִים חוֹדֶשׁ :

כא אַז עֶס גִידָארְט טֵיינְמָאהְל עֶטְלִיכֶע טָאג מֶעהְר אוּנ טֵיינְמָאהְל וֶוינְצִיגֶער דַארְף עֶר זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען עֶטְלִיכֶע טֶעג פְרִיעֶר אָדֶער שְׁפֶּעטִיר אַזוֹיא וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף י״ג :

כב דָאס וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען אַלְטְ׳ץ פוּן זֶעהְן דַם נִדָּה מֵיינְט מֶען דַם וָואס אִיז רוֹיט אָדֶער שְׁוַוארְץ. אָדֶער זִיא אִיז זִיךְ בּוֹדֵק מִיט אַ טִיכֶעל וָואס זִיא הָאט עֶס פְרִיעֶר בַּקוּקְט אַז עֶס אִיז שֵׁיין. אוּנ נָאךְ דֶער בְּדִיקָה גִיפִינְט זִיא דַארוֹיף אַ טְרָאפִּין רוֹיט אָדֶער שְׁוַוארְץ :

כג אָבֶּער אַיין אִשָּׁה וָואס גִיפִינְט אַ פְלֶעק. אָדֶער זִיא אִיז זִיךְ בּוֹדֵק מִיט אַ טִיכֶעל וָואס זִיא הָאט עֶס גָאר נִיט פְרִיעֶר בַּקוּקְט אוּנ גִיפִינְט דַארוֹיף עֶפִּיס. דַארְף זִיא פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה אוֹיב זִיא אִיז טְמֵאָה. אוּנ אֲפִילוּ דֶער רַב פַּסְקֶנְתּ אַז זִיא אִיז טְמֵאָה רֶעכִינְט מֶען נִיט דֶעם אַנְדֶערִין חוֹדֶשׁ קֵיין וֶסֶת פוּן דֶעם :

כד דֶעסְט גְלַייכֶען דָאס וָואס טְרֶעפְט זִיךְ טֵיינְמָהְל פַאר דֶעם אָפּ צִיעֶן גֵייט פוּן אִיהְר

געל

געל אָדער אַנדערע מַראות דאַרף זיא פרעגן אַ שאלה אויב זיא מעג שוין מאַכן דאָס אָפּ ציילן. און אַז זיא וויל ניט פרעגן נאָר זיא וואַרט אויף מאָרגן זאָל מען ניט רעכנען דעם אַנדערן חודש פון דעם טאָג:

כה דען דיא וסת רעכנט מען נאָר פון זעהן דם רויט אָדער שוואַרץ. אָדער זיא איז זיך בודק מיט אַ טיכעל וואָס זיא האָט עס פריער בקוקט און געפינט דאַרויף נאָך דער בדיקה אַ פלעק פון רויט אָדער שוואַרץ. אפילו עס איז גאָר טונקעל הייסט דאָס אויך רעכט דם:

כו אַלע טעג וואָס מיר שרייבן אַז ער דאַרף זיך אין זייא אָפּ שיידען דאַרף זיא זיך אין יעדערן טאָג גוט בודק זיין. אַזויא וויא מיר האָבן געשריבן בסעיף ו':

כז נאָר דער חילוק איז אַז דאָרט ביא דער אשה וואָס האָט אַ געזעצטי צייט איז זיא מותר תיכף בנאַכט נאָך דעם טאָג פון דער וסת אַז זיא האָט ניט געפונען קיין דם אין דער בדיקה. אָבער דאָ ביא דער אשה וואָס האָט ניט קיין געזעצטי צייט מוז ער זיך אָפּ שיידען דיא אַלע טעג וואָס מיר שרייבן. און זיא מוז זיך בודק זיין יעדערן טאָג:

כח זיא זאָל ניט זיך וואַשן אויף דעם אָרט אין דיא טעג פון דער וסת דען נאָך דעם וואַשן פועלט ניט קיין בדיקה:

כט אַז עס גייט פאַר ביא דיא טעג וואָס מיר האָבן געשריבן (פון סעיף י"ג ביז סעיף כ"ב) און זיא זעהט נאָך ניט קיין דם מעג ער שוין זיין ביא איהר. נאָר זיא זאָל זיך תמיד בודק זיין פאַר דעם תשמיש און דער נאָך (זעה איין בסעיף מ"ה):

ל אפילו עס קומט דער אַנדערער חודש אין דיא אייגענע טעג דאַרף ער זיך ניט אָפּ שיידען אַז זיא האָט ניט געזעהן אין דיא טעג דרייא מאָהל אין דרייא חדשים דאַרף אַנאַנד. ממילא אַז עס איז נאָר איינמאָהל פאַר ביא געגאַנגען דיא טעג און זיא האָט ניט געזעהן אין זייא דאַרף ער שוין ניט איבער קלערן:

לא נאָר איידער דיא טעג גייען פאַר ביא דאַרף ער זיך אָפּ שיידען אין זייא מאָמער וועט זיא זעהן אין זייא אַזויא וויא מיר האָבן פריער געשריבן:

לב אָבער איין אשה וואָס זעהט למשל צעהן טאָג אין ניסן. און צעהן טאָג אין אייר. און צעהן טאָג אין סיון. אָדער זיא זעהט איין אַנדערן טאָג אין חודש דרייא מאָהל אין דרייא חדשים. איז אפילו עס גייט פאַר ביא דער פערדער חודש און זיא זעהט ניט דאַצופוירט דאַרף ער זיך אָפּ שיידען דעם פיפטען חודש דעם אייגענעם טאָג:

לג און אפילו זיא זעהט ניט דעם פיפטען חודש אויך און עס קומט דער זעכסטער חודש דאַרף ער זיך אויך אָפּ שיידען דעם אייגענעם טאָג:

לד אָבער אַז עס גייט פאַר ביא דרייא חדשים און זיא האָט זיך בודק געוועזן אין דעם טאָג דיא דרייא חדשים און האָט ניט געזעהן אין עהם דאַרף ער שוין ניט דעם חודש דער נאָך זיך אָפּ שיידען אין דעם טאָג:

לה צאָמען זיא זעהט ווידער איינמאָהל דעם טאָג דאַרף ער זיך ווייטער אָפּ שיידען דרייא חדשים דער נאָך אין דעם טאָג אַזויא וויא פריער:

לו דעסט גלייכען וואָס מיר האָבן געשריבן בסעיף י"ט כ' אַז מען דאַרף זיך אָפּ שיידען דעם טאָג ווען עס איז פון סוף זעהן פון יענים חודש ביז היינט אַזויא פיהל טעג וויא עס איז געוועזן אַ חודש פריער פון סוף זעהן ביז דעם אָן הייב זעהן. האָט דאָס אויך דיא אייגענע דינים וואָס מיר האָבן געשריבן:

לז בספר מסגרת השולחן האָבן מיר געשריבן אַ סאַך פון דיא דינים. נאָר דער וואָס קען ניט דאָרט לערנען זאָל לערנען דאָ דעם סימן עטליכע מאָהל ביז ער וועט גוט פאַר שטיין:

לח מייל גרויסע לייט האבין אויף גישריבען דעם טאג פון דעם זעהן כדי זייא זאלין גידענקין צוא רעכינען וויא עס קער צוא זיין. אונ אזויא קער זיך צוא פירען יעדער מענטש וואס דאס ווייב האט ניט קיין גיזעצטי צייט:

לט אויך זאל מען וויסען אז דענמאלט ווען ראש חודש איז צווייא טאג קער דער ערשטער טאג צוא יענים חודש. ער איז דרייסיגסטער טאג פון יענים חודש. אונ דער אנדערער טאג ראש חודש איז דער ערשטער טאג פון דעם חודש. אונ דענמאלט ווען ראש חודש איז נאר איין טאג איז ער דער ערשטער טאג פון דעם חודש:

מ דאס וואס מיר שרייבען אלט'ץ דיא דינים פון דער אשה וואס האט ניט קיין גיזעצטי צייט מיינט מען נאר ביי סתם נשים וואס זעהן אלע פיהר וואכין עטליכע טאג פריער אדער שפעטיר. אדער אלע פינעף וואכין עטליכע טאג פריער אדער שפעטיר. אונ נאך אזא שטייגער וואס איז שכיח:

מא אבער ווען עס טרעפט זיך איין אשה וואס זעהט דם נדה גאר אן א צייט. דהיינו ווען זיא גייט טבילה זעהט זיא אין עטליכע טעג דער נאך. אדער זיא גיפינט דם באלד דעם אנדערין טאג. אדער דיא אשה וואס זעהט דארך אנאנט עטליכע וואכין. אונ נאך אזא שטייגער. דארף אלט'ץ דער מאן צוא פרעגין דעם וואס קען לערנין וויא אזויא ער זאל זיך נוהג זיין קיינען דעם אפ שיידען נאהנט פון דער וסת. דען עס איז דא אין דעם א סאך דינים אונ חשבונות. יעדערער לויט זיין חשבון. אויך זאל יעניר עם זאגין דעם דין אז זיא ווערט ה"ו טמא בשעת מעשה וויא אזויא מען דארף זיך נוהג זיין. אונ דיא אשה מוז עוסק זיין אין רפואות זיא זאל האבין א סדר נשים. דען עס טויג ניט צום יודעשקייט אזא פירעכטי'ן. אויך זאל זיא זיך תמיד בודק זיין פאר דעם תשמיש אונ נאך דעם תשמיש:

מב אבער איין אשה וואס האט איין גיזעצטע צייט אין דעם טאג צוא זעהן דם נדה דארף זיא זיך ניט בודק זיין פאר דעם תשמיש אונ דער נאך ווען עס איז ניט איהר צייט צוא זעהן:

מג אויך זאל זיא ניט מהמיר זיין בודק צוא זיין פאר דעם תשמיש אונ דער נאך ווען דער מאן זעהט. אבער ווען ער זעהט ניט איז וואס זיא איז זיך מעהר בודק ווערט זיא מעהר שכר האבין:

מד דעכט גלייכען דיא אשה וואס זעהט אלע פיהר וואכין. נאר טיינמאל עטליכע טעג פריער אדער שפעטיר. איז דיא טעג וואס זיא זעהט קיינמאל ניט למשל זיא ווייסט אז זיא זעהט קיינמאל ניט ביז צוועליף טאג נאך דער טבילה דארף זיא ניט אין דיא טעג קיין בדיקה פאר דעם תשמיש אונ דער נאך:

מה אבער נאך דיא טעג חאטשי עס גייט פאר ביי דיא צייט פון דער וסת אונ זיא זעהט ניט וועלכים זיא איז שוין מותר צום מאן אזוי וויא מיר האבין גישריבען בסעיף כ"ט ל' דאצופארט זאל זיא זיך בודק זיין פאר דעם תשמיש אונ נאך דעם תשמיש. ביז זיא וועט זעהן דם נדה דאס צווייטע מאהל. אדער עס וועט פאר ביי גיין דרייא חדשים אונ זיא וועט גאר ניט זעהן מחמת זיא איז מעוברת:

מו אלע בדיקות וואס זיא דארף זיך בודק זיין זאל זיא זיך בודק זיין בשעת זיא שטייט. אדער בשעת זיא זיצט. דען בשעת זיא ליגט איז ניט קיין גוטע בדיקה:

מז ווען זיא איז שוין דרייא חדשים מעוברת דארף זיא ניט זיך בודק זיין פאר דעם תשמיש אונ דער נאך:

מח אויך דארף ער ניט זיך אפ שיידען דעם טאג פון דער וסת וואס זיא האט גיהאט איידער זיא איז גיווארין מעוברת. חאטשי זיא האט דענמאלט שוין גיזעהן דרייא מאהל אין דעם טאג (זעה איין בסעיף ל"ב ל"ג ובסעיף ל"ו):

נאר

מט נאר אז זיא זעהט היינט דם דארף ער זיך אפּ שיידען צוויא טאג נאך דיא פיהר וואכין אונ אלטץ אזוי וויא מיר האבין אויבען גישריבען :

נ אונ אז עס גייט פאר בייא דיא צייט פון דער וסת אונ זיא זעהט ניט איז זיא שוין מותר . אפילו עס גידויערט דער נאך וויא פיהל חדשים וואס זיא זעהט ניט :

נא איין אשה וואס האט גיהאט א קינד . איז ביז פיהר אונ צוואנציג חדשים נאך דעם קינד האבין האט זיא דעם דין פון מעוברת וואס מיר האבין גישריבען . אפילו זיא זייגט ניט דאס קינד :

נב אונ נאך דיא פיהר אונ צוואנציג חדשים דארף ער זיך אפּ שיידען אין דער וסת וואס זיא האט גיהאט איידער זיא איז גיוועזען מעוברת אויב זיא האט דעמאלט גיזעהן דרייא חדשים אין דעם איינציגען טאג :

(שופטים) סימן קא. דינים פון איין נדה אונ פון לבישת לבנים וספירת נקיים . ער האלט צוויא אונ צוואנציג סעיפים :

א איין אשה וואס גיפינט א פלעק פון רויט אדער שווארץ (אדער געל) דארף זיא פרעגין א שאלה . אונ אז דער רב פסקנט אז זיא איז טמא האט זיא דעם איינציגען דין פון א רעכטי נדה :

ב אז איין אשה דער פילט אז עס עפינט זיך דער מקור צוא גיין דם מוז זיא באלד זיך בודק זיין . אז זיא איז זיך באלד בודק אונ גיפינט וויים אזוי וויא שלאם אן שום רויטליך אונ אן שום שווארץ איז זיא טהור . אבער אז זיא גיפינט גאר ניט איז זיא טמא וויא איין נדה וויל זיא האט פריער גיפילט אזוי וויא מיר האבין גישריבען דעסט גלייכען אז זיא איז זיך דער נאך ניט בודק איז זיא אויך טמא :

ג איין אשה וואס איז שוין מעוברת דרייא חדשים אדער זיא האט גיהאט א קינד ביז פיהר אונ צוואנציג חדשים נאך דעם קינד האבין וועלכים דער שטייגער איז אז זייא זעהן ניט אזוי קיין דם . דאריבער אז זיא האט דער פילט אז עס עפינט זיך דער מקור אונ האט זיך בודק גיוועזען אונ האט גאר ניט גיפונען איז זיא טהור :

ד דיא נשים וואס זענין גיוואונט אז אין דיא ריינע טעג גייט תמיד פון זייא וויים אזויא וויא שלאם אונ זיא איז זיך תמיד בודק אונ זעהט אז עס איז בלויס וויים אן שום רויטליך אונ אן שום שווארץ . איז אפילו זיא איז זיך טיינמאל ניט בודק בשעת זיא פיהלט דעם ווייסען שלאם גיין פון איהר שאט אויך ניט . נאר וויא ווייט מיגליך איז כוז זיא זיך תמיד בודק זיין :

ה יעדערע אשה וואס זעהט דם אפילו נאר איין טראפּין אדער זיא גיפינט א פלעק וואס איז טמא דארף זיא ווארטין פינף טאג פון אן היב זעהן . אדער זינט זיא האט גיפונען דעם פלעק :

ו דעם פיפטין טאג לערך א שעה פאר נאכט זאל זיא זיך גוט בודק זיין . (בסעיף י"ט וועט שטיין וויא אזוי יעדערע בדיקה דארף זיין) . אונ אז זיא גיפינט ניט אויף דעם טיכעל קיין שום גישטאלט פון רויט אדער שווארץ זאל זיא מאכין לבישת לבנים . דיא ווייבער רופען דאס אן אפּ ציען :

ז אז זיא גיפינט געל זאל זיא פרעגין א שאלה אויב זיא מעג מאכען היינט דאס אפּ ציען :

ח בשעת דעם אפּ ציען זאל זיא זיך גוט פאר וואשין אויף דעם ארט אונ אן טוהן א קלאר העמד . אז זיא האט ניט זאל זיא אן טוהן אזוי א ריין העמד פון פלעקין . אויך אלע קליידער זאלין זיין ריין פון פלעקין :

ט דֶער נָאךְ דַארְף זִיא בַּאלְד נָאךְ אַמָאהְל אַרַיין לֵייגֶען אַ טִיכֶעל, עֶס זָאל לִיגֶען דָארְט עֶנְק בִּיז עֶס וֶועט וֶוערִין גוּט נַאכְט. אוּנ בַּנַאכְט זָאל זִיא עֶס אַרוֹיס נֶעמֶען אוּנ וִוידֶער בַּאקוּקֶען אוֹיבּ עֶס אִיז רֵיין:

י דֶער נָאךְ זָאל זִיא זִיךְ אוּנְטֶער לֵייגֶען אַ רֵיין שְׁלָאף לַיילֶעךְ אוּנ דָאס בֶּעט גִיוָואנְט זָאל אוֹיךְ זַיין רֵיין אָן אַ פְלֶעק. אוּנ פוּן דֶער נַאכְט וָואס קֶער צוּם מָארְגֶעדִיגֶען טָאג הֵייבְּט זִיא אָן צוּ צֵיילֶען דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג:

יא דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג דַארְפִין זַיין זִיבֶּען מֵעֵת לְעֵת גָאר רֵיין. אוּנ דִיא עֶרְשְׁטֶע נַאכְט וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען זִיא זָאל אוּנְטֶער לֵייגֶען אַ רֵיין שְׁלָאף לַיילֶעךְ וֶוערְט גִירֶעכִינְט צוּא דֶעם מָארְגֶעדִיגֶען טָאג. אוּנ דִיא נַאכְט דַארְף אוֹיךְ זַיין רֵיין פוּן תְּחִלַּת אָן:

יב דַארִיבֶּער דַארְף זִיא זִיךְ בּוֹדֵק זַיין אוּנ מַאכֶען דָאס אָפּ צִיעֶן פַאר נַאכְט אֵיידֶער דִיא זוּן זֶעצְט זִיךְ אָדֶער הָאטְשׁ אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה פַאר נַאכְט. אוּנ בַּאלְד דֶער נָאךְ אַרַיין לֵייגֶען אַ טִיכֶעל עֶס זָאל דָארְט לִיגֶען בִּיז נַאכְט אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען:

יג אָבֶּער דִיא אִשָּׁה וָואס אִיז זִיךְ הֶערְשְׁט בּוֹדֵק צְווִישֶׁען טָאג אוּנ נַאכְט אוּנ זָעהְט אַז עֶס אִיז רֵיין קֶען זִיא שׁוֹין נִיט צֵיילֶען דֶערְט מַאכִין דָאס אָפּ צִיעֶן צוּ רֶעכִינֶען דֶעם מָארְגֶעדִיגֶען טָאג צוּא דִיא רֵיינֶע טֶעג. וַוייל זִיא הָאט נִיט גִיזֶעהְן אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה פַאר נַאכְט אַז זִיא אִיז רֵיין:

יד אַז זִיא מַאכְט דָאס אָפּ צִיעֶן פְּרַאטִיג פַאר נַאכְט זָאל זִיא מַאכִין אֵיידֶער זִיא צֵיילְט לֶעכְט. אָבֶּער נִיט דֶער נָאךְ. זֶעה אַיין בְּסִימָן מ"ח בִּיז וַואנִיט מֶען מֶעג לֶעכְט צִינְדֶען:

טו אוֹיף דִיא עֶרְטֶער ווּא מֶען מַאכְט שַׁבָּת פַאר נַאכְט דָאס אָפּ צִיעֶן זָאל זִיא זִיךְ דֶערְוָואלְט וַואשִׁין מִיט קַאלְט וַואסֶער. אוּנ זָאל גִיוָוארִינְט זַיין נִיט צוּא גִיסֶען קֵיין וַואסֶער אוֹיף דֶעם הֶעמְד אָדֶער אוֹיף וֶועלְכִין מַלְבּוּשׁ. דֶען דָאס טָאר מֶען נִיט טוּהְן אוּם שַׁבָּת. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן נ"ג:

טז אַז זִיא מַאכְט יוֹם טוֹב אָדֶער יוֹם כִּפּוּר דָאס אָפּ צִיעֶן דַארְף זִיא אוֹיךְ גִיוָוארִינְט צוּא זַיין אִין דֶעם וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען בַּייא שַׁבָּת. אוֹיךְ זָאל זִיא יוֹם כִּפּוּר נָאר אַרוּם וַואשִׁין אוֹיף דֶעם אָרְט. אוּנ נִיט דֶעם גוּף:

יז אַז זִיא מַאכְט תִּשְׁעָה בְּאָב דָאס אָפּ צִיעֶן אָדֶער וֶוען זִיא זִיצְט שִׁבְעָה ר"ל זָאל זִיא זִיךְ אוֹיךְ נָאר אַרוּם וַואשִׁין אוֹיף דֶעם אָרְט. אוּנ נִיט דֶעם גוּף. אוֹיךְ זָאל זִיא נִישְׁט אָן טוּהְן קֵיין קְלָאר הֶעמְד נָאר אַנְאַנְדֶער הֶעמְד וָואס אִיז רֵיין פוּן פְלֶעקִין:

יח יֶעדֶערִין טָאג פוּן דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג דַארְף זִיא זִיךְ בּוֹדֵק צוּא זַיין צְווֵייא מָאהְל. אֵיינְמָאהְל אִין דֶער פְרִיא אוּנ אֵיינְמָאהְל פַאר נַאכְט. אוֹיךְ זָאל זִיא בַּאקוּקֶען דָאס הֶעמְד וֶוען זִיא אִיז זִיךְ בּוֹדֵק:

יט אַלֶע בְּדִיקוֹת דַארְפִין זַיין מִיט אַ טִיכֶעל פוּן אַלְטֶע לַאוִוינְט וַואסֶע אָדֶער בַּאנְוֶועל. אוּנ זִיא זָאל עֶס אַרַיין טוּהְן אִינֶעוֵוייניג גַאנְץ טִיף וִויא וַוייט מִיגְלֶעךְ אִיז. אַז עֶס אִיז אִיהְר שְׁוֶוער זָאל זִיא הָאטְשׁ בַּייא דֶעם אָפּ צִיעֶן אוּנ אוֹיךְ דֶעם עֶרְשְׁטִין טָאג אִין דֶעם זִיבֶּעטִין טָאג טִיף אַרַיין טוּהְן וִויא וַוייט מִיגְלֶעךְ אִיז:

כ אָבֶּער דִיא נָשִׁים וָואס טוּהְן נָאר אַבִּיסֶעל אַרַיין אָפּ צוּא ווִישֶׁען הֵייסְט דָאס נִיט קֵיין בְּדִיקָה. אוּנ דִיא טְבִילָה אִיז נִיט קֵיין טְבִילָה:

כא דִיא בְּדִיקוֹת זָאלִין זַיין בַּייא דֶער לֶעכְט פוּן דֶעם טָאג. אוּנ נִיט בַּייא קֵיין לֶעכְט:

כב אַז זִיא גִיפִינְט וֶועלְכֶען טָאג אוֹיף דֶעם טִיכֶעל רוֹיט אָדֶער שְׁוַוארְץ אֲפִילוּ עֶס אִיז גָאר טוּנְקֶעל. אָדֶער זִיא גִיפִינְט אִין הֶעמְד אַ פְלֶעק וַוייס אִיז טָמֵא. דַארְף זִיא פַאר נַאכְט אִיבֶּער נַייעֶס צוּא מַאכֶען דָאס אָפּ צִיעֶן. אוּנ אִיבֶּער נַייעֶס אָן הֵייבֶּען צוּא צֵיילֶען זִיבֶּען

רֵיינֶע טֶעג אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין אויבֶען גִישְׁרִיבֶּען. אוּנ זִיא דַארְף נִיט וַוארְטִין קֵיין פִינְף טָאג בִּיז דֶעם אָפּ צִיעֶן (אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט בִּסְעִיף ה׳ בַּייא דֶער אִשָׁה וָואס וֶוערְט הֶערְשְׁט אֵיין נִדָה). נָאר זִיא מֶעג מַאכִין דָאס אָפּ צִיעֶן בַּאלְד פַאר נַאכְט. אָדֶער וֶוען זִיא קֶען:

(תצא) סִימָן קב. דִינִים פוּן אֵיין כַּלָה אוּנ פוּן אֵיין אִשָׁה וָואס אִיז מַפִּיל ח״ו. עֶר הַאלְט צְוֶועלִיף סְעִיפִים:

א אַ כַּלָה מוּז צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג פַאר דֶער טְבִילָה. אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן ק״א. זֶעה אֵיין דָארְט אַלֶע דִינִים פוּן דֶעם. אֲפִילוּ זִיא אִיז נָאךְ גָאר יוּנְג אוּנ זֶעהְט נָאךְ נִיט קֵיין דָם:

ב אויךְ דַארְף זִיא זִיךְ בּוֹדֵק זַיין אַלֶע טָאג בִּיז דֶער חֲתוּנָה. זֶעה אֵיין בְּסִימָן ק״א סְעִיף י״ט וִויא אַזוֹי דִיא בְּדִיקוֹת דַארְפִין זַיין:

ג זִיא זָאל הֶערְשְׁט אָן הֵייבֶּען צֵיילֶען דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג נָאהְנְט פוּן דֶער חֲתוּנָה. וֶוען זִיא וֵוייסְט שׁוֹין זִיכֶער וֶוען דִיא חֲתוּנָה וֶועט זַיין:

ד אַז אִין מִיטֶען דֶעם צֵיילֶען הָאט זִיךְ גִימַאכְט אֵיין עִיכּוּב אַז דִיא חֲתוּנָה וֶועט נִישְׁט קֶענִין זַיין אִין דֶעם טָאג וָואס מֶען הָאט פְרִיעֶר אָפּ גִישְׁמוּעֶסְט דַארְף מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה אויבּ זִיא וֶועט דַארְפִין אִיבֶּער נַייעֶס צוּא צֵיילֶען דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג וֶוען זִיא וֵוייסְט שׁוֹין זִיכֶער וֶוען דִיא חֲתוּנָה וֶועט זַיין:

ה בְּסִימָן ק״א סְעִיף ה׳ ו׳ הָאבִּין מִיר גִישְׁרִיבֶּען אַז אֵיין אִשָׁה וָואס זֶעהְט דָם דַארְף צוּא וַוארְטֶען פִינְף טָאג פוּן אָן הֵייבּ זֶעהְן בִּיז דֶעם אָפּ צִיעֶן. (זֶעה אֵיין דָארְט וָואס מֶען מֵיינְט אָפּ צִיעֶן):

ו אָבֶּער אַ כַּלָה וָואס זֶעהְט דָם פַאר דֶער חֲתוּנָה. אוּנ עֶס אִיז שׁוֹין נִיט קֵיין צַייט זִיא זָאל וַוארְטִין פִינְף טָאג בִּיז דֶעם אָפּ צִיעֶן אוּנ דֶער נָאךְ צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג צוּא גֵיין טְבִילָה פַאר דֶער חֲתוּנָה. אוּנ עֶס אִיז שְׁוֶוער אָפּ צוּא שְׁלֶעפִּין דִיא חֲתוּנָה נָאךְ עֶטְלִיכֶע טָאג. מֶעג זִיא מַאכִין דָאס אָפּ צִיעֶן וֶועלְכֶען טָאג זִיא קֶען אוּנ דֶער נָאךְ צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג אוּנ גֵיין טְבִילָה פַאר דֶער חֲתוּנָה. אוּנ דָאס אִיז גְלַייכֶער אֵיידֶער צוּא מַאכִין אַ חוּפַּת נִדָה:

ז אָבֶּער קֵייגֶען דֶעם אָפּ צִיעֶן אוּנ צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג הָאט דִיא כַּלָה דֶעם דִין אַזוֹי וִויא אַנְאַנְדֶערֶע אִשָׁה וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן ק״א. זִיא טָאר נִיט מֵקִיל זַיין דְרִינֶען ח״ו אויף קֵיין שׁוּם פַאל:

ח וֶוען אֵיינֶער נֶעמְט אַ בְּתוּלָה מוּז עֶר תֵּיכֶּף נָאךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער בִּיאָה זִיךְ אָפּ שֵׁיידֶען אוּנ אַוֶועק גֵיין. וֶוען נָאךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער בִּיאָה אִיז זִיא שׁוֹין טְמֵאָה אַזוֹי וִויא אֵיין נִדָה. הָאטְשֶׁי זִיא זֶעהְט נִיט קֵיין בְּלוּט:

ט דַארִיבֶּער מוּז זִיא דֶער נָאךְ וַוארְטֶען פִיהְר טָאג אוּנ מַאכִין דָאס אָפּ צִיעֶן אוּנ צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג אוּנ גֵיין טְבִילָה:

י אויךְ דַארְף דֶער מַאן זִיךְ צוּא דֶער וַואטִירֶען פוּן אִיהְר מִיט דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בְּסִימָן צ״ט בַּייא אַ רֶעכְטֶע נִדָה:

יא אַז אֵיין אִשָׁה אִיז מַפִּיל ח״ו זָאל זִיא פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה וֶוען זִיא זָאל מַאכִין דָאס אָפּ צִיעֶן:

יב אַז זִיא וִויל וַוארְטֶען צְוֵוייא וָואכִין בִּיז דֶעם אָפּ צִיעֶן אוּנ דֶער נָאךְ צֵיילֶען זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג אוּנ גֵיין טְבִילָה דַארְף זִיא נִיט פְרֶעגִין קֵיין שַׁאֲלָה:

סימן קג. דִינִים וֶוען צוּא גֵיין טְבִילָה. עֶר הַאלְט צְוֶועלִיף סְעִיפִים:

א אויב דֶער מַאן אִיז אִין דֶער הֵיים אִיז אַ מִצְוָה זִיא זָאל זִיךְ טוֹבֵל זַיין אִין דֶער צַייט וֶוען עֶס קוּמְט אִיהְר אוּים. הַיְינוּ וֶוען זִיא הָאט שׁוֹין אָפּ גִיצֵיילְט דִיא זִיבֶּען רֵיינֶע טֶעג:

ב דִיא אִשָּׁה וָואס הַאלט אוּיף דִיא טְבִילָה מְצַעֵר צוּא זַיין דֶעם מַאן הָאט אַגְרוֹיסֶע עֲבֵרָה ח"ו:

ג זִיא מֶעג זִיךְ טוֹבֵל זַיין פְרַייטִיג צוּא נַאכְט אוֹיב זִיא הָאט נִיט גִיקֶענְט פְרִיֶער זִיךְ טוֹבֵל זַיין אוּנ דַוְקָא אַז דֶער מַאן אִיז אִין דֶער הֵיים:

ד אָבֶּער אַז דֶער מַאן אִיז נִיט אִין דֶער הֵיים טָאר זִיא זִיךְ נִיט טוֹבֵל זַיין פְרַאטִיג צוּ נַאכְט:

ה דֶעסְט גְלַייכִין אַז זִיא הָאט זִיךְ גִיקֶענְט טוֹבֵל זַיין פְרִיֶער טָאר זִיא נִיט זִיךְ טוֹבֵל זַיין פְרַאטִיג צוּא נַאכְט:

ו אַז זִיא הָאט גִיקֶענְט זִיךְ טוֹבֵל זַיין פְרִיֶער נָאר דֶער מַאן אִיז נִיט גִיוֶועזִין אוּנ אִיז הֶערְשְׁט פְרַאטִיג גִיקוּמֶען צוּא פָארִין מֶעג זִיא אוּיךְ גֵיין טְבִילָה פְרַאטִיג צוּא נַאכְט. צַאטִין דֶער מִנְהָג אִיז אוּיף דֶעם אָרְט מַחְמִיר צוּא זַיין זָאל זִיא טוּעֶן אַזוֹיא וִויא דֶער מִנְהָג אִיז:

ז אַז זִיא הָאט זִיךְ טוֹבֵל גִיוֶוען דָאנֶערְשְׁטִיג בַּנַאכְט. אוּנ פְרַאטִיג אִין דֶער פְרִיא אִיז זִיא גִיוָואר גִיוָוארִין אַז דִיא טְבִילָה אִיז נִיט גוּט. הַיְינוּ זִיא הָאט גִיפוּנֶען אַיין חֲצִיצָה אָדֶער וֶועלְכִיר סָפֵק אַז זִיא הָאט נִיט גוּט זִיךְ טוֹבֵל גִיוֶוען מֶעג זִיא פְרַאטִיג צוּא נַאכְט נָאךְ אַמָאל זִיךְ טוֹבֵל זַיין:

ח אַז אֵיינֶער נֶעמְט אַיין אַלְמָנָה טָאר זִיא נִיט גֵיין דִיא עֶרְשְׁטֶע טְבִילָה פְרַאטִיג צוּא נַאכְט. הָאטְשֵׁי זִיא הָאט נִיט גִיקֶענְט פְרִיֶער גֵיין. נָאר זִיא זָאל גֵיין מוֹצָאֵי שַׁבָּת אָדֶער אַנַאנְדֶערִי נַאכְט:

ט אֲפִילוּ אוּיף דֶעם אָרְט וָואס מֶען גֵייט נִיט מוֹצָאֵי שַׁבָּת טְבִילָה צַאטִין מֶען הָאט נִיט גִיקֶענְט פְרִיֶער גֵיין מֶעג זִיא אוּיךְ גֵיין מוֹצָאֵי שַׁבָּת. דֶען זִיא הָאט דָאךְ נִיט גִיטָארְט גֵיין פְרַאטִיג צוּא נַאכְט:

י אַיין אִשָּׁה טָאר נִיט זִיךְ טוֹבֵל זַיין בַּטָאג. נָאר בַּנַאכְט וֶוען עֶס שְׁטֵייט שׁוֹין שְׁטֶערִין:

יא אַז זִיא קֶען נִיט זִיךְ טוֹבֵל זַיין בַּנַאכְט אִיבֶּער וֶועלְכִין אוֹנֶס אִיז דֶער דִין אַזוֹיא. דֶעם זִיבֶּעטִין טָאג טָאר זִיא נִיט זִיךְ טוֹבֵל זַיין בַּטָאג. נָאר זִיא זָאל וַוארְטֶען בִּיז דֶעם אַכְטֶען טָאג אוּנ זָאל פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה. קֶען שׁוֹין דֶער רַב אִיהְר מַתִּיר זַיין טוֹבֵל צוּא זַיין דֶעם אַכְטֶען טָאג בַּטָאג:

יב אַיין כַּלָּה וָואס אִיז זִיךְ טוֹבֵל פַאר דֶער חוּפָּה מֶעג זִיךְ טוֹבֵל זַיין דֶעם אַכְטֶען טָאג בַּטָאג:

סימן קד. דִינִים פוּן דִיא זַאכֶען וָואס טָארִין נִיט קְלֶעבִּין אוּיף דֶעם גוּף בְּשַׁעַת דֶער טְבִילָה. עֶר הַאלְט צְוֵויא אוּנ צְוַואנְצִיג סְעִיפִים:

א דִיא אִשָּׁה דַארְף גִיוָוארִינְט צוּא זַיין עֶס זָאל נִיט קְלֶעבִּין אוּיף אִיהְר קֵיין שׁוּם זַאךְ בְּשַׁעַת דֶער טְבִילָה:

ב אֲפִילוּ דִיא פַאר בָּארְגֶענִי עֶרְטֶער וָואס דָאס וַואסֶער קוּמְט נִיט דָארְט אַרַיין דַארְפִין אוּיךְ צוּא זַיין רֵיין אָן אַ שׁוּם זַאךְ. לְמָשָׁל דִיא צֵיין הָאטְשֵׁי עֶס קוּמְט נִיט אִין מוֹיל אַרַיין קֵיין וַואסֶער דַאצוּפָארְט טָאר נִיט שְׁטֶעקִין עֶפִּיס צְוִוישֶׁען דִיא צֵיין:

ג אִיבֶּער דֶעם מוּז זִיא גוּט אוּיס מַאכִין דִיא צֵיין פַאר דֶער טְבִילָה. אוּיךְ זָאל זִיא נִיט

עֶסִין קֵיין פְלֵייש דֶעם טָאג פוּן דֶער טְבִילָה. נָאר אַז זִיא אִיז זִיךְ טוֹבֵל מוֹצָאֵי שַׁבָּת מֶעג זִיא שַׁבָּת עֶסִין פְלֵייש. אוּנ זָאל זִיךְ גוּט אוֹיס שְׁטֶעכִין צְווִישֶׁען דִיא צֵיין פַאר דֶער טְבִילָה. דֶען אַז עֶס אִיז עֶפִּיס דָא צְווִישֶׁען דִיא צֵיין אָדֶער אוֹיף דִיא צֵיין אִיז דִיא טְבִילָה נִיט קֵיין טְבִילָה:

ד זִיא מוּז רֵיין מַאכִין צְווִישֶׁען דִיא פִינְגֶער פוּן דִיא פִיס עֶס זָאל דָארְט נִיט זַיין קֵיין בְּלָאטֶע אוּנ קֵיין שוּם זַאךְ. אוֹיךְ זָאל זִיא גוּט אָפּ וַואשִׁין דֶעם שְׁטוֹיבּ פוּן דִיא פִיס:

ה עֶס טָאר נִיט זַיין אֵיין הָאר פַאר קְנִיפְּט. אַז זִיא הָאט קָאלְטֶענִיס אוּנ זִיא קֶען נִיט זֵייא אַרָאפּ נֶעמִין זָאל זִיא פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה:

ו זִיא מוּז גִיוָוארִינְט זַיין גוּט אָפּ צוּא שְׁנַיידֶען דִיא נֶעגִיל פוּן דִיא הֶענְט אוּנ פוּן דִיא פִיס:

ז אַז זִיא הָאט פַאר גֶעסִין אֵיין נָאגִיל אָפּ צוּא שְׁנַיידֶען זָאל זִיא אִיהְם אָפּ שְׁנַיידֶען אוּנ נָאךְ אַמָאהל גֵיין טְבִילָה. אַז זִיא דֶער וֶועהְט הֶערְשְׁט אִין דֶער פְרִיא זָאל זִיא פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה:

ח זִיא זָאל פַאר בְּרֶענִין דִיא נֶעגִיל. דֶען עֶס אִיז אַ סַכָּנָה אַז אַ מֶענְטְשׁ טְרֶעט אוֹיף זֵייא:

ט אַז אֵיין נָאגִיל אִיז גִישְׁוָואלִין אוּנ זִיא קֶען נִיט אִיהְם אָפּ שְׁנַיידֶען אוּנ נִיט אַפֶּער נֶעמִין דָאס אוּם רֵיינִיקֵייט זָאל זִיא פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה.

י זִיא מוּז גִידֶענְקִין אַרָאפּ צוּא נֶעמִין פַאר דֶער טְבִילָה דִיא פִינְגֶערְלִיךְ. אוּנ אוֹיס טוּעֶן דִיא אוֹירִינְג:

יא זִיא מוּז גוּט אָפּ וַואשִׁין דָאס אוּם פְלָאט פוּן דִיא אוֹיגִין. אוֹיךְ זָאלִין נִיט זַיין צוּא נַאנְט גִיקְלֶעבְּט דִיא הָאר פוּן דִיא בְּרֶעמִין:

יב פַאר טְרִיקֶענְט בְּלוּט וָואס אִיז אוֹיף דֶער מַכָּה מוּז זִיא אָפּ וַואשִׁין פַאר דֶער טְבִילָה. אָבֶּער דִיא לֵיחָה אִין דֶער מַכָּה אִיז נִיט קֵיין חֲצִיצָה:

יג אַז דִיא לֵיחָה אִיז אַרוֹיס אוֹיס דֶער מַכָּה אוּנ אִיז פַאר טְרִיקֶענְט גִיוָוארִין מוּז זִיא עֶס גוּט אָפּ וַואשִׁין:

יד אֵיין אִשָּׁה וָואס אִיז קְרֶעצִיג מוּז וֵוייקֶען דִיא קְרֶעץ אִין וַוארֶעם וַואסֶער בִּיז זֵייא וֶוערִין צוּא וֵוייכְט אוּנ וֵוייךְ. אוּנ דִיא דַארֶע קְרֶעץ מוּז זִיא אַרָאפּ נֶעמִין. חָאטְשֵׁי עֶס טוּהְט אִיהְר שְׁטַארְק וֵוייא:

טו דֶעם פְלַאסְטֶער פוּן דֶער מַכָּה מוּז זִיא אַרָאפּ נֶעמִין פַאר דֶער טְבִילָה:

טז עֶס אִיז שְׁכִיחַ אַ זֶעלְכֵי כִּנִים וָואס זֶענִין שְׁטַארְק בַּאהֶעפְט אִין גוּף צְווִישֶׁען דִיא הָאר. מֶען רוּפְט זֵייא מִידֶעוִויסְקִים. דַארְפִין פַאר דֶער טְבִילָה זֵייא אַרָאפּ נֶעמִין מִיט וַוארִים וַואסֶער אוּנ אָפּ קְרַאטְצִין מִיט דִיא נֶעגִיל. אָדֶער מֶען זָאל מִיט עֶטְלִיכֶע טָאג פְרִיעֶר טוּעֶן אַ רְפוּאָה מֶען זָאל זֵייא נִיט הָאבִּין:

יז אוֹיךְ זָאל זִיא פַאר דֶער טְבִילָה אַרָאפּ נֶעמִין דִיא קְלֵיינֶע כִּנִים וָואס זֶענִין בַּהֶעפְט אִין דִיא הָאר:

יח יֶעדֶערִי אִשָּׁה מוּז אַכְטוּנְג גֶעבִּין פַאר דֶער טְבִילָה עֶס זָאל נִיט קְלֶעבִּין אוֹיף דֶעם גוּף אוּנ אוֹיף דִיא הֶענְט קֵיין שוּם זַאךְ. אוּנ זֵייא זָאלִין נִיט זַיין אַיין גִירֶעכְט פוּן קֵיין שוּם זַאךְ. נָאר אַלְדִינְג זָאל זַיין רֵיין:

יט אוֹיךְ זָאל זִיא פַאר דֶער טְבִילָה רֵיין מַאכִין דִיא נָאז מִיט דִיא אוֹיעֶרִין אִין עֶק וִויא מֶען זֶעהְט אַבִּיסֶעל. אָבֶּער טִיף אִינֶעוֵוינִיג דַארְף זִיא נִיט אַרַיין שְׁטֶעקִין דֶעם פִינְגֶער:

כ אוֹיךְ זָאל זִיא פַאר דֶער טְבִילָה מַשְׁתִּין זַיין אוּנ נְקִיּוּת הָאבִּין אוֹיבּ זִיא דַארְף. אוּנ אוֹיךְ רֵיין מַאכִין אַלֶע עֶרְטֶער פוּן אוּמְרֵיינִקֵייט:

כא דֶעם טָאג פוּן דֶער טְבִילָה זָאל זִיא נִיט קְנֶעטִין קֵיין טֵייג אוּנ נִיט טוּעֶן קֵיין אַנְדֶערֶע זַאךְ וָואס קְלֶעבְּט זִיךְ אָן:

כב אז זיא דארף צו טוען לכבוד שבת מעג זיא טוען . נור זיא זאל באלד דער נאך זיך גוט אפ וואשין :

(תבא) סימן קה. דינים פון דעם קעמין און אנדערי זאכען וואס מען דארף טוען פאר דער טבילה. ער האלט דרייסיג סעיפים:

א דעם זיבעטין טאג וואס איהר קומט אוים בנאכט צוא גיין טבילה זאל זיא פארין נאכט גיין לבית המרחץ און זאל זיך אין גאנצין אפ וואשין אין א וואנע מיט ווארים וואסער :

ב און אלע קנייטשין פון גוף און אלע פאר בארגינע ערטער זאל זיא גוט אפ וואשין מיט ווארים וואסער. און זאל זיך ריין מאכין פון אלע זאכין וואס מיר האבין געשריבען בסימן ק"ד :

ג אויך דארף זיא גוט אוים קעמין דיא האר פון קאפ און פון אלע ערטער עס זאל גאר ניט קלעבין אויף זייא :

ד אויף דיא שווייסיגי ערטער מוז זיא גוט צוא שיירען דיא האר. זייא זאלין ניט זיין צוא נאנט גיקלעבט :

ה אויך דארף זיא גוט באקוקען דעם גאנצין גוף. אויב עס קלעבט עפים אויף איהר :

ו אויף דעם ארט וואס זיא קען ניט זעהן. זאל זיא אכטונג געבין מיט דיא הענט עס זאל דארט גאר ניט קלעבין. און ניט זיין אין גירעכט פון קיין שום זאך :

ז זיא טאר ניט וואשין דעם קאפ און וויא עס איז דא האר מיט קאלט וואסער נאר מיט ווארימס אזויא וויא מיר האבין גישריבען. און אויך נאר מיט וואסער. און ניט מיט משקה אדער אנדערי זאכין :

ח דאס צוואגין מיט דעם וואשין דארף זיין פארין נאכט און אויך נאהנט צוא דער טבילה :

ט איבער דעם זאל זיא אן הייבען דאס וואשין ווען עס איז נאך טאג. און עס זאל גידארין ביז עס איז שוין גוט נאכט. דער נאך זאל זיא זיך תיכף טובל זיין. און זאל ניט עסין אדער טוען עפים אנדעריש דער צווישען. כדי זיא זאל זיך ניט איין רעכטין :

י בשעת הדחק אז זיא האט ניט גיקענט טוען פארין נאכט זאל זיא זיך וואשין און צוואגין בנאכט. נאר זיא זאל ניט טוען גיך נאר וואלגע קעמין און וואשין זיך. און אלדינג גוט בקוקען אזויא וויא מיר האבין גישריבען :

יא אז איין אשה האט זיך טובל גיוועזן און האט ניט פריער בקוקט דעם גוף אויב ער איז ריין איז דיא טבילה ניט קיין טבילה :

יב דעסט גלייכין אז זיא האט ניט זיך צוא קעמט העלפט אויך ניט דיא טבילה :

יג אז דיא טבילה קומט אוים מוצאי שבת דארף זיא פראטיג זיך צוואגין און וואשין. און מוצאי שבת פאר דער טבילה דארף זיא נאך אמאהל זיך צוואגין און וואשין און אלדינג גוט בקוקען אזויא וויא עס קער צוא זיין :

יד דעסט גלייכין אז דיא טבילה קומט אוים מוצאי יום טוב דארף זיא ערב יום טוב זיך צוואגין און וואשין. און מוצאי יום טוב פאר דער טבילה דארף זיא נאך אמאהל זיך צוואגין און וואשין. און אלדינג גוט בקוקען. אזויא וויא מיר האבין גישריבען :

טו אז דיא טבילה קומט אוים פראטיג צוא נאכט זאל זיא זיך צוואגין און וואשין ווען עס איז נאך גרויסער טאג. כדי זיא זאל ניט ח"ו מחלל שבת זיין. דער נאך זאל זיא אהיים גיין צינדען לעכט. דער נאך זאל זיא צוריק גיין לבית הטבילה און זאל זיך גוט בקוקען דעם גאנצין גוף און דיא הענט אויב עס קלעבט עפים. און ווען עס וועט זיין גוט נאכט זאל זיא זיך טובל זיין :

אויף

טז אויף דיא ערטער איז דער מנהג אז עס קומט אויס פראטיג צוא נאכט דיא טבילה גייט זיא אין מיטען טאג לבית הטבילה אונ מאכט דאס צוואגין אונ וואשין. דער נאך גייט זיא אהיים אונ מאכט שבת. אונ בנאכט גייט זיא לבית הטבילה אונ איז זיך טובל :

יז מוז זיא געווארינט זיין נאך דעם צוואגין זיא זאל ניט נעמין אין דער האנט אריין קיין טייג אונ אנדערי זאכין וואס קלעבין זיך אן. נאר זיא זאל דערנמאלט געבין אנאנדערי אשה דיא זאכין צוא טוען :

יח אז זיא האט ניט וועמין צוא הייסען טוען מעג זיא אליין טוען נאר זיא זאל אלע מאהל אפ וואשין דיא הענט כדי עס זאל גאר ניט קלעבין אויף זייא :

יט אונ פראטיג צוא נאכט פאר דער טבילה דארף יעדערי אשה גוט בקוקען דעם גאנצין גוף אונ דיא הענט אויב עס קלעבט עפים :

כ אז דיא טבילה קומט אויס מוצאי שבת אונ דערנמאלט איז יום טוב דארף זיא פראטיג זיך קעמין אונ וואשין אונ בקוקען דעם גוף אויב עס קלעבט עפים. דער נאך זאל זיא זיך ארום בינדען דיא האר ביז דער טבילה :

כא אונ פון דעם צוואגין ביז דער טבילה זאל זיא זיך היטען ניט איין צוא רעכטין זיך מיט קיין שום זאך. אונ זאל ניט נעמין אין דער האנט אריין קיין טייג אונ קיין שום זאך וואס קלעבט :

כב אז זיא האט ניט ווער עס זאל טוען מעג זיא אליין טוען. נאר זיא זאל אלע מאהל זיך וואשין דיא הענט. כדי עס זאל גאר ניט קלעבין אויף זייא :

כג אונ מוצאי שבת פאר דער טבילה ווענכים זיא קען ניט נאך אמאהל זיך צוואגין ווייל עס איז יום טוב מוז זיא גוט באקוקען דעם גאנצען גוף מיט דיא האר פון קאפ אויב עס קלעבט עפים (זעה איין בסעיף ה' ו') :

כד אויך זאל זיא אפ וואשין אין דער היים דיא פאר בארגיגע ערטער מיט ווארים וואסער. אונ זאל זיך גוט אויס שטעכין צווישען דיא ציין עס זאל גאר ניט דארט שטעקין :

כה אויך זאל זיא פאר דער טבילה ריין מאכין דיא אויערין מיט דער נאז אונ אלע זאכין וויא ווייט מיגלעך איז :

כו דיא אייגענע דינים גייען אויך אן אז עס איז יום טוב דאנערשטיג אונ פראטיג איהר קומט אויס צוא גיין טבילה דאנערשטיג בנאכט אדער פראטיג צו נאכט דארף זיא מיטוואך זיך קעמין אונ וואשין אונ באקוקען דעם גוף :

כז אונ פאר דער טבילה דארף זיא ווידער באקוקען דעם גאנצען גוף מיט דיא האר פון קאפ. אונ אויך געווארינט זיין אין אלע זאכין וואס מיר האבין פריער געשריבען :

כח דאס האבין מיר אלטין געשריבען קיגען דיא ערטער וואס מען גייט טבילה מוצאי שבת אונ יום טוב מוז מען טוהן אזוי וויא דא שטייט :

כט אז מען האט ניט אזוי גיטוהן זאל מען פרעגין א שאלה אויב מען דארף נאך אמאהל צו גיין טבילה :

ל ווער שמועסט אז זיא האט נאך דעם צוואגין אונ ריין מאכין גינוצט מיט זאכין וואס קענין זיך אן קלעבין. אונ האט ניט פאר דער טבילה באקוקט איהר גוף אויב עס קלעבט עפים. איז דיא טבילה בוודאי ניט ווערט. אונ זיא דארף נאך אמאהל צוא גיין טבילה :

דינים

(נצבים) סימן קו. דינים פון דער טבילה. ער האלט זעקס און צוואנציג סעיפים:

א זיא דארף זיך טובל זיין דעם גאנצען גוף און אלע האר מיט איינמאהל. אבער ניט שטיקלעך וויים:

ב בשעת זיא איז זיך טובל דארף שטיין איין אשה אדער א מיידעל וואס איז אלט מעהר פון צוועליף יאהר. צו זעהן עס זאל ניט ארויס שטארין קיין שום האר פון וואסער. דען אז עס שטארט ארויס איין האר פון וואסער איז דיא טבילה קיין טבילה ניט:

ג בשעת דעם טובלין זאל זיא קיינער ניט צוא האלטען:

ד אז מען מוז זיא צוא האלטען זאל אנאנדערי אשה אריין שטעקין דיא האנט אין וואסער. און אונטער דעם וואסער זאל זיא אן נעמין זיא און צוא האלטען לעטני גאר ניט שטארק צו קוועטשין:

ה זיא זאל זיך ניט טובל זיין גאר אויף גישטעלט אדער שטארק איין גיבויגען. דען עס איז דא ערטער אין גוף וואס ווערין פאר בארגען דורך דעם. און דאס וואסער קומט ניט אויף זייא:

ו דאריבער זאל זיא זיך טובל זיין אביסעל איינגיבויגען אזוי וויא זיא וועלגערט טייג. און דאס וואסער זאל אויך קומען אונטער דיא בריסטען:

ז דיא הענט און דיא פיס זאל זיא האלטען אין וואסער גלייך זיא גייט אויף דער גאס:

ח אבער אז זיא האט זייא צוא באנט גישטעלט. אדער זיא האט צו גימאכט דיא האנט וועלכעס דאס וואסער קען ניט אריין קומען. איז דיא טבילה ניט קיין טבילה:

ט זיא דארף ניט צוא עפינען דאס מויל עס זאל אריין גיין וואסער. אויך זאל זיא ניט שטארק צו מאכין דיא ליפין. נאר זיא זאל זייא אביסעל צוא האלטין אזוי וויא עס איז גיוויינטליך:

י דעסט גלייכען דיא אויגען זאל זיא ניט שטארק עפינען און אויך ניט שטארק צוא האלטין. נאר אביסעל צוא גימאכט:

יא זיא מוז גיווארינט זיין אין דעם אלימען. דען אז ניט איז דיא טבילה ניט ווערט:

יב איבער דעם זאל זיא ניט מאכין דיא טבילה אליינדיג נאר מיט ישוב הדעת. זיא זאל אין זינען האבין אלטין וואס זיא דארף גיווארינט זיין:

יג זיא זאל זיך גאר ניט שרעקין. דען בזכות דער גרויסער מצוה וועט ניט קומען צוא איהר קיין שום שלעכטין ח"ו. און אז זיא וועט טוהן וויא דער דין איז וועט איהר גוט זיין אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט:

יד דיא מקוה וואס זיא איז זיך טובל דארף זיין כשר על פי הרב. ער דארף אכטונג צוא געבין זיא זאל זיין בכשרות. אויך זאל ניט זיין אונטען קיין ליים און קיין בלאטע:

טו אבער צו טובל זיין אין טייך איז דא חילוקי דינים. דאריבער זאל זיא ניט זיך טובל זיין אין טייך ציישען דער רב וועט זאגין אז מען מעג זיך טובל זיין אויף דעם ארט:

טז דאס וואסער פון דער מקוה דארף זיין הויך דרייא פאסטין העכער פון נאפיל. דאס רעכינט מען ביי יעדערע אשה ווערליג איהר גרייס:

יז אז דאס וואסער איז ניט אזוי הויך און עס איז ניט דא קיין אנדערי מקוה מעג זיא זיך טובל זיין אין דער מקוה. נאר זיא זאל זיך אויס ציען אונטער דעם וואסער אזוי וויא א פיש אויף דער לענג פון דער מקוה:

יח אבער עס פועלט ניט זיך טובל צו זיין דארט שטייענדיגע הייט. וייל דאס וואסער איז ניט אזוי הויך וויא מיר האבין גישריבען:

יט בשעת דער טבילה נאך דעם וואס זיא האט שוין זיך איינמאל טובל גיוועהן זאל זיא

מַאכִין דִיא בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אמ"ה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה :

כ בְּשַׁעַת דֶער בְּרָכָה זָאל זִיא נִיט אַרַיין קוּקְעֶן אִין וַואסֶער אַרַיין . עֶס אִיז גְלַייךְ זִיא זָאל לֵייגֶען דִיא הֶענְט אוּנְטֶער דֶעם הַארְצִין בְּשַׁעַת דֶער בְּרָכָה :

כא דֶער נָאךְ זָאל זִיא אַרָאפּ נֶעמִין דִיא הֶענְט . אוּנ הַאלְטֶען גִיוַויינְטְלִיךְ אַזוֹי וַויא זִיא גֵייט . אוּנ טוֹבֵל זַיין זִיךְ נָאךְ אַמָאהְל וַויא עֶס קֶער צוּ זַיין :

כב נָאךְ דֶער טְבִילָה טָאר זִיא נִיט זִיךְ בָּאדִין אָדֶער וַואשִׁין :

כג אַיין אִשָּׁה דַארְף זַיין אַ צְנוּעָה . אוּנ זָאל גֵיין טְבִילָה בִּצְנִיעָה . מֶענְטְשִׁין זָאלִין נִיט וִויסֶען :

כד בְּשַׁעַת זִיא גֵייט אַהֵיים פוּן דֶער טְבִילָה זָאל בַּאגֶעגְנֶען אִין אִיהְר אַיין אַנְדֶערֶע אִשָּׁה :

כה דֶען אַז זִיא בַּאגֶעגְנְט פְרִיעֶר אַ רָשָׁע אָדֶער אַ כֶּלֶב אָדֶער אַ חֲזִיר אִיז גְלַייךְ זִיא זָאל זִיךְ נָאךְ אַמָאהְל טוֹבֵל זַיין אָן אַ בְּרָכָה :

כו דֶעם כְּלָל דַארְפִין וִויסֶען . אַז וֶוען זִיא קוּמְט אַהֵיים אוּנ דֶער מַאנְט זִיךְ אַז זִיא הָאט פַאר גֶעסִין צוּ טוּהְן וֶועלְכֶע זַאךְ אוּנ גֵייט נָאךְ אַמָאהְל טְבִילָה . דַארְף זִיא זִיךְ טוֹבֵל זַיין וַויא עֶס קֶער צוּ זַיין אַזוֹי וַויא כִּיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען . נָאר קֵיין בְּרָכָה זָאל זִיא נִישְׁט מַאכִין נָאךְ אַמָאהְל . דֶען צוּ מַאכִין נָאךְ אַמָאהְל אַ בְּרָכָה אִיז דָא פִיהְל חִילוּקִים :

סימן קז. דִינִים פוּן מִילָה. עֶר הַאלְט נַיין סְעִיפִים :

א דִיא מִצְוָה פוּן מִילָה אִיז אַיין טַייעֶרֶע מִצְוָה . דֶער פָאטֶער וָואס אִיז זוֹכֶה דֶער צוּ דַארְף זִיךְ פְרֵייעֶן דֶעם טָאג אוּנ מַאכִין אַ סְעוּדָה :

ב אֲפִילוּ עֶר אִיז אָרֶעם אוּנ הָאט שׁוֹין אַ סַךְ קִינְדֶער זָאל עֶר נִיט זָארְגֶען . דֶען דָאס קִינְד בְּרֶענְגְט זִיךְ מִיט דִיא פַּרְנָסָה :

ג אַז דֶער פָאטֶער קֶען נִיט אַלֵיין מַלֶה זַיין זָאל עֶר נֶעמִין אַ מוֹהֵל וָואס אִיז אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד . אוּנ וַוייסְט אַלֶע דִינִים פוּן דֶעם :

ד אַ טָאג פַאר דֶער מִילָה זָאל דֶער מוֹהֵל גֵיין זֶעהִין דָאס קִינְד אוֹיבּ עֶס אִיז גִיזוּנְד :

ה דֶער פָאטֶער זָאל מַאכֶען דֶעם מוֹהֵל אַיין שָׁלִיחַ מַלֶה צוּ זַיין דָאס קִינְד . אוּנ עֶר זָאל אַלֵיין אַרוֹיף לֵייגִין דָאס קִינְד אוֹיף דֶער שׁוֹיס פוּן סַנְדֶק . אוּנ זָאל דֶער לַאנְגֶען דֶעם מוֹהֵל דָאס מוֹהֵל מֶעסֶער . אוּנ זָאל שְׁטֵיין בַּייא דֶעם מַלֶה זַיין :

ו דֶער מוֹהֵל מַאכְט דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה אוּנ הֵייבְּט אָן מַלֶה צוּ זַיין אוּנ דֶער פָאטֶער זָאל מַאכִין דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ . אוּנ דֶער עוֹלָם זָאל עֶנְטְפֶערִין אָמֵן אוּנ זָאגִין כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית כו' :

ז נָאךְ דֶעם מַלֶה זַיין זָאל אַייגֶער זָאגִין דִיא בְּרָכָה אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד כו" אַזוֹי וַויא עֶס שְׁטֵייט אִין סִידוּר :

ח אַז אַ קִינְד אִיז גִישְׁטָארְבִּין ח"ו פַאר דֶעם מַלֶה זַיין זָאל מֶען עֶס מַלֶה זַיין בַּייא דֶעם קֶבֶר אָן אַ בְּרָכָה . אוּנ עֶס גֶעבִּין דָארְט אַיין נָאמֶען :

ט אַ קִינְד וָואס וֶוערְט גִיבּוֹירִין צְווִישֶׁען טָאג אוּנ נַאכְט . זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה וֶוען מֶען זָאל עֶס מַלֶה זַיין :

(ווילד) סימן קח. דִינִים פוּן פִּדְיוֹן הַבֵּן . עֶר הַאלְט נַיין סְעִיפִים .

א אַ יִשְׂרָאֵל וָואט הָאט אַ יוּנְגֶעל וָואס עֶר אִיז אַ בְּכוֹר צוּ דֶער מוּטֶער . הַיְינוּ דִיא מוּטֶער הָאט נָאךְ נִיט גִיהַאט פַאר אִיהְם קֵיין קִינְד . אִיז דֶער פָאטֶער מְחוּיָב צוּ מַאכִין אַ פִּדְיוֹן

הבן

הַבֵּן. הַיְינוּ עֶר זָאל גֶעבִּין אַ כֹּהֵן פִינְף זִילְבֶּערְנֶע רוּבֶּעל אוֹיס לֵייזִינְק פַאר דֶעם זוּהְן :

ב דֶעם פִּדְיוֹן הַבֵּן מַאכְט מֶען וֶוען דָאס קִינְד אִיז שׁוֹין אַלְט מֶער פוּן דְרַייסִיג טָאג. הַיְינוּ דֶעם אֵיינְדְרַייסִיגְסְטֶען טָאג. אַז עֶר גִיפַאלְט אוֹם שַׁבָּת מַאכְט מֶען זוּנְטָאג :

ג אַז מֶען הָאט נִיט קֵיין זִילְבֶּערְין גֶעלְט מֶעגִין גֶעבִּין וֶועלְכֶע זַאךְ וָואס אִיז וֶוערְט פִינְף רוּסִישֶׁע זִילְבֶּערְנֶע רוּבֶּעל. נוּר וֶועקְסְלִין אָדֶער בַּאנְקְעצֶעטִיל זָאל מֶען נִיט גֶעבִּין. דֶען מֶען אִיז נִיט יוֹצֵא מִיט זֵייא :

ד דֶער וָואס וִויל טוּעֶן דִיא מִצְוָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין זָאל נֶעמִין אַ כֹּהֵן וָואס קֶען לֶערְנֶען. אוּנ זָאל אִיהְם גֶעבִּין דִיא פִינְף רוּבֶּעל מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ. אוּנ נִיט אָפּ צוּ נֶעמִין דֶער נָאךְ :

ה עֶר זָאל נִיט טוּעֶן אַזוֹי וִויא דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס נֶעמֶען דֶער נָאךְ אָפּ אוּנ גִיבֶּען נִיט מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְץ. דֶען אַזַא מִצְוָה וָואס טְרֶעפְט זִיךְ נוּר אַ מָאל דַארְף מֶען נִיט צוּ מַאכִין קֵיין עָרְמוּת. נוּר צוּ גֵייבִּין זִיךְ אוּנ גֶעבִּין עֶרִינְצְט דָאס גֶעלְט. אוּנ מְקַיֵּים זַיין דִיא מִצְוָה וִויא עֶס קֶער צוּ זַיין. וּבִזְכוּת זֶה וֶועט מֶען מְגַדֵּל זַיין דָאס קִינְד צוּ אַלְדִים גוּטְס :

ו אַז דֶער פָאטֶער אִיז אֵיין אָרִימַאן. אוּנ קֶען נִיט גֶעבִּין בְּשׁוּם אוֹפֶן דָאס גֶעלְט עֶס זָאל בְּלַייבֶּען בַּייא דֶעם כֹּהֵן. זָאל עֶר פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה וִויא אַזוֹי עֶר זָאל טוּעֶן יוֹצֵא צוּ זַיין דֶעם פִּדְיוֹן הַבֵּן :

ז אַז עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין וַויין מַאכְט מֶען דֶעם פִּדְיוֹן הַבֵּן פַאר דֶער סְעוּדָה. זֶעה אַיין בְּסִידוּר וָואס דֶער כֹּהֵן דַארְף זָאגִין אוּנ וָואס דֶער פָאטֶער דַארְף זָאגִין בְּשַׁעַת דֶעם פִּדְיוֹן הַבֵּן :

ח אַז דִיא מוּטֶער פוּן קִינְד הָאט פְרִיעֶר עֶפֶּעס מַפִּיל גִיוֶוען ח״ו זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה אוֹיבּ מֶען דַארְף צוּ מַאכִין אַ פִּדְיוֹן הַבֵּן :

ט אַ כֹּהֵן אָדֶער אַ לֵוִי דַארְף נִיט צוּ מַאכִין קֵיין פִּדְיוֹן הַבֵּן. דֶעסְט גְלַייכֶען אַז דִיא מוּטֶער פוּן דֶעם קִינְד הָאט אַ פָאטֶער אַ כֹּהֵן אוּנ זִיא הָאט נִיט פְרִיעֶר מְזֻנָּה גִיוֶוען אָדֶער אִיהְר פָאטֶער אִיז אַ לֵוִי בַּארְפִין אוֹיךְ נִיט צוּ מַאכִין קֵיין פִּדְיוֹן הַבֵּן :

סִימָן קט. דִינִים פוּן בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה. עֶר הַאלְט צֶעהְן סְעִיפִים :

א אַז אַ קוּא אָדֶער אַ קָאזֶע אָדֶער אַ שֶׁעפְּסִיל הָאבִּין אַ בְּכוֹר. דָאס הֵייסְט דָאס עֶרְשְׁטֶע וָלָד אִיז אַ זָכָר. אוּנ זֵייא זֶענִין דֶעם יוּדְס. אִיז דֶער בְּכוֹר הֵיילִיג :

ב סַייא דֶער יוּד אִיז אַ כֹּהֵן אָדֶער אַ לֵוִי אָדֶער אַ יִשְׂרָאֵל אִיז אַלְטְץ הֵיילִיג דֶער בְּכוֹר פוּן זַיין בְּהֵמָה :

ג הַיְינוּ וֶוען דָאס בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז גִיוֶוען הָאט מֶען דֶעם בְּכוֹר מַקְרִיב גִיוֶוען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. דָאס בְּלוּט מִיט דֶעם חֵלֶב. אוּנ דָאס פְלֵיישׁ הָאבִּין כֹּהֲנִים גִיגֶעסִין :

ד אוּנ אֲפִילוּ הַיְינְט וֶועלְכִים דָאס בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז נִיט דָא טָאר מֶען נִיט שֶׁעכְטִין דֶעם בְּכוֹר צַייטֶען עֶר קְרִיגְט אַ מוּם. אוּנ דֶער רַב אִיז אִיהְם מַתִּיר :

ה אוֹיךְ טָאר מֶען נִישְׁט קֵיינְמָאהְל אַרְבֵּייטֶען מִיט אִיהְם. אוּנ נִישְׁט שֶׁערִין פוּן אִיהְם דִיא וָואהְל :

ו אוֹיךְ דַארְפִין אִיהְם צוּ גֶעבִּין דֶעם כֹּהֵן. עֶס אִיז דָא אִין אִיהְם נָאךְ דִינִים. דַארִיבֶּער זָאל מֶען פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה וִויא אַזוֹי מֶען זָאל זִיךְ מִיט אִיהְם נוֹהֵג זַיין :

ז אִיבֶּער דֶעם וַוייל עֶס אִיז שְׁוֶוער הַיְינְט גִיוָוארִינְט צוּא זַיין אִין אַלֶע דִינִים פוּן דֶעם בְּכוֹר אִיז אַ מִצְוָה צוּ פַאר קוֹיפֶען דִיא בְּהֵמָה צוּ אַגוֹי אֵייְדֶער זִיא גִיוֵוינְט דֶעם בְּכוֹר :

ח מִמֵּילָא אַז דִיא בְּהֵמָה אִיז דֶעם גוֹיְס בְּשַׁעַת זִיא גִיוֵוינְט דָאס וָלָד אִיז עֶס נִיט הֵיילִיג. גְלַייךְ מִיט אַנְאַנְדֶער וָלָד וָואס דִיא בְּהֵמָה גִיוֵוינְט :

ט נָאר מֶען דַארְף צוּא פְרֶעגִין דֶעם רָב וִויא אַזוֹי דָאס פַאר קוֹיפֶען זָאל זַיין עַל פִּי דִין תּוֹרָה . מֶען זָאל מֶעגִין דֶער נָאך שֶׁעכְטִין אוּנ עֶסִין דָאס וָלָד :

י דֶעסְט גְלַייכֶען אַז מֶען קוֹיפְט פוּן אַ גוֹי אַ בְּהֵמָה אוּנ מֶען ווֵייסְט נִיט צוּ זִיא הָאט שׁוֹין גִיהַאט אַ וָלָד צוּא נִיט חָאטְשֵׁי דֶער גוֹי זָאגְט אַז זִיא הָאט שׁוֹין גִיהַאט אִיז עֶר נִיט בֶּאגְלֵייבְּט . אוֹיך פוֹעֶלְט נִיט קֵיין סִימָנִים . נָאר וָוען זִיא וֶוערְט קֶעלְבִּיג דַארְף מֶען זִיא פַאר קוֹיפֶען צוּא אַנְוֵוי עַל פִּי הָרַב . אַזוֹי וִויא מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען :

סִימָן קִי . דִינִים פוּן דִיא זַאכִין וָואס מֶען דַארְף גִיוָוארִינְט זַיין בַּייא בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְעוֹפוֹת . עֶר הַאלְט נַיין סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט אַיין שְׁפַּאנִין אִין אַ וָואגִין צְווייא מִינִים הַיינוּ אַיין אָקְס מִיט אַ פֶערְד אָדֶער אַנְדֶערֶע צְווֵייא מִינִים . אוֹיך טָאר מֶען נִיט אַקֶערִין אָדֶער טוּהְן וֶועלְכֶע מְלָאכָה מִיט זֵייא בַּנַאנְט :

ב אֲפִילוּ אַ גוֹי הָאט זֵייא אַיין גִישְׁפַּאנְט טָאר מֶען נִיט טוּהְן מִיט זֵייא אָדֶער שְׁרַייעֶן זֵייא זָאלִין גֵיין :

ג אַ וָואגִין וָואס אִיז אִין אִיהְם אַיין גִישְׁפַּאנְט צְווֵייא מִינִים טָאר מֶען נִיט זִיצֶען אוֹיף דֶעם וָואגִין . אֲפִילוּ דֶער בַּעַל עֲגָלָה אִיז אַ גוֹי :

ד אוֹיך טָאר מֶען נִיט אַרוֹיף לֵייגֶען קֵיין סְחוֹרָה אַז מֶען גֵייט בַּאלֶעבִּין :

ה אַ וָואגִין וָואס אִיז אִין אִיהְם אַיין גִישְׁפַּאנְט אַיין מִין טָאר מֶען נִיט אָן בִּינְדֶען אִין וָואגִין קֵיין אַנְדֶער מִין אֲפִילוּ אִין דֶער זַייט אָדֶער פוּן הִינְטֶען :

ו מֶען טָאר נִיט צוּא נַאנְט בִּינְדֶען קֵיין צְווֵייא מִינִים . אֲפִילוּ נָאר זֵייא זָאלִין נִישְׁט אַנְטְלוֹיפֶען . דַארִיבֶּער טָאר מֶען נִיט צוּא נַאנְט בִּינְדֶען קֵיין גֶענְדְז מִיט הִינֶער זֵייא זָאלִין נִיט אַנְטְלוֹיפֶען :

ז מֶען טָאר נִיט מְצַעֵר זַיין קֵיין שׁוּם לֶעבִּידִיגֶע זַאך . נָאר אַז עֶס אִיז מְצַעֵר דֶעם מֶענְטְשׁ אָדֶער מֶען דַארְף דִיא פֶעהְל מֶעגִין עֶס אֲפִילוּ הַרְגֶנִין :

ח אַז פֶערְד שְׁלֶעפִּין אַ וָואגִין אוּנ קוּמֶען צוּא אַ בַּארְג אוּנ קֶענִין נִיט אַרוֹיף שְׁלֶעפִּין . אִיז אַ מִצְוָה צוּ הֶעלְפִין . אֲפִילוּ דֶער בַּעַל עֲגָלָה אִיז אַ גוֹי (אַז עֶס אִיז נִיט דָארְט אַיין גִישְׁפַּאנְט קֵיין צְווֵייא מִינִים) . כְּדֵי מֶען זָאל נִיט שְׁלָאגִין דִיא פֶערְד צוּ פִיהְל :

ט מֶען טָאר נִיט מְסָרֵס זַיין קֵיין שׁוּם לֶעבִּידִיגֶע זַאך . אוֹיך טָאר מֶען נִיט זָאגִין קֵיין גוֹי עֶר זָאל מְסָרֵס זַיין דֶעם יוּדְס בְּהֵמָה אָדֶער וֶועלְכֶע לֶעבִּידִיגֶע זַאך :

(האזינו) סִימָן קִיא . דִינִים פוּן שַׁעַטְנֵז . עֶר הַאלְט צֶעהְן סְעִיפִים :

א מֶען טָאר נִיט בַּאהֶעפְטִין קֵיין וָואהְל מִיט פָאדִים צוּ גֵיין דְרִיגֶען . הַיינוּ מֶען טָאר נִיט נֵייעֶן אַיין יוֹרִישׁ מַלְבּוּשׁ פוּן וָואהְל מִיט פָאדִים אָדֶער אַ מַלְבּוּשׁ פוּן פָאדִים מִיט וָואהְל . אָדֶער דָאס אֵייבֶּער צֵייג אִיז וָואהְל אוּנ דִיא פָּאטְשֶׁעוֶוקֶע אִיז פוּן פָאדִים אָדֶער פַאר קֶערְט טָאר מֶען אַלְטִין נִיט :

ב דֶעסְט גְלַייכֶען אַז מֶען דְרֵייט צוּ נַאנְט וָואהְל מִיט פְלַאקְס . אָדֶער מֶען קְנִיפְּט זֵייא צוּ נַאנְט . אָדֶער מֶען שְׁפִּילֶעוִויט צוּ נַאנְט צְווֵייא מַלְבּוּשִׁים אֵיינְס פוּן וָואהְל אוּנ אֵיינְס פוּן פְלַאקְס טָאר מֶען אַלְטִין נִיט גֵיין דְרִיגֶען :

ג דִיא וָואהְל וָואס מִיר שְׁרַייבֶּען אִין דֶעם סִימָן מֵיינְט מֶען וָואהְל פוּן שֶׁעפְּסִין . אוּנ דֶעם פָאדִים מֵיינְט מֶען פָאדִים פוּן פְלַאקְס . אָבֶּער אַנְדֶערֶע צְווֵייא מִינִים הַיינוּ . בַּאוְווִיל . קַנְבּוּס . זַייד . מֶעגִין נֵייעֶן מִיט וָואהְל אָדֶער מִיט פָאדִים :

ד דיא שניידערס מוזען זייער גיווארינט זיין אין דעם. דען אז זייא טוהן אריין ח"ו איין פאדים פון פלאקס אין א וועלין מלבוש אדער פארקערט טוט דער יוד וואס גייט דרינען יעדערע רגע איין עבירה אונ דיא עבירה איז אויף דעם שניידער. דען דער מענטש ווייסט דאך ניט:

ה איבער דעם וואס דיא שניידערס ליגען אריין כשרי לאווינט אין דיא וועהלינע מלבושים אונ זאגין אז דיא כשרי לאווינט איז פון קנבוס אדער באנוויל. מוזען זייא וויסען זעבער אז עס איז ניט קיין פאדים:

ו דעסט גלייכען דיא וואס מאכין היטלען דארפין אויך גיווארינט זיין זייא זאלין ניט מכשיל זיין ה"ו קיין יוד מיט שעטנז. אז זייא ליגען אריין סעראטע אדער אייזינגאל אין א היטעל פון וואהל מוזען זייא וויסען זעבער אז דאס איז ניט קיין פאדים:

ז דעסט גלייכען איז דא טייל קנעפ וואס פון אויבען איז וואהל. אונ אויף דער אנדערער זייט וויא מען נייעט צוא צום מלבוש איז לאווינט. מוז מען זיך היטען ניט צוא ניטצען זייא:

ח אז דער שניידער נייט שעטנז פון אנוים וועגען מעג ער עס אביסעל אן שפארין אויף דיא קניען. נאר ער זאל ניט וועלין זיך דער ווארימען דער מיט:

ט אפילו זיצען אויף שעטנז טאר מען אויך ניט. אפילו מען זיצט אויף א כשר מלבוש אונ דאס שעטנז ליגט פון הונטען טאר מען אויך ניט:

י טישטיכער. האנטיכער. פאר האנגין. טארין אלטין ניט זיין פון שעטנז:

סימן קיב. דינים אז מען טאר ניט גלייבין אין זאכין וואס זעהן אויס וויא כישוף. ער האלט דרייא סעיפים:

א טייל מענטשין גלייבען אין אזעלכע זאכען וואס זעהן אויס וויא כישוף. דהיינו זייא זאגין דאס ברויט איז מיר ארויס גיפאלין פון מויל. אדער דער שטעקין איז מיר ארויס גיפאלין אויס דער האנט. אדער אנדערע זאכען אזא שטייגער וואס טרעפט זיך זייא. אונ דורך דעם פאסין זייא זיך אפ זייא זאלין ציגערט ניט גיין אין וועג אריין אדער ניט אן הייבען צוא טוהן א מלאכה:

ב דעסט גלייכען איז דא טייל מענטשין וואס זאגין אז זייא ווילען צינדערט נישט אפ גיבין קיין חוב ווייל עס איז גאנץ פריא. אדער עס איז תיכף נאך שבת צוא דער פוהלער וואך. אדער עס איז ראש חודש. ווילען זייא ניט אן הייבען צינדערט אפ צוא געבין א חוב:

ג בדארפין צוא וויסען אז דיא אלע זאכין איז אגרויסע עבירה. דען א יוד דארף נאר צוא גלייבען אין גאט ברוך הוא אז ער פיהרט דיא וועלט. אונ עס איז אלטין בייא איהם אין דער האנט. דאריבער דארפין נאר זיך צוא פאר זעכערין אין גאט ברוך הוא. אונ בעטין צוא איהם. אבער ניט אין זינען האבין דיא אלע נארישקייט פון דיא מענטשין וואס מיר האבין גישריבען:

סימן קיג. דינים פון געלט אנטלייען. ער האלט זעקס סעיפים:

א עס איז א גרויסע מצוה צוא אנטלייען געלט דיא ארימע לייט. אז איין עושר דארף גראט איז אויך א מצוה צוא אנטלייען איהם:

ב נאר אז דער לוה איז ניט קיין ערליכער מאן דארפין ניט צו אנטלייען איהם מען זאל זיך דער נאך מיט איהם ארום יאגען:

ג אז איינער אנטלייעט דעם אנדערן געלט אן א משכון. דער נאך וויל ער פון איהם
נעמין א משכון ער זאל זיין בטוח אז יענער וועט איהם אפ געבין. אדער ער וויל זיך
אפ נעמין דעם חוב פון דעם משכון. טאר ער ניט אליין נעמין פון איהם קיין משכון אז
יענער גיט איהם ניט מיט זיין ווילען:

ד נייא ער גייט צוא איהם אהיים אונ נעמט זיך אליין א משכון. סייא ער חאפט פון
איהם אין גאס. אדער ווא עס איז. האט ער אלטץ א גרויסע עבירה:

ה נאר ער זאל גיין צום בית דין זייא זאלין שיקען זייער שליח. דער שליח זאל נעמין
בייא יענעם א משכון אזוי וויא דער דין איז:

ו דיא דינים אז מען טאר ניט נעמין קיין פראצענט צייטען עס איז בהיתר עיסקא האבין
מיר גישריבען בסימן ל"ט. זעה איין דארט:

סימן קיד. דינים אז מען טאר ניט גנבנין אדער גזלין. אונ מען טאר ניט קויפען קיין גניבה. ער האלט אכט סעיפים:

א מען טאר ניט גנבנין אדער גזלין אפילו אקלייניקייט. סייא פון א יוד סייא פון אגוי:
ב דעסט גלייכען טאר מען ניט מאכען קיין שום שווינדיל אין האנדיל אפילו מיט אגוי:
ג אז עס איז דא א פעלער אין דער זאך וואס מען פאר קויפט דארפין יענעם צו זאגין.
אפילו ער איז א גוי:

ד אפילו מען וויל אפ געבין דאס וואס מען גנבית נאר מען וויל דער ווייל יענעם אביסעל
מצער זיין אדער צו מאכין א גילעכטער טאר מען אויך ניט:

ה מען טאר ניט קויפען פון דעם גנב דיא זאך וואס ער האט גיגנבית אפילו דאס וואס
איין גוי גנבית בייא דעם אנדערין. דאס איז אויך א גרויסע עבירה. דער איינגער
דין איז אויך בייא דער זאך וואס איז גיגזלת:

ו אז איינער וויל פאר קויפען א זאך וואס ווייזט אויס אז עס איז גיגנבית. היינו דיא
וואס היטען פרעמדי פירות פאר קויפען פירות אויף א פאר בארגין ארט טארין ניט
בייא זייא קויפען:

ז דעסט גלייכין אז א שניידער אדער אנאנדערער בעל מלאכה פאר קויפט א וועלכי שטיקלעך
וואס ער דארף זייא אפ צוא געבין דעם וואס האט גיגעבין דיא זאך צוא מאכין.
טארין ניט קויפען בייא איהם:

ח מען טאר ניט גנבנין אדער גזלין אדער פאלש האנדלין אונ זאגין אז מען וועט
געבין פון דעם צדקה וועט דאס מכפר זיין אויף דער עבירה. דען דער אייבערשטער
האט פיינט אזא מצוה וואס קומט פון איין עבירה. נאר מען זאל האנדלין ערליך אונ
געבין צדקה וויא ווייט מען קען. וועט דער אייבערשטער העלפין אז מען וועט האבין
אלדים גוטץ:

(ברכה) סימן קטו. דינים אז מען טאר ניט יענים א שאדין טוען אין גוף אדער אין געלט. ער האלט צעהן סעיפים:

א מען טאר ניט שלאגין קיין מענטשין. אז מען הייבט נאר אויף דיא האנט אויף
אמענטשין צוא שלאגין איהם הייסט מען שוין א רשע:

ב אז איינער שלאגט איהם אדער אנאנדערין אונ מען קען ניט מציל זיין צאטין מען
וועט איהם צוריק שלאגין מעג מען איהם צוריק שלאגין:

ג אפילו א משרת וואס פאלגט ניט טארין אויך ניט שלאגין. אבער זייני קליינע קינדער

מעגין יוא שלאגין צוא לערנין זייא דעם גוטען וועג :

ד מען טאר ניט ווארפין קיין גלאז אדער שטיינער אויף דעם ארט וואו מען קען זיך א שאדין טוען דער מיט :

ה מען טאר ניט האבין בייא זיך אין דער היים א זאך וואס מען קען זיך א שאדין טוען. למשל א צוא בראבעני לייטער וועלכים מען קען ח"ו אראפ פאלין פון איהר. אדער אנאנדערי זאך אזא שטייגער :

ו מען טאר ניט א שאדין טוען יענעמס געלט. אויך טארין ניט גורם זיין קיין שאדין צוא יענים :

ז אויך טארין ניט קוקען אויף יענעמס תבואה וועלכים מען קען געבין איין עין הרע :

ח ווער שמועסט אז מען טאר ניט קוקען אויף יענים זעלבסט מיט שלעכטי אויגין וועלכים מען קען איהם געבין איין עין הרע ח"ו :

ט אז מען טוהט יענים א שאדין דארפין איהם צוא בצאלין. אדער האבין מיט איהם א דין תורה :

י דעסט גלייכין אז עס טרעפט זיך איינער האט גיגנבעט אדער גיגזלט דארף ער אפ צוא געבין אונ יענעם איבער בעטין :

סימן קטז. דינים אז מען דינגט א מענטש צוא ארבייטין דארפין איהם צוא בצאהלין אין דער צייט. ער האלט זעכצין סעיפים :

א אז מען דינגט איינעם צוא ארבייטען אדער מען דינגט פון איינעם א בהמה אדער כלים איז א גרויסע מצוה צוא בצאלין דעם שכר אין דער צייט. אז ניט האט מען א גרויסע עבירה :

ב דיא צייט הייסט אז עס ענדיגט זיך דיא ארבייט בטאג איז צאט צוא צאלען א גאנצי טאג. אז עס ווערט נאכט אונ ער האט נאך ניט בצאלט האט ער איין עבירה :

ג ענדיגט זיך דיא ארבייט בנאכט איז צייט צוא צאלין א גאנצי נאכט. אבער אז דיא נאכט איז אוועק גיגאנגין אונ ער האט ניט בצאלט האט ער איין עבירה :

ד דער איינגער דין איז אז דיא ארבייט איז אויף א וואך אדער אויף א חודש אדער אויף א יאהר אונ דיא ארבייט ענדיגט זיך בטאג האט ער צאט א גאנצע טאג. ענדיגט זיך דיא ארבייט בנאכט האט ער צאט א גאנצע נאכט :

ה דעסט גלייכין אז מען גיט צוא א בעל מלאכה עפיס צוא מאכין אדער מען גיט עפים צוא נייען אונ ער ברענגט עס אפ בטאג איז מען מחויב צוא בצאהלין דעם טאג. אז ער ברענגט עס אפ בנאכט איז מען מחויב צוא בצאהלין דיא נאכט. אז ניט האט מען א גרויסע עבירה :

ו אבער וויא לאנג דיא זאך ליגט בייא דעם בעל מלאכה חאטשי דער בעל מלאכה האט איהם גיזאגט אז עס איז שוין פארטיג ער זאל עס שוין אפ נעמין האט ער ניט קיין עבירה וואס ער בצאלט איהם ניט איידער ער נעמט עס אפ :

ז דאס וואס מיר שרייבין אלמ"ץ אז מען האט איין עבירה אז מען בצאלט ניט אין דער צייט שמועסט נאר אז דער ארבעטארער מאנט איהם אונ ער האט געלט אונ בצאלט איהם ניט :

ח אבער אז יעניר מאנט איהם ניט אדער ער האט ניט קיין געלט פונקט ווען דיא צייט איז. האט ער ניט קיין עבירה :

ט עס איז אבער גלייך צוא אנטליען זיך אונ בצאלין אין דער צייט. דען יעניר לעבט דאך פון דעם :

י דיא מענטשין וואס זייער שטייגער איז ניט צוא בצאהלין דיא ארבעטארערס ביז זייא רעכינען זיך אפ מיט זייא האבין ניט קיין עבירה אז זייא גיבען ניט קיין געלט אין דער צייט איידער זייא רעכינען זיך אפ. דען וויל דיא ארבעטארערס ווייסין אז זייער שטייגער איז אזויא האבין זייא זיך אויף דער דעה פאר דונגען :

יא אז ער גיט איבער דעם ארבעטארער צוא איינעם ער זאל איהם בצאלין אונ יעניר נעמט אויף זיך צוא בצאהלין איהם האט ער שוין ניט קיין עבירה וואס ער בצאהלט ניט אין דער צייט :

יב דעסט גלייכין אז ער גיט א משכון דעם ארבעטארער האט ער אויך שוין ניט קיין עבירה :

יג אז עס איז פאר בייא גיגאנגין דיא צייט וואס מיר האבין פריער גישריבען אונ ער האט איהם נאך ניט בצאהלט דארף ער צוא בצאהלין וויא אין געכסטין :

יד אז ער שלעפט איהם אפ דער נאך אלע מאהל אונ גיט איהם ניט האט ער איין עבירה :

טו דעסט גלייכין אז עס קומט איין יוד בייא דעם אנדערין געלט אונ דער וואס איז שולדיג שלעפט אפ דעם אנדערין אלע מאהל אונ גיט איהם ניט האט ער איין עבירה :

טז דער מענטש וואס פאר דינגט זיך צוא איין ארבייט איז מחויב צוא ארבייטען ערליך. אונ ניט באלמוטשען. נאר ארבייטען מיט דעם גאנצין כח. וויא ווייט מיגליך איז :

סימן קיז. דינים פון א שלאפין. אונ פון ביקור חולים. אונ פון תשובה טוען. ער האלט צוועליף סעיפים :

א אז איינער איז שלאף ח"ו זאל ער בעטין איין ערליכען יוד ער זאל מתפלל זיין פון זיינעט וועגין. אויך זאל ער געבין צדקה אונ תשובה טוען. אונ זאל רופען איין גוטען דאקטער. אונ זאל בעטין נאט ברוך הוא ער זאל איהם שיקען א גוטע רפואה דורך דעם דאקטער. (זעה איין בסימן ל"ב אות ר׳) וואסערי ברכה מען מאכט איבער א רפואה :

ב דיא מצוה פון ביקור חולים איז זייער גרויס. אונ דער עיקר מצוה איז אז מען קומט אריין צוא דעם שלאפין זאל מען אכטונג געבין וואס ער דארף. אונ זעהן ער זאל האבין. אונ אויך צוא בעטין דעם אייבערשטין אז דער שלאפער זאל גיזונד ווערין. אבער אז מען בעט ניט אויף איהם איז מען ניט מקיים דיא מצוה :

ג אז מען איז שבת מבקר חולה זאל מען זאגין דיא ווערטער. "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא" :

ד אז איינער איז שלאף אויף א שלאפקייט וואס ער שעמט זיך פאר מענטשין אדער דער וואס איז שלאף אויף א שלאפקייט וואס שאט איהם דאס רעדין. גייט מען ניט מבקר חולה זיין וויא ער ליגט. נאר מען גייט אריין אין דער פארינדיקע שטוב אונ מען גיט אכטונג ער זאל האבין וואס ער דארף. אונ מען איז מתפלל ער זאל גיזונד ווערין :

ה עס איז א גרויסע מצוה צוא זאגין ווידוי ערינצט איידער מען שטארבט ח"ו. אויך איבער צוא בעטין יעדערין מענטש וואס מען האט גיזינדיקט קייגען איהם אין געלט זאכין אדער מיט רייד :

ו אונ וויל דער מענטש איז ניט פאר זעכערט אז ער וועט זיין בייא דעם שכל פאר דעם טויט. אונ אסאך מענטשין זענין שוין דארך דעם גישטארבין אן ווידוי.

דאריבער

דאריבער איז גלייך אז יעדער מענטש וואס איז שלאף זאל זאגין דיא ווידוי פון יום כיפור. אונ איבער בעטין יעדערין:

ז ער מעג בעטין ער זאל געזונד ווערין. דען דיא ווידוי איז ניט ח"ו קיין ראיה אויף דעם שטארבין. אדרבה ער קען געכיר געזונד ווערין בזכות וואס ער טוהט תשובה אויף דיא זינד. דיא ערליכע יודען מוזען תמיד תשובה אונ לעבין וויא לאנג:

ח דער עיקר ווידוי איז ער זאל האבין חרטה אויף דיא זינד אונ זאגין דיא ווידוי פון יום כיפור. או"א תבוא לפניך תפלתינו כו' ביז על כל פשעינו. אז מען קען זאל מען זאגין על חטא ביז סוף. דאס קען דער מענטש זאגין תמיד ווען ער איז שלאף ח"ו אונ ווען ער איז געזונד. נאר דער עיקר איז אין זינען צוא האבין דיא טייטש אונ חרטה האבין אויף דיא זינד. אונ נעמין אויף זיך מען זאל שוין ניט זינדיקען אונ ווען מען זאגט דאס ערינצט האט מען א גרויסע מצוה. דער וואס פאר שטייט ניט דיא טייטש פון אשמנו זאל פרעגין דעם וואס פאר שטייט:

ט דער מענטש וואס זעהט ער איז ח"ו גוט שלאף זאל זאגין דעם נוסח אויך „מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שרפואתי בידך ומיתתי בידך. יהי רצון מלפניך שתרפאני רפואה שלימה. ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאים ועונות ופשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך. ותן חלקי בגן עדן. וזכני לעולם הבא הצפון לצדיקים":

י אז ער קען זאל ער אויך זאגין דיא ווידוי וואס שטייט בספר חכמת אדם כלל קנ"א סימן י"ב. נאר דער עיקר איז אין זינען צוא האבין דיא טייטש פון דיא ווערטער בשעת מען זאגט. אז ער פאר שטייט ניט זאל ער פרעגין אנאנדערין דעם פשט:

יא א שלאפער וואס וויל זאגין ווידוי אונ קען שוין ניט רעדין ח"ו זאל ער אין זינען האבין אין הארצין מיט כוונה וויא ווייט מיגליך איז:

יב מען קער צוא דער מאנין שטילער הייט דעם וואס איז גוט שלאף ער זאל זאגין ווידוי. אונ זאגין איהם ער זאל זיך גאר ניט שרעקין. אזויא וויא מיר האבין גישריבען בסעיף ז':

(עד כאן לסדר ברכה)

הלכות אבילות

סימן קיח. דינים פון א גוסס ח"ו. אונ פון קריעה שניידין. אונ פון וואסער אויס גיסען. ער האלט זעכצצען סעיפים:

א איידער דער מענטש שטארבט איז ער א גוסס ר"ל. אונ דענמאלט ווען ער איז א גוסס טארין ניט אן רירען אין איהם. דען דארף דעם אז רירען קען ער ח"ו געכיר שטארבין. איז אזויא גוט גלייך מען הרגית איהם אפילו אפער שלעפין דאס קישען פון איהם טארין אויך ניט:

ב פאר יציאת נשמה זאל מען רופען יודען זייא זאלין זאגין תהילים אונ אלדינג וואס שטייט בספר מעבר יבוק:

ג נאך יציאת נשמה דארף יעדער מענטש וואס איז דארט קורע צוא זיין. היינו איין צוא רייסין עטוואס דאס מלבוש אין דער זאט אדער פון הינטען. דען יעדער יוד אונ יעדערי אשה האבין אין זיך מצות. ממילא דער וואס איז בייא זייער שטארבין דארף זיך אביסעל קורע זיין אויף זייא. האטשי ער איז ניט קיין קרוב:

ד דיא קרובים פון מת וואס זיצען שבעה דארפין קורע זיין האטשי זייא זענין ניט דא בייא דעם שטארבין. זייא מוזען איין ריסין אין מלבוש פארינט פאר דעם הארצין אזויא גרויס וויא א פאסט:

ה דער ריס דארף זיין פון אויבען אראפ. אבער ניט אין דער ברייט. און אויך נאר וויא עס מלבוש איז גאנציג. אבער ניט אין דער נאט:

ו דעם וואס שטארבט דער פאטער אדער דיא מוטער ח"ו דארף ער זיך קורע זיין אלע מלבושים אזויא וויא מיר האבין געשריבען. חוץ דאס העמד און דאס אייבער מלבוש וואס ער גייט אויף דער קאפיטע דארף ער ניט קורע זיין:

ז איין אשה איז מחויב זיך קורע זיין גלייך וויא א מאנצבול. נאר אז איין אשה איז זיך קורע אויף פאטער און מוטער זאל זיא ניט קורע זיין פונקט איין מלבוש קייגען אנדערין. כדי מען זאל ניט ארויס זעהן איהר העמד:

ח אויף פאטער און מוטער דארפין זיך קורע זיין אין מלבוש ביי דער לינקער בריסט. און אויך נאר מיט דער האנט. (נאר עטוואס שנייט מען איין). און פאר יעדערין מענטש:

ט אבער אויף אנדערי מתים וואס מען זיצט נאך זייא שבעה איז מען זיך קורע ביי דער רעכטיר ברוסט. און מען מעג קורע זיין מיט א מעסער. און עס איז גלייך מענטשין זאלין גיט זעהן דאס קורע זיין:

י אלע קריעות דארפין זיין שטייענדיקי הייט:

יא דיא אבלים זאלין זאגין צדוק הדין באלד נאך יציאת נשמה. און דער נאך זיך קורע זיין אזויא וויא מיר האבין געשריבען:

יב מען טאר ניט צוא גייען דעם ריס ביז נאך דרייסיג טאג. אז מען איז קורע אויף פאטער און מוטער טארין ניט אפילו נאך דרייסיג טאג גוט צוא גייען. נאר מען זאל שיטער צוא גייען אבי עס זאל זיין בהעפט:

יג אז איין אשה איז זיך קורע זאל זיא שיטער צוא גייען אין דרייסיג טאג:

יד אז מען ווערט הערשט געוואר נאך דרייסיג טאג אז דער קרוב איז געשטארבין דארפין שוין ניט קורע זיין. אבער אויף פאטער און מוטער אפילו מען ווערט געוואר א יאהר דער נאך דארפין אויך קורע זיין:

טו מען דארף אויס גיסען דאס וואסער פון דעם גאנצין הויז וואס דער מת איז דארט געשטארבין. און אויך פון צווייא הייזער דאלעבין:

טז אבער אז ער איז געשטארבין אום שבת דארפין ניט אויס גיסען דאס וואסער. אז עס איז געבליבען אביסעל ביז מוצאי שבת איז גלייך עס אויס צוא גיסען:

סימן קיט. דינים פון איין אונן. ער האלט ניינצין סעיפים:

א אז עס שטארבט איינעם א מת וואס ער דארף נאך איהם זיצען שבעה הייסט ער איין אונן. ביז מען בגראבט דעם מת. ער טאר ניט דאווינען. און ניט מאכין קיין שום ברכה און ניט נאך זאגין קיין אמן און ניט עוסק זיין אין וועלכי מצוה. נאר ער זאל עוסק זיין פון מת וועגין:

ב אפילו ער האט אנדערי וואס זענין עוסק דאצופארט זאל ער אויך צוא העלפין אביסעל. מען זאל זעהן אז ער איז טרוד פון מת וועגין. און איז זיך מצער אויף איהם:

ג איין אונן טאר ניט עסין קיין פלייש און טרינקען וויין. אויך טאר ער ניט עסין זיצענדיקי הייט נאר תאפענדיק. און ער זאל ניט מאכין קיין ברכה איבער דעם עסין:

ד אז ער עסט ברויט אדער געבעקטיץ זאל ער זיך וואשין און ניט זאגין על נטילת ידים. און ניט מאכין קיין מוציא. און ניט בענטשין:

ה ער זאל ניט עסין אין דעם שטיבעל וואס דער מת ליגט. נאר ערגיץ אנדערש:

ו אז ער האט ניט וויא צוא עסין זאל ער פאר הענגין פאר דעם מת מיט א פארהאנג

וואס

וואָס איז הויך צעהן פּאַסטען. און עס זאָל ניט זיין הונטען אָפען. און עס זאָל זיין צוא גיבונדען אויבען און הונטען:

ז אַז ער קען דאָס אויך ניט טוהן זאָל ער תּאָמיד פאַר דרייען זיין פּנים פון מת בשעת דעם עסין:

ח אפילו אַ פרעמדער מענטש טאָר אויך ניט עסין און ניט טרינקען אפילו קיין וואַסער אין דעם שטיבעל וואָס דער מת ליגט. ציטען ער מאַכט אַ פאַרהאַנג אַזוי וויא מיר האָבין גישריבען:

ט אויך טאָר מען ניט דאָרט מאַכין קיין ברכה און נישט דאַווינען. און מען טאָר נישט דאָרט לערנין אָדער תהלים זאָגין נאָר וואָס מען זאָגט לכבוד דעם מת:

י ווּא עס איז דאָ אַ חברה קדושה און דער מנהג איז אַז דיא קרובים גיבען זייא אויף אַלדינג און דיא חברה קדושה טוט שוין אַלעץ און דיא קרובים טוהן גאָר ניט. איז נאָך דעם וואָס דער קרוב האָט שוין איבער גיגעבין אַלעץ צו דער חברה קדושה הייסט ער ניט קיין אונן. און מעג שוין דאַווינען און מאַכין אַ ברכה איבער דעם עסין און בענטשין און מאַכין אַלע ברכות אַזוי וויא יעדער מענטש. נאָר ניט אין דעם שטיבעל וואָס דער מת ליגט אַזוי וויא מיר האָבין פריער גישריבען:

יא דער אונן טאָר ניט זיצען אויף אַ באַנק. און איז אָסור אין אַלע זאַכען וואָס דער אָבל איז אָסור. נאָר דיא שיך דאַרף ער ניט אויס טוהן ביז נאָך דער קבורה. אויך מעג ער גיין ווּא ער דאַרף פון מת וועגען:

יב נאָך דער קבורה אַז עס איז נאָך פאַר דעם האַלבין טאָג זאָל ער דאַווינען אָן תפילין:

יג בייא דיא ברכות פון דעם פון פאַרינט דאַווינען זאָל ער נאָר זאָגין ברכת התורה. און דיא דרייא ברכות. שלא עשני גוי. שלא עשני עבד. שלא עשני אשה. אָבער דיא איבעריגע ברכות פון דעם פון פאַרינט דאַווינען זאָל ער ניט זאָגין. ווייל אין דער פריא ווען ער איז אויף גישטאַנין איז ער פּטור גיוועזן פון זייא:

יד אַז דער אונן האָט גיגעסין פאַר דער קבורה און האָט ניט גיבענטשט אַזוי וויא מיר האָבין גישריבען בסעיף ד׳ זאָל ער בענטשין נאָך דער קבורה. אָבער אַז עס האָט לאַנג גידאַרט וועלכיס ער איז שוין ווידער הונגעריג זאָל ער שוין נישט בענטשין אויף יענעם עסין:

טו אַז ער האָט גיהאַט נקיות פאַר דער קבורה זאָל ער מאַכין דיא ברכת אשר יצר נאָך דער קבורה:

טז אַז דער מת איז גישטאָרבין אום שבת הייסט ניט דער קרוב קיין אונן. ער מעג עסין פלייש און טרינקען וויין. און דאַרף דאַווינען און מאַכין אַלע ברכות און בענטשין גלייך וויא אַנאַנדערער. נאָר ער טאָר ניט לערנין (חוץ הלכות אבילות) און איז אָסור בתשמיש המטה:

יז שבת נאָר פאַר נאַכט זאָל ער זאָגין דיא בלויזע קריאת שמע. און בנאַכט הייסט ער שוין איין אונן און דאַווינט ניט קיין מעריב און מאַכט ניט קיין הבדלה ביז נאָך דער קבורה. אַזוי וויא מיר האָבין גישריבען בסעיף א׳. ב׳. ג׳. ד׳:

יח אַז דיא קבורה איז הערשט זונטאָג זאָל ער זונטאָג נאָך דער קבורה מאַכען הבדלה איבער אַ כוס. און זאָל ניט מער זאָגין נאָר דעם בורא פרי הגפן אָדער שהכל און דיא ברכה המבדיל:

יט אַז דער מת איז גישטאָרבין יום טוב אָדער פורים זאָל מען פרעגין אַ שאלה וויא אַזוי מען זאָל זיך נוהג זיין:

סִימָן קכ. דִינִים אַז אֵיין כֹּהֵן טָאר נִיט זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּ אַ מֵת. אוּנ צוּא וֶועלְכִין קָרוֹב עֶר זָאל זִיךְ יוֹא מְטַמֵא זַיין. עֶר הַאלְט פֶערְצֶען סְעִיפִים׃

א אַ כֹּהֵן טָאר נִיט אָן רִירֶען אִין קֵיין מֵת. אֲפִילוּ אַ נֵפֶל וָואס אֵיין אִשָׁה הָאט מַפִּיל גִיוֶועז טָאר עֶר אוֹיךְ נִיט אָן רִירֶען דְרִינֶען. אוּנ נִיט זַיין אִין דֶעם הוֹיז אַזוֹי וִויא מִיר וֶועלִין שְׁרַייבֶּען׃

ב אַ כֹּהֵן טָאר נִיט זַיין אִין דֶעם הוֹיז ווּא עֶס לִיגְט אַ מֵת. אַז עֶס רִירְט אָן אַנְאַנְדֶער הוֹיז אִין דֶעם טָאר עֶר נִיט זַיין אִין אַנְדֶערִין אוֹיךְ. אוּנ נִישְׁט אוּנְטֶערִין דַאךְ וָואס שְׁטַארְט אַרוֹיס׃

ג אֲפִילוּ וִויא פִּיהל הַייזֶער רִירֶען אָן אֵיינְס אִין אַנְדֶערִין אֲפִילוּ זֵייא רִירֶען נִיט רֶעכְט אָן נָאר דוּרְךְ אַ בֶּעלִיק אָדֶער אַ דְרֶענְגִיל וָואס לִיגְט פוּן אֵיינֶעם צוּם אַנְדֶערִין טָאר עֶר נִיט זַיין אִין אַלֶע הַייזֶער. אָדֶער עֶר זָאל פְּרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה׃

ד אַ כֹּהֵן טָאר נִיט אַרַיין גֵיין אִין דֶעם הוֹיז וָואס לִיגְט אֵיין גוֹסֵס. אַז עֶר אִיז דָארְט פוּן פְרִיעֶר זָאל עֶר אַרוֹיס גֵיין בִּשְׁעַת דֶער גְסִיסָה׃

ה בִּשְׁעַת מֶען טְרָאגְט דֶעם מֵת אִין דְרוֹיסֶען דַארְף דֶער כֹּהֵן צוּ גֵיין וַויט פוּן אִיהְם הָאטְשׁ צְוֵוייא דְרִיטֶעל פוּן אֵיין אֵייל׃

ו דֶער כֹּהֵן מֶעג זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּא זַיין פָאטֶער. אוּנ צוּ זַיין מוּטֶער. אוּנ צוּ זַיין וַוייבּ. אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶער. אוּנ צוּא זַיין בְּרוּדֶער. אוּנ צוּא זַיין שְׁוֶועסְטֶער וָואס זֶענִין פוּן אֵיין פָאטֶער אוּנ דִיא שְׁוֶועסְטֶער הָאט נָאךְ נִיט חֲתוּנָה גִיהַאט. דֶען נָאךְ אִיהְר חֲתוּנָה טָאר עֶר שׁוֹין נִיט זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּא אִיהְר׃

ז צוּ זַיינֶע קִינְדֶער אוּנ שְׁוֶועסְטֶער אוּנ בְּרִידֶער וָואס זֶענִין נָאךְ נִיט אַלְט גִיוֶועז קֵיין דְרַייסִיג טָאג טָאר עֶר נִיט זִיךְ מְטַמֵא זַיין׃

ח צוּ דִיא קְרוֹבִים וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף ו׳ אִיז אַ מִצְוָה זִיךְ מְטַמֵא צוּ זַיין. אוּנ צוּא הֶעלְפִין וָואס מֶען דַארְף טוּהְן. אָבֶּער שַׁבָּת וָואס מֶען טוּהְט גָאר נִיט זָאל עֶר נִיט זַיין אִין דֶעם הוֹיז׃

ט אַז דֶער קָרוֹב הָאט זִיךְ אַלֵיין אַוֶועק גִינוּמֶען דָאס לֶעבֶּען. אָדֶער עֶר אִיז גִיוֶועזְן אַ רָשָׁע אוּנ הָאט נִיט גִיזָאגְט קֵיין וִידוּי פַאר דֶעם טוֹט דַארְף דֶער כֹּהֵן צוּ פְּרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה אוֹיבּ עֶר מֶעג זִיךְ צוּ אִיהְם מְטַמֵא זַיין׃

י אַז דֶער קָרוֹב אִיז גִיהַרְגֶעט גִיוָוארִין אִיז נִיט גְלַייךְ דֶער כֹּהֵן זָאל זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּא אִיהְם. וֶוער שְׁמוּעֶסְט אַז עֶס אִיז אָפּ גִישְׁנִיטֶען גִיוָוארִין אַ שְׁטִיקֶעל פוּן מֵת טָאר עֶר זִיךְ נִיט מְטַמֵא זַיין צוּ אִיהְם׃

יא דָאס וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בִּסְעִיף ו׳ אַז דֶער כֹּהֵן מֶעג זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּא דִיא קְרוֹבִים אִיז גָאר בִּיז מֶען בַּאגְרָאבְּט זֵייא. אָבֶּער דֶער נָאךְ טָאר עֶר שׁוֹין נִישְׁט זִיךְ מְטַמֵא זַיין צוּא זֵייא׃

יב מֶען טָאר נִיט אַרַיין נֶעמִין אַ קְלֵיין יוּנְגֶעל אַ כֹּהֵן אִין דֶעם הוֹיז וָואס אַ מֵת אִיז דָארְט. אֲפִילוּ נָאר אַ קְלֵיין קִינְד׃

יג אַז דָאס יוּנְגֶעל קֶען שׁוֹין גֵיין אוּנ אִיז אַלֵיין אַרַיין גִיגַאנְגֶען דַארְף דֶער פָאטֶער צוּא זֶעהְן עֶר זָאל אַרוֹיס גֵיין אוֹיבּ דָאס יוּנְגֶעל פַאר שְׁטֵייט שׁוֹין וָואס מֶען זָאגְט אִיהְם אַז מֶען טָאר נִיט זַיין דָארְט׃

יד דִיא נְקֵבוֹת פוּן דִיא כֹּהֲנִים מֶעגִין זִיךְ מְטַמֵא זַיין׃

סימן קכא. דינים פון דער לויה. און פון דעם ערשטין עסין וואס דער אבל עסט נאך דער לויה. ער האלט זיבען סעיפים:

א עס איז א מצוה מלוה צוא זיין דעם מת. דער וואס זעהט טראגין דעם מת און גייט ניט צו דער לויה האט איין עבירה:

ב אז איין ערליכער יוד איז גישטארבין איז א מצוה צוא וויינען נאך איהם. עס איז א סגולה צוא דעם מענטש וואס וויינט נאך איהם אז זיינע קליינע קינדער זאלין ניט שטארבין:

ג מען מוז שטארק גיווארינט זיין דיא מאנטצבול זאלין זיך ניט מישען מיט דיא ווייבער ביא דער לויה. ווער שטועסט צוריק וועגים. דען עס איז א סכנה אז דיא מאנטצבול טרעפין זיך דערנאך מיט דיא ווייבער:

ד נאך דער קבורה טאר ניט דער אבל עסין פון זיינעם. נאר פון דעם וואס מען שיקט איהם. און עס איז א מצוה דיא שכנים זאלין איהם שיקען עסין:

ה דאס מאכל זאל זיין אייער אדער ארבים מיט בייגיל. דער נאך מעג ער שוין עסין אפילו פלייש:

ו אז מען שיקט איהם ניט איז גלייך ער זאל פאסטין ביז נאכט. אז ער קען נישט פאסטין מעג ער עסין פון זיינעם:

ז דיא אשה וואס זיצט שבעה זאלין ווייבער שיקען איהר צוא עסין נאך דער קבורה אזוי וויא מיר האבין גישריבען:

סימן קכב. דינים נאך וועמען מען דארף זיצען שבעה. און פון דעם קרוב וואס ווערט הערשט גיוואר אין א צייט ארום. ער האלט פינף סעיפים:

א נאך דיא קרובים דארפין זיצען שבעה. נאך פאטער און מוטער. נאך זיינע קינדער. נאך שוועסטער און ברודער. מאן און ווייב איינער נאך דעם אנדערין:

ב נאך א קינד וואס איז ניט אלט גיוועזן קיין דרייסיג טאג דארפין ניט זיצען קיין שבעה, און ניט קורע זיין נאך איהם. עס איז פאר האנין טיינמאהל וואס מען דארף יוא, דאריבער זאל מען פרעגין א שאלה:

ג א יונגעל וואס איז נאך ניט אלט קיין דרייצעהן יאהר דארף ניט זיצען קיין שבעה אז עס שטארבט איהם וועלכער קרוב. אבער קורע זיין דארף ער יוא כדין וויא מיר האבין גישריבען בסימן קי"ח:

ד אז איינער ווערט גיוואר אז עס איז איהם גישטארבין א קרוב וואס ער דארף נאך איהם זיצען שבעה און עס איז נאך ניט קיין דרייסיג טאג דארף ער קורע צוא זיין און זיצען שבעה און נוהג זיין שלשים. גלייך דיא קבורה וואלט גיוועזן דעם טאג וואס ער איז גיוואר גיווארין. אז ער ווערט גיוואר פארין דאווענען זאל ער דעם טאג ניט לייגין קיין תפילין. אזויא וויא אנאנדערער אבל דעם טאג פון דער קבורה:

ה אז ער ווערט הערשט גיוואר נאך דרייסיג טאג זיצט ער נאר איין שעה. היינו ער טוהט אויס דיא שיך און זיצט א שעה אויף דער ערד. דער נאך הייבט ער זיך אויף און דארף שוין ניט נוהג זיין קיין שבעה און קיין שלשים. בסימן קי"ח סעיף י"ד האבין מיר גישריבען דיא דינים פון קריעה זיין ביא דעם מענטש:

סִימָן קכג. דִינִים וָואס דֶער אָבֵל טָאר נִיט טוּעֶן אִין דֶער שִׁבְעָה. עֶר הַאלְט צְוָואנְצִיג סְעִיפִים:

א דֶעם טָאג פוּן דֶער קְבוּרָה טָאר נִיט דֶער אָבֵל לֵייגְן קֵיין תְּפִילִין:

ב דֶער אָבֵל טָאר נִיט אִין דֶער שִׁבְעָה זִיצְן אוֹיף אַ בַּאנְק אָדֶער אוֹיף בֶּעט גִיוֵואנְט. נָאר אוֹיף דֶער עֶרְד אָדֶער אוֹיף אַ קְלֵיין בֶּענְקְעלִי:

ג צוּ שְׁלָאפְן אִין אַ בֶּעט אִיז דִיא וֶועלְט מֵקִיל. אָבֶּער וֶוען עֶר וִויל נִיט שְׁלָאפְן טָאר עֶר נִיט לִיגֶען אוֹיף דֶעם בֶּעט אוּנ נִיט אוֹיף אַ בַּאנְק:

ד דֶער אָבֵל טָאר נִיט טוּעֶן קֵיין מְלָאכָה אוּנ אוֹיךְ נִיט הַאנְדְלִין. אֲפִילוּ אַנְדֶערִי טָארִין נִיט טוּעֶן פוּן זַיינֶעט וֶועגִין. אַז עֶר דַארְף נֵייטִיג וֶועלְכִים עֶר וֶועט הָאבִּין אַ הֶיזֵק זָאל עֶר פְרֶעגִין אַ שְׁאֵלָה:

ה דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס גִיבֶּען אִיבֶּער דָאס גִיוֶועלְבּ צוּא אַנַאנְדֶערִין אֵיידֶער דֶער מֵת שְׁטַארְבְּט טָארִין נִיט טוּעֶן דָאס נָאר עַל פִּי הָרַב. עֶר זָאל זֵייא זָאגִין אוֹיף אַ וָואסֶער אוֹפַן מֶען מֶעג דָאס טוּעֶן:

ו קָאכֶען אָדֶער בַּאקִין אוּנ אַנְדֶערִי זַאכִין וָואס מֶען טוּהְט וֶועגִין דִיא שְׁטוּבּ מֶענְטְשִׁין מֶעג דֶער אָבֵל טוּעֶן אִין שְׁטוּבּ:

ז דֶער אָבֵל טָאר נִיט זִיךְ וַואשִׁין מִיט קֵיין וַוארִים וַואסֶער. אוֹיךְ טָאר עֶר נִיט זִיךְ בָּאדִין אִין קַאלְט וַואסֶער. נָאר דָאס פָּנִים מִיט דִיא הֶענְט מֶעג עֶר זִיךְ אָפּ וַואשִׁין מִיט קַאלְט וַואסֶער:

ח עֶר טָאר נִיט זִיךְ שְׁמִירֶען פַאר תַּעֲנוּג. אָבֶּער פוּן רְפוּאָה וֶועגִין מֶעג עֶר יוֹא:

ט עֶר טָאר נִיט גֵיין אִין קֵיין שׁוּךְ אָדֶער שְׁטִיוֶועל פוּן לֶעדִיר:

י אַז עֶר אִיז קְרַאנְק אָדֶער עֶר הָאט אַ מַכָּה אוֹיף דֶעם פוּס מֶעג עֶר גֵיין אִין שִׁיךְ:

יא דֶעסְט גְלַייכִין אַייְן אִשָּׁה וָואס זִיצְט שִׁבְעָה אוּנ זִיא אִיז הֶערְשְׁט אִין דִיא דְרַייסִיג טָאג וָואס זִיא הָאט גִיהַאט אַ קִינְד מֶעג זִיא גֵיין אִין שִׁיךְ. דֶען עֶס אִיז אַ סַכָּנָה פַאר אִיהְר אַז זִיא וֶועט זִיךְ ח"ו פַאר קִילֶען:

יב אַז עֶר דַארְף צוּא גֵיין אִין בֵּית הַכִּסֵא אַרַיין אוּנ עֶר קֶען זִיךְ אַיין רֶעכְטִין דִיא פִים מֶעג עֶר אָן טוּעֶן שִׁיךְ. נָאר עֶר זָאל אַרַיין לֵייגִין עֶרְד אִין זֵייא. דֶעסְט גְלַייכִין אַז עֶר גֵייט וֶועגִין אַנֵייטִיגֶע זַאךְ וָואס דֶער רַב הָאט אִיהְם מַתִּיר גִיוֶוען צוּא גֵיין זָאל עֶר אַרַיין לֵייגִין עֶרְד אִין דִיא שִׁיךְ:

יג עֶר אִיז אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִטָּה. אוּנ חִיבּוּק וְנִישׁוּק:

יד עֶר טָאר נִיט לֶערְנִין נָאר הִלְכוֹת אֲבֵילוּת אוּנ פְּסוּקֵי אִיוֹב אוּנ קִינוֹת:

טו אַ מְלַמֵד מֶעג לֶערְנִין מִיט דִיא יוּנְגְלִיךְ נָאךְ דְרַייא טָאג פוּן דֶער שִׁבְעָה. אוּנ אַז זֵייא זֶענִין קְלֵיינֶע קִינְדֶער מֶעג עֶר שׁוֹין דֶעם דְרִיטֶען טָאג לֶערְנִין מִיט זֵייא:

טז בַּייא דֶעם דַאוִוינֶען זָאל עֶר נִיט זָאגִין בַּייא אֵיזֶהוּ יְהִי רָצוֹן כְּאִילוּ הִקְרַבְתִּי. אוֹיךְ זָאל עֶר נִיט זָאגִין קֵיין מַעֲמָדוֹת:

יז עֶר טָאר נִיט לַאכִין אָדֶער שְׁטִיפֶען. אוֹיךְ טָאר עֶר נִיט צוּא פִיהְל רֶעדִין מִיט מֶענְטְשִׁין. זֶעה אַיין בְּסִימָן קכ"ה נָאךְ זַאכִין וָואס דֶער אָבֵל אִיז אָסוּר. בְּסִימָן קכ"ו וֶועלִין מִיר שְׁרַייבֶּען דִיא דִינִים פוּן שַׁבָּת:

יח דֶער אָבֵל דַארְף זִיךְ צוּא בַּארֶעכִינֶען דִיא שְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים אוּנ תְּשׁוּבָה טוּעֶן. דֶען יֶעדֶער זַאךְ אִיז פוּן אֵייבֶּערְשְׁטֶען. כְּדֵי מֶען זָאל תְּשׁוּבָה טוּעֶן אוּנ גוּט זַיין פוּן הַיינְט אָן:

יט אַזוֹיא וִויא מֶען דַארְף זִיצֶען שִׁבְעָה אוּנ מְקַיֵים זַיין וָואס מִיר שְׁרַייבִּין אַזוֹיא טָארִין נִיט וַויינֶען צוּא פִיהְל אוֹיף אַ מֵת. כְּדֵי עֶס זָאל נִיט וַוייטֶער שַׁאטִין ח"ו:

דער

ב דער ערשטער טאג פון דער שבעה איז דער טאג פון דער קבורה. און דעם זיבעטין טאג פון דער שבעה דארפין ניט זיצען א גאנצי טאג. נאר אין דער פריא ווען מען גייט אהיים פון שול זאל ער זיך אויף הייבין פון דער שבעה און אן טוען די שיך. און מעג שוין טוען וואס ער האט ניט גיטארט אין דער שבעה:

סימן קכד. דינים פון מנחם אבל זיין. און פון דאווינען ביא דעם אבל. ער האלט זיבען סעיפים:

א עס איז א מצוה מנחם אבל צוא זיין:

ב זייא זאלין ניט אן הייבען צוא רעדין (פון דער זאך) ביז דער אבל הייבט אן:

ג זייא זאלין ניט זאגין צום אבל וואס קענסטו טוען דער אייבערשטער האט אזויא גיטוען. נאר מען דארף איהם זאגין ער זאל פאר ליב נעמין וואס דער אייבערשטער טוהט. דען אלדינג וואס דער אייבערשטער טוהט דארפין צוא צוא נעמין מיט ליבשאפט. אזויא וויא מיר האבין גישריבען בסימן י"ט. זעה אין דארט:

ד די אבלים זאלין זיצען שבעה אויף דעם ארט וואו דער מת איז גישטארבין. און עס איז א מצוה עס זאל דארט דאווינען א מנין אין דער פריא און אויף דער נאכט אפילו עס איז ניט דא קיין אבל. דען דאס איז א נחת רוח פאר דער נשמה:

ה אז מען דאווינט דארט זאל מען ניט זאגין דעם או"א ברכנו בברכה ביא דער חזרת שמונה עשרה. און קיין תחנון און אל ארך אפים. און קיין למנצח:

ו נאך דעם דאווינען זאל מען זאגין דאס קפיטעל (תהלים מ"ט). עס איז א מצוה צוא לערנין דארט משניות:

ז אז מען דאווינט דארט ראש חודש זאל מען ניט זאגין קיין הלל. אז עס איז דא איין אנדער שטיבעל זאל דער אבל דארט אריין גיין און דער עולם זאל זאגין הלל. אבער חנוכה אדער שבת ראש חודש זאל מען יוא זאגין דארט הלל:

סימן קכה. דינים פון שלשים. און פון צוועליף חדשים נאך פאטער און מוטער און קדיש זאגין. ער האלט צוועליף סעיפים:

א גאנץ שלושים דאס הייסט פון דער קבורה ביז דעם דרייסיגסטען טאג אין דער פריא טאר ניט דער אבל זיך שערין אדער גאהלין די האר. און ניט אפ שניידין די נעגיל מיט א מעסעריל אדער מיט אנאדערי כלי. און ניט זיך וואשין מיטווארים וואסער. און ניט זיך באדין אין קאלטי וואסער פאר תענוג און ניט אן טוהן קיין נייעם מלבוש:

ב אז ער וויל אן טוען א גיוואשין העמד נאך דער שבעה זאל ער עס געבין אנאנדערין אן צוא טוען אביסעל. און דער נאך מעג ער עס אן טוען:

ג אויך טאר ער ניט זיין גאנץ שלשים אויף א חתונה. און ניט גיין צוא א סעודת ברית מילה אדער א פדיון הבן אדער א סיום. צוא עסין אויף דער סעודה. אבער גיין באדינען דארט מעג ער יוא נאך דער שבעה. און ער זאל דארט ניט עסין נאר אהיים נעמין זיך זיין חלק:

ד אויך איז דער מנהג אז דער אבל שטייט ניט אויף זיין ארט אין שול גאנץ שלשים. נאר ער זאל שטיין ווייטער פון זיין ארט פיהר איילען:

ה דער וואס איז איין אבל ה"ו נאך דעם פאטער אדער נאך דער מוטער זאל ער זיך ניט שערין אדער גאהלין ביז דריא חדשים נאך דער קבורה. אז ער האט גרויסע האר און איז זיך שטארק מצער זאל ער פרעגין א שאלה:

ו אויך זָאל עֶר נִיט אָן טוּהְן קֵיין נַייֶעם מַלְבּוּשׁ בִּיז צְוֶועלִיף חֳדָשִׁים נָאךְ דֶער קְבוּרָה . אַז עֶר דַארְף נֵייטִיג זָאל עֶר עֶס גֶעבִּין אֵיין אַנְדֶערִין אָן צוּ טוּהְן אויף עֶטְלִיכֶע טָאג . אוּנ דֶער נָאךְ מֶעג עֶר עֶס אָן טוּהְן :

ז אויך טָאר עֶר נִיט זַיין אִין דִיא צְוֶועלִיף חֳדָשִׁים אויף אַ חֲתוּנָה אָדֶער גֵיין צוּא אַ סְעוּדַת בְּרִית מִילָה אָדֶער אַ פִּדְיוֹן הַבֵּן אָדֶער אַ סִיוּם :

ח אַז עֶר אִיז סַנְדֶק אָדֶער מוֹהֵל מֶעג עֶר זַיין אויף דֶער סְעוּדָה נָאךְ שְׁלֹשִׁים . אויך מֶעג עֶר נָאךְ שְׁלֹשִׁים זַיין אִין שׁוּל בַּייא דֶער חוּפָּה . נָאר נִיט אויף דֶער סְעוּדָה . אַז עֶר מַאכְט חֲתוּנָה אַ יְתוֹמָה אוּנ אַז עֶר וֶועט נִיט זַיין וֶועט וֶוערִין דִיא חֲתוּנָה אָפּ גִישְׁלֶעפְּט מֶעג עֶר זַיין אֲפִילוּ אויף דֶער סְעוּדָה :

ט עֶלִיף חֳדָשִׁים נָאךְ דֶער קְבוּרָה זָאל עֶר זָאגִין קַדִישׁ נָאךְ דֶעם פָאטֶער אָדֶער נָאךְ דֶער מוּטֶער :

י אַז עֶר קֶען דִיא עֶלִיף חֳדָשִׁים דַאוִוינֶען פַארִין עָמוּד אִיז זֵייעֶר גוּט בִּפְרַט מַעֲרִיב . נָאר שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב זָאל עֶר נִיט דַאוִוינֶען פַארִין עָמוּד צַייטִין עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין אַנְדֶערֶער . אַז עֶר אִיז גִיוְואוּנְט גִיוֶוען פוּן פְרִיעֶר צוּא דַאוִוינֶען שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב זָאל עֶר פְרֶעגִין אַ שַׁאֲלָה :

יא אַז עֶר קֶען לֶערְנִין נָאךְ זַייא מִשְׁנַיוֹת אִיז אויךְ זֵייעֶר גוּט . דָאס אִיז אַלְמְץ גְרוֹיסֶע טוֹבוֹת פַאר דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער מַצִיל צוּ זַיין זַייא פוּן גֵיהִינָם :

יב וֶוער שְׁמוּעֶסְט אַז דִיא קִינְדֶער טוּהְן גוּטֶע מַעֲשִׂים זֶענִין דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער בְּוַדַאי זוֹכֶה צוּא פִיהְל גוּטְס אויף יֶענֶער וֶועלְט . עֶס אִיז זֵייעֶר וְואוֹל דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער וָואס לָאזֶען אִיבֶּער גוּטֶע קִינְדֶער :

סִימָן קכו . דִינִים פוּן אֲבֵילוּת אוּם שַׁבָּת אָדֶער יוֹם טוֹב . עֶר הַאלְט זִיבֶּען סְעִיפִים :

א אֵיין אָבֵל וָואס זִיצְט שִׁבְעָה אוּנ עֶס קוּמְט פְרַאטִיג פַאר נַאכְט זָאל עֶר נָאךְ לֶעכְט צִינְדֶען אָן טוּהְן דִיא שִׁיךְ . אוּנ מֶעג שׁוֹין גֵיין אִין זַייא אוּנ זִיצֶען אויף אַ בֶּענְקִיל בִּיז מוֹצָאֵי שַׁבָּת . נָאר עֶר טָאר נִיט גֵיין אִין מִקְוָה אַרַיין . אוּנ אויךְ נִיט אָן טוּהְן קֵיין קְלָאר הֶעמְד אֲפִילוּ אוּם שַׁבָּת :

ב אַז עֶר אִיז זִיךְ מְצַעֵר פוּן דֶעם בְּרוּדֶעקִין הֶעמְד זָאל עֶר גֶעבִּין דָאס קְלָארֵי הֶעמְד אֵיינֶעם אַבִּיסֶעל אָן צוּ טוּהְן וֶועט עֶר עֶס מֶעגִין דֶער נָאךְ אָן טוּהְן :

ג עֶר טָאר נִיט מְשַׁמֵשׁ הַמִטָּה זַיין אֲפִילוּ אוּם שַׁבָּת . אוּנ אויךְ נִיט לֶערְנִין נָאר דָאס וָואס עֶר מֶעג לֶערְנִין אִין דֶער שִׁבְעָה . אוּנ עֶר מֶעג שַׁבָּת מַעֲבִיר זַיין דִיא סֵדְרָה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגוּם :

ד אַז דִיא קְבוּרָה אִיז גִיוֶוען אוּם יוֹם טוֹב אָדֶער חוֹל הַמוֹעֵד אִיז עֶר אָסוּר יוֹם טוֹב אִין דִיא זַאכִין וָואס מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבֶּען בַּייא שַׁבָּת . אוּנ נָאךְ יוֹם טוֹב דַארְף עֶר זִיצֶען שִׁבְעָה . דֶער לֶעצְטֶער טָאג יוֹם טוֹב וֶוערְט גִירֶעכִינְט פַאר אֵיין טָאג . דַארִיבֶּער זִיצְט עֶר צוּא זֶעקְס טָאג . אוּנ דִיא שְׁלֹשִׁים רֶעכִינְט עֶר פוּן דֶער קְבוּרָה אָן . (זֶעה אַיין בְּסִימָן קכ״ה וָואס מֶען מֵיינְט שְׁלֹשִׁים) :

ה אַז דִיא קְבוּרָה אִיז גִיוֶוען עֶרֶב יוֹם טוֹב אָדֶער עֶר אִיז גִיוָואר גִיוָוארִין עֶרֶב יוֹם טוֹב פוּן אַ שְׁלֶעכְטֶע בְּשׂוֹרָה ח״ו אוּנ עֶר אִיז גִיזֶעסִין אַ שָׁעָה שִׁבְעָה עֶרֶב יוֹם טוֹב . אִיבֶּער נֶעמְט יוֹם טוֹב דִיא שִׁבְעָה אוּנ עֶס אִיז גְלַייךְ עֶר אִיז שׁוֹין גִיזֶעסִין גַאנְץ שִׁבְעָה אוּנ דַארְף שׁוֹין נִיט זִיצֶען שִׁבְעָה נָאךְ יוֹם טוֹב . אויךְ וֶוערְט דִיא שָׁעָה גִירֶעכִינְט פַאר זִיבֶּען טָאג פוּן דִיא שְׁלֹשִׁים . אוּנ דֶער עֶרְשְׁטֶער טָאג יוֹם טוֹב הֵייסְט דֶער אַכְטֶער טָאג פוּן דִיא שְׁלֹשִׁים :

ו אז דיא קבורה איז געוועזן זיבען טאג פאר יום טוב אדער מער אונ ער איז אפ געזעסן דיא גאנצע שבעה פאר יום טוב נעמט יום טוב איבער דיא שלשים. אונ ער דארף שוין ניט נוהג זיין פון יום טוב אן קיין שלשים. ראש השנה אונ יום כפור הייסען אויך יום טוב קייגען דיא זאכין:

ז דיא זאכין וואס מיר האבין געשריבען בסימן קכ״ה (פון סעיף ה׳ אן) אז מען איז אסור אין זייא מער פון דרייסיג טאג איבער דעם אבילות פון פאטער אונ מוטער העלפט ניט צוא זייא קיין יום טוב:

סימן קכז. דינים פון דער יאהר צייט. ער האלט צעהן סעיפים:

א עס איז א מצוה צוא פאסטען אלע יאהר אין דער יאהר צייט. כדי מען זאל זיך בארעכינען דיא שלעכטע מעשים אונ חרטה האבין אויף זייא אונ תשובה טוהן. אונ דורך דעם וועלין דיא פאטער אונ מוטער דער הייכט ווערין בגן עדן:

ב בשעת ער הייבט אן צוא פאסטען דיא יאהר צייט זאל ער אויס נעמין אז דאס פאסטין זאל אויף איהם ניט זיין קיין נדר. אויך זאל ער זאגין אז ער וויל ניט זיך אזוי נוהג זיין נאר צינדערט אדער ווען ער וועט וועלין. אבער ניט תמיד. דען אז ער וועט ניט אויס נעמין. אונ ער וועט טיינמאהל ניט וועלין פאסטין וועט ער זיך דארפין מתיר נדר זיין. אזוי וויא מיר האבין געשריבען בסימן מ׳ סעיף ו׳ ז׳:

ג דיא יאהר צייט מאכט מען שטענדיג דעם טאג וואס דער מת איז געשטארבין. האטשי דיא קבורה איז געוועזן א טאג שפעטער:

ד נאר אז דיא קבורה איז געוועזן מיט עטליכע טאג שפעטער אונ דאס יאהר איז ניט קיין עיבור זאל ער דאס ערשטע יאהר מאכין דיא יאהר צייט דעם טאג פון דער קבורה:

ה אז ער איז געשטארבין בחדש אדר אונ עס איז דענמאלט געוועזן עיבור איז תמיד דיא יאהר צייט דעם איינענעם חודש. איז ער געשטארבין באדר ראשון איז דיא יאהר צייט אויך באדר ראשון. איז ער געשטארבין באדר שני איז דיא יאהר צייט אויך באדר שני. אונ דענמאלט ווען עס איז ניט קיין עיבור איז דיא יאהר צייט אויך בחדש אדר:

ו אבער אז דענמאלט ווען ער איז געשטארבען בחודש אדר איז ניט געוועזן קיין עיבור. איז דיא יאהר צייט ווען עס איז עיבור אין ביידע אדרין. נאר דער ערשטער איז מער חיוב פון אנדערין:

ז אז דיא יאהר צייט קומט אויס אין אזא טאג וואס מען זאגט ניט קיין תחנון פאסט מען ניט (זעה איין בסימן ט״ז סעיף ז׳):

ח דעסט גלייכען אז ער מאכט דעם טאג א ברית מילה אדער א פדיון הבן אדער ער איז סנדק אדער מוהל אדער ער איז א כהן בייא דעם פדיון הבן פאסט ער אלטין ניט. א חתן אין דיא שבעת ימי משתה פאסט אויך ניט קיין יאהר צייט:

ט דיא טעג וואס ער פאסט ניט דארף ער דאמיש צו לערנין אונ צדקה געבין ער זאל מזכה זיין דיא פאטער אונ מוטער:

י דיא נאכט פון דער יאהר צייט זאל ער ניט עסין אויף קיין חתונה. אבער אויף א ברית מילה אונ א פדיון הבן אונ א סיום מעג ער יוא עסין אז עס איז ניט דיא ערשטי יאהר צייט:

בלע המות לנצח ומחה ה׳ אלהים דמעה מעל כל פנים,
ברוך הנותן ליעף כח, ולאין אונים עצמה ירבה,

הרחמן יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. ויטהר מחשבותינו ולבנו לעבדו באמת ובשמחה. ונזכה לחיים הנצחיים. ובא לציון גואל. ואז יקוים בנו נבואות הטובות ונחמות של ישעיהו. והיה כהן על כסאו (זכריה ו'. ופרש"י שם וישב כהן גדול על כסא הכהונה) במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם